

Yaara ti ni fuun ti pelisaga sɛwɛ ɲa pe yinri

ZHENESI

Sɛwɛ wi nawa sɛnrɛ

Bibulu wi sɛwɛ koŋbanɲa poo yinri «Zhenesi», ko kɔɔ wo yen pelisaga, katugu wi yen na para dunruya yaara ti pelisaga wogo ko na, naa sɛnwɛle poro naa Izirayeli tara woolo pe pelisaga wogo ko na.

Zhenesi sɛwɛ wi yen ma kɔn ma yiri kɔnsaga shyen. Wi kɔnsaga koŋbanɲa, mbege ɛ wi go nuŋgba sa gbɔn go kɛ ma yiri nuŋgba (1-11) ko yen na para yege ɲga na we mbe ya mbe dunruya ɲa we yen ma cɛn laga wi ni wi jɛn, kɔnaa sɛnwɛ wì yiri se yeri? Sɛnwɛle poro naa Yɛnɲɛlɛ sɔɔwɔ kɔnaa sɛnwɛle poro naa pe yɛ sɔɔwɔ pi yen mɛlɛ? Kapege kɔnaa kunwɔ pi ni ti ye laga dunruya wi ni mɛlɛ? Zhenesi sɛwɛ wi kɔnsaga koŋbanɲa ɲga ko yen na yɔn sogowo kaan ki yewige ɲga fuun ki yewe yɛn ki wogo ki na: Yɛnɲɛlɛ lo làa dunruya wo naa tara ti da, naa naɲa wo naa jɛlɛ wi ni (1--2); ɛn fɔ, pàa puŋgo Yɛnɲɛlɛ li na, a li si kunwɔ wa pe na pa danɲa yen (3); ko puŋgo na, a sɛnwɛle pe tipewe pi nɛ seregi na kee, fɔ a Yɛnɲɛlɛ li ka saa ki kɔn maga tɛge mbe tara ti tɔngɔ, ndɛɛ Nowe wo naa wi go woolo pe ni poro làa shɔ, katugu Nowe wila pye ma sin li yege na (4--9); naa leele pàa kaa na siin na lege naa, a Yɛnɲɛlɛ li si pe sɛnrɛ ti piri ma pe gbɔn ma pe jaraga wa laga ɲga pe yinri Babeli ki sanɲgazo wi kansaga (11). Ki kagala ɲgele ke pyesanga lere se ya mboo jɛn mbe wali wi na.

Sɛwɛ wi kɔnsaga shyen wogo, mbege ɛ go kɛ ma yiri shyen sa gbɔn go nafa shyen ma yiri ke (12--50) ko yen naga yege yuun we kan paa yege ɲga na Yɛnɲɛlɛ li pan mbe sɛnwɛ piile pe shɔ pe kapere ti ni, ma Izirayeli woolo pe tɛleye koŋbanmbala pe yeri li tunɲgo ki na. Ki koŋbanɲa Abirahamu naa wi pinambyɔ Izaki (12--25). Abirahamu wila taga Yɛnɲɛlɛ li na, na nuru li yeri. Wi kala li yen yege nagawa we na fɔ sanga pyew. Ki shyen wogo Abirahamu wi pishyenwoo Zhakɔbu (25.19--37.1), wo la se pinambyɔ kɛ ma yiri shyen. Yɛnɲɛlɛ làa Zhakɔbu wi mege ki kanɲga naa yinri Izirayeli. Zhakɔbu wi pinambyɔ Zhozefu (37.2--50.26) wo sɛnrɛ ti yen na yuun ma we laga sɛwɛ wi kɔnsaga shyen wogo ɲga ki ni. Zhozefu wi to seyɛnle pàa wi pɛrɛ kulo, a pè kari wi ni wa Ezhipiti tara. A wì kaa pye legbɔɔ wa. A wì si kaa ti a wi to Zhakɔbu, naa wi to seyɛnle sanmbala poro naa pe go woolo pe ni, pè pan ma cɛn wa Ezhipiti tara, ma shɔ funɲo gbɔɔ ka kee.

Mbe sɛnrɛ ti go kaw, Zhenesi sɛwɛ wi yɛn naga nari we na fɔ Yɛnɛɛlɛ li naayɛri wo naa tara ti da. Li yɛn na jaa sɛnwɛe wila nuru li yɛri, wi taga li na, wila li gbogo paa Abirahamu wi yɛn. Kì pye ma, a Yɛnɛɛlɛ li si yɔn finliwɛ le Abirahamu wi ni, ma yɔn fɔlɔ kɔn mbe duwaw tara woolo pe ni fuun pe na wo fanɲga na (12.3). Yɛnɛɛlɛ ligi yɔn fɔlɔ li yɔn fili, naa làa Zhezu Kirisi wi torogo, a wì pan ma ku mbe sɛnwɛe wi shɔ we. Zhezu Kirisi wi yɛn Abirahamu wi setirige pyɔ.

Sɛwɛ wi yɛn ma kɔɔnlɔ yɛgɛ ɲga na

Yɛnɛɛlɛ làa yɛrɛɲgɛ konaa sɛnwɛɛle pe da 1--2
Kapege konaa jɔlɔgɔ tìla ye laga dunruya wi ni 3.1-24
Maga lɛ Adama na ma saa ki wa Nowe na 4--5
Nowe konaa tɔnɲgbɔɔ pi panga ye 6--9
Tara na cɛngɛlɛ ko naa Babeli sanɲgazo titɔnlɔwɔ wi kala 10--11
Izirayɛli woolo pe tɛɛɛye wele: Abirahamu, naa Izaki konaa Zhakɔbu 12--35
Ezawu setirige piile wele 36.1-43
Zhozefu naa wi sɛfɛnne nambala 37--50

YERENGE KONAA SɛNWEE PIILE PE DAKALA

1--2

Dunruya wi dakala li na

1 ¹Fafafa, wa dunruya wi lesaga, Yɛnɛɛlɛ làa naayɛri wo naa tara ti da. ²Tara ti sila pye ma yala, tìla pye waga. Diwi wila pye tɔnɲgbɔɔ tijuguwo pi go na. Yɛnɛɛlɛ li Yinne† làa pye na tigile tɔnmɔ pi go na. ³A Yɛnɛɛlɛ li sho fɔ: «Yanwa pi pan!» A yanwa pì si pan†. ⁴A Yɛnɛɛlɛ li si yanwa pi yan pi yɛn ma yɔn. A li si yanwa po naa diwi wi ni

ti laga ti yɛɛ na. ⁵A Yɛnɛɛlɛ li si yanwa pi yɛri: Pilige, ma diwi wi yɛri: Yembine. A yɔnlɔkɔgɔ si gbɔn, a pinliwɛ fun pì gbɔn. A ko si pye pilige kɔnɲbanɲga.

⁶A Yɛnɛɛlɛ li sho fɔ: «Fogo mbe ye tɔnmɔ pi sɔgɔwɔ, kuu kɔn shyen pi lali pi yɛɛ ni.» ⁷Kì kaa pye ma, a Yɛnɛɛlɛ li si fogo le tɔnmɔ pi sɔgɔwɔ, ma tɔnmɔ pa yaga wa go na, ma pa yaga nɔgɔna. A kì si pye ma. ⁸A Yɛnɛɛlɛ li si ko fogo ko yɛri: Naayɛri. A yɔnlɔkɔgɔ si gbɔn, a pinliwɛ fun pì gbɔn. A ko si pye pilige shyen wogo†.

⁹A Yɛnɛɛlɛ li sho naa fɔ: «Naayɛri wi nɔgɔna tɔnmɔ pi gbogolo laga

†1.2: ɲga kì yo fɔ *Yɛnɛɛlɛ li Yinne*, Eburuye sɛnrɛ ti ni kì mbe ya logo fun fɔ Yɛnɛɛlɛ li wɔnwɔn.

†1.3: 2 Koren 4.6.

†1.6-8: 2 Pye 3.5.

nunḡba, lawaga mbe yiri.» A k̄i si pye ma. ¹⁰ A Yenḡele l̄i si ko lawaga ko yeri «tara», m̄e t̄onm̄o mba p̄i gbogolo pi ȳe na po yeri «k̄oḡje». A Yenḡele l̄i sigi yan f̄o ki yen ma ȳon. ¹¹ Kona, a l̄i sho f̄o: «Yan mbe fi wa tara ti na naa yarilire ni, konaa tire nda ti yen pire seworo ti ni mbe yala ti cengele ke ni. Tige pire ti gbagboro ti pye wa ti nawa mbe yala ti cengele ke ni.» A k̄i si pye ma. ¹² A yan k̄i si fi wa tara ti na naa yarilire ni ma yala ti cengele ke ni, naa tire nda ti yen pire seworo ti ni. A tire pire t̄i si gbagboro le wa ti nawa ma yala ti cengele ke ni. A Yenḡele l̄i sigi yan f̄o ki yen ma ȳon. ¹³ A Ȳonl̄ok̄oḡo si gb̄on. A pinliwe fun p̄i gb̄on. A ko si pye pilige taanri wogo.

¹⁴ A Yenḡele l̄i sho f̄o: «Yanwa yirigeyaara mbe pye wa naayeri, tila pilige ko naa yembine li ni ti k̄on ti ȳe na. Ti pye paa kac̄en yen mbaa wagati, naa piliye konaa yeḡele ke yeḡe nari. ¹⁵ Ti pye yanwa yirigeyaara wa naayeri, mbaa yanwa yinrigi laga tara ti na.» A k̄i si pye ma. ¹⁶ K̄i pye ma, a Yenḡele l̄i si yanwa yirigeyaara shyen gbegele, a k̄a we ka na. A l̄i si gbeḡbenḡe ki t̄eḡe pilige ki go na, ko ki yen ȳonl̄o ye, m̄e j̄eḡe ki t̄eḡe yembine li go na, ko ki yen yenḡe ye; m̄e w̄onḡoḡo ke gbegele fun. ¹⁷ A l̄i siri teḡeteḡe wa naayeri tila yanwa yinrigi laga tara ti na; ¹⁸ konaa ti cen pilige naa yembine li ni ti go na, mbaa yanwa po naa diwi w̄i ni ti k̄on ti ȳe na. A

Yenḡele l̄i sigi yan f̄o ki yen ma ȳon. ¹⁹ A ȳonl̄ok̄oḡo si gb̄on, a pinliwe fun p̄i gb̄on. A ko si pye pilige tijere wogo.

²⁰ A Yenḡele l̄i sho naa f̄o: «Yaara nda yinwege na, ti legere mbe pye wa t̄onm̄o pi ni. Sannjere mbe yiri tila yinrigi sire na wa naayeri, tara ti go na.» ²¹ A Yenḡele l̄i si k̄oḡje nawa yaritugb̄oḡo ti da, konaa yaara nda fuun ti yen yinwege na, na waa na mari wa t̄onm̄o pi ni ti ni. A t̄i leḡe wa t̄onm̄o pi ni f̄o j̄enḡe, ma yala ti cengele ke ni. A l̄i sannjere ti cengele ke ni fuun ke da. A l̄i sigi yan f̄o ki yen ma ȳon. ²² A Yenḡele l̄i si duwaw ti na, ma siri pye f̄o: «Ye se, ye leḡe, ye k̄oḡje t̄onm̄o pi yin; sannjere fun ti se, ti leḡe laga tara ti na.» ²³ A ȳonl̄ok̄oḡo si gb̄on, a pinliwe fun p̄i gb̄on. A ko si pye pilige kaḡgurugo wogo.

²⁴ A Yenḡele li sho naa f̄o: «Tara ti pan yaara nda ti yen yinwege na ti ni mbe yala ti cengele ke ni, yaayoro to naa yanḡala j̄eḡele j̄eḡele nḡele ke maa fulolo tara ti na, konaa w̄onḡaala pe cenle pyew li ni.» A ko si pye ma. ²⁵ A Yenḡele l̄i si w̄onḡaala pe gbegele ma yala pe cengele ke ni, naa yaayoro ti ni ma yala ti cengele ke ni, naa yanḡala j̄eḡele j̄eḡele nḡele fuun ke maa fulolo tara ti na ke ni ma yala ke cengele ke ni. A Yenḡele l̄i sigi yan f̄o ki yen ma ȳon. ²⁶ A Yenḡele l̄i sho f̄o: «Ye ti we lere gbelege wi pye we yanl̄e, wi yiri we k̄oḡo, wi cen ḡbanra nda wa t̄onm̄o pi ni ti go na, naa naayeri sannjere, naa

yaayoro, naa tara to naa yangala jegele jegele ngele ke maa fulolo tara ti na ti go na[†].»

²⁷ A Yenñele li si lere wi da, a wì pye li yanlæ,

a li suu da, a wì yiri li kōrōgō.

A li si pe da naja naa jele[†].

²⁸ Kona, a Yenñele li si duwaw pe na mæ pe pye fō: «Ye se, ye lege, ye tara ti yin, ye cæn ti go na. Ye cæn nğbanra nda wa tōnmō pi ni ti go na, naa naayeri sannjere to naa yaara nda fuun ti yen yinwege na, na yanri tara ti na ti go na[†].» ²⁹ A Yenñele li sho fō: «Ye wele! Yarilire nda fuun ti yen laga tara ti na konaa tire nda fuun ti maa pire seni ma pye gbagboro ni, mīri kan ye yeri ti pye ye yaakara. ³⁰ Wonğaala mbele fuun pe yen laga tara ti na, naa naayeri sannjere ti ni fuun, naa yaara nda fuun ti maa yanri tara ti na, ko kōrō wo yen yaraga nğa fuun ki maa wōñ, mī yantipirige ki kan ti yeri ki pye ti yaakara.» A ko si pye ma.

³¹ Yaara nda fuun Yenñele làa gbelege, a li siri wele mari yan ti yen ma yōñ fō jēngē. A yōñlōkōgō si gbōñ, a pinliwē fun pì gbōñ. A ko si pye pilige kōgōlōni wogo.

2¹ Naayeri wo naa tara ti ni, naa ti nawa yaara pyew, pa tīla gbegele ma kō yēen. ² Naa Yenñele

làa kaa kō li tunngo pyege ki na, a li si wogo pilige kōlōshyen wogo ki na tunngo nğa fuun làa pye ki ni[†]. ³ A Yenñele li si duwaw pilige kōlōshyen wogo ki na maga tege ki ye li yēe kan, katugu làa tunngo ki pye ma yaara nda fuun da, làa kō ki tunngo ki na mæ wogo ko pilige ko ni[†]. ⁴ Yawe Yenñele làa naayeri wo naa tara ti da sanga nğa ni, kīla pye yēge nğa na, koyi nğa.

Eden nanngo kōlōgō ki senre

⁵ Yawe Yenñele làa tara to na naayeri wi gbegele sanga nğa ni, kīla yala tige kpē fa fi laga tara ti na gbēñ, konaa yan kpē fa fi fun laga tara ti na, katugu ki sanga wi ni kīla yala Yawe Yenñele li fa tisaga wa laga tara ti na gbēñ. Ki sanga wi ni, leele sila pye laga mbaa fali tara ti na. ⁶ Eñ fō, fōngō kà la pye na yinrigi wa nōgōna na tara ti yinngi lagapyew.

⁷ Yawe Yenñele làa lere wi gbegele taambugō ni, mæ yinwege wōnwōñ pi le wa wi numawegele ke ni li yēe yōñ tifelege ki ni. A lere wì si pye yinwege na[†]. ⁸ Ko puñgo na, a Yawe Yenñele li si nanngo kōlōgō ka gbegele wa Eden tara ti yōñlō yirisaga yeri, mæ lere nğa làa gbegele wi tege wa ki nawa. ⁹ Tige nğa fuun ki yēge cænwe pi yen ma

[†]1.26: 1 Koren 11.7.

[†]1.27: Mati 19.4; Maki 10.6.

[†]1.27-28: Zhene 5.1-2.

[†]2.2: Ebu 4.4,10.

[†]2.2-3: Eki 20.11.

[†]2.7: 1 Koren 15.45.

yɔn, ma pye yaakara tanra yaa ta wa ki na, a Yawe Yenjele li si ti a ti cengele ke ni fuun tà fi ma yiri wa tara. A li si tige nga ki maa yinwege kaan ka tege wa nanɔɔ kɔlɔɔ ki nandogomɔ, konaa tige nga ki maa kajenge naa kapege ki jenwe pi kaan ki ni†.

¹⁰ A gbaan wà si yiri wa Eden tara ti ni, na nanɔɔ kɔlɔɔ ki yinɔgi. A gbaan wì si wali wa ki laga ki na, ma keyen tijere wɔ. ¹¹ Gbaan wi kee konɔɔbanɔɔ pàa pye naga yinri Pishɔn. Ko kila pye ma Havila tara ti maga mari fili. Te yen wa ki tara ti ni. ¹² Ki tara ti te wi yen te piiri. Bedelimu* tire tɔnmɔ nuwɔ taan konaa sinndeere sɔnɔɔbanga woro nda pe yinri ɔnikisi* tila pye wa. ¹³ Gbaan wi kee shyen wogo pàa pye naga yinri Giyɔn, ko kila pye ma Kushi† tara ti maga. ¹⁴ Gbaan wi kee taanri wogo pàa pye naga yinri Tigire, ko la pye na fuun na kee wa Asiri tara ti yɔnlɔ yirisaga yeri. Gbaan wi kee tijere wogo pàa pye naga yinri Efirati.

¹⁵ A Yawe Yenjele li si lere wi tege wa Eden nanɔɔ kɔlɔɔ ki ni ma yo wila ki fali, wila ki kɔɔsi. ¹⁶ A Yawe Yenjele li si ngasele la tege ma lere wi kan, mee wi pye fɔ: «Nanɔɔ kɔlɔɔ ki tige pige nga fuun ki yen mɔɔ ndanla, ma mbe

ya ka ka. ¹⁷ Een fɔ, tige nga ki maa kajenge konaa kapege ki jenwe pi kaan, maga kaga pyɔ wa ka. Na maga wa ka pilige nga ni, ma daga mbe ku de.»

¹⁸ A Yawe Yenjele li sho fɔ: «Nanɔɔ wi koro wi nunɔɔba, ki woro ma yɔn. Mi yaa sagafɔ gbegele wi kan, wi yala wi ni.» ¹⁹ Yawe Yenjele làa tara tege ma wonɔɔaala poro naa sannjere ti cengele ke ni fuun ke gbegele, mee ti a tì pan nanɔɔ wi kɔɔɔɔ, maa wele paa wi yaa ti yeri yege nga na we. Nanɔɔ wì ka mege nga yeri yaraga yenwege nga na, ko ki ma pye ki mege ye. ²⁰ A nanɔɔ wì si yaayoro to naa sannjere ti ni, naa wonɔɔaala pe cenle pyew pe mere ti tagataga. Een fɔ, wa ki yaayoro ti sɔɔwɔ, ka sila ta wa nga ki mbaa pye wi sagafɔ mbe yala wi ni. ²¹ A Yawe Yenjele li si wɔnlɔwɔ gbɔɔ wa nanɔɔ wi na, a wì si wɔnlɔ. A li suu kendingangala li nunɔɔba wɔ mee wi wire kara ti tege maga laga ki tɔn. ²² Kendinganna na Yawe Yenjele làa wɔ nanɔɔ wi ni, a li si lo pye jele, mee pan wi ni nanɔɔ wi kɔɔɔɔ. ²³ Naa nanɔɔ wila kaa wi yan, a wì sho fɔ:

«Koni, nɔɔ yeen, na kajeere ko ka nunɔɔba yi, na wire kara to tari.

†2.9: Naga 2.7; 22.2,14.

†2.13: Kushi tara, Lewɔɔlɔ tara laga ko kayi. Kila Ezhipiti tara laga ka le ma saa pinle Sudan tara laga ka ni.

Pe yaa laa yinri jele, katugu wì yiri wa naṅa wo ni†.»

²⁴ Ko kì ti naṅa wi yaa ka laga wi to naa wi nɔ pe na, mbe si mara wi jɔ wi na, kona pe shyen pe yaa pye wire nunḡba†.

²⁵ Naṅa wo naa wi jɔ wi ni pàa pye witiwaga, pe sila si fere jen.

KAPEGE KONAA JŌLŌGŌ TI YEWE LAGA DUNRUYA WI NI

3.1-24

**Yenḡele làa naṅa wo naa jele
wì ni pe purɔ ma pe wɔ
wa nanḡo kɔlɔgɔ ki ni**

3¹ Wonḡaala mbele Yawe Yenḡele làa da, wɔɔgɔ kila jilige ma wɛ pe ni fuun pe na. A Wɔɔgɔ kì si kaa jele wi yewe maa pye fɔ: «Ki yen kaselege fɔ Yenḡele lì yo yaga kaa nanḡo kɔlɔgɔ tire pire ti ni fuun ti kaa le†?»

² A jele wì si wɔɔgɔ ki pye fɔ: «We mbe ya mbaa nanḡo kɔlɔgɔ tire pire ti kaa ke. ³ Eɛn fɔ, tige ḡga ki wa nanḡo kɔlɔgɔ ki nandogomɔ, Yenḡele lì yo waga kaga pyɔ wa ka. Lì yo waga ka jiri ki tige ki na yere, nakoma we daga mbe ku.»

⁴ A wɔɔgɔ kì si jele wi pye ma yo fɔ: «Ki woro ma, ye se ku de.

⁵ Yenḡele ligi yo ma, katugu ligi jen ma yo na yaga tige ki pige ka ka pilige ḡga ni, ye yengele ke yaa yenge, ye yaa pye paa Yenḡele li yen, mbe kajenḡe konaa kapege ki jen.»

⁶ A jele wì sigi yan fɔ tige ki pire ti yaa pye yaakara tanra, ti yen ma yɔn lere mbaa ti wele, konaa na maga ka ka ki mbe ya tijinliwe kan ma yeri. A wì si ka cɔ ma ka, mɛɛ ka kan wi pɔlɔ wi yeri le wi yɛɛ tanla, a wo fun wìgi ka. ⁷ Le ki yɔngɔlɔ nunḡba ke ni, a pe ni fuun shyen pe yengele kè si yenge, a pè sigi jen ma yo pe yen witiwaga. A pè si figiye* tige wɛɛ kɔn mari gbegele pe yɛɛ kan lɔmbeele.

⁸ Yɔnlɔkɔgɔ ki ni, naa tifene làa kaa yinḡgi, a pè si Yawe Yenḡele li tinme ta li yen na yanriyanri wa nanḡo kɔlɔgɔ ki ni. Kì pye ma, a naṅa wo naa wi jɔ wi ni pè si lara Yawe Yenḡele li na wa nanḡo kɔlɔgɔ tire ti nɔgɔ. ⁹ A Yawe Yenḡele lì si naṅa wi yeri maa pye fɔ: «Ma yen se yeri?» ¹⁰ A naṅa wì sho fɔ: «Mìɔ tinme ta wa nanḡo kɔlɔgɔ ki ni, a mì si fye, katugu mi yen witiwaga, ko mì lara.» ¹¹ A Yawe Yenḡele lì suu pye fɔ: «Ambɔ wìgi yo ma kan ma

†2.23: Eburuye senre ti ni naṅa wi mege konaa jele wi mege ki ni ti yiri ti yɛɛ kɔrɔgɔ fɔ jɛnḡe. Pe maa naṅa wi yinri «Ish», na jele wi yinri «Isha» maga naga ma yo pa jele wì yiri wa naṅa wi ni.

†2.24: *Pe shyen pe yaa pye wire nunḡba* ko kɔrɔ wo yen fɔ pe shyen pe yaa pye paa lere nunḡba yen, yaraga ka se pe kɔn pe yɛɛ na, Mati 19.5; Maki 10.7-8; 1 Koren 6.16; Efe 5.31.

†3.1: Naga 12.9; 20.2.

yo ma yen witiwaga? Tige pige nga mi yo maga ka ka ka, ko ka ma ma ka le?»

¹² A nana wi sho fo: «Jele na ma kan na yeri ma yo wi pye na ni, wo wigi tige pige ka co ma kan na yeri, a migi ka.»

¹³ A Yawe Yenjele li si jele wi pye fo: «Iga ma pye yeen, yingi yi ko?» A jele wi sho fo: «Wocgo ko kilan fanla, a mi sigi ka†.»

¹⁴ A Yawe Yenjele li si wocgo ki pye fo:

«Iga ma pye yeen ki kala na,
moo danga yaayoro to naa
wongaala pe ni fuun pe
sogowa.»

Ma yaa la fulolo ma lara ti na,
taambugo ko ki yaa pye ma
yaakara ma yinwege
piliye yi ni fuun yi ni.

¹⁵ Mi yaa mbenwe le mboro naa
jele wi ni ye sogowa,
mbe mbenwe le ma setirige piile
poro naa jele wi setirige
piile pe sogowa.

Jele wi setirige piile pe yaa ka
ma go ki yaari,
mboro fun ma yaa ka pe no wa
pe tondanra ti na†.»

¹⁶ Kona, a Yenjele li si jele wi pye fo:

«Mi yaa pisege tere ti ngban ma
na fo jenge.»

Ma yaa jolo mbe si jen mbe se.

Ma jatere wi yaa pye ma polo wo
na,
wi yaa pye ma go na.»

¹⁷ A Yenjele li si nana wo pye fo:
«Tige pige nga mila yo maga ka ka
ka, ki kaa pye moo jo wi senre ti
logo maga ka, ki kala na,
tara ti danga ma kala na.»

Ma yaa jolo jenge si jen mbe
yaakara ta wa tara ti ni
ma yinwege piliye yi ni
fuun yi ni.

¹⁸ Tara ti yaa wuuro naa yan
pege yirige ma kan.
Yarilire nda ti yaa la taa wa kere,
to ti yaa pye ma yaakara†.

¹⁹ Ma yaa kafugo tulu wa ma
walege ki na mbe wa, si
jen mbe yaakara ta,
fo ma ka sa songoro wa tara ti ni;
katugu pa ma yiri wa tara ti ni.
Taambugo ki teger moo gbegele,
ma yaa ka songoro wa taambugo
ki ni.»

²⁰ Kona, nana we, wo na pe yinri
Adama, a wi suu jo wi mege taga
naa yinri Awa†, ko koru wo yen
yinwege, katugu wo wi yen lewele
pe ni fuun pe no we. ²¹ A Yawe
Yenjele li si selege pye yariporo ma
kan Adama wo naa wi jo pe yeri
peri le. ²² A Yawe Yenjele li sili yee
pye fo: «Wele, lere wi kannga ma
pye paa woro wa nungba yen, ma
kajenge naa kapege ki jen. Koni,

†3.13: 2 Koren 11.3; 1 Timo 2.14.

†3.15: Naga 12.17.

†3.17-18: Ebu 6.8.

†3.20: Eburuye senre ti ni Adama mege ki koru wowi na lere. Ko ki pye nana wi mege ye. Awa mege ki koru wo wi na yinwege.

ye ti we konɔ li tɔn wi na, janɔgo wiga ka gbɔn wa tige nɔga ki maa yinwege kaan ki na mbege pyɔ wa cɔ mboo ka, mbe koro yinwege na fɔ sanga pyew†.»²³ Kì kaa pye ma, a Yawe Yenɔjele lì si lere wi yirige maa wɔ wa Eden nanɔgo kɔlɔgo ki ni, tara nda pàa tɛge maa gbegele, wi saa ti fali.²⁴ A lì si lere wi purɔ maa wɔ wa, mɛɛ mɛrɛgeye* mbele pe yinri sherubenyɛ*† pele tɛge wa Eden nanɔgo kɔlɔgo ki yɔnlɔ yirisaga yeri, konna kasɔn tokobi ni, konɔ na li maa kee wa tige nɔga ki maa yinwege kaan ki yeri, a wo na figefige nali kɔrɔsi.

MAGA LE ADAMA NA MA SAA KI WA NOWE NA

4--5

Kayen naa Abeli pe saraga wɔmɔkala

4¹ Kona, a Adama wì suu jɔ Awa wi jen jele, a wì si kugbɔ le mɛɛ Kayen se. A jele wì sho fɔ: «Yawe Yenɔjele li fanɔga na, mì nanɔ se.»² Ko puɔgo na, a wì si Kayen wi jɔnlɔ Abeli† wi se. A Abeli wì si kaa pye yaayoro kɔnrifɔ, a Kayen

wò pye kere kɔnfɔ.³ Naa sanga wà la kaa toro, a Kayen wì si kari wi kere yaara ta ni ma saa ti wɔ saraga* Yawe Yenɔjele li yeri.⁴ A Abeli fun wì si kari wi simbapiile konɔbanmbala tiyɔnlɔ pele ni, naa pe yanlaga ki ni, ma saa ti wɔ saraga Yawe Yenɔjele li yeri. A lì si yenle Abeli wo naa wi saraga ki na†.⁵ Eɛn fɔ, li sila yenle Kayen wo naa wi saraga ki na. A kì si Kayen wi mben fɔ jɛnge, a wì si yege san.⁶ A Yawe Yenɔjele lì si Kayen wi pye fɔ: «Kì pye mɛle, a kì sɔɔn mben, a mà yege san?»⁷ Na ma kaa kajɛnge piin, ma yɔlɔgo ki yaa yiri caw. Eɛn fɔ, na kaa si pye ma woro na kajɛnge piin, kapege ki yen paa yaripege yen nɔga kì gbɛgele ma sinle le ma yeyɔngɔ ki tanla. Kila jaa mbe fanɔga ta ma na, mboro ma daga mbe cen ko go na.»

⁸ Ko puɔgo na, a Kayen wì suu jɔnlɔ Abeli wi pye fɔ: «Shokari wa kere†.» Ma pe ta wa kere, a Kayen wì si to wi jɔnlɔ Abeli wi na maa gbo†.

⁹ A Yawe Yenɔjele lì si Kayen wi yewe maa pye fɔ: «Ma jɔnlɔ Abeli wi yen se?» A Kayen wì sho fɔ: «Mii jen. Muwi mi yen na jɔnlɔ wi

†3.22: Naga 22.14.

†3.24: Mɛrɛgeye pele wele, pe wa Yenɔjele li tanla. Poro yanlele pàa tɛ ma yerege wa Yenɔjele li yɔn finliwe kesu wi na, maa tɛge wa sherigo gbɔgo ki ni; Eki 25.18-22; Ebu 9.5.

†4.2: Eburuye senre ti ni Abeli mege ki kɔrɔ wowi nɔ yaraga nɔga ki se mɔ.

†4.4: Ebu 11.4.

†4.8: Wa Yenɔjele senre sewe nɔ wi yen Eburuye senre ni wi ni, laga nɔga kì yo fɔ: «Shokari wa kere» ki woro wa wi ni.

†4.8: Mati 23.35; Luki 11.51; 1 Zhan 3.12.

kɔɔsifo we le?»¹⁰ A we Fɔ wì sho fɔ: «Yingi mà pye yeen? Ma jɔnlɔ wi kasanwa mba mà wo wa tara ti na, pi gbelege kila gbɔɔn laga na na†, nala piin ma yo mbege kayan̄ga wɔ†. ¹¹Ma jɔnlɔ ɲa mà gbo ma ye, tara nda tùu kasanwa pi wɔ, m̀ɔɔ dan̄ga m̀ɔɔ wɔ wa ti ni. ¹²Ma kaa fali tara ti na, ti se yarilire kan ma yeri. Ma yaa pye yanrifɔ mbaa yanri la toro tara ti na.»

¹³A Kayen wì si Yawe Yen̄jele li pye fɔ: «Na tege kì gbɔɔɔ ma we na fan̄nga ki na, mi se ya ki ni. ¹⁴Wele, nala maa na puro nala woo laga ki tara nda ti ni, mi yaa fe mbe lara ma na. Mi yaa pye lejaga mbaa yanri faa la toro tara ti ni. Lere ɲa fuun kanla yan, wi mbe ya mbanla gbo.»

¹⁵A Yawe Yen̄jele l̀i si Kayen wi pye fɔ: «Lere ɲa fuun ka Kayen gbo, wi kapege ki fɔɔ ki yaa tɔn wi na fɔ sa ta tɔnsaga kɔlɔshyen.» A Yawe Yen̄jele l̀i si tegere tege Kayen wi na, jan̄go lere ɲa fuun kaa yan wiga kaa gbo. ¹⁶A Kayen wì si laga le Yawe Yen̄jele li yege na, mee saa cɛn wa Nɔdi† tara, wa Eden tara yɔnlɔ yirisaga yeri.

Kayen wi setirige piile wele

¹⁷Kona, a Kayen wì suu jɔ wi jen jele, a wì si kugbɔ le, mee Enɔki se. A wì si ca ka kan naga yinri Enɔki

ma yala wi pyɔ wi mege ki ni. ¹⁸A Enɔki wo si Iradi se. A Iradi wo Mewuyayeli se. A Mewuyayeli wo si Metushayeli se. A Metushayeli wo Lemeki se.

¹⁹Lemeki wo la pɔri jele shyen, pàa pye na nun̄gba yinri Ada, na san̄ɲa wi yinri Sila. ²⁰A Ada wo Yabali se. Leele mbele pàa pye na cɛen wa paara yinre* ti ni na yaayoro koro, Yabali wo wila pye pe tele we. ²¹Pàa pye naa jɔnlɔ lenaɲa wi yinri Yubali. Mbele pàa pye na juru wi gbɔɔn na wegele ke wiin pe tele wo lawi. ²²A Sila fun wo si Tubali Kayen se. Tubali Kayen wo la pye na tuguwɔɔ naa tuguyenre tun̄ngo pyeyaara ti cengele pyew ti gbelege. Pàa pye naa jɔnlɔ sumboro wi yinri Naama.

²³A Lemeki wì suu jele pe pye fɔ: «Ada naa Sila, ye nun̄gbogolo jan yaa nuru na yeri. Mi Lemeki, yoro mbele na jele, ye nun̄gbolo jan na senre ti yeri.

Mi nana gbo, ɲa wilan welege. Mi lefɔn̄ɲɔ gbo, naa wilan gbɔn we.

²⁴Na kaa pye Kayen gbogo ki fɔɔ ki yaa tɔn tɔnsaga kɔlɔshyen,

Lemeki wogo ko yaa tɔn tɔnsaga nafa taanri ma yiri ke ma yiri kɔlɔshyen.»

†4.10: Kasanwa pi gbelege senre nda ti yo, ko yen naga nari ma yo naa Yen̄jele làa kasanwa mba pì wo le tara pi yan, kì cen ndee pila pye na gbele nali piin ma yo ligi kayan̄ga wɔ.

†4.10: Ebu 12.24.

†4.16: Eburuye senre ti ni Nɔdi mege ki kɔɔ wowi ɲa «mbaa yanri faa la toro.»

²⁵A Adama wo naa wi jɔ wi ni pè si pinambyɔ wa se naa. A jele wì suu mege taga naa yinri Seti†, ma sho fɔ: «Yenɲele li pinambyɔ wa yege kan na yeri Abeli wi yɔnlɔ, ŋa Kayen wila gbo we.» ²⁶A Seti wo fun wì si pinambyɔ wa se naa yinri Enɔsi. Ko sanga wowi leele pàa ki le na Yawe Yenɲele li mege ki yinri nali gbogo.

Adama wi setirige piile kala

5 ¹Adama wi setirige piile pe mere sewe wi ŋa. Yenɲele li yaa lere wi da pilige ŋga ni, làa wi da a wili le. ²Làa pe da naŋa naa jele. Pilige ŋga ni làa pe gbegele, a li si duwaw pe na, mee pe mege ki taga na pe yinri leele†.

³Naa Adama wila kaa ta yeke cenme naa nafa ma yiri ke (130), a wì si pinambyɔ se, a wì yiri wi kɔrɔgɔ, ma pye wi yanlee. A wì suu mege taga naa yinri Seti. ⁴Seti sege ki punɔgo na, a Adama wì si pye yeke cenme kɔlɔtaanri (800), ma pinambiile pele yege se, naa sumborombiile ni. ⁵Adama wi yinwege piliye yan fuun wila ta, yila pye yeke cenme kɔlɔjere naa nafa ma yiri ke (930), a wì si ku.

⁶A Seti wo si ta yeke cenme ma yiri kanɔgurugo (105), a wì si pinambyɔ se naa yinri Enɔsi. ⁷Enɔsi sege ki punɔgo na, a Seti wì si pye yeke cenme kɔlɔtaanri ma yiri kɔlɔshyen (807), ma pinambiile pele yege se, naa sumborombiile ni.

⁸Seti wi yinwege piliye yan fuun wila ta, yila pye yeke cenme kɔlɔjere naa ke ma yiri shyen (912), a wì si ku.

⁹A Enɔsi wo si ta yeke nafa tijere ma yiri ke, mee pinambyɔ se naa yinri Kena. ¹⁰Kena sege ki punɔgo na, a Enɔsi wì si pye naa yeke cenme kɔlɔtaanri naa ke ma yiri kanɔgurugo (815), ma pinambiile pele yege se, naa sumborombiile ni.

¹¹Enɔsi wi yinwege piliye yan fuun wila ta, yila pye yeke cenme kɔlɔjere ma yiri kanɔgurugo (905), a wì si ku.

¹²A Kena wo si ta yeke nafa taanri ma yiri ke, a wì si pinambyɔ se naa yinri Mahalaleyeli. ¹³Mahalaleyeli sege ki punɔgo na, a Kena wì si pye naa yeke cenme kɔlɔtaanri naa nafa shyen (840), ma pinambiile pele yege se, naa sumborombiile ni.

¹⁴Kena wi yinwege piliye yan fuun wila ta, yila pye yeke cenme kɔlɔjere ma yiri ke (910), a wì si ku.

¹⁵A Mahalaleyeli wo si ta yeke nafa taanri ma yiri kanɔgurugo, a wì si Yeredi se. ¹⁶Yeredi sege ki punɔgo na, a Mahalaleyeli wì si pye yeke cenme kɔlɔtaanri naa nafa ma yiri ke (830), ma pinambiile pele yege se, naa sumborombiile ni.

¹⁷Mahalaleyeli wi yinwege piliye yan fuun wila ta, yila pye yeke cenme kɔlɔtaanri naa nafa tijere ma yiri ke ma yiri kanɔgurugo (895), a wì si ku.

¹⁸A Yeredi wo si ta yeke cenme naa nafa taanri ma yiri shyen (162),

†4.25: Eburuye senre ti ni *Seti* mege ki kɔrɔ wowi ŋa «Yenɲele lilan kan.»

†5.1-2: Zhene 1.27-28; Mati 19.4; Maki 10.6.

a wì si pinambyɔ se naa yinri Enɔki. ¹⁹Enɔki sege ki puŋgo na, a Yeredi wì si pye naa yeɛ cɛnme kɔɔtaanri (800), ma pinambiile pele yege se, naa sumborombiile ni. ²⁰Yeredi wi yinwege piliye yan fuun wila ta, yila pye yeɛ cɛnme kɔɔjere naa nafa taanri ma yiri shyen (962), a wì si ku.

²¹A Enɔki wo si ta yeɛ nafa taanri ma yiri kaŋgurugo, a wì si pinambyɔ se naa yinri Matusalemu. ²²Matusalemu sege ki puŋgo na, a Enɔki wì si pye naa yeɛ cɛnme taanri (300). Wila pye na tanri Yenŋele konɔ li na. A wì si pinambiile pele yege se, naa sumborombiile ni. ²³Enɔki wi yinwege piliye yila pye yeɛ cɛnme taanri naa nafa taanri ma yiri kaŋgurugo (365). ²⁴Enɔki wila pye na tanri Yenŋele konɔ li na, ko puŋgo na, a wì si kaa kɔ leele pe na, pe suu yan naa, katugu Yenŋele làa wi le ma kari wi ni†.

²⁵A Matusalemu wo si ta yeɛ cɛnme naa nafa tijere ma yiri kɔɔshyen (187), a wì si pinambyɔ se naa yinri Lemeki. ²⁶Lemeki sege ki puŋgo na, a Matusalemu wì si pye naa yeɛ cɛnme kɔɔshyen naa nafa tijere ma yiri shyen (782), mɛɛ pinambiile pele yege se, naa sumborombiile ni. ²⁷Matusalemu wi yinwege piliye yan fuun wila

ta, yila pye yeɛ cɛnme kɔɔjere naa nafa taanri ma yiri kɔɔjere (969), a wì si ku.

²⁸A Lemeki wo si ta yeɛ cɛnme naa nafa tijere ma yiri shyen (182), a wì si pinambyɔ se. ²⁹A wì suu mege ki taga naa yinri Nowe*†, ma sho fɔ: «We tunndo nda waa piin, na tere nda tege, katugu Yawe Yenŋele li tara ti danga, ki pyɔ ŋa yeɛn, wo wi yaa we kotogo ki sogo we na ti kala na.» ³⁰Nowe sege ki puŋgo na, a Lemeki wì si pye naa yeɛ cɛnme kaŋgurugo naa nafa tijere ma yiri ke ma yiri kaŋgurugo (595), ma pinambiile pele yege se, naa sumborombiile ni. ³¹Lemeki wi yinwege piliye yan fuun wila ta, yila pye yeɛ cɛnme kɔɔshyen naa nafa taanri ma yiri ke ma yiri kɔɔshyen (777), a wì si ku.

³²Nowe wila ta yeɛ cɛnme kaŋgurugo (500), a wì si pinambiile taanri se: Semu, naa Kamu konaa Zhafeti.

NOWE KONAA TŌNŊGBŌŌ PI PANGA YE

6--9

Leele pe tipewe we

6¹ Naa leele pàa kaa na lege laga tara ti na, a pè si sumbonɔ legere se. ²Ko sanga wo ni, a

†5.24: Ebu 11.5; Zhude 14.

†5.29: Eburuye senre ti ni *Nowe* mege ki kɔɔ wowi ŋa «kotogo sogowo.»

Yenñeɛ li pinambiile† pè si leele pe sumbonɔ pe yan pe yɔn fɔ jɛŋge. A pè si pele wɔ, ma pe pɔri pe jɛɛɛ. ³Kona Yawe Yenñeɛ li sho fɔ: «Yinwege wɔnwɔn mba mila le leele pe ni, mi soo yaga pi koro pe ni pilige pyew, katugu pe yen wire nda ti yen kuworo. Mbege ɛ yingɔ ni, pe yegeɛ ke se toro yeɛ cɛnme naa nafa (120) na.» ⁴Ko sanga wo ni, letitɔnrɔ la pye laga tara ti na, ali ki sanga wi puŋgo na fun. Ko sanga wowi Yenñeɛ li pinambiile pàa leele pe sumbonɔ pe ɛ pe jɛɛɛ, ma piile sese pe na. Poro pàa pye faa woolo letugbɔrɔ, ma pye fanŋga fenne, a pe mege kɔ yiri fɔ jɛŋge†.

⁵A Yawe Yenñeɛ li sigi yan fɔ leele pe nawa pì pe pe na laga tara ti na fɔ ma saa toro. Pe nawa jatere wi sila pye yaraga ko ka na, fɔ tipege ko bɔkɔ, pilige pyew. ⁶A kɔ si Yawe Yenñeɛ li mben, a li sigi yan fɔ ki sila daga li leele pe da laga tara ti na. Li nawa pɪla tanga li na fɔ jɛŋge. ⁷A Yawe Yenñeɛ li sho fɔ: «Leele mbele mila da, mi yaa pe tɔngɔ mbe pe wɔ laga tara ti na, mbege ɛ leele pe na, mbe saga wa yaayoro to naa yaara nda ti maa fulolo tara ti na, konaa naayeri

sannjere ti ni; katugu leele mbele mi da, ndɛɛ mii ja pe da, ko mbe ja mbɔnrɔ.» ⁸Ɛɛn fɔ, Nowe* wo la mege ta Yawe Yenñeɛ li yeri†.

Yenñeɛ làa yo li yaa Nowe wi sho

⁹Nowe wi setirige ki ŋga. Nowe wila pye lesinŋe konaa jeregisaga fu wi sanga wi ni. Wila pye na tanri Yenñeɛ konɔ li na wi yinwege piliye yi ni fuun yi ni†.

¹⁰Nowe wila pinambiile taanri se, pe mere ti nda: Sɛmu, naa Kamu konaa Zhafeti.

¹¹Tara tila jɔgɔ Yenñeɛ li yege na, leele pàa pye na tipere piin tara ti ni lagapyew. ¹²A Yenñeɛ li si tara ti wele mari yan ti yen ma jɔgɔ, katugu senwee piile pe ni fuun pàa pye na kapege piin laga tara ti na. ¹³A Yenñeɛ li sigi yo Nowe wi kan fɔ: «Migi kɔn maga tege, mbe yaara nda fuun mi da ti tɔngɔ mberi wɔ wa sanga ŋa wo ni, katugu leele pe yen na kapere ti piin tara ti lagapyew. Wele, mi yaa poro naa tara ti ni pe pinle mbe pe tɔngɔ. ¹⁴Ma tɔnmɔkɔrɔ gbenge* gbegele ma yeɛ kan goferi tire ni, ma yumbiile wɔ wa ki nawa, maga nawa naa ki puŋgo ki wɔlɔgɔ joro

†6.2: Leele pele maa ki jate ma yo Yenñeɛ li pinambiile poro pe yen Seti wi setirige piile mbele pàa pye na fyɛ Yenñeɛ li yege. Pele maa ki jate meregeye wele, mbele pàa puŋgo Yenñeɛ li na.

†6.4: Nɔmbu 13.33.

†6.5-8: Mati 24.37; Luki 17.26; 1 Pye 3.20.

†6.9: 2 Pye 2.5.

Tɔnmɔkɔrɔ gbɛngɛ nɔga Nowe wila gbɛgele (Zhenɛ 6.14)

panyi ni. ¹⁵ Wele, maga gbɛgele ki ma yiri ke (150), ki gbeme pi pye
 gbɛgewe mba po na: ki titɔnlwɔ pi metere nafa ma yiri kangurugo,
 pye metere cɛnme naa nafa shyen ki yagawa pi pye metere ke ma

yiri kangurugo. ¹⁶ Maga gona wi tɔn, ma fenetiri wɔ ki na metere kɔngɔ wa ki mbogo yagawa po naa ki tɔnyaraga ti sɔgɔwɔ pi ni, ma yɔn wɔ ki kangaga nunɔba na. Maga gbegele, maga pye go taanri, maga tagala ki yeɛ na. Ka mbe pye nɔgɔna, ka mbe pye nandogomɔ, ka mbe pye go na. ¹⁷ Wele, mi yaa tɔnɔngbɔɔ tirige laga tara ti na, mbe yaraga ŋga fuun ki yen na wɔɔn ki tɔngɔ. Yaraga ŋga fuun ki yen laga tara na, ki yaa ku. ¹⁸ Eɛn fɔ, mboro wo na, mi yaa na yɔn finliwe* pi le ma ni†. Ma yaa ka ye wa tɔnmɔkɔrɔ gbenɔge ki ni, mboro naa ma jɔ, naa ye pinambiile, konna pe jeele pe ni. ¹⁹ Yaara nda fuun ti yen yinwege na, ma ti cɛnle pyew ti shyenzhyen yigi, naɲa naa jele, ma ye ti ni wa tɔnmɔkɔrɔ gbenɔge ki ni, jaŋgo to mbe ta ti koro yinwege na wa ma ni. ²⁰ Sannjere ti ni fuun, mbe yala ti cengele ke ni, naa yaayoro naa wonɔgaala pe ni fuun, mbe yala pe cengele ke ni, konna yanɔgala jegele jegele ŋgele fuun ke maa fulolo tara ti na ke ni, mbe yala ke cengele ke ni, ti ni fuun ti naɲa naa jele mbe pan ma kɔrɔgɔ, jaŋgo to mbe koro yinwege na. ²¹ Ma yaakara ti cɛnle pyew ta le mari le wa ma yeɛ kɔrɔgɔ, ti pye mboro naa to ni, ye yaakara.» ²² A Nowe wì sigi pye ma, paa yege ŋga na Yenɔjele làa ki yo maa kan we†.

Nowe wi yege wa tɔnmɔkɔrɔ gbenɔge ki ni

7 ¹ Kona, a Yawe Yenɔjele li sigi yo ma Nowe* wi kan fɔ: «Mboro naa ma go woolo pe ni, ye ye wa tɔnmɔkɔrɔ gbenɔge* ki ni, katugu mboro nunɔba mi yan ma yen sinɔge na yege na wa ki nala pilige woolo mbele pe ni. ² Yaayoro to naa wonɔgaala mbele pe yen kpoyi*, ma ti shyenzhyen tegesaga kɔlɔshyen wɔ ti ni, ti nambala naa ti jeele, ma si nda ti yen fyɔngɔ* ni ti tegesaga nunɔba nunɔba wɔ fun, ti nambala naa ti jeele. ³ Ma sannjere ti cengele ke ni fuun ti shyenzhyen tegesaga kɔlɔshyen wɔ ti ni, ti nambala naa ti jeele, jaŋgo ti cengele ke koro laga tara ti ni fuun ti na. ⁴ Na pilige kɔlɔshyen ka toro, mi yaa tisaga wa laga tara ti na yɔnlɔ nafa shyen naa yembine nafa shyen ni. Yaara nda fuun mi da, mi yaa ti tɔngɔ mberi wɔ laga tara ti na.» ⁵ Ŋga fuun Yawe Yenɔjele làa yo ma Nowe wi kan, a Nowe wì ki ni fuun ki pye ma.

Tɔnɔngbɔɔ pi panga ye

⁶ Nowe wila ta yele cɛnme kɔgɔlɔni (600), sanga ŋa ni tɔnɔngbɔɔ pila pan laga tara ti na we. ⁷ Nowe naa wi jɔ, naa wi pinambiile poro naa pe jeele pe ni, pe si pinle ma ye wa tɔnmɔkɔrɔ

†6.18: Laga ŋga ki yo fɔ: *Mi yaa na yɔn finliwe pi le ma ni* seweɛle pele ni ki yo wa fɔ: Mi yere ki yerewe mbɔɔn sho.

†6.22: Ebu 11.7.

gbenge ki ni tɔnɔgbɔɔ pi kala na[†].
⁸Yaayoro to naa wongaala mbele fuun pe yen kpoyi, naa mbele pe yen fyɔngɔ ni, naa sannjere ti ni, konaa yangala jegele jegele ngele ke maa fulolo tara ti na ke ni, ⁹ti shyenzhyen, naa naa jele, a ti si ye wa tɔnmɔkɔrɔ gbenge ki ni Nowe wi kɔrɔgɔ, paa yege nga na Yenɔjele lɔa ki yo maa kan we. ¹⁰Naa piliye kolɔshyen yila kaa toro ma kɔ, a tɔnɔgbɔɔ pɔ si ye ma tara ti tɔn.

¹¹Yeɛ na ni Nowe wila ta yeɛ cenme kɔgɔlɔni (600), ki yeɛ li yenje shyen wogo ki pilige ke ma yiri kolɔshyen wogo ki na, tara ti nɔgɔna tɔnmɔ wegele ke ni fuun ke si janri ma yiri legere. A naayeri tɔnmɔ wegele kɛ si yenge[†]. ¹²A tisaga ki nɛɛ paan tara ti na yɔnlɔ nafa shyen naa yembine nafa shyen ni. ¹³Ko pilige koyi Nowe wila ye wa tɔnmɔkɔrɔ gbenge ki ni wo naa wi jɔ, naa wi pinambiile Semu, naa Kamu, naa Zhafeti, konaa wi pinambiile pe jeɛle taanri pe ni. ¹⁴Ko leele poro paa pye wa tɔnmɔkɔrɔ gbenge ki ni, poro naa wongaala, naa yaayoro ti cengele ke ni fuun, naa yangala jegele jegele ngele fuun ke maa fulolo tara ti na, ma yala ke cengele ke ni fuun ke ni, naa sannjere ti ni fuun, ma yala ti cengele ke ni fuun ke ni, naa sannjetumɔrɔ ti ni fuun, konaa yaraga nga fuun kanwiga yen ki na ki ni. ¹⁵Yaara

nda fuun ti yen yinwege na, pa tila ye wa tɔnmɔkɔrɔ gbenge ki ni yeɛn wa Nowe wi kɔrɔgɔ, ti naa naa jele. ¹⁶Ki yaara ti ni fuun, naa naa jele, a ti si pan ma ye wa tɔnmɔkɔrɔ gbenge ki ni, paa yege nga na Yenɔjele lɔa ki yo ma Nowe wi kan we. A Yawe Yenɔjele li si tɔnmɔkɔrɔ gbenge ki yɔn tɔn pe na.

¹⁷A tɔnɔgbɔɔ pɔ si pan tara ti na maga yigi fɔ pilige nafa shyen. A tɔnmɔ pɔ si lege fɔ ma tɔnmɔkɔrɔ gbenge ki yirige wa naayeri. ¹⁸Tɔnmɔ pila pan tara ti na ma lege jɛngɛ, a tɔnmɔkɔrɔ gbenge ki nɛɛ yege tɔnmɔ pi go na. ¹⁹A ka nɛɛ tari tɔnmɔ pi legewe pi na fɔ ma saa yanwira titɔnrɔ ti ni fuun ti tɔn. ²⁰A tɔnmɔ pɔ si yiri ma yanwira ti yinre ti tɔn ma gbɔn fɔ mɛtere kolɔshyen naa kɔngɔ. ²¹Yaara nda fuun ti yen yinwege na, na yanri laga tara ti na, a ti ni fuun ti ku: sannjere, naa yaayoro, naa wongaala, naa yangala jegele jegele ngele fuun ke maa fulolo tara ti na konaa leele pe ni fuun. ²²Yaraga nga fuun yinwege wɔnwɔn la pye ki ni laga tara ti na, a ki ni fuun ki ku. ²³Pa Yenɔjele lɔa yaara nda fuun ti yen yinwege na ti tɔngɔ mari wɔ laga tara ti na yeɛn we, maga le leele pe na, ma saa gbɔn yaayoro ti na, naa yangala jegele jegele ngele ke maa fulolo tara ti na, konaa naayeri sannjere ti ni. A ti ni fuun ti ku ma wɔ laga tara ti na. Nowe wo

[†]7.7: Mati 24.38-39; Luki 17.27.

[†]7.11: 2 Pye 3.6.

naa mbele pàa pye wa tònṁkòrò gbenḡe ki ni, poro cè pàa shò.

²⁴A tònḡgbòò pì koro laga tara ti na fò ma saa gbòn piliye cènme naa nafa shyen ma yiri kè (150).

Nowe wìla yiri wa tònṁkòrò gbenḡe ki ni

8¹Èn fò, Yènḡele li jatere wìla pye Nowe* wi na, naa wonḡaala poro naa yaayoro ti ni fuun ti na, nda tìla pye wi ni wa tònṁkòrò gbenḡe* ki ni we. A Yènḡele lì si tifelege yirige, a kì pan na tara ti fee, a tònṁ pì nē tinri. ²A tara ti nḡḡna tònṁ wegele koro naa naayeri tònṁ wegele ke ni fuun kè si tòn, a tisaga kì si kòn. ³A tònṁ pì nē waga laga tara ti na pilige pyew, ma saa gbòn fò pilige cènme naa nafa shyen ma yiri kè (150). A tònṁ pì si tigi. ⁴Ki yeḡe li yènḡe kòlshyen wogo ki pilige ke ma yiri kòlshyen wogo ki na, a tònṁkòrò gbenḡe kì si cèn wa Ararati yanwiga ki go na. ⁵Tònṁ pìla pye na tinri fò ma saa gbòn naa yènḡe kè wogo ki na. Ki yènḡe ki pilige kònḡbanḡa ki na, pàa pye na yanwira ti yinre ti yaan.

⁶Naa piliye nafa shyen la kaa toro, fenetiri ḡa Nowe wìla wò tònṁkòrò gbenḡe ki na, a wì suu yènḡe. ⁷A wì si kaankaan wa yirige maa wa. A wì si kari, mē sònḡrò ma pan, mē koro na kee na paan fò tònṁ pì sa waga pi kò wa tara ti na. ⁸Ko puḡḡo na, a Nowe wì si ketene la yirige mali wa, jaḡḡo

mbege jen na kaa pye tònṁ pì waga wa tara ti na. ⁹Èn fò, ketene lii cēsaga ta tònṁ pì kala na. A lì si sònḡrò wa Nowe wi kòròḡ, wa tònṁkòrò gbenḡe ki ni, katugu tònṁ pìla pye tara ti lagapyew. A Nowe wì suu kē ki yirige ma ketene li yigi mali le wa wi yeḡ kòròḡ. ¹⁰A Nowe wì si yapelege nuḡba yaga kì toro naa, a wì si ketene li yirige mali wa naa. ¹¹A ketene lì si sònḡrò ma pan wi kòròḡ ki yònlòkòḡ ki ni oliviye tige wēre ni wa li yòn. A Nowe wì sigi jen ma yo tònṁ pìla jerege laga tara ti na. ¹²A Nowe wì si piliye kòlshyen pye wa tònṁkòrò gbenḡe ki ni naa. Ko puḡḡo na, a wì si ketene li wò mali wa naa, kona lii sònḡrò mbe pan wi kòròḡ naa.

¹³Nowe wi yeḡe cènme kòḡlòni naa yeḡe nuḡba (601) wolo li yènḡe kònḡbanḡa, ki pilige kònḡbanḡa ki na, kìla yala tònṁ pì waga laga tara ti na. A Nowe wì si tònṁkòrò gbenḡe ki naayeri tònḡaraga ki yènḡe, ma funwa pi wele, ma sigi yan tònṁ pì waga laga tara ti na. ¹⁴Ki yeḡe li yènḡe shyen wogo ki pilige nafa ma yiri kòlshyen wogo ki na, a ko si yala tara tìla waga pew. ¹⁵A Yènḡele lì sigi yo Nowe wi kan fò: ¹⁶«Ye yiri wa tònṁkòrò gbenḡe ki ni, mboro naa ma jò, naa ye pinambiile poro naa pe jeeḡe pe ni. ¹⁷Yaara nda fuun ti yen yinwege na wa ma ni, ko kòrò wo yen sannjere, naa yaayoro naa wonḡaala konaa nda fuun ti maa yanri tara ti na, ma

ti ni fuun ti yirige, jango ti se, ti lege laga tara ti na.»¹⁸ Kona, a Nowe wì si yiri wa tɔnmɔkɔɔ gbenge ki ni, wo naa wi jɔ, naa pe pinambiile poro naa pe jeele pe ni.¹⁹ Wongaala pe ni fuun, naa yaara nda ti maa fulolo tara ti na konaa sannjere ti ni, yaraga nga fuun ki maa tigile tara ti na, mbe yala ti cengele ke ni, a ti ni fuun ti yiri wa tɔnmɔkɔɔ gbenge ki ni.

²⁰ A Nowe wì si saraga wɔsaga* kan maga le Yawe Yenjele li kee. A wì si yaayoro to naa sannjere ti nungba nungba yigi, nda ti yen kpoyi* Yenjele li yege na, mari wɔ saraga* Yenjele li yeri, mari sogo wa saraga wɔsaga ki na.²¹ A Yawe Yenjele li sigi saraga ki nuwɔ taan pi ta. A li sigi yo wa li nawa ma yo fɔ: «Mi se ka tara ti danga naa leele pe kala na, katugu mbege le wa lere wi punwe pi na, wi nawa jatere wi yen ma pe wi na. Mi se ka yaara nda ti yen yinwege na ti tɔngɔ naa, paa yege nga na mīgi pye we.

²² Eɛn fɔ, mbe tara ti yaga wa ti yɔngɔlɔ ke ni,
 yarilire lugusanga naa ti
 kɔnsanga,
 were sanga naa kafugo sanga,
 yɔnrɔ naa kanga,
 yɔnlɔ naa yembine
 ti se ka kɔ naa fyew.»

Yenjele làa yɔn finliwe le Nowe wi ni

9¹ Kona, a Yenjele li si duwaw Nowe* wo naa wi pinambiile pe na, ma pe pye fɔ: «Ye se, ye lege, ye tara ti yin†. ² Yaara nda fuun ti yen yinwege na laga tara ti na, naa naayeri sannjere to naa yangala jeele jeele ngele fuun ke maa fulolo tara ti na, naa ngbanra ti ni, ti yaa la fye konaa ti sunndo wi yaa la kɔɔn ye yege, miri le ye kee. ³ Yaraga nga fuun ki maa tigile ma pye yinwege na, ti mbe ya pye ye yaakara. Mi ti ni fuun ti kan ye yeri, paa yege nga na mila yan were ti kan ye yeri we. ⁴ Eɛn fɔ, yaga ka kara ta ka nda ti yen ti yinwege ki ni, ko kɔɔ wo yen nda ti yen ti kasanwa pi ni†. ⁵ Ye kasanwa mba pi yen ye yinwege ye, mi yaa ka pi fɔgɔ ki yewe. Na yaayogo ka lere wa gbo, mi yaa ka ki lere wi kasanwa pi fɔgɔ yewe ki yaayogo ki na†. Na lere wa ka wi lewee yenle wa gbo, mi yaa ka ki lere wi yinwege fɔgɔ ki yewe na wuu gbo wi na.

⁶ Na lere ka lere gbo,
 lere wa wi yaa ka wo gbo fun;
 katugu Yenjele li lere wi da, a
 wì pye li yanlee†.

†9.1: Zhenɛ 1.28.

†9.4: Levi 7.26-27; 17.10-14; Dete 12.16,23; 15.23.

†9.5 *Mbe kasanwa pi fɔgɔ yewe yaayogo ki na* ko kɔɔ wo yen mbege yaayogo ki gbo (Eki 21.28).

†9.6: Zhenɛ 1.26; Eki 20.13.

⁷Yoro wo na, ye piile se, ye lege, ye jaraga legerε laga tara ti na[†].»

⁸Kona, a Yenjele li sigi yo Nowe wo naa wi pinambiile pe kan ⁹ma yo fo: «Ye wele, mi wo na, mi yaa na yon finliwe* pi le ye ni, naa ye setirige piile mbele pe yaa ka yiri ye pungo na pe ni; ¹⁰konaa yaraga nga fuun ki yen yinwege na wa ye ni ki ni: Sannjere, naa yaayoro, naa wongaala pe ni fuun, naa yaara nda fuun ti yiri wa tonmɔkɔɔ gbenge* ki ni, konaa nda fuun ti yaa ka pye yinwege na laga tara na ti ni. ¹¹Mi yaa na yon finliwe pi le ye ni. Mi se ka tonngbɔɔ tege mbe yaara nda ti yen yinwege na ti tongo laga tara ti na naa. Tonngbɔɔ ma pi yaa ka tege mbe tara ti tongo naa.» ¹²A Yenjele li sho naa fo: «Yon finliwe mba mi yaa le ye ni, naa yaara nda fuun ti yen yinwege na wa ye ni ti ni, konaa leele mbele fuun pe yaa ka yiri ye pungo na pe ni, pi kacen wowi na. ¹³Mi yaa na yaanngondi wi tege wa kambaara ti na, wi pye na yon finliwe pi kacen, po mba mi le tara woolo pe ni we. ¹⁴Sanga o sanga mi ka ti tisaga kiga wo, pa yaanngondi wi yaa yiri wa kambaara ti na. ¹⁵Yon finliwe mba mi le ye ni, naa yaraga nga fuun ki yen yinwege na ki cenle pyew li ni, mi yaa la nawa tuun ki yon finliwe pi na. Tonngbɔɔ se ka pan mbe yaara nda ti yen yinwege na ti tongo naa laga tara ti na. ¹⁶Yaanngondi wiga yiri wa kambaara ti na wa naayeri, mi yaa la wi wele, mbaa

nawa tuun na yon finliwe mbakoo pi na, po mba mi le yaara nda fuun ti yen yinwege na laga tara na ti ni we.» ¹⁷A Yenjele li si Nowe wi pye naa fo: «Yaanngondi wo wi yen yon finliwe pi kacen we, po mba mi le mi naa yaara nda fuun ti yen yinwege na laga tara ti na ti ni we.»

Nowe wi pinambiile taanri pe senre

¹⁸Nowe wi pinambiile mbele pa a yiri wa tonmɔkɔɔ gbenge ki ni pe mere ti nda: Semu, naa Kamu konaa Zhafeti. Kamu wila pye Kana wo to. ¹⁹Nowe wi pinambiile taanri poro wele yeen. Pe setirige piile poro wele pe se ma tara ti ni fuun ti yin.

²⁰Nowe wo wila pye kekoon konngbanja ma ezen* tiire sanri. ²¹A Nowe wi si kaa duven wo a wuu yigi; a wi suu yaripoo ti wo wi yee na, ma koro witiwaga, wa wi paraga go* ki ni. ²²A Kana wi to Kamu wi si saa wi to Nowe wi yan witiwaga, mee pan maga yo wi nosepiile shyen pe kan wa funwa na. ²³Kona, a Semu naa Zhafeti pe si derigbogo le maga taga pe pajoro ti na, nee kee pungo ni wa paraga go ki ni, ma saa pe to wi ton ki ni. Pa a pungo wa pe to wi yeri, jango paga kaa witiwaga ki yan. ²⁴Naa duven wila kaa laga Nowe wi na, nga wi pinambyo pungofɔ wila pye wi na, a wi sigi jen. ²⁵A wi sho fo:

Danga mbe Kana wi yigi!

Wi pye kulolo pe kulo mboo nosepiile pe kan!

[†]9.7: Zhenε 1.28.

²⁶A wì sho naa fɔ:

Yawe Yenŋele na li yen Semu wi
Yenŋele le, gbɔgɔwɔ mbe
pye li woo!

Kana wi pye Semu wi kulo!

²⁷Yenŋele li Zhafeti wi gbɔgɔ!

Wila korogi wa Semu wi paara
yinre ti ni.

Kana wi pye wi kulo!

²⁸Tɔŋgbɔɔ pi torɔŋgɔɔ, a Nowe
wì si pye naa yeŋe cenme taanri
naa nafa shyen ma yiri ke (350).

²⁹Nowe wì yinwege piliye yi ni
fuun yila pye yeŋe cenme kɔɔjere
naa nafa shyen ma yiri ke (950), a
wì si ku.

TARA NA CENGELE KONAA BABELI SANŋGAZO TITɔNLɔWɔ KALA

10--11

10¹Tɔŋgbɔɔ pi panŋgɔɔ, a
Nowe* wi pinambiile Semu,
naa Kamu, naa Zhafeti pè si piile se.
Pe setirige piile pe mere ti nda:

²Zhafeti wi pinambiile pe mere
ti nda: Gomeri, naa Magɔgi,
naa Madayi, naa Yavan, naa
Tubali, naa Mesheki konaa Tirasi.

³Gomeri wi pinambiile pe mere ti
nda: Ashikenazi, naa Irifati konaa
Togarima. ⁴Yavan pinambiile pe
mere ti nda: Elisha, naa Tarisisi,
naa Kitimu konaa Dodanimu. ⁵Wa
pe setirige ki ni, cengele legere la
yiri wa pe ni. A ki leele pè jaraga
ma cen wa kɔgɔje yɔn tara ti laga
ki ni fuun ki na. A pè si kɔɔnlɔ
kɔɔnlɔ ma pye tara tara, naa

cengele cengele, naa seye seye ma
yala pe senre ti ni.

⁶Kamu pinambiile pe mere
ti nda: Kushi, naa Mizirayimu,
naa Puti konaa Kana. ⁷Kushi
pinambiile pe mere ti nda:
Seba, naa Havila, naa Sabita,
naa Arayema konaa Sabiteka.
Arayema pinambiile pe mere ti
nda: Saba naa Dedan. ⁸Kushi
wo wila Nimirɔdi wi se fun.
Nimirɔdi wo wila keli ma pye
fanŋga fɔ konŋbanŋa laga tara ti
na. ⁹Nimirɔdi wila pye koniyeen
gbɔɔ Yawe Yenŋele li yege na. Ko
kì ti pe maa ki yuun ma yo fɔ:
«Koniyeen gbɔɔ Yawe Yenŋele
li yege na paa Nimirɔdi yen.»

¹⁰Wi wunluwɔ cara konŋbannda
ti mere tori nda yeen: Babeli, naa
Ereki, naa Akadi konaa Kaline, wa
Sineyari tara. ¹¹A Nimirɔdi wì si
kaa yiri wa ki tara ti ni, ma kari
wa Asiri tara, ma saa Ninive* ca
ki kan, naa Erehobɔti Iri ca ki ni,
naa Kala ca ki ni, ¹²konaa Eresen
cagbɔgɔ ki ni; ko la pye Ninive ca
konaa Kala ca ti sɔgɔwɔ pi ni.

¹³Mizirayimu wo wila pye Ludi
cenle woolo pe tele we, naa Anemu
cenle woolo pe ni, naa Leyabi cenle
woolo, naa Nafitu cenle woolo pe
tele; ¹⁴naa Paturusi cenle woolo,
naa Kasiluhi cenle woolo poro naa
Kafitɔri cenle woolo pe tele we.
Pa Filisiti tara fenne pè yiri wa ki
cengele shyen ŋgele ke ni.

¹⁵A Kana wì suu pinambyɔ
konŋbanŋa Sidɔn wi se konaa Heti
ni. ¹⁶Wo wila pye Zhebusi cenle

woolo pe tele we, naa Amɔri cenle woolo, naa Girigasi cenle woolo, ¹⁷naa Hevi cenle woolo, naa Ariki cenle woolo, naa Sini cenle woolo, ¹⁸naa Arivadi cenle woolo, naa Zemari cenle woolo konaa Hamati cenle woolo pe tele we. Ko punɔgo na, a Kana sege woolo pɛ si jaraga. ¹⁹Pe tara tila le wa Sidɔn ca ki na ma jaraga ma kari wa Gerari ca ki yeri, fɔ ma saa gbɔn wa Gaza ca ki na, ma kari wa Sodɔmu* ca, naa Gomɔri* ca, naa Adima ca, konaa Zeboyimu ca ki yeri, fɔ ma saa gbɔn wa Lesha ca ki na. ²⁰Porɔ pe yen Kamu wi setirige piile wele, mbele paa kɔɔnɔ kɔɔnɔ ma yala pe seye, naa pe senre, naa pe tara konaa pe cengele ke ni.

²¹Zhafeti wi ndɔ Semu wila pinambiile pele se fun. Wo wila pye Heberi naa wi setirige piile pe tele we. ²²Semu wi pinambiile pe mere ti nda: Elamu, naa Asuri, naa Aripakisadi, naa Ludi konaa Aramu. ²³Aramu wi pinambiile pe mere ti nda: Uzi, naa Huli, naa Geteri konaa Mashi. ²⁴A Aripakisadi wo si Shela se. A Shela wo Heberi se. ²⁵Heberi wo la se pinambiile shyen. Paa pye na konɔgbanja wi yinri Pelegi†, katugu sanga na ni wila pye yinwege na, a tara woolo pɛ si kɔn pe yee na. Paa pye naa nɔsepyɔ lenaɔa wi yinri Yokitan. ²⁶A Yokitan wo si Alimodadi se, naa Shelefu, naa Hazarimaveti, naa Yera, ²⁷naa Hadoramu, naa Uzali, naa Dikila,

²⁸naa Obali, naa Abimayeli, naa Saba, ²⁹naa Ofiri, naa Havila konaa Yobabu. Porɔ pe ni fuun mbele, porɔ la pye Yokitan wi pinambiile. ³⁰Paa pye ma cen Mesa ca konaa Sefari yanwiga tara ti sɔɔwɔ, ma wa yɔnɔ yirisaga yeri. ³¹Porɔ pe yen Semu setirige piile wele, mbele paa kɔɔnɔ kɔɔnɔ ma yala pe seye, naa pe senre, naa pe tara konaa pe cengele ke ni.

³²Nowe wi pinambiile pe setirige piile porɔ wele yeen, paa kɔɔnɔ kɔɔnɔ seye seye, ma yala pe cengele ke ni. Leele mbele fuun pe yen laga tara ti ni, pa pɛ yiri wa pe setirige ki ni, ma jaraga ma cen tara, tara, tɔnɔgbɔɔ pi panɔɔɔ.

Laga nga paa pye na yinri Babeli ki sanɔgazo titɔnɔwɔ wi senre

11 ¹Senre nunɔgba dunruya woolo paa pye na yuun, pe senyogo kila pye nunɔgba. ²A pɛ si kaa yiri wa yɔnɔ yirisaga yeri na kee, mɛɛ saa funwa lagbɔɔ ka yan wa Sineyari tara, a pɛ si cen lema. ³A pɛ si kaa ki yo pe yee kan ma yo fɔ: «Yoo kari we sa tofa kɔn woo sogo wi sheli jɛnɔɔ.» Ko punɔgo na, a pɛ sigi tofa wi le, a wɛ pye pe yeri paa go wasinndɛere yen, a pɛ tara nda ti yen nɔguro ni ta le mbaa waa ti ni paa joro yen. ⁴A pɛ sho naa fɔ: «Yoo kari we sa cagbɔɔ naa sanɔgazo titɔnɔwɔ wa kan wi go ki gbɔn wa yenɔɔle na; janɔgo we megbɔɔ ta, waga ka jaraga tara ti lagapyew.»

†10.25: Eburuye senre ti ni Pelegi mege ki kɔrɔ wowi na mbe kɔn yee na.

⁵ Senwee piile pàa pye na ca konaa sanngazo titonlɔwɔ ɲa kanni, a Yawe Yenɲele li si tigi ma pan mberi wele. ⁶ A li sili yee pye fɔ: «Wele! Leele pe ni fuun pe yen cenle nunɲba na senre nunɲba yuun. ɲga pè le na piin yeen, ki wele! Koni, kala lo la se pe yee pari pe nandanwa kapyege na. ⁷ Ye pan we tigi, we sa pe senre ti piri, jango paga kaa ti nuru pe yee yeri naa.»
⁸ A Yawe Yenɲele li si pe jaraga tara ti ni fuun ti ni ma pe wɔ wa ki laga ki ni. A pè si cagbɔɔ ki kanwa pi yaga. ⁹ Ko ki ti pe maa ki laga ki yinri Babeli, katugu pa Yawe Yenɲele làa leele pe senre ti piri wa ki laga ki na. Maga le le ki laga ki na, a Yawe Yenɲele li si leele pe jaraga tara ti laga ki ni fuun ki na.

**Leele pe teleye pe mere
ti nda maga le Semu na,
ma saa gbɔn Abiramu na**

¹⁰ Semu wi setirige piile pe mere ti nda. Semu wila ta yele cenme mee pinambyɔ se, a paa wi yinri Aripakisadi, tɔnɲgbɔɔ pi toronɲɔɔ, ki yele shyen wolo li ni. ¹¹ Aripakisadi senɲɔɔ, a Semu wi si pye naa yele cenme kanɲurugo (500), ma pinambiile pele yee se, naa sumborombiile ni.

¹² Aripakisadi wo la ta yele nafa ma yiri ke ma yiri kanɲurugo, mee pinambyɔ se, a paa wi yinri Shela†.

¹³ Shela senɲɔɔ, a Aripakisadi wi si

pye naa yele cenme tijere ma yiri taanri (403), ma pinambiile pele yee se, naa sumborombiile ni.

¹⁴ Naa Shela wila kaa ta yele nafa ma yiri ke, a wi si pinambyɔ se, a paa wi yinri Heberi. ¹⁵ Heberi senɲɔɔ, a Shela wi si pye naa yele cenme tijere ma yiri taanri (403), ma pinambiile pele yee se, naa sumborombiile ni.

¹⁶ Naa Heberi wila kaa ta yele nafa ma yiri ke ma yiri tijere, a wi si pinambyɔ se, a paa wi yinri Pelegi.

¹⁷ Pelegi senɲɔɔ, a Heberi wi si pye naa yele cenme tijere naa nafa ma yiri ke (430), ma pinambiile pele yee se naa sumborombiile ni.

¹⁸ Naa Pelegi wila kaa ta yele nafa ma yiri ke, a wi si pinambyɔ se, a paa wi yinri Erewu. ¹⁹ Erewu senɲɔɔ, a Pelegi wi si pye naa yele cenme shyen ma yiri kolɔjere (209), ma pinambiile pele yee se, naa sumborombiile ni.

²⁰ Naa Erewu wila kaa ta yele nafa ma yiri ke ma yiri shyen, a wi si pinambyɔ se, a paa wi yinri Serugi. ²¹ Serugi senɲɔɔ, a Erewu wi si pye naa yele cenme shyen ma yiri kolɔshyen (207), ma pinambiile pele yee se naa sumborombiile ni.

²² Naa Serugi wila kaa ta yele nafa ma yiri ke, a wi si pinambyɔ se, a paa wi yinri Nahɔri. ²³ Nahɔri senɲɔɔ, a Serugi wi si pye naa yele cenme shyen (200), ma pinambiile pele yee se, naa sumborombiile ni.

†11.12: Wa Yenɲele senre sewe ɲa wi yen Gireki senre ni wi ni. Mege ka yen Aripakisadi naa Shela pe sɔɔwɔ, ɲga pe yinri Kayinamu; Luki 3.

²⁴Naa Nahõri wìla kaa ta yele nafa ma yiri kòlõjere, a wì si pinambyò se, a paa wi yinri Tera. ²⁵Tera sengòlò, a Nahõri wì si pye naa yele cenme ma yiri ke ma yiri kòlõjere (119), ma pinambiile pele yege se naa sumborombiile ni.

²⁶Naa Tera wìla kaa ta yele nafa taanri ma yiri ke, a wì si pinambiile se. Pe mere ti nda: Abiramu, naa Nahõri, konaa Aran.

²⁷Tera setirige piile pe mere ti nda: Tera wìla Abiramu, naa Nahõri konaa Aran se. A Aran wo si pinambyò wa se, a paa wi yinri Lõti*. ²⁸A Aran wì si keli ma ku wi to Tera wi na wa tara nda pàa wi se, wa Uri ca, wa Kalide tara ti ni. ²⁹A Abiramu wo naa Nahõri pè si jeele pòri, pàa pye na Abiramu jò wi yinri Sarayi, na Nahõri jò wi yinri Milika. Milika wìla pye Aran sumborombyò. Aran wo wìla pye fun Zhisika wi to. ³⁰Sarayi wi sila pyò ta, katugu wi sila pye na siin.

³¹A Tera wì suu pinambyò Abiramu wi le, naa wi pishyenwoo Lõti wi ni, Aran wi pinambyò we, naa wi pijò Sarayi wi ni, Abiramu wi jò we. A pè si pinle ma yiri wa Uri ca, wa Kalide tara, nêe kee wa Kana tara. A pè si saa gbòn wa Haran ca mæ cen le. ³²Tera wi yinwege piliye yi ni fuun yìla pye yele cenme shyen ma yiri kanjgurugo (205), a wì si ku wa Haran ca.

**IZIRYELI WOULO PE
TELEYE WELE:
ABIRAHAMU, NAA
IZAKI KONAA ZHAKõBU**

12--35

**Yenjele làa Abiramu wi yeri
ma yo wi yiri wa wi tara**

12 ¹Kona, a Yawe Yenjele li sigi yo Abiramu wi kan ma yo fò: «Abiramu! Yiri laga ma tara, laga ma sege woolo pe sògòwò, konaa ma to ca ki ni. Ma kari wa tara nda mi yaa naga ma na ti ni†. ²Mi yaa duwaw ma na mbòòn pye cenle gbene to, mbòòn mege ki pye ki gbògò. Lelegere yaa ka duwaw ta ma kala na. ³Leele mbele ka duwaw pye ma kan, mi yaa duwaw poro na. Leele mbele kòòn danga, mi yaa poro danga. Sege nga fuun ki yen laga tara na ki woolo pe yaa ka duwaw ta ma kala na†.»

⁴A Abiramu wì si kari paa yege nga na Yawe Yenjele làa ki yo maa kan we. Lõti* wìla pinle Abiramu wi ni ma kari fun. Abiramu wi yirisanga wi ni wa Haran ca, kila yala wì ta yele nafa taanri ma yiri ke ma yiri kanjgurugo. ⁵A wì suu jò Sarayi wo naa wi jònlo pyò Lõti pe le ma kari pe ni, naa kulolo mbele fuun wìla ta wa Haran ca pe ni, naa wi kee yaara ti ni fuun ti ni. A pè si kari wa Kana tara.

†12.1: Kapye 7.2-3; Ebu 11.8.

†12.3: Gala 3.8.

Abiramu wi yege wa Kana tara

⁶Naa pàa ka saa ye wa Kana tara, a pè siri pari ma saa gbɔn fɔ wa laga nga pe yinri Sishemu, fɔ wa More laga tigbɔgɔ ki na[†]. Ki sanga wi ni Kana tara woolo pàa pye wa pe tara ti ni.

⁷Ko puŋgo na, a Yawe Yenŋele li si li yeɛ naga Abiramu wi na, mɛɛ wi pye fɔ: «Ki tara nda to mi yaa kan ma setirige pyɔ[†] wi yeri.» A Abiramu wì si saraga wɔsaga* kan Yawe Yenŋele li kan le ki laga ki na.

⁸Ko puŋgo na, a pè si yiri lema mɛɛ kari wa yanwira ti na. Ki yanwira ti yen wa Beteli ca ki tanla, ma wa yɔnlɔ yirisaga yeri. Naa pàa ka saa gbɔn, a pè si paara yinre* ti sangasanga mari kankan, ma Beteli ca ki yaga yɔnlɔ tosaga yeri, ma Ayi ca ki yaga yɔnlɔ yirisaga yeri. A wì si saraga wɔsaga ka kan naa Yawe Yenŋele li kan, mali meɛge ki yeri mali gbɔgɔ. ⁹Ko puŋgo na, a Abiramu wì si yiri lema, nɛɛ tanri na cɛɛn na kee wa Negevu* tara ti yeri[†].

Abiramu wila saa cen wa Ezhipiti tara fungo kala na

¹⁰Funگو kà la to wa Kana tara ti ni. A Abiramu wì si yiri ma kari wa Ezhipiti tara mbe sa cen wa wagati jenri ni, katugu ki funگو kila gbɔgɔ fɔ ma toro. ¹¹Naa pàa ka saa yɔngɔ Ezhipiti tara ti ni, a wì suu jɔ Sarayi wi pye fɔ: «Wele, mīgi jen ma yo ma yen ma yɔn fɔ jɛngɛ. ¹²Na Ezhipiti tara woolo pe kɔɔn yan, pe yaa ki jen mbe yo mboro ma yen na jɔ we, pa pe yaa na gbo mbɔɔn yaga. ¹³Ki kala na, mi yen nɔɔ yenri, na pe kɔɔn yewe, maga yo ma pe kan fɔ: «Na jɔnlɔ sumboro wi mboro», jango pe ta panla yigi jɛngɛ ma kala na, mbe koro yinwege na.»

¹⁴Naa Abiramu wila ka saa gbɔn wa Ezhipiti tara, a Ezhipiti tara fenne pè suu jɔ Sarayi wi yan wi yɔn fɔ jɛngɛ. ¹⁵A Farawɔn*[†] wi legbɔɔlɔ pèle si jele wi yan mɛɛ saa wi tanga ma Farawɔn wi kan. A pè si kari jele wi ni wa Farawɔn wi go. ¹⁶Farawɔn wì si kajɛngɛ pye ma Abiramu wi kan wi jɔ wi kala na. A wì si simbaala kan wi yeri, naa sikaala, naa nere, naa kulonambala

[†]12.6: Tige nga pege sɛnre yo laga ki laga nga ki ni, leele pele maa ki jate ma yo pàa pye na Yenŋele li gbogo wa ki nɔgɔ.

[†]12.7: Nga ki yo fɔ *ma setirige pyɔ*, yege wele fun wa ki lara nda ti ni (Kapye 7.5; Gala 3.16).

[†]12.9: Maga logo Negevu, Izirayeli tara ti yɔnlɔparawa kalige kee tara to pe yinri ma. Ti le wa Zheruzalemu ca ki yɔnlɔparawa kalige kee yeri ma kari wa gbinri wi ni wa yɔnlɔparawa kalige kee ki yeri. Wasege kayi nga tire legere woro wa ki ni. Tisara legere na la paan wa ki ni. Maga logo fun Negevu, ki maa para fun Izirayeli tara ti yɔnlɔparawa kalige kee wogo ko na.

[†]12.15: Farawɔn mege ki yen mege nga pàa pye na tari faa Ezhipiti tara fenne wunlumbolo pe na.

naa kulojaala, naa sofile jeele naa nambala, konaa yongomeye ni.

¹⁷ Eɛn fɔ, a Yawe Yenɲele li si jɔlɔgɔ gbɔgɔ wa Farawɔn wo naa wi go woolo pe na, Abiramu wi jɔ Sarayi wi kala na. ¹⁸ A Farawɔn wì si Abiramu wi yeri maa pye fɔ: «Yingɪ mà pye na na yeɛn? Ki pye meɛle, mɛɛ sigi yo na kan mbe yo fɔ: «Ma jɔ wi?» ¹⁹ Kì pye meɛle, a mà silan pye ma yo ma jɔnlɔ sumboro wi? Ko kì ti, mi yen naa jate mboo le mboo pye na jɔ. Eɛn fɔ, koni, ma jɔ wi ɲa! Wi le maa kee wi ni.» ²⁰ A Farawɔn wì si konɔ kan wi tunmbyeele pe yeri ma yo pe sa Abiramu wi torogo poo yirige wa Ezhipiti tara ti ni, wo naa wi jɔ, naa wi kee yaara ti ni fuun ti ni.

Abiramu naa Lɔti pe lagawa kala pe yeɛ na

13 ¹ Kona, a Abiramu wì si yiri wa Ezhipiti tara, ma songɔwɔ wa Negɛvu* tara ti yeri, wo naa wi jɔ wi ni, naa yaara nda fuun wila ta ti ni. Lɔti* wila pinle ma kari wi ni. ² Yarijende legere la pye Abiramu wi yeri fɔ jɛɲɛ. Wila yaayoro legere ta naa penjagbɔrɔ ni, naa tɛ legere ni. ³ A wi nɛɛ tanri na toro lara lara, ma yiri wa Negɛvu tara ti yeri ma saa gbɔn wa Beteli ca ki na. Wila keli maa paraga go* ki kan ma cɛn wa Beteli ca naa Ayi ca sɔgɔwɔ pi ni. ⁴ A wì si saa gbɔn wa saraga wɔsaga* ɲga wila kan faa ki na. A Abiramu wì si Yawe Yenɲele li mege ki yeri wa, mali gbɔgɔ.

⁵ Abiramu wi tangayenle Lɔti we, yaayoro legere la pye wi yeri fun, to ti yen simbaala, naa sikaala, naa nere, konaa paara yinre ni. ⁶ Ki tara ti sila pye ma gbɔgɔ, tila kologo pe na, ki kala na, pe sila ya mbe pinle mbe cɛn laga nungba; katugu pe kee yaara tila legɛ. ⁷ Abiramu wi yaayoro kɔnrifenne poro naa Lɔti woolo pe ni, pè si kaa win. Ko sanga wo ni, Kana tara woolo poro naa Perezɪ cɛnle woolo pàa pye ma cɛn wa ki tara ti ni. ⁸ A Abiramu wì si Lɔti wi pye fɔ: «Kii daga mi naa mboro ni kiti mbe ye we sɔgɔwɔ, kii daga kiti mbe ye we yaayoro kɔnrifenne pe sɔgɔwɔ fun, katugu we yen sege nungba mi naa mboro ni. ⁹ Tara ti ni fuun ti nda ma yege sɔgɔwɔ. Pan we laga we yeɛ na. Na ma ka kee kameɲɛge kee ki na, pa mi yaa kari kalige kee ki na. Na ma ka sila kee kalige kee ki na, pa mi yaa kari kameɲɛge kee ki na.»

¹⁰ A Lɔti wì suu yege ki yirige ma wele, mɛɛ Zhuriden gbaan funwa laga ɲga kila pye tɔnmɔ legere ni ko wɔ, ko ɲga kila pye paa Ezhipiti tara ti yen. Sanga ɲa ni Yawe Yenɲele li fa Sodɔmu* naa Gomɔri* cara ti tɔngɔ, kila yɔn ma pye paa Yenɲele li nangɔ kɔlɔgɔ yen, ma kari fɔ wa Sowari ca ki yeri†. ¹¹ Kì kaa pye ma, a Lɔti wì si Zhuriden tara to wɔ, mɛɛ kari ma saa cɛn wa yɔnlɔ yirisaga yeri. Pa pàa laga pe yeɛ na yeɛn. ¹² A Abiramu wo si koro wa Kana tara. A Lɔti wo si saa cɛn wa Zhuriden gbaan funwa laga

†13.10: Zhene 2.10.

falafala ki cara ti tanla, mɛɛ kari ma saa wi paara yinre ti sanga mari kankan wa Sodɔmu ca ki tanla. ¹³Sodɔmu ca woolo pàa pye ma pe fɔ jɛŋɛ, na kapere tugbɔɔɔ piin Yawe Yenɲele li na.

¹⁴Naa Lɔti wila kaa laga Abiramu wi na ma, a Yawe Yenɲele li si Abiramu wi pye fɔ: «Mbɔɔn ta le laga ŋga ma yen, ma yeɣe ki yirige ma yɔnlɔparawa kameŋɛ keɛ naa yɔnlɔparawa kalige keɛ ki wele, ma yɔnlɔ yirisaga naa yɔnlɔ tosaga ki wele. ¹⁵Ma yeɣe ki yen tara nda fuun na, mi yaa ti kan mboro naa ma setirige piile ye yeri wagati wi ni fuun ni†. ¹⁶Mi yaa kɔɔn setirige piile pe pye pe lege jɛŋɛ, paa yeɣe ŋga na lere se ya mbe taambugɔ ki jiri we. ¹⁷Yiri ma tara ti yanri, mari titɔnlɔwɔ naa ti gbeme pi wele, katugu mi yaa ti kan ma yeri.»

¹⁸A Abiramu wì suu paara yinre ti kɔlɔgi lema, mɛɛ kari ma saa cɛn wa Mamire tigbɔɔɔ laga ki ni, wa Eburɔn ca ki tanla. A wì si saraga wɔsaga kan le Yawe Yenɲele li kan.

Abiramu wila malaga gbɔn wunlumbolo pele ni ma ya pe ni

14 ¹Ma si yala, Sineyari tara wunlunaŋa Amirafeli wo naa Elasari ca wunlunaŋa Ariyɔki, naa Elamu ca wunlunaŋa Kedɔrilawomeri konaa Goyimu

ca wunlunaŋa Tideyali pe sanga wi na, ²pè si kaa malaga gbɔn Sodɔmu* ca wunlunaŋa Bera wi ni, naa Gomɔri* ca wunlunaŋa Birisha, naa Adima ca wunlunaŋa Shineyabu, naa Zeboyimu ca wunlunaŋa Shemeberi konaa wunlunaŋa Bela pe ni. Bela mege nunɲba koyi ŋga fun Sowari.

³Ki wunlumbolo pe ni fuun pè si pe yeɣe gbogolo wa Sidimu gbunlundege ki ni. Nala Kɔgɔje kuwo wigi gbunlundege ki shɔ. ⁴Pàa pe yeɣe tirige wunlunaŋa Kedɔrilawomeri wi kan fɔ ma saa gbɔn yeɣe ke ma yiri shyen. Eɛn fɔ, yeɣe ke ma yiri taanri wolo li ni, a pè si yiri ma je wi na.

⁵Ki yeɣe ke ma yiri tijere wolo li ni, wunlunaŋa Kedɔrilawomeri wo naa wunlumbolo mbele pàa pye yɔn finliwɛ* na wi ni, pè si kari ma saa malaga gbɔn Erefayi cɛnle woolo pe ni, ma ya pe ni wa Ashitarɔti Karinayimu ca, konaa ma ya Zuzimu cɛnle woolo pe ni wa Hamu tara, naa Emimu cɛnle woolo pe ni wa Shave Kiriyaŋayimu ca funwa laga falafala ki ni. ⁶Pàa Hɔri cɛnle woolo poro ya wa pe yeɣera tara ti ni, wa Seyiri yanwira ti na, ma pe purɔ fɔ ma saa gbɔn wa Eli Paran laga ki ni, wa gbinri*† wi tanla. ⁷Ko punɲo na, a pè si sɔngɔɔ

†13.15: Kapye 7.5.

†14.6: Wa Yenɲele senre sewe wi ni maga logo *gbinri*, wasege kayi ŋga tire woro wa ki ni, ki yen waga ma pye taambugɔ nakoma sinndeere ni. Kere na ya kɔn wa ki ni, yanyaara to ti maa yanri wa (Zhɔbu 24.5). Tisara legere na la paan wa ki laga ki na. Ki yen laga ŋga ki yen waga, lere na pye wa ki ni (Dete 32.10; Eza 21.1.)

ma pan wa Eni Mishipa ca, ki ca pege yinri naa Kadeshi. A pè si malaga ki gbòn Amaleki setirige piile pe ni ma ya pe ni wa pe tara ti lagapyew. Pàa ya Amòri cenle woolo pe ni fun, poro mbele pàa pye ma cèn wa Hazazòn Tamari ca. ⁸Kona, a Sodòmu ca wunlunaṅa, naa Gomòri ca wunlunaṅa, naa Adima ca wunlunaṅa, naa Zeboyimu ca wunlunaṅa wo naa Bela ca wunlunaṅa wi ni, pè si pe malingbòonlò pe yirige. Bela ca pege yinri naa Sowari. A pè si saa yere malinje na wa Sidimu gbunlundegé ki ni ⁹mbe malaga gbòn Elamu ca wunlunaṅa Kedòrilawomeri wi ni, Sineyari tara wunlunaṅa Amirafeli konaa Elasari ca wunlunaṅa Ariyòki pe ni. Ki wunlumbolo tijeré poro naa wunlumbolo kangurugo poro pàa to pe yèè na ma malaga ki gbòn.

¹⁰Pàa pye na nguro jowòrò ti woo were nda ni, tila pye ma lègè wa Sidimu gbunlundegé ki ni. A Sodòmu ca naa Gomòri ca wunlumbolo pè si fe ma toori wa ki were ta ni. Mbele pàa fe ma shò, a poro si saa lara wa yanwira ti na. ¹¹Mbele pàa malaga ki gbòn ma ya, pè si Sodòmu ca naa Gomòri ca yarijendé ti ni fuun, naa pe yaakara ti ni fuun ti koli ma kari ti ni. ¹²A pè si Abiramu wi naa Lòti* wo naa wi kèè yaara ti koli ma kari ti ni. Lòti wila pye ma cèn wa Sodòmu ca ki ni.

¹³A naṅa wà si fe ma shò, mèè saa ki senrè ti yo Eburuye naṅa

Abiramu wi kan. Abiramu wila pye ma cèn wa Amòri cènle woolo naṅa Mamire wi tigbòrò ti sògòwò. Mamire naa wi nòsepyò Èshikòli, naa Aneri konaa Abiramu ni, pàa pye yòn finliwe na. ¹⁴Naa Abiramu wila kaa ki logo ma yo pàa wi naa Lòti wi yigi ma kari wi ni, Abiramu wi kulolo mbele pàa se wa wi go, a wì si mbele kotogo la pye pe ni, pe cènme taanri ma yiri kè ma yiri kòlòtaanri (318) wò. Wo naa poro ni, pè si pe malingbònyaara ti lè, mèè taga pe puṅgo na, na pe tuuro tònri fò wa Dan tara. ¹⁵Ki yembinè li ni, a Abiramu wì suu malingbòonlò pe walagi walagi ma saa to ki wunlumbolo pe na, mèè ya pe ni ma pe purò fò wa Shoba ca, wa Damasi ca ki kamèṅge kèè ki na. ¹⁶A wì si sòngòrò ma pan yarijende nda fuun pàa koli ti ni, konaa wi naa Lòti wi ni, naa wi kèè yaara, naa jèèle poro naa leele sanmbala pe ni.

Melikisedeki wila duwaw pye Abiramu wi kan

¹⁷Naa Abiramu wila kaa ya Kedòrilawomeri naa wunlumbolo mbele pàa yòn finliwe le wi ni pe ni, ma sòngòrò na paan, a Sodòmu ca wunlunaṅa wì si pan maa fili wa Shave gbunlundegé ki ni. Ko ki yen wunlunaṅa wi gbunlundegé ye.

¹⁸Salemu ca wunlunaṅa Melikisedeki* wì si pan buru naa duven ni. Wila pye Yenṅele na yaara ti ni fuun ti go na li saraga

wɔfɔ*. ¹⁹A wì si duwaw pye Abiramu wi kan ma yo fɔ:

«Yenɲele na yaara ti ni fuun ti go na, li duwaw ma na, lo na li naayeri wo naa tara ti da!

²⁰Sɔnmɔ yɛn Yenɲele na yaara ti ni fuun ti go na li woo, lo na lɔɔn juguye pe le ma kɛɛ we†!»

A Abiramu wì si yaara nda fuun wìla koli ti walisaga kɛ wogo ki kan Melikisedeki wi yeri.

²¹A Sodɔmu ca wunlunaɲa wì sigi yo Abiramu wi kan ma yo fɔ: «Leele poro kan na yeri ma yarijendɛ to lɛ.»

²²A Abiramu wì suu pye fɔ: «Milan kɛɛ ki yirige ma wugu Yawe Yenɲele na yaara ti ni fuun ti go na li na, lo na li naayeri wo naa tara ti da. ²³Mì wugu mɔɔ kan fɔ yaraga ŋga fuun ki yɛn ma wogo, mi se ka lɛ, ali sa sun jese pyɔ nungba nakoma sawiga maɲga; jaɲgo maga ka ta mbe yo m̀ Abiramu wi pye yarijendɛ tafɔ. ²⁴Mi se yaraga ko ka shɔ na yɛɛ wogo, kaawɔ na woolo pè yaakara nda ka to. Na pinleyɛɛnle Aneri, naa Eshikɔli, naa Mamire poro na, poro mbe pe tasaga ki le pe yɛ.»

Yenɲele làa yɔn finliwe le Abiramu wi ni

15 ¹Ki kagala ke punɲo na, a Yawe Yenɲele li si para naa Abiramu wi ni yariyanra ni, maa pye fɔ: «Abiramu, maga ka fye yaraga ka kpe na. Mi yɛn ma go sigefɔ. Mi yaa ka tɔnli gbɔɔ kan ma yeri.»

²A Abiramu wì sho fɔ: «We Fɔ*, Yawe Yenɲele, yinɲi tɔnli wi yɛn wa, na maga yaara to kan na yeri, mbe sigi ta pyɔ wo wa woro na yeri we? Na kɔrɔɔ lifɔ wo wi yɛn Damasi ca fenne naɲa Eliyezɛri we.» ³A Abiramu wì sho naa fɔ: «Wele, mɛɛ setirige piile kan na yeri. Na go tunmbyee Eliyezɛri ŋa wì yiri wa Damasi ca, wo wi yaa ka pye na kɔrɔɔ lifɔ.»

⁴A Yawe Yenɲele li suu pye fɔ: «Ayoo, wo ma wi yaa pye ma kɔrɔɔ lifɔ we. Eɛn fɔ, ma yɛɛra pisee wi yaa pye ma kɔrɔɔ lifɔ†.»

⁵A li si Abiramu wi yirige wa funwa na, ma suu pye fɔ: «Ma yɛɛɛ ki yirige wa naayeri ma wele! Wɔnɲɔɔɔ ke jiri na ma mbe ya we» A li suu pye fɔ: «Pa ma setirige piile pe yaa ka lɛɛɛ ma†.» ⁶A Abiramu wì si taga Yawe Yenɲele li na. Ki kala na, a Yawe Yenɲele li nɛɛ wi jate paa lesinɲe yɛn†.

⁷A we Fɔ wì suu pye naa fɔ: «Muwi mi yɛn Yawe Yenɲele, na

†14.18-20: Ebu 7.1-10.

†15.4: Wa Izirayeli tara, pyɔ wo wi maa to kɔrɔɔ ki li.

†15.5: Ɖɔɔmu 4.18; Ebu 11.12.

†15.6: Ɖɔɔmu 4.3; Gala 3.6; Zhaki 2.23.

lòn yirige wa Uri ca, wa Kalide tara, jaŋgo mbege tara nda ma yen laga ti ni, ti kan ma yeri, ti pye ma woro.»

⁸A Abiramu wì sili yewe ma yo: «We Fɔ, Yawe Yenŋele, yinŋi ki yaa ki naga na na mbe yo mi yaa kaga tara nda ti ta, ti pye na woro?»

⁹A we Fɔ wì suu pye fɔ: «Pan mala kan nasumboro ni, ŋa wì ta yeŋe taanri, naa sikanɔ ŋa wì ta yeŋe taanri, naa simbapɔɔ ŋa wì ta yeŋe taanri, konnaa ketene nungba naa jendetuwa yirifonɔ nungba ni.»

¹⁰A Abiramu wì si pan ki yaayoro ti ni, mee ti walagi shyenzhyen wa ti nandogomɔ, mee ti waara ti tegetege mari yege wa ti yee yeri. Eɛn fɔ, wi sila sannjegelɛ koro walagi†. ¹¹Kara kasannjere nda ti maa kara kaa tì si tigi ma to ki yaayoro kuro ti na. Eɛn fɔ, a Abiramu wì siri purɔ. ¹²Naa yɔnɔ kila kaa na tuun, a wɔnɔwɔ gbɔɔ si Abiramu wi yigi, a diwi gbɔɔ fyere woo wà si ye wi ni. ¹³A we Fɔ wì si Abiramu wi pye fɔ: «Ki daga maga jen jenge fɔ ma setirige piile pe yaa ka pye nambannjeenle tara ta yege ni, mbe pye wa ki leele pe kulolo. Pe yaa ka pe jɔɔ

fɔ sa gbɔn yeŋe cenme tijere (400)†. ¹⁴Eɛn fɔ, pe yaa ka pye kulolo tara nda ni, mi yaa ka ki leele pe jɔɔ. Ko punŋo na, ma setirige piile pe yaa ka yiri wa mbe pan yarijende legere ni†. ¹⁵Mboro wo na, ma lelewe pi yaa yɔn, ma yaa ku yeyinŋe na, pee ka jen pɔɔn le. ¹⁶Ma setirige piile pe sere woolo poro yirisaga tijere wogo ko ki yaa ka songɔɔ laga; katugu Amɔri cenle woolo pe kambasinŋe ŋga paa piin, ki fa gbɔn wa ki gbɔnsaga ki na gben, mbe pe purɔ mbe pe yirige wa pe tara ti ni.»

¹⁷Naa yɔnɔ kila kaa to, a diwi gbɔɔ wà si ye. A kasɔn gbɔɔ kà si yiri wa, nee wirige kɔɔn, na yiin, mee pan ma toro wa yaayoro waara ti sɔɔwɔ pi ni†. ¹⁸Ki pilige ki ni, a Yawe Yenŋele lè si yɔn finliwe le Abiramu wi ni, mee wi pye fɔ: «Mi yen naga tara nda ti kaan ma setirige piile pe yeri, mbege le wa Ezhipiti gbaan wi na fɔ sa gbɔn wa gbaan gbenje wi na, Efirati gbaan we†. ¹⁹Ki tara to ti yen Keni cenle woolo, naa Kenazi cenle woolo, naa Kadimoni cenle woolo, ²⁰naa Heti cenle woolo, naa Perezi cenle woolo, naa Erefayi

†15.10: Mbe yaayogo ki wali shyen wa ki nandogomɔ mbege waara ti tege ti yee tanla, ko la pye naga nari ma yo yɔn finliwe ye leele shyen sɔɔwɔ. Pàa pye naga jate fɔ mboro ŋa kaga yɔn finliwe pi jɔɔ, yaayogo pège pye yege ŋga na, pa pe daga mbɔɔn pye ma fun.

†15.13: Eki 1.1-13; Kapye 7.6.

†15.14: Eki 12.40-41; Kapye 7.7.

†15.17: A kasɔn gbɔɔ kà si yiri wa nee wirige kɔɔn, ko la pye naga nari ma yo Yenŋele làa pye le.

†15.18: Kapye 7.5.

cenle woolo, ²¹ naa Amri cenle woolo, naa Kana tara woolo, naa Girigasi cenle woolo konaa Zhebusi cenle woolo pe tara re.»

Ishimayeli seme kala

16 ¹ Abiramu wi jɔ Sarayi wi sila pyɔ se wi kan. Eɛn fɔ, kulojɔ wà la pye wi yeri, pàa pye naa yinri Agari. Ezhipiti tara fenne woo lawi. ² A Sarayi wì si Abiramu wi pye fɔ: «Wele, Yawe Yɛnɛle lii yere ki na mbe pyɔ se. Ki kala na, mila ma yɛnri, kari ma sa sinle wa na kulojɔ wi ni; kana pa mbe piile ta wi kala na†.»

A Abiramu wì si yere wi jɔ wi senre ti na. ³ Kì kaa pye ma, a Sarayi wì suu kulojɔ, Ezhipiti tara fenne woo Agari, wì yigi maa kan wi pɔɔ Abiramu wi yeri jele. Kìla yala Abiramu wì ta yele ke wa Kana tara.

⁴ A Abiramu wì si ye Agari wi kɔɔɔ maa jen jele, a wì si kugbɔ le. Naa Agari wìla kaa wi yee yan kugbɔ ni, wi sila pye na wi tafɔ jele Sarayi wi jate naa. ⁵ Kona, a Sarayi wì si Abiramu wi pye fɔ: «Tegele na paa na tegele, li sɔngɔɔ ma na. Ki yen kaselege fɔ muwi milan kulojɔ wi kan ma yeri jele. Eɛn fɔ, maga le wùu yee yan kugbɔ ni, wi woro nala jate naa. Yawe Yɛnɛle li kiti kɔn mi naa mboro we sɔɔwɔ.»

⁶ A Abiramu wì si Sarayi wi pye fɔ: «Mboro kulojɔ wi. Wi yen ma cenwe na. Kala na kɔɔn ndanla, ta lo piin wi na.»

Kì kaa pye ma, a Sarayi wi nɛɛ Agari wi jɔɔ jɛnɛɛ, fɔ a wì saa fe ma kari wa gbinri* wi ni.

⁷ A Yawe Yɛnɛle li merege* wì si pan ma Agari wi yan pulugo ka tanla wa Shuri ca kologo ki na, ⁸ mɛɛ wi yewe ma yo fɔ: «Sarayi kulojɔ Agari, ma yiri se? Ma nɛɛ kee se?»

A Agari wì suu pye fɔ: «Mi yen na fee na tafɔ jele Sarayi wo yege.»

⁹ A Yawe Yɛnɛle li merege wì suu pye fɔ: «Sɔngɔɔ wa ma tafɔ jele wi yeri, mɔɔ yee tirige wi kan. ¹⁰ Yawe Yɛnɛle li yaa kɔɔn setirige piile pe pye pe lege, fɔ lere se ka ya mbe pe jiri.» ¹¹ A Yawe Yɛnɛle li merege wì suu pye naa fɔ:

«Wele, ma yen kugbɔ ni;
ma yaa ka pinambyɔ se, mboo
mege taga Ishimayeli†;
katugu we Fɔ* wɔɔn jɔɔɔɔ
gbelege ki logo.

¹² Ma pinambyɔ wi yaa ka pye paa yan sofile yen.
Wi yaa kaa wiin leele pe ni fuun
pe ni,
leele pe ni fuun pe yaa kaa wiin
wi ni.

Wi yaa ka cen mbe lali wi woolo
pe ni fuun pe ni.»

†16.2: Mbe yala Izirayeli woolo pe kalege ki ni, jele ɛa fuun wìla pɔri naja yeri wi si woro na siin, ki kologo la kan wi yeri wi jele wa yege kan wi pɔɔ wi yeri jango wi piile se wi kan wìla pe jate paa wi yeera piile yen (Zhene 30.1-13; Eki 21.4).

†16.11: Eburuye senre ti ni Ishimayeli mege ki kɔɔ wowi ɛa Yɛnɛle li maa nuru leele pe yeri.

¹³A Agari wi nɛɛ wi yɛɛ yewe na yuun fɔ: «Ŋa wila na yaan, wo mi yan kaselege yɛɛn gbari?» A wi si mege taga Yawe Yenjele na laa para wi ni li na, nali yinri «Yenjele na laa na yaan†.» ¹⁴Ki kala na, kolɔ ŋa wi yen wa Kadeshi ca naa Beredi ca sɔgɔwɔ pi ni, pe maa wi yinri «Ŋa wi yen wee nala yaan wi kolɔ†.» ¹⁵A Agari wi si pinambyɔ se Abiramu wi kan. A Abiramu wi si pinambyɔ ŋa Agari wila se wi mege taga naa yinri Ishimayeli†. ¹⁶Agari wila Ishimayeli wi se Abiramu wi kan sanga ŋa ni, kila yala Abiramu wi ta yeɛ nafa tijere ma yiri kɔgɔlɔni.

Abiramu mege kɔ kanŋa ma pye Abirahamu

17 ¹Naa Abiramu wila kaa ta yeɛ nafa tijere ma yiri ke ma yiri kolɔjere, a Yenjele li sili yɛɛ naga wi na, ma suu pye fɔ: «Muwi mi yen Yawe Yenjele na yawa pi ni fuun fɔ. Ti ma yinwege ki pye sinŋge na yege na, ma pye jeregisaga fu. ²Mi yaa na yɔn finliwe* pi le ma ni, mbɔɔn setirige piile pe pye pe lege fɔ jɛŋge.»

³A Abiramu wi si to maa yege ki jiile wa tara mbe Yenjele li gbɔgɔ. A Yenjele li suu pye fɔ: ⁴«Na yɔn finliwe mba mi le ma ni pi mba: «Ma yaa ka pye cengele legere to. ⁵Pe sɔɔn yeri naa Abiramu, ɛɛn fɔ, pe yaa lɔɔn yinri Abirahamu†, katugu mi yaa ma pye cengele legere tele†. ⁶Mi yaa ma pye sevɔ. Cengele yaa ka yiri wa ma ni; wunlumbolo yaa ka yiri wa ma ni. ⁷Na yɔn finliwe pi yaa koro mi naa mboro sɔgɔwɔ, naa ma setirige piile pe sɔgɔwɔ, konaa ma setirige piile mbele fuun pe yaa ka yiri ma punɔgo na pe sɔgɔwɔ. Ki yɔn finliwe pi yen kɔsaga fu, fɔ mi yaa ka pye ma Yenjele, naa ma setirige piile pe Yenjele mboro punɔgo na†. ⁸Ma yen ma cɛn laga Kana tara nda ni, mi yaa ti ni fuun ti kan ma yeri, konaa ma setirige piile pe yeri, ti pye pe woro fɔ sanga pyew mboro punɔgo na. Mi yaa ka pye pe Yenjele†.» »

Kenrekenre wi pan yege ŋa na ki ŋa

⁹A Yenjele li si Abirahamu wi pye naa fɔ: «Mboro wo na, na yɔn finliwe pi yigi, mboro naa ma setirige piile mbele fuun pe yaa ka

†16.13: Mege ŋa kɔ taga ma yo «Yenjele na laa na yaan,» Eburuye senre ti ni ko ki yen «Eli-Ɔɔyi».

†16.14: Mege ŋa kɔ taga ma yo «Ŋa wi yen wee nala yaan wi kolɔ,» Eburuye senre ti ni ko ki yen Lahayi-Ɔɔyi.

†16.15: Gala 4.22.

†17.5: Eburuye senre ti ni Abirahamu mege ki kɔɔ wowi ŋa cengele legere to.

†17.5: Ɔɔɔmu 4.17.

†17.7: Luki 1.55.

†17.8: Kapye 7.5.

yiri ma punḡo na pe ni. ¹⁰Ye yaa na yɔn finliwe mba yigi, mi naa mboro sɔḡɔɔ, naa ma setirige piile mbele fuun pe yaa ka yiri ma punḡo na pe sɔḡɔɔ, pi mba: «Yoro mbele fuun ye yen nambala, ye kenrekenre*†. ¹¹Ye yaa kenrekenre, ko ki yaa pye yɔn finliwe pi tegere re mi naa yoro sɔḡɔɔ. ¹²Ye pinambiile pe ni fuun pe daga mbe kenrekenre pilige kolɔtaanri wogo ki na pe senḡɔɔ; pa ki yaa la piin ma, ma setirige piile mbele fuun pe yaa ka yiri pe na, sanga wi ni fuun ni; mbe pinle kulolo mbele fuun pè se wa ma go pe ni, nakoma mbele fuun mà lɔ penjara ni cengele kele yeri, pe si woro ma cɛnle woolo. ¹³Kulo ḡa wì se wa ma go konaa ḡa mà lɔ, pe daga mbe kenrekenre. Na yɔn finliwe pi tegere ti yaa pye wa ye witire ti na mbege naga fɔ pi yen yɔn finliwe mba pi yen kɔsaga fu. ¹⁴Nanḡa ḡa fuun wii kenrekenre, ye daga mboo purɔ mboo wɔ ye sɔḡɔɔ, katugu wilan yɔn finliwe pi jɔḡɔ.» »

¹⁵A Yenḡele li si Abirahamu wi pye fɔ: «Maga kɔɔn jɔ wi yeri naa Sarayi, ɛɛn fɔ, koni wi mege koyi ḡga Sara†. ¹⁶Mi yaa duwaw wi na, mbe pinambyɔ kan ma yeri wi fanḡa na. Mi yaa duwaw wi na mboo pye cengele legere nɔ. Cengele ke wunlumbolo yaa ka yiri wa wi setirige ki ni.»

¹⁷A Abirahamu wì si to maa yege ki jiile wa tara, ma tege, mee ki yo wa wi nawa fɔ: «Lere ḡa wì yele cɛnme ta, wo mbe ya mbe pyɔ se mele? Sara fun wì ta yele nafa tijere ma yiri ke, wo mbe ya mbe pyɔ se mele?» ¹⁸A Abirahamu wì si Yenḡele li pye fɔ: «Ki yaga Ishimayeli wi koro yinwege na ma yege sɔḡɔɔ, ko yaa yala na ni ma†.»

¹⁹Ɛɛn fɔ, a Yenḡele li sho fɔ: «Taga ki na, ma jɔ Sara wi yaa pinambyɔ se ma kan, maa mege ki taga Izaki. Mi yaa ka koro yɔn finliwe na wi ni, yɔn finliwe mba pi yaa pye kɔsaga fu; mbe koro yɔn finliwe na wi setirige piile pe ni wo punḡo na. ²⁰Ishimayeli wo na, mɔɔ yenrewe pi logo fun wi kanḡɔɔ. Mi yaa duwaw wi na, mboo pye sevɔ, mboo setirige piile pe pye pe lege fɔ jenḡe. Wi yaa ka kundigile ke ma yiri shyen se. Mi yaa kaa pye cɛnle gbene tele. ²¹Ɛɛn fɔ, mi yaa koro yɔn finliwe na Izaki wi ni, Sara wi yaa pinambyɔ ḡa se yelapanna anme yege we.»

²²Naa Yenḡele làa kaa para Abirahamu wi ni ma kɔ, a li si yiri ma kari wa naayeri maa toro le. ²³Ki pilige nunḡba ki ni, Abirahamu wi pinambyɔ Ishimayeli wo naa kulolo mbele fuun pàa se wa wi go, naa mbele fuun pàa lɔ, nambala mbele fuun

†17.10: Kapye 7.8; Drɔmu 4.11.

†17.15: Eburuye senre ti ni Sara mege ki kɔɔ wowi ḡa wunlunḡa sumborombyɔ.

†17.18: Abirahamu wila ki yo Yenḡele li kan ma yo Ishimayeli wi koro yinwege na li yege sɔḡɔɔ janḡo wo mbe pye wi kɔɔḡo lifɔ.

pàa pye wa wi go, a Abirahamu wì si pe ni fuun pe kenrekenre ma yala Yenŋele làa ngasele na yo maa kan li ni. ²⁴Abirahamu wìla kenrekenre fun ma yala wì ta yeŋe nafa tijere ma yiri ke ma yiri kòlɔjere. ²⁵Wi pinambyɔ Ishimayeli wìla kenrekenre wi yeŋe ke ma yiri taanri wolo lo ni. ²⁶Wo naa wi pinambyɔ Ishimayeli wi ni, pàa kenrekenre pilige nuŋgba ki ni, ²⁷naa nambala mbele fuun pàa pye wa wi go pe ni. Kulolo mbele fuun pàa se wa wi go, naa mbele fuun pàa lɔ cengele kele yeŋe yeri, wo naa poro ni pàa kenrekenre pilige nuŋgba ki ni.

Yenŋele làa yo Sara wi yaa pinambyɔ se

18¹Ko puŋgo na, a Yawe Yenŋele lì sili yeŋe naga naa Abirahamu wi na wa Mamire tigbɔɔ ti tanla. Wìla pye ma cen wa wi paraga go* yeyɔŋɔ ki na sɔnlɔ ngbanga ki na. ²A wì suu yeŋe ki yirige ma wele, mɛɛ nambala† taanri yan yeresaga wi yeŋe tanla. Pe yanŋɔlɔ, a wì si yiri le yeyɔŋɔ ki na, mɛɛ fe ma saa pe fili, ma fɔli ma pe shari ma pe gbɔɔ†. ³A wì sho fɔ: «Na tafɔ, ndɛɛ ki pye ye mbe ja yenle mbe koro na mi ŋa ye kulonɔŋa na tanla jenri, ki mbe ja

pye gbɔɔwɔ ni na yeri. ⁴Ye yere pe pan tɔnmɔ jenri ni pe ye tɔɔɔ ti jogo†. Ye cen ye wogo wa tige ŋga ki yinme pi ni. ⁵Mi yaa pan yaakara jenri ni ye kan yeri ka, janŋo ye fanŋga ta. Ko puŋgo na, yee la kee wa ye karisaga, katugu ko kala na Yenŋele ligi pye, a yè toro laga mi ŋa ye kulonɔŋa na yeri.»

A pè suu pye fɔ: «Ki pye paa yeŋe ŋga na màga yo.»

⁶A Abirahamu wì si fyeele ma sɔngɔɔ wa paraga go, mɛɛ Sara wi pye fɔ: «Fyeele ma tiwiyaraga ki yenle taanri tiwi farini muwe pi ni, maa gbɔn ma wɔn wa.»

⁷A Abirahamu wì si fe ma kari wa wi nere ngbelege ki sɔɔwɔ, mɛɛ saa napige yirifɔnŋɔ ŋga ki yen yanlaga ni ma pye mɔrimɔri ka yigi maga kan wi tunmbyee wa yeri. A wo sigi fyeele maga gbegele maga sɔɔɔ. ⁸Ko puŋgo na, a Abirahamu wì si nɔnɔ nara, naa nɔnɔ tipiriwe kona napige yirifɔnŋɔ kara nda pàa sɔɔ ti lɛ, ma saa ti kan nambanmbala pe yeri. Naa pàa kaa na nii, a Abirahamu wì si yere le pe kanŋgaga na, le tige ki nɔɔɔ. ⁹A pè si Abirahamu wi yewe ma yo fɔ: «Ma jɔ Sara wo yen se?» A wì sho fɔ: «Wi yen wa paraga go ki ni.»

¹⁰A nambanmbala nuŋgba sho fɔ: «Yelapanna anme yeŋe, mi yaa

†18.2: Laga ki verise ŋa wi ni, leele peŋe maa ki jate ma yo nambala taanri wele, shyen la pye meregeye, a sanŋa wo pye we Fɔ wo.

†18.2: Ebu 13.2.

†18.4: Gbanŋban wo naa yɔnlɔ tufunwɔ pi kala na, kila pye wa Izirayeli tara, nambanŋa ka tugu lere wa na, pe maa tɔɔɔ ti jogo ma gbanŋban wi laga ti na, mbege naga fɔ pòo yaara wɔ jɛŋɛ.

sɔŋɔɔ mbe pan laga ma yeri, ki yaa yala ma jɔ Sara wi pinambyɔ se†.»

Sara wila pye le paraga go ki yeyɔŋɔ ki na wa Abirahamu wi punɔgo na, mɛɛ ki sɛnre ti logo. ¹¹ Abirahamu wo naa Sara wi ni, paa le makɔ fɔ jɛŋɔ. Sara wila le ma toro pisege na. ¹² Kona, a Sara wì si tɛge wa wi nawa, ma sho fɔ: «Mì le koni, naŋa kala tasanga wo si toro? Na tafɔ fun wì le†.»

¹³ Kona, a Yawe Yenɛle lì si Abirahamu wi pye fɔ: «Yinɔi na, a Sara wì si tɛge ma yo fɔ ki se ya pye, fɔ wì le ma toro pisege na? ¹⁴ Kala lo la yen wa, na Yawe Yenɛle li se ya mbe pye? Yelapanna anme yege, mi yaa sɔŋɔɔ mbe pan laga ma yeri, ki yaa yala Sara wì pinambyɔ se†.»

¹⁵ A Sara wì si fyɛ mɛɛ je ma yo fɔ: «Ayoo, mii tɛge.» A we Fɔ* wì sho fɔ: «Kaselege ko na, mà tɛge.»

Abirahamu wila Yenɛle li yenri Sodɔmu ca woolo pe kan

¹⁶ Naa ki nambala paa kaa yiri na kee, a pè si wele wa Sodɔmu* ca ki yeri. Abirahamu wila pinle pe ni na tanri mbe sa pe torogo. ¹⁷ A Yawe Yenɛle lì sho fɔ: «Kala na mi yaa pye, mi woro na jaa mbeli lara Abirahamu wi na. ¹⁸ Wi yaa ka pye cenle gbene na li yaa pye fanɔga ni li tele. Wo kala na, mi yaa ka duwaw tara na cengele ke ni fuun

ke na. ¹⁹ Katugu mùu wɔ jaŋgo wigi yo wi piile, naa wi setirige piile pe kan, paa tanri paa yala na ŋgasegele ke ni, paa kasinɔge piin, paa tanri kaselege na, jaŋgo yɔn fɔlɔ* na mì le Abirahamu wi yeri, mbeli yɔn fili.»

²⁰ A Yawe Yenɛle lì sho fɔ: «Pe yen na Sodɔmu naa Gomɔri* woolo pe jɛreɔi kagala ŋgele wogo na kè lege, pe kapere tì tijanga ma toro. ²¹ Ki kala na, pe yen na pe jɛreɔi kagala ŋgele wogo na, mi yaa tigi saga wogo ki wele, na kaa pye mila ki nuru yege ŋga na, pa paa ki piin ma. Na kaselege yi, na kaselege si ma, pa mi yaa ki jen.»

²² Ki nambala, a shyen si yiri le mɛɛ yege kan wa Sodɔmu ca ki yeri. Eɛn fɔ, a Abirahamu wo si koro le yeresaga Yawe Yenɛle li tanla.

²³ A Abirahamu wì si fulo li tanla mɛɛ li pye fɔ: «Ma yaa lesinmbele poro naa lepeele pe pinle mbe pe tɔŋɔ kɛ? ²⁴ Kana lesinmbele nafa shyen ma yiri kɛ mbe ta wa ca ki ni. Ma mbe yenle mbe ca ki tɔŋɔ kɛ? Ma se ca ki yaga ki lesinmbele nafa shyen ma yiri kɛ pe kala na?

²⁵ Mbe lesinmbele poro naa lepeele pe pinle mbe pe tɔŋɔ, nakoma mbe lesinmbele poro naa lepeele pe pye pe yala, mìgi jen ma yo ma se yenle mbe ko pye. Mboro ŋa ma yen tara woolo pe kiti kɔnfɔ, ki se ya mbe pye fɔ mɛɛ kasinɔge ki jen.»

†18.10: Ɔɔmu 9.9.

†18.12: 1 Pye 3.6.

†18.14: Luki 1.37.

²⁶ A Yawe Yenjele li sho fo: «Na mi ka lesinmbele nafa shyen ma yiri ke yan wa Sodomu ca, pa mi yaa ca ki ni fuun ki kala yaga pe kala na.»

²⁷ A Abirahamu wi sho naa fo: «Mi na mi yen paa taambugo naa conro yen, mi kotogo le na yee ni na yuun we Fo wi ni. ²⁸ Kana lere kangurugo wi yaa kon lesinmbele nafa shyen ma yiri ke pe na. Ki leele kangurugo pe kala na, ma mbe yenle mbe ca ki ni fuun ki tongo ke?»

A we Fo wi sho fo: «Na mi ka lesinmbele nafa shyen ma yiri kangurugo yan wa, pa mi se ca ki tongo.»

²⁹ A Abirahamu wi sho naa fo: «Kana lesinmbele nafa shyen pe yaa pye wa.» A we Fo wi sho fo: «Mi se yaraga ka pye ki lesinmbele nafa shyen pe kala na.»

³⁰ Kona, a Abirahamu wi sho fo: «Na Fo, maga ka nawa ngban, mi yaa para naa. Kana lesinmbele nafa ma yiri ke pe yaa pye wa.» A we Fo wi sho fo: «Na mi ka lesinmbele nafa ma yiri ke yan wa, pa mi se yaraga ka pye.»

³¹ A Abirahamu wi sho fo: «Mi kotogo le na yee ni jenge na yuun we Fo wi ni. Kana lesinmbele nafa pe yaa pye wa.» A we Fo wi sho

fo: «Mi se ca ki tongo ki lesinmbele nafa pe kala na.»

³² A Abirahamu wi sho fo: «Na Fo, maga ka nawa ngban. Mi se para naa senre nda to pungo na: «Kana lesinmbele ke pe yaa pye wa ce.» » A we Fo wi sho fo: «Mi se ca ki tongo ki lesinmbele ke pe kala na.»

³³ Naa Yawe Yenjele laa kaa para Abirahamu wi ni ma saa ko, a li si kari. A Abirahamu wi si songoro wa wi go.

Yenjele laa Sodomu naa Gomori cara ti tongo

19¹ Naa meregeye* shyen paa kaa gbɔn wa Sodomu* ca yɔnlɔkɔgo ki ni, kila yala mbogo nga kila ca ki maga maga fili, Lɔti* wila pye ma cen wa ki yeyɔngɔ ki na†. Naa Lɔti wila kaa pe yan sanga na ni, a wi si yiri ma saa pe fili, mee foli ma pe shari ma pe gbɔgo. ² Kona, a Lɔti wi si pe pye fo: «Na tafenne, mila ye yenri, yege yaga ye sa tugu mi na ye kulonana wa na go; ye ye tɔro ti jogo†, ye wonlo laga. Goto yirifaga na, pa ye yaa la kee.» A pe sho fo: «Ayoo, we yaa sa sinle wa katogo.»

³ Een fo, a Lɔti wi si koro na pe yenri ngbanga, fo a pe saa yenle ma saa tugu wa wi go. A wi si ti a pe

†**19.1:** Wa Izirayeli tara, kila pye pe cagbɔgo pyew, pe ma mbogo kan maga maga, maga fili jango mbe ta mbaa ca ki go singi pe juguye pe na. Kila pye ki mbogo ki ma liri ma yagara. Pa lelele paa pye na cen wa ca ki mbogo yeyɔngɔ ki na na kagala ke yege woo.

†**19.2:** Tɔro jogowo kala yeli wele fun wa Zhenesi 18.4-5 laga ki ni, wa yege nagawa senre ti ni.

sɔɔ ma pe kan, konna ma leve* fu buru fɔ pe kan†. A pè si li.

⁴Pè sila ta mbe sinle gben, a Sodomu ca nambala, maga le ki lefɔnmbɔɔ pe na, ma saa gbɔn lelele pe na, pe ni fuun pè si pan ma go ki maga maga fili. ⁵A pè si Lɔti wi yeri ma suu pye fɔ: «Nambala mbele pè tugu laga ma go yɔnlɔkɔɔ ŋga ki ni, pe yen se? Pe yirige laga we kan, we ta we jeele kala pye pe ni.»

⁶A Lɔti wì si yeyɔngɔ shɔn wi kaanla ma yiri laga funwa na pe kɔrɔɔ, mɛɛ yeyɔngɔ ki tɔn wa wi puɔgo na; ⁷mɛɛ pe pye fɔ: «Ayoo, na wenne, yaga ka ki kapege gbɔɔ ŋga ki pye. ⁸Sumbonɔ shyen yen na yeri pe fa naja kala jɛn gben, mi yaa pe yirige laga funwa na ye kan. Ŋga ka ye ndanla, ye ko pye pe na. Eɛn fɔ, yaga ka kala pye ki nambala mbele pe na, katugu mi na nambanmbala wele, mi yen pe go sigefɔ.» ⁹A pè suu pye fɔ: «Yiri we yege na, mboro nambanɔ, maa jaa mbɔɔn yɛɛ pye we kiti kɔnfɔ. Kapege ŋga we yaa pye mboro na, ko yaa we naa poro wogo ko na.» A pe nɛɛ Lɔti wi wɔnrɔgi ŋgbanga, na kee kɔrɔ ki yeri saga kaw mbe ye wa go. ¹⁰Kì kaa pye ma, a mɛɛgeye shyen pè si Lɔti wi yigi ŋgbanga, maa tile, maa le pe yɛɛ kɔrɔɔ wa go nawa, mɛɛ kɔrɔ ki tɔn. ¹¹Nambala mbele pàa pye le yeyɔngɔ yege ki na, a mɛɛgeye pè si yenfyɔnrɔ wa pe na, maga le piile

pe na, fɔ ma saa ki wa lelele pe na. Pe sila yeyɔngɔ ki yan naa.

¹²A ki nambala shyen pè si Lɔti wi yewe ma yo fɔ: «Ma go woolo pele yen laga mbele poro puɔgo na le? Ma nafenne, naa ma pinambiile, naa ma sumborombiile, lere o lere wi yen ma woo, ma pe yirige laga ca ki ni. ¹³We yaa ca ki tɔngɔ, katugu pe yen na ca ki jɛrɛgi kagala ŋgele wogo na, kè wɛ Yawe Yenɔlele li yege na. Lì we tun we pan we ca ki tɔngɔ.»

¹⁴A Lɔti wì si yiri ma saa para wi nafenne pe ni, mbele wila wi sumborombiile pe kan pe yeri pe pe pɔri pe jeele, mɛɛ pe pye fɔ: «Ye yiri fyaw laga ki laga ŋga ki ni, katugu Yawe Yenɔlele li yaa ca ki tɔngɔ.»

Eɛn fɔ, a ki senre tì si pye wi nafenne pe yeri paa jire senre yen.

¹⁵Yinndogo ki na, a mɛɛgeye pe nɛɛ Lɔti wi fyeele ma yo fɔ: «Yiri maa kee, mboro naa ma jɔ, naa ma sumborombiile shyen mbele pe yen laga ma ni pe ni, janɔgo kiti ŋa wi yaa kɔn ca ki na mbege tɔngɔ, ye ni ka ka pye wa wi ni.» ¹⁶Lɔti wila pye na mɔɔ, a nambala shyen pè suu yigi wi kee ki na, naa wi jɔ wi ni, konna wi sumborombiile shyen pe ni, mɛɛ pe yirige wa ca ki ni, katugu Yawe Yenɔlele làa pye na jaa mbe pe shɔ†.

¹⁷Naa paa kaa na pe yinrigi wa ca ki ni, nambala shyen pe ni, a nungba si Lɔti wi pye fɔ: «Ta fee mɔɔ yɛɛ shɔ. Maga ka kanɔga mbe

†19.3: Pàa buru wi pye leve fu buru mbe ta mboo fɔ fyaw leele pe kan.

†19.16: 2 Pye 2.7.

wele punḡo na, maga si ka yere funwa laga falafala ka kpe ni. Ta fee maa kee wa yanwiga ki na, jaṅḡo maga ka ku.»

¹⁸A Lṛti wì suu pye fɔ: «Ayoo, na tafɔ, mi se ya mbege pye. ¹⁹Ki yen kaselege fɔ na kala lṛṛn ndanla, a mà kagbaraga pye mala kan, mala go shɔ. Eɛn fɔ, mi se ya fe mbe sa gbṛn wa yanwiga ki na, na ki jɔlṛḡo gbṛḡo ki fanla ta mbanla gbo.

²⁰Wele, ki ca pige ṅga wame, ki yen ma yṛṅḡo we ni fɔ jṛṅḡe. Mbe ya fe mbe kari wama. Ki yaga mbe fe mbe kari sa lara wama, mbanla yṛṛ go shɔ, katugu ki yen ma kologo.»

²¹A mereḡe wì suu pye fɔ: «Mì yenle mbe kagbaraga ṅga mà yenri ki pye ma kan naa. Ca ṅga maa piin, mi yaa ki kala yaga, mi sege tṛṅḡo. ²²Fyeele ma sa lara wa ki ni, katugu mi se ya kala la pye gbṛn, na ma fa gbṛn wa.» Ko kala ki ti pe maa ki ca ki yinri «Sowari†».

²³Lṛti wìla ye wa Sowari ca ma yala yṛnṛ kila yinrigi fṛṅḡo.

²⁴Kona, a Yawe Yenḡele lṛ si kiribi* kasṛn tirige ma yiri wa yenḡele na, paa tisaga yen Sodṛmu naa Gomṛri* cara ti na. ²⁵A kṛ sigi cara ti tṛṅḡo, naa funwa lara falafala ti ni fuun ti ni, naa leele pe ni fuun pe ni, konna yaraga ṅga fuun kṛ fi wa tara ti na ki ni†. ²⁶Eɛn fɔ, a Lṛti jṛ wì si kanḡa ma wele wa punḡo na, mṛṛ kanḡa ma pye paa kṛ tiyala yen†.

²⁷Ki goto yirifaga ki na, a Abirahamu wì si yiri ma kari wa laga ṅga wìla pye ma yere Yawe Yenḡele li yeḡe sṛḡṛwɔ. ²⁸A wì si wele wa Sodṛmu naa Gomṛri cara ti yeri, naa ki kanḡara na lara ti ni fuun ti yeri, mṛṛ wirige ka yan kila yinrigi wa funwa laga falafala ki ni, paa kasṛn gbṛḡo wirige yen.

²⁹Lṛti wìla pye ma cṛn tara nda ni, naa Yenḡele làa kaa ki cara ti tṛṅḡo, làa jatere pye Abirahamu wi na (mbe kala pye wi kan), mṛṛ Lṛti wi shɔ maa wɔ wa ki jɔlṛḡo ki ni.

Mowabu naa Amṛ cengele ke lesaga ki ṅga

³⁰Lṛti wìla pye na fyṛ mbe koro wa Sowari ca ki ni. A wì si yiri le wo naa wi sumborombiile shyṛn pe ni, ma saa cṛn wa yanwiga ki na. Wo naa wi sumborombiile shyṛn pe ni pàa pye ma cṛn waliwege ka ni.

³¹Pilige ka, a sumboro lerefɔ wì si jṛnṛfɔ wi pye fɔ: «We to wì le makṛ. Naja si woro laga ki tara nda ti ni mbe we pṛri paa yeḡe ṅga na ki maa piin laga tara ti ni fuun ti ni we.

³²Pan we duven kan we to wi yeri wi wɔ wi tin, yembinṛ we sa sinle wi ni, we ta we setirige piile kan wi yeri.»

³³Ki yembinṛ li ni, a pè si duven kan pe to wi yeri, a wì wɔ ma tin. A sumboro lerefɔ wì si saa sinle pe to wi ni. Eɛn fɔ, wi to wi sila sumboro wi sinlesanga naa wi

†19.22: Eburuye sṛnṛ ti ni Sowari meḡe ki kṛṛ wowi ṅa yana jeele.

†19.24-25: Mati 10.15; 11.23-24; Luki 10.12; 17.29; 2 Pye 2.6; Zhude 7.

†19.26: Luki 17.32.

yirisanga jen. ³⁴Ki goto, a sumboro lerefɔ wì sigi yo jɔnlɔfɔ wi kan fɔ: «Mì sinle wa we to wi ni yembine li ni. Pan we duven wa kan wi yeri naa yɔnlɔkɔgɔ nga, wi wɔ wi tin naa, jango we setirige piile kan wi yeri.»

³⁵Ki yembine li ni, a pè si duven wa kan pe to wi yeri naa, a wì wɔ ma tin. A jɔnlɔfɔ wì si saa sinle wi ni. Wi to wi sila wi sinlesanga naa wi yirisanga jen.

³⁶A Lɔti wi sumborombiile shyen pè si kugbɔrɔ le pe to wi na. ³⁷A sumboro lerefɔ wì si pinambyɔ se maa mege taga naa yinri Mowabu. Wo wi yen Mowabu cenle woolo pe tele we, ali ma pan ma gbɔn nala. ³⁸A jɔnlɔfɔ fun wì si pinambyɔ se maa mege taga naa yinri Beni Ami. Wo wi yen Amɔ cenle woolo pe tele we, ali ma pan ma gbɔn nala.

Abirahamu naa Abimeleki pe kala

20 ¹Koni, a Abirahamu wì si yiri lema mɛɛ kari wa Negevu* tara, ma saa cɛn wa Kadeshi ca, naa Shuri ca sɔgɔwɔ pi ni. Ko pɔngɔ na, a wì si saa cɛn wa Gerari ca. ²Abirahamu wìla pye naga yuun wi jɔ Sara wi kanngɔlɔ ma yo wi yen wi jɔnlɔ sumboro. A Gerari ca wunlunanga Abimeleki wì si leele tun, a pè saa Sara wi le ma pan maa kan wi yeri†. ³Ki yembine li ni, a Yenɲele lì sili yɛɛ naga Abimeleki wi na wɔɔnrɔ na, mɛɛ wi pye fɔ: «Ma yaa ku ki jele

ɲa mà le wi kala na, katugu naɲafɔ wi.»

⁴Kìla yala Abimeleki wi faa jen jele gben. A wì sho fɔ: «We Fɔ*, ali mbege ta mi naa na woolo pe ni wee kapege pye, ma yaa we gbo le? ⁵Abirahamu wo jate wìgi yo mala kan fɔ wi jɔnlɔ sumboro wi, a Sara wìgi yo mala kan fun ma yo wi ndɔ wi. Mìgi kala na li pye nawa jatere jennɛ ni, mii kapege pye.»

⁶A Yenɲele lì sigi yo wi kan wa ki wɔɔnrɔ nungba ti na fɔ: «Mìgi jen ma yo màga pye nawa jatere jennɛ ni. Muwi m̀ ti mɛɛ jiri wi na, mbe kapege pye na na. ⁷Koni, ki jele ɲa wi sɔngɔrɔ wi pɔlɔ wi na, katugu wi yen Yenɲele yɔn senre yofɔ*. Wi yaa yenri ma kan, pa ma yaa koro yinwege na. Eɛn fɔ, na ma suu sɔngɔrɔ wi na, ma taga ki na fɔ ma yaa ku, mboro naa ma woolo pe ni fuun pe ni.»

⁸Ki goto yirifaga ki na, a Abimeleki wì suu legbɔlɔ pe ni fuun pe yeri mɛɛ ki kagala ke ni fuun ke yege yo ma pe kan. A pè si fye fɔ jɛngɛ. ⁹Kona, a Abimeleki wì si Abirahamu wi yeri fun, mɛɛ wi yewe ma yo fɔ: «Yiŋgi mà pye we na yɛɛn? Yiŋgi kapege m̀ pye ma na, a mà si ti mi naa na wunluwɔ pi ni, wège kapege gbɔgɔ nga ki pye? Iŋga mà pye na na, kii daga pyewe ni.» ¹⁰Kona, a Abimeleki wì si Abirahamu wi pye fɔ: «Kɔrɔ wiwiin na, a mà sigi kala na li pye?»

†20.2: Zhene 12.13; 26.7.

¹¹ A Abirahamu wì sho fɔ: «Mìla pye naga sɔnri, ki sila pye nala kɔɔn shyen, ma yo ki tara nda ti woolo paa la fye Yɛnɛle li yege, fɔ leele pe yaa na gbo na jɔ wi kala na.

¹² Mbe taga wa ko na, ki yen ma kaselege, na jɔnɔ sumboro wi. We yen to nungba piile, ɛɛn fɔ, we woro nɔ nungba piile. Ko ki ti wì ya ma pye na jɔ. ¹³ Naa Yɛnɛle làa kaa na yirige mala wɔ wa na to ca ki ni, a mì pye yanrifɔ, a mì sigi yo na jɔ wi kan fɔ maga kajɛngɛ nungba nga ko pye na kan: «Waga kari laga o laga, maa ki yuun fɔ mi yen ma ndɔ.»

¹⁴ A Abimeleki wì si simbaala, naa sikaala, naa nɛrɛ, naa kulonambala konaa kulojaala kan Abirahamu wì yeri, mɛɛ wi jɔ Sara wì sɔngɔrɔ wi na fun. ¹⁵ A Abimeleki wì suu pye fɔ: «Na tara ti nda ma yege sɔgɔwɔ. Laga nga kɔɔn ndanla, ma sa cɛn wama.»

¹⁶ A wì si Sara wì pye fɔ: «Wele, mi yen na warifuwe pyɔ waga kele (1 000) kaan ma ndɔ wi yeri, ko yaa ki naga leele mbele pe yen ma ni pe ni fuun pe na fɔ mɛɛ kapege pye wa ki kala na li ni.»

¹⁷ Kona, a Abirahamu wì si Yɛnɛle li yɛnri, a lɛ si Abimeleki wo naa wi jɔ naa wi kulojaala pe sagala; a wi jɔ naa wi kulojaala pè si ya na siin naa. ¹⁸ Katugu Yawe Yɛnɛle làa Abimeleki wì go jɛele pe ni fuun pe sege ki tɔn, nga kila

pye Abirahamu wì jɔ Sara wì na ki kala na.

Izaki semɛ kala

21 ¹ Yawe Yɛnɛle li jatere wìla koro sɛnrɛ nda làa yo Sara wì kan ti na, mɛɛ nga làa yo maa kan ki pye. ² A Sara wì si kugbɔ le ma pinambyɔ se Abirahamu wì kan wa wi lelewe pi ni, ma yala wagati nga Yɛnɛle làa kɔn ma tege wi ni†.

³ A Abirahamu wì si pinambyɔ nga Sara wìla se maa kan wi mege taga naa yinri Izaki†. ⁴ A Abirahamu wì suu pinambyɔ Izaki wì kenrekenre* wi sɛngɔlɔ, pilige kɔlɔtaanri wogo ki na, paa yege nga na Yɛnɛle làa ki yo maa kan†. ⁵ Abirahamu wìla ta yele cenme wi pinambyɔ Izaki wì sesanga wi ni. ⁶ A Sara wì sho fɔ: «Yɛnɛle lɛ titegere kala kan na yeri. Mbele fuun pe yaa li logo, pe yaa la tege na ni ja.»

⁷ A wì sho naa fɔ: «Ambɔ wi mbaa ki yo Abirahamu kan fɔ mi Sara yaa ka yinne kan piile yeri? Ma si yala, mì pinambyɔ se wi kan wa wi lelewe pi ni.»

Abirahamu wìla Agari naa Ishimayeli pe purɔ

⁸ Kona, a Izaki wì si yiri ma yege to, a pɔdo laga yinne na. Pàa wi laga yinne na pilige nga ni, a Abirahamu wì si sɔgɔlɔ gbɔlɔ sɔgɔ wi mege ni. ⁹ Ma si yala Ezhipiti tara fenne jɔ Agari wìla pinambyɔ

†21.2: Ebu 11.11.

†21.3: Eburuye sɛnrɛ ti ni Izaki mege ki kɔrɔ wowi nga titegere kala.

†21.4: Zhene 17.12; Kapye 7.8.

ɲa se Abirahamu wi kan, a Sara wì suu yan wila tege Izaki wi na. ¹⁰ A Sara wì si Abirahamu wi pye fɔ: «Ki kulojɔ ɲa wi purɔ wo naa wi pinambyɔ wi ni, katugu ki kulojɔ ɲa wi pinambyɔ wi se pinle mbe kɔrɔɔ ki li ja na pinambyɔ Izaki wi ni†.»

¹¹ Ki senre tila Abirahamu wi mben wi pinambyɔ Ishimayeli wi kala na. ¹² Eɛn fɔ, a Yenɲele li si Abirahamu wi pye fɔ: «Ma kulojɔ wo naa wi pinambyɔ wi ni, pe wogo kiga kɔɔn ya. Sara wiga senre nda fuun yo ma kan, ma yenle ti na; katugu pa ma setirige piile pe yaa ka yiri wa Izaki wo ni†. ¹³ Ma kulojɔ wi pinambyɔ wo na, mi yaa cenle la pye li yiri wa wi ni, katugu wi yen ma sege ki woo wa.»

¹⁴ Ki goto yirifaga ki na, a Abirahamu wì si yaakara le, naa selege kasha ni, ɲga kila pye ma yin tɔnmɔ ni, mee ti kan Agari wi yeri, mari taga wa wi pajogo ki na, mee wi pinambyɔ wi kan wi yeri fun, ma suu pye ma yo wila kee. A Agari wì si kari mee saa punɔgo wa Berisheba gbinri* wi ni. ¹⁵ Naa selege kasha tɔnmɔ pila kaa kɔ, a Agari wì si saa pyɔ wi tege tipige ka nɔɔɔ, ¹⁶ mee kari ma saa cen wi ye wa pyɔ wi yesinme na. Wo naa pyɔ wi ni, fogo ɲga kila pye pe sɔɔwɔ kila pye paa yege ɲga na paga wanga wɔn ki ma fogo ɲga pye si jen mbe to we; katugu wila wi yee pye fɔ: «Mi

woro na jaa mbanla pyɔ wi yan wila kuun.» Ko ki ti wila saa cen wi ye wa pyɔ wi yesinme pi na, nɛe gbele. ¹⁷ Yenɲele lãa pyɔ wi gbelege ki logo. A Yenɲele li merege* wì si koro wa naayeri ma Agari wi yeri maa pye fɔ: «Yingi kɔɔn ta Agari? Maga kaa fyɛ, katugu Yenɲele li lenambile li magala li logo wa laga ɲga m̀ali tege we. ¹⁸ Yiri mali yigi li kee ki na, katugu Yenɲele li yaa li pye cenle gbenɛ to.»

¹⁹ Kona, a Yenɲele li si ti a wì kɔlɔ wa yan tɔnmɔ ni. A wì si saa wi selege kasha ki ko maga yin, mee lenambile li kan, a li wɔ.

²⁰ A Yenɲele li nɛe lenambile li go singi, a li si yiri ma le, mee saa cen wa Paran gbinri wi ni, ma pye sandiga wɔnfɔ gbɔɔ. ²¹ Maga ta wila pye ma cen wa Paran gbinri wi ni, a wi nɔ wì si Ezhipiti tara fenne jɔ wa le ma kan wi yeri.

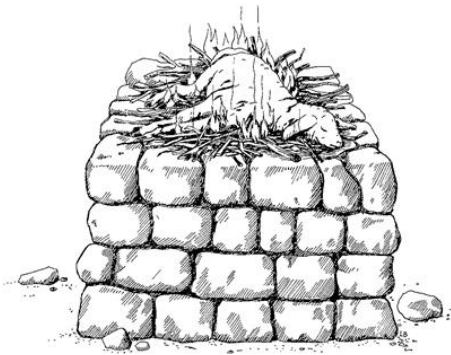
Abirahamu naa Abimeleki pàa yɔn finliwe le pe yee ni

²² Ki wagati wi ni, a Abimeleki wì si pan Abirahamu wi kɔrɔɔ, wo naa wi malingbɔɔnlɔ to Pikɔli wi ni, mee wi pye fɔ: «Yenɲele li yen ma ni ma kapyege ki ni fuun ni†. ²³ Koni, wugu mala kan Yenɲele li mege ki na, fɔ ma se kanla fanla, mi naa na piile, naa na setirige piile pe ni, fɔ ma yaa na yigi jenɲe naa tara nda ma yen ma cen laga ti woolo pe ni, paa yege ɲga na m̀ɔ yigi jenɲe we.»

†21.10: Gala 4.29-30.

†21.12: Orɔmu 9.7; Ebu 11.18.

†21.22: Zhene 26.26.

Saraga sogowogo wa saraga
wɔsaga ki na (Zhenɛ 22.1-14)

²⁴ A Abirahamu wì sho fɔ: «Mi yaa wugu ki na mbege pye.»

²⁵ Ɛɛn fɔ, Abimeleki wi kulonambala pàa kɔlɔ ɲa sho Abirahamu wi yeri fannga na, a Abirahamu wi nɛɛ para wi na ki wogo ki na. ²⁶ A Abimeleki wì suu pye fɔ: «Lere ɲa wìgi kala li pye, mi suu jen. Mboro fun, mɛɛ sigi yo na kan. Ki logowo powi mba mila nuru ma yeri nala yɛɛn.»

²⁷ Kona, a Abirahamu wì si simbaala, naa sikaala naa nɛɛ yigi ma kan Abimeleki wi yeri. A pe shyen pè si yɔn finliwɛ* le pe yɛɛ ni. ²⁸ Abirahamu wì si simbasumbonɔ kɔlɔshyen wɔ ma pe tɛgɛ pe yɛ. ²⁹ A Abimeleki wì suu yewe ma yo fɔ: «Simbasumbonɔ kɔlɔshyen mbele mà wɔ ma tɛgɛ pe yɛ ko go ko yen kikiin?»

³⁰ A Abirahamu wì suu pye fɔ: «Yenle ki simbasumbonɔ kɔlɔshyen mbele pe na, janngo paa ma nawa tuun ki na fɔ muwi mìgi kɔlɔ ɲa wì wɔ.»

³¹ Ko kala na, pe maa ki laga ki yinri Berisheba, katugu pàa wugu le ki laga ki na ma pe yɛɛ kan.

³² Kì kaa pye ma, a pè si yɔn finliwɛ le pe yɛɛ ni wa Berisheba. Ko pungo na, Abimeleki wo naa wi malingbɔɔnɔ to Pikɔli wi ni, pè si yiri ma songɔɔ wa Filisiti tara fenne pe tara.

³³ A Abirahamu wì si tamarisi tige ka sanri wa Berisheba, mɛɛ Yawe Yenɲele li mɛgɛ ki yeri wa mali gbɔgɔ, lo na li yen Yenɲele na li yen kɔsaga fu. ³⁴ Abirahamu wila cɛn ma mɔ wa Filisiti tara fenne pe tara.

Abirahamu wila yenle mbe Izaki wi wɔ saraga

22 ¹ Ki kagala ke pungo na, a Yenɲele lì si Abirahamu wi wa ma wele, mɛɛ wi pye fɔ: «Abirahamu.» A wì si sho ma yo: «Naw.»

² A Yenɲele lì sho fɔ: «Ma pinambyɔ nunɲba pe ɲa wɔɔn ndanla jɛnɲɛ, Izaki we, wi le ma kari wi ni wa Moriya tara. Yanwiga ɲga mi yaa naga ma na, ma saa wɔ wa na yeri saraga sogowogo*.»

³ Ki goto yirifaga ki na, a Abirahamu wì si yiri ma sofile jɔnɲɔ ki pɔ wi sofile wi na, mɛɛ wi tunmbyeele shyen le ma taga wi yɛɛ na, naa wi pinambyɔ Izaki wi ni. A wì si kanɲgire nda ti yaa sa saraga ki sogo ti walagi. Yenɲele làa laga ɲga senre yo maa kan, a pè si yiri nɛɛ kee wa ki laga ki

ni. ⁴ Pilige taanri wogo ki na, a Abirahamu wì suu yegε ki yirige ma wele, mεε laga ki yan wa lege. ⁵ A wì suu tunmbyeele pe pye fɔ: «Ye koro na sofile wi ni. Mi naa lefɔnɔ wi ni we yaa kari fɔ wame sa Yenɔjele li gbɔgɔ, mbe si sɔngɔrɔ mbe pan ye kɔrɔgɔ.»

⁶ A Abirahamu wì si saraga ki sogo kanɔgire ti taga wi pinambyɔ Izaki wi go na, mεε kasɔn naa gbene to yigi. A pè si pinle nεε kee. ⁷ A Izaki wì suu to Abirahamu wi yeri ma yo fɔ: «Baba.» A tofɔ wì si sho ma yo fɔ: «Naw, na pinambyɔ.» A Izaki wì sho fɔ: «Kasɔn konaa kanɔgire ti nda! Simbapɔɔ ɔa we yaa sa wɔ saraga, mboo sogo wo yen se?»

⁸ A Abirahamu wì suu pye fɔ: «Na pinambyɔ, simbapɔɔ ɔa we yaa wɔ saraga mboo sogo, Yenɔjele lo jate li yaa ki wogo ki yɔn we kan.» A pe shyen pè si pinle nεε kee.

⁹ Naa pàa kaa saa gbɔn wa laga ɔga Yenɔjele làa naga Abirahamu wì na, a wì si saraga wɔsaga* kan, ma kanɔgire ti taga wa ki na, mεε wi pinambyɔ Izaki wi yigi maa pɔ, mεε wi taga wa saraga wɔsaga ki na, wa kanɔgire ti go na†. ¹⁰ Kona, a Abirahamu wì suu kεε ki sanga ma gbene li le mboo pinambyɔ wi konli. ¹¹ Eεn fɔ, a Yawe Yenɔjele li merege* wì si koro wa yenɔjele na

ma Abirahamu wi yeri ma yo fɔ: «Abirahamu, Abirahamu.» A wì si sho ma yo: «Naw.»

¹² A we Fɔ* wì sho fɔ: «Yere, maga kɔɔn kεε ki taga pyɔ wi na, maga ka kapege kpε pye wi na. Migi jen yingɔ ma yo ma yen na fye mi ɔa Yenɔjele na yegε, mεε je mbɔɔn pinambyɔ nunɔgba pe wi kan na yeri.»

¹³ A Abirahamu wì suu yegε ki yirige mεε simbapɔɔ wa yan wa wi punɔgo na, wi yεenre ti yanra tipire ta ni. A Abirahamu wì si saa ki simbapɔɔ wi yigi maa wɔ saraga sogowogo, wi pinambyɔ wi yɔnlɔ†.

¹⁴ A Abirahamu wì sigi laga ki mege taga naga yinri fɔ: «Yawe Yenɔjele li yaa kaga wogo ki yɔn we kan†.» Ko kì ti ali ma pan ma gbɔn nala, pe maa ki yuun ma yo: «We Fɔ wi yaa ki wogo ki yɔn wa yanwiga ki na.»

¹⁵ A Yawe Yenɔjele li merege wì si koro wa yenɔjele na ma Abirahamu wi yeri naa, ¹⁶ ma yo: Yawe Yenɔjele li nda yo ti nda: «Mà kaa ɔga ko pye yeen, mεε je mbɔɔn pinambyɔ nunɔgba pe wi kan na yeri, mi ɔa mi yen Yenɔjele, mì wugu na yεε na ¹⁷ mbe duwaw ma na, mbɔɔn setirige piile pe pye pe lege paa naayeri wɔnɔgɔlɔ koro naa kɔgɔje yɔn taambugɔ ki yen. Ma setirige piile pe yaa ka pe juguye pe cara ti sho pe yeri†. ¹⁸ Pe kala na, cengele

†22.9: Zhaki 2.21.

†22.13: Ebu 11.17-19.

†22.14: Mege ɔga kì yo «Yawe Yenɔjele li yaa ki wogo ki yɔn we kan», Eburuye sεnre ti ni ko ki yen Yawe Jire.

†22.17: Ebu 6.13-14; 11.12.

ngele fuun ke yen laga tara na, mi yaa ka duwaw ke na, katugu mà tanga na senre ti na†.»

¹⁹Kona, a Abirahamu wì si songɔɔ ma pan wi tunmbyeele pe kɔɔɔɔ. A pè si yiri ma songɔɔ wa Berisheba. Pa Abirahamu wila pye ma cen wa.

Nahɔri pinambiile

²⁰Ki kagala ke punɔo na, a Abirahamu wì sigi logo ma yo wi nɔsepyɔ lenaɲa Nahɔri wi jɔ Milika wila pinambiile se fun wi kan. ²¹Uzi wo wila pye pinambyɔ konɔbanɲa we, naa wi jɔnlɔ Buzi, naa Kemuweli ɲa wila pye Aramu to, ²²naa Kezedi, naa Azo, naa Pilidashi, naa Yidilafu konaa Betuweli. ²³Ki pinambiile kolɔtaanri mbele poro wele Milika wila se Abirahamu wi nɔsepyɔ lenaɲa Nahɔri wi kan. Erebeke wi to wo lawi ɲa Betuweli. ²⁴Nahɔri wi cenfɔ Erewumu wila piile se wi kan fun. Pe mere ti nda: Teba, naa Gahamu, naa Tahashi, konaa Maaka.

Sara wi kunwɔ naa wi leme senre

23 ¹Sara wila ta yele cenme naa nafa ma yiri kolɔshyen (127). Wi yinwege yegɛle yɔn ko layi yeen. ²Pa Sara wila ku wa Kiriyati Ariba ca, pe maa ki ca ki yinri naa Eburɔn, wa Kana tara. A Abirahamu wì si pan mboo jɔ Sara wi kunwɔ pi gbele mboo pye.

³Ko punɔo na, a Abirahamu wì si yiri ma gboo wi yaga le laga ɲa wila pye, mee saa para Heti cenle woolo pe ni, ma pe pye fɔ: ⁴«Mi yen nambanɲa ma pye cenfɔ laga ye sɔɔwɔ. Ye gboolo lesaga kan na yeri laga ye yeri, mbanla jɔ gboo wi le mboo le na ye yege sɔɔwɔ†.»

⁵A Heti cenle woolo pè si Abirahamu wi yɔn sogo ma yo fɔ: ⁶«We tafɔ, logo we yeri! Ma yen Yenɲele li legbɔɔ, a li duwaw ma na laga we sɔɔwɔ. Ma gboo wi le wa we gboolo lesaga ɲa kì yɔn ma we ti ni fuun na ko ni. Lere wa kpɛ se je wi gboolo lesaga na we ni mbe yo maga kɔɔn jɔ gboo wi le wa.»

⁷A Abirahamu wì si yiri ma fɔli ki tara woolo pe yege sɔɔwɔ, Heti cenle woolo wele, ma pe gbɔɔɔ. ⁸A wì si pe pye fɔ: «Na kaa pye ye yenle ki na kaselege, mbanla jɔ gboo wi le mboo le na ye yege sɔɔwɔ, ye logo na yeri, ye Zowari pinambyɔ Efirɔn wi yenri na kan, ⁹wi waliwege ɲa ki yen wa Makipela laga ki na ki kan na yeri. Wo wogo yi, ki yen wa wi kere ti konɔo na. Wigi pere na yeri mbe yala ki penjara yɔn ki ni, ki ta ki pye na gboolo lesaga laga ye sɔɔwɔ.»

¹⁰Heti cenle woolo naɲa Efirɔn wila pye ma cen wa wi woolo pe sɔɔwɔ. A wì si Abirahamu wi yɔn sogo le Heti cenle woolo sanmbala poro naa leele mbele fuun pàa pye na cɛen le wi ca ki mbogo yeyɔngɔ

†22.18: Kapye 3.25.

†23.4: Ebu 11.9-13; Kapye 7.16.

ki na pe yege na, mee wi pye fɔ: ¹¹ «Ayoo, na tafɔ, logo na yeri. Kere to naa waliwege nga ki yen wa ti ni, mi yen nari kaan ma yeri. Mi yen nari kaan ma yeri na woolo pe yege na. Mɔɔ jɔ gboo wi le wa.»

¹² A Abirahamu wì si fɔli le tara ti woolo pe yege sɔɔwɔ ma pe gbɔɔ, ¹³ mee ki yo Efirɔn wi kan ki tara woolo pe yege na fɔ: «Mila ma yenri, logo na yeri. Mi yaa kere ti penjara yɔn ki kan ma yeri, ma yenle ki na maga shɔ, mbe ta mbanla jɔ gboo wi le wa.»

¹⁴ Eɛn fɔ, a Efirɔn wì si Abirahamu wi yɔn sogo ma yo fɔ: ¹⁵ «Na tafɔ, logo na yeri. Kere nda ti sɔnɔgɔ ki yen warifuwe pyɔ cenme tijere (400), ko woro yaraga ka mi naa mboro sɔɔwɔ. Ki kala na, ma jɔ gboo wi le wa.»

¹⁶ A Abirahamu wì si yenle penjara yɔn nga Efirɔn wila naga ki na, mee ti taanla mari kan wi yeri, Heti cenle woolo sanmbala pe yege na. Tila pye warifuwe pyɔ cenme tijere (400) ma yala perefenne pe penjara jinriwe pi ni. ¹⁷ Kì pye ma, Efirɔn kere nda tila pye wa Makipela, wa laga nga pàa pye na yinri Mamire ki yɔnlɔ yirisaga yeri, ki kere to naa ti waliwege ki ni, naa tire nda fuun tila pye mari maga mari fili ti ni, ¹⁸ a tì si pye Abirahamu wi woro. Heti cenle woolo poro naa leele mbele fuun pàa pan wa ca ki

mbogo yeyɔngɔ ki na, kila pye pe yege na.

¹⁹ Ko pungo na, a Abirahamu wì suu jɔ Sara wi le wa kere ti waliwege ki ni, wa Makipela, wa Mamire laga ki tanla. Ko pe yinri fun Eburɔn, wa Kana tara. ²⁰ Kere to naa ti waliwege ki ni, tì si kannga ma pye Abirahamu wi woro. Wila ti lɔ Heti cenle woolo pe yeri mbe ta mbaa wi gboolo pe nii wa.

Izaki naa Erebeka pe pɔrɔgɔ senre

24 ¹ Abirahamu wila le fɔ jɛngɛ, a wi yegele yɔn kì legɛ. Yawe Yenɔle lãa duwaw wi na kagala ke ni fuun ni. ² Pilige ka, a Abirahamu wì sigi yo nga wila pye wi kulolo pe go na, konaa ma pye wi kee yaara ti ni fuun ti welefɔ wi kan fɔ: «Ma kee ki le laga na jegbɔlɔ li nɔgɔ†, ³ ma wugu Yawe Yenɔle li mege ki na mala kan, lo na li yen Yenɔle naayeri wo naa tara ti go na, fɔ ma se Kana tara fenne sumboro wa le mboo kan na pinambyɔ wi yeri jele, poro mbele mi yen ma cen laga pe sɔɔwɔ we. ⁴ Eɛn fɔ, ma yaa kari wa na tara, mbe sa jele le na pinambyɔ Izaki wi kan, wa na go woolo pe sɔɔwɔ.»

⁵ A wi kulonaja wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Kana jele wi se yenle mbe pinle na ni, mbe pan laga ki tara nda ti ni; na kiga pye ma, mi daga mbe sɔngɔrɔ mbe kari ma pinambyɔ wi ni wa tara nda mà

†24.2: Ma kee ki le laga na jegbɔlɔ li nɔgɔ: Ko la pye kapyege ka, nga pe ma pye sangwa na ni, ma wugu mbe kagbɔgɔ pye.

yiri ti ni le?» ⁶ Abirahamu wì sho fɔ: «Ma yɛɛ yigi, maga ka sɔngɔɔ mbe kari na pinambyɔ wi ni wa. ⁷ Yawe Yenjele, naayeri Yenjele le, lilan yirige mala wɔ wa na tara, konaa wa na go woolo pe sɔgɔwɔ. Li para na ni, ma wugu mala kan, ma yo li yaa kaga tara nda ti kan na setirige piile pe yeri. Lo yere jate li yaa li mɛrɛgɛ* wi kelegi ma yegɛ, janngo ma jele wa le wa na pinambyɔ wi kan. ⁸ Na jele wiga yo wi se pinle ma ni, pa kona wuguro nda mi yaa ti ma wugu, ti sɔɔn yigi. Eɛn fɔ, maga ka sɔngɔɔ mbe kari na pinambyɔ wi ni wa.»

⁹ A kulonaɲa wì suu kɛɛ ki le wa wi tafɔ Abirahamu wi jegbɔlɔ li nɔgɔ, mɛɛ wugu maa kan mbe tanga wi senyoro ti na. ¹⁰ Kona, a kulonaɲa wì suu tafɔ Abirahamu wi yɔngɔmɛye pe ke wɔ konaa wi yarijende ti ni fuun ta ni, mɛɛ le ma kari wa Mezopotami tara, wa ca ŋga Nahɔri wìla pye.

¹¹ Naa wìla ka saa gbɔn wa kɔlɔ ŋa wi yen wa ca kayege wi na, a wì si ti yɔngɔmɛye pè kannguuro kan. Yɔnlɔkɔgɔ layi, jɛɛle pe yɔnlɔkɔgɔ tɔnmɔ kosanga wi ni. ¹² Kona, a wì si Yenjele li yenri ma yo fɔ: «Yawe Yenjele, na tafɔ Abirahamu wi Yenjele, mila ma yenri, mala konɔ li tanla na kan nala. Ma kajɛngɛ pye na tafɔ Abirahamu wi kan. ¹³ Mi ŋa mi yen ma yere na pulugo ki tanla. Ca woolo pe sumbonɔ pe yaa pan mbe ko. ¹⁴ Na mi kaga yo sumboro ŋa kan fɔ: «Mila ma yenri, ma cɔkogo ki yeri mbe wɔ», na wiga

na yɔn sogo mbe yo: «Wɔ, mi yaa pa kan fun ma yɔngɔmɛye pe yeri pe wɔ», pa kona wo mbe pye jele ŋa mà wɔ ma tunmbyee Izaki wi kan wo. Na kiga pye ma, mi yaa ki jen mbe yo mà kajɛngɛ pye na tafɔ wi kan.»

¹⁵ Sanni wi sa kɔ yenrɛwe pi na, a Betuweli sumborombyɔ Erebeke wì si kɔn ma yiri wi cɔkogo ki ni wa wi pajogo ki na. Abirahamu wi nɔsepyɔ lenaɲa Nahɔri wi jɔ Milika wo pinambyɔ lawi Betuweli we. ¹⁶ Ki sumboro wìla yɔn fɔ jɛngɛ. Wi sila naɲa kala jen, naɲa sila suu jen fun jele. A wì si tigi wa pulugo ki ni, mɛɛ wi cɔkogo ki ko maga yin, mɛɛ yiri. ¹⁷ A kulonaɲa wì si fe maa fili ma yo fɔ: «Mi yen nɔɔ yenri, mɔɔ cɔkogo tɔnmɔ pa kan na yeri mbe wɔ.» ¹⁸ A sumboro wì sho fɔ: «Wɔ, na tafɔ.»

A wì si fyɛɛle maa cɔkogo ki yeri maa kan, a wì wɔ. ¹⁹ Naa wìla kaa wi kan wì wɔ, a wì sho fɔ: «Mi yaa pa ko ma yɔngɔmɛye pe kan fun, pe wɔ pe tin.»

²⁰ A wì si fyɛɛle maa cɔkogo tɔnmɔ pi kanŋga wa yaayoro wɔyaraga ki ni, mɛɛ fe ma saa ko naa wa pulugo ki ni. Wìla ko ma yɔngɔmɛye pe ni fuun pe kan pè wɔ. ²¹ A naɲa wì si pyeri naa wele, nɛɛ wi yɛɛ yewe sumboro wi kanngɔlɔ, mbege jen na kaa pye Yawe Yenjele laa jaa mboo konɔ li tanla. ²² Naa yɔngɔmɛye pàa kaa wɔ ma kɔ, a naɲa wì si tɛ kannjine na pe ma le numala na la wɔ ma kan sumboro wi yeri, li

nuguwɔ pi mbaa giramu kɔgɔlɔni si wo bɔ; naa kɛɛ kannjingele tɛ wogolo shyen ni; ke ni fuun nunɔba nunɔba ke nuguwɔ pi mbaa giramu cɛnme cɛnme wo bɔ. ²³ A wì suu yewe ma yo fɔ: «Ambɔ sumborombyɔ wi mboro? Mila ma yenri, ki yo na kan. We mbe sinlesaga ta wa ma to go mbe wɔnlɔ wa le?»

²⁴ A sumboro wì sho fɔ: «Mi yen Milika naa Nahɔri pe pinambyɔ Betuweli wo sumborombyɔ.»

²⁵ A wì sho naa fɔ: «Yan naa yaayoro yaakara legere yen wa we yeri. Sinlesaga yen wa fun ye sinle.»

²⁶ Kona, a naɲa wì si sogo maa yege ki jiile wa tara, ma Yawe Yenɲele li gbɔgɔ, ²⁷ nɛɛ yuun fɔ: «Sɔnmɔ yen Yawe Yenɲele li woo, lo na li yen na tafɔ Abirahamu wi Yenɲele le. Li sili kagbaraga ki yaga, mbeli yɔn senre ti kanɲga na tafɔ Abirahamu wi kanɲgɔlɔ. We Fɔ* wìlan yege sin fɔ ma pan ma gbɔn laga na tafɔ wi woolo pe go.»

²⁸ A sumboro wì si fe ma saa ki kagala ke ni fuun ke yege yo wi nɔ woolo pe ni fuun pe kan. ²⁹ Erebeke wi ndɔ la pye wa, pàa pye naa yinri Laban. A Laban wì si fe ma yiri wa funwa na, mɛɛ kari naɲa wi kɔrɔgɔ, wa pulugo ki tanla. ³⁰ Wìla kannjine na pe ma le numala na li yan, ma kɛɛ kannjingele ke yan wi jɔnlɔ Erebeke wi keyen yi na; Erebeke wìla naɲa wi senre ti yege yo yege ɲga na, Laban wìla ti logo ma fun. A wì si kari wa naɲa wi tanla, wo la pye ma yere le

yɔngɔmɛye pe tanla, ma wa wa pulugo ki yeri. ³¹ A Laban wì suu pye fɔ: «Pan we kari wa go, mboro ɲa Yawe Yenɲele li duwaw ma na we. Yɲigi na, a mà si yere laga funwa na? Mì go ki gbogolo ma kan, ma laga ka gbegele yɔngɔmɛye pe kan fun.»

³² Kona, a naɲa wì si kari wa Laban wi go. A Laban wì si ti a pè yɔngɔmɛye pe tuguro ti laga pe na, mɛɛ yan naa yaayoro yaakara kan pe yeri. A wì si ti a pè pan tɔnmɔ ni jaɲgo naɲa wo naa wi pinleyɛɛnlɛ pe ni pe pe tɔrɔ ti jogo (mbege naga fɔ wì pe yaara wɔ.) ³³ Kona, a pè si yaakara kan pe yeri pe ka. Ɛɛn fɔ, a naɲa wì sho fɔ: «Mi se ka kaawɔ mbanla pango ki yo gben.» A Laban wì suu pye fɔ: «Ki yo na kan.» ³⁴ A ki naɲa wì sho fɔ: «Mi yen Abirahamu wo kulonaɲa. ³⁵ Yawe Yenɲele li duwaw na tafɔ wi na jɲɲɛ, maa pye yarijende legere fɔ. We Fɔ wùu kan simbaala naa sikaala ni, naa nere, naa penjara, naa tɛ, naa kulonambala naa kulojaala, naa yɔngɔmɛye konaa sofilele ni. ³⁶ Na tafɔ wi jɔ Sara wa wi lelewe pi ni wì pinambyɔ se wi kan. Abirahamu wùu kɛɛ yaara ti ni fuun ti kan ki pinambyɔ wi yeri. ³⁷ Na tafɔ wì ti, a mì wugu ma yo wi yen ma cen wa Kana tara fenne mbele sɔgɔwɔ, mi ka ka ki sumboro wa le mboo kan wi pinambyɔ wi yeri wi jɔ. ³⁸ Ɛɛn fɔ, wìlan pye ma yo mbe pan laga wi sege woolo pe yeri, laga wi go woolo pe sɔgɔwɔ, mbe pan mbe jele

le laga wi pinambyɔ wi kan. ³⁹A m̀i sigi yo na tafɔ wi kan: «Kana jele wi se yenle mbe pinle na ni.» ⁴⁰A ẁi silan yɔn sogo ma yo fɔ: «Yawe Yenjele na milan yinwege ki pye sinjele li yege na, li yaa li merege wi pinle ma ni, mbɔɔn konɔ li tanla. Ma jele wa le wa na sege ki ni, wa na go woolo pe sɔgɔwɔ na pinambyɔ wi kan. ⁴¹Ki wuguro nda m̀i ti mà wugu, na maga kari wa na sege ki ni, na pee yenle mbe sumboro wi kan ma yeri, wuguro nda m̀i ti mà wugu, ti sɔɔn yigi.» ⁴²Naa m̀i kaa gbɔn le pulugo ki tanla nala, a m̀i si yenri ma yo fɔ: «Yawe Yenjele, na tafɔ Abirahamu wi Yenjele, na konɔ li tanla na kan.» ⁴³Mi ŋa mi yen ma yere na pulugo ki tanla, sumboro ŋa ka pan kosaga, mi kaga yo wi kan fɔ mila ma yenri, ma cɔkogo tɔnmɔ pa kan na yeri jenri mbe wɔ, ⁴⁴na wiga na pye mbe yo mbe wɔ, fɔ wi yaa pa ko fun na yɔngɔmɛye pe kan pe wɔ, ko sumborombyɔ wo mbe pye jele ŋa Yawe Yenjele li wɔ na tafɔ wi pinambyɔ wi kan. ⁴⁵Sanni mbe sa yenri mbe kɔ wa na nawa, a Erebeke ẁi si kɔn ma yiri wi cɔkogo ki ni wa wi pajogo ki na, mɛɛ tigi wa pulugo ki ni ma ko. A m̀i suu pye fɔ: «Mila ma yenri, na kan mbe wɔ.» ⁴⁶A ẁi si fyɛɛle maa cɔkogo ki laga wa wi pajogo ki na, maga yeri, mɛɛ na pye ma yo mbe wɔ, fɔ wi yaa pa kan na yɔngɔmɛye pe yeri fun pe wɔ. A m̀i si wɔ, a ẁi silan yɔngɔmɛye pe kan a pè wɔ fun. ⁴⁷A m̀i suu yewe ma yo

fɔ: «Ma yen ambɔ sumborombyɔ?» A ẁi silan yɔn sogo ma yo fɔ: «Mi yen Nahɔri naa Milika pe pinambyɔ Betuweli wo sumborombyɔ.» A m̀i si te kannjine na pe ma le numala na la le wa wi numala li na, mɛɛ keɛ kannjingele tɛ wogolo le wi keyen yi na. ⁴⁸A m̀i si fɔli ma Yawe Yenjele li gbɔgɔ, na tafɔ Abirahamu wi Yenjele le. Lo lilan yege sin wa konɔ jene li ni, fɔ a m̀i saa na tafɔ wi nɔsepɔ lenaŋa wi sumboro le wi pinambyɔ wi kan jele. ⁴⁹Koni, na kaa pye ye mbe kajenge pye na tafɔ wi kan tagawa ni, yege yo na kan; nakosima yege yo na kan, pa mi yaa la kee laga ka yege ni.»

⁵⁰A Laban naa Betuweli pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yawe Yenjele lo ligi kala na li yege sin. We se ya kendige wɔ ma ni. ⁵¹Erebeka wi ŋa na ma yege sɔgɔwɔ, wi le maa kee wi ni, wi sa pye ma tafɔ wi pinambyɔ wi jɔ, paa yege ŋga na Yawe Yenjele ligi yo we.»

⁵²Naa Abirahamu wi kulonaŋa wila kaa pe senyoro ti logo, a ẁi si sogo maa yege ki jiile wa tara Yawe Yenjele li yege na mali gbɔgɔ. ⁵³A kulonaŋa ẁi si fereyaara warifuwe woro naa tɛ woro, konaa yaripɔrɔ wɔ ma kan Erebeke wi yeri, mɛɛ yarijende sɔnŋgbanga woro kan wi ndɔ naa wi nɔ pe yeri fun. ⁵⁴Ko pungo na, a kulonaŋa wo naa wi pinleyɛenle pe ni pè si li ma wɔ, mɛɛ saa sinle.

Ki goto pinliwe pi ni, naa pàa kaa yiri, a kulonaŋa ẁi si Erebeke

wi ndo naa wi no pe pye fo: «Yanla yaga mbe songoro wa na tafu wi yeri.»⁵⁵ A Erebeke wi ndo naa wi no pe sho fo: «Ki yaga sumborombyo wi koro laga naa jeni, pa pilige ke yen; kona wi sila kee.»

⁵⁶ A kulonaŋa wi si pe yon sogo ma yo fo: «Yaga kanla mo, katugu Yawe Yenŋele lilan konu li tanla na kan. Yanla yaga mbe songoro wa na tafu wi yeri.»⁵⁷ Kona, a pe suu yon sogo ma yo fo: «Ye ti we sumborombyo wi yeri, we wo kpaw wi yewe karaga wogo ki ni.»

⁵⁸ A pe si Erebeke wi yeri maa yewe ma yo fo: «Maa jaa mbe kari ki naŋa ŋa wi ni le?» A wi sho fo: «Ee, mi yaa kari wi ni.»

⁵⁹ Ki kaa pye ma, a pe si Erebeke wo naa jele ŋa wila pye wi gbegelefo, pe yaga a pe pinle Abirahamu wi kulonaŋa wo naa wi woolo pe ni ma kari.⁶⁰ A pe si duwaw pye Erebeke wi kan ma yo fo:

Mboro ŋa we jonlu sumboro,
Yenŋele li ti ma pye
lelegere no.

Ma setirige piile pe pye pe
panrafenne pe cara ti go
na.

⁶¹ A Erebeke wo naa wi kulojaala pe ni pe si yiri ma lugu yongomeye pe na, mee taga kulonaŋa wi na. A pe si pinle na kee.

⁶² Ki wagati wi ni, Izaki wila yiri wa Lahayi Orayi kolu wi tanla, mee pan ma cen wa Negevu* tara ti ni†. ⁶³ Pilige ka, yonlukogo ka ni, Izaki wi si yiri ma kari wa wasege ki ni mbe sa jatere pye jenge. A wi si kaa yege yirige ma wele, mee yongomeye yan paa paan wa. ⁶⁴ A Erebeke wi suu yege ki yirige ma wele fun, mee Izaki wi yan. A wi si yiri wa yongome wi na ma tigi fyaw, ⁶⁵ mee kulonaŋa wi yewe ma yo fo: «Naŋa wiwiin wi ŋa wo wi yiri wa wasege ki ni na paan mbe we fili?» A kulonaŋa wi sho fo: «Na tafu wowi.»

Le ki yongolu nunŋba ke ni, a wi suu paribogo ki le maa yee fo ki ni†. ⁶⁶ A kulonaŋa wi si kagala ŋgele fuun wila pye ke yege yo ma Izaki wi kan. ⁶⁷ Ko punŋo na, a Izaki wi si kari Erebeke wi ni wa wi no Sara wila wi yinwege ki pye paraga go* ŋga ni ki ni, mee wi pori maa pye wi jo. Erebeke wila Izaki wi ndanla. Ki pye ma, a wi kotogo ki si sogo wi na wi no kunwo pi wogo na.

Abirahamu setirige piile sanmbala pe mere ti nda

(1 Kuro 1.32-33)

25¹ Kona, a Abirahamu wi si jele wa yege pori naa, pa pye naa yinri Ketura. ² Wila pinambiile mbele se Abirahamu

†24.62: Zhene 16.14.

†24.65: A wi suu paribogo ki le maa yee fo ki ni kila pye na paga sumboro kan naŋa yeri wa Izirayeli tara, na wi polu wi faa yigi ghen, wii daga mbe yere naŋa wi yege songwo na wi suu yege ki fo.

wi kan pe mere ti nda: Zimiran, naa Yokishan, naa Medan, naa Madiyan, naa Ishibaki, konaa Shuwa. ³A Yokishan wo Saba naa Dedan se. Dedan setirige piile poro paa pye Ashuri cenle woolo, naa Letushi cenle woolo konaa Lewumi cenle woolo. ⁴Madiyan pinambiile poro la wele Efa, naa Eferi, naa Hanaki, naa Abida konaa Elidaa. Poro pe ni fuun mbele, poro paa pye Katura wi setirige piile wele.

**Abirahamu wi kunwo
naa Izaki wi korogo liwen senre**

⁵Kona, a Abirahamu wi suu kee yaara ti ni fuun ti kan Izaki wi yeri. ⁶Ma Abirahamu wi ta yinwege na, a wi si yarikanra kan wi kulojaala mbele wila tege jele pe pinambiile pe yeri, mee pe torogo wa tara nda wa yonlo yirisaga yeri ti ni, ma pe lali wi pinambyo Izaki wi ni. ⁷Abirahamu wila ta yele cenme naa nafa taanri ma yiri ke ma yiri kangurugo (175). ⁸Abirahamu wila le ma tin yinwege ki na, a wi lelewe pi yon jenge, a wi si jen ma ku ma taga wa wi teleye mbele paa ku pe na. ⁹A wi pinambiile Izaki naa Ishimayeli pe suu le wa waliwege nga ki yen wa Makipela laga ki ni, wa Heti cenle woolo naja Zowari wi pinambyo Efiron wi kere, wa Mamire laga ki tanla. ¹⁰Abirahamu wila ki kere ti lo Heti cenle woolo poro yeri. Pa paa Abirahamu wo naa wi jo Sara wi ni, pe gboolo pe le wa†. ¹¹Abirahamu

wi kungolo, a Yenjele li si duwaw wi pinambyo Izaki wi na. Izaki wila pye ma cen wa Lahayi Orayi kolo wi tanla.

**Ishimayeli setirige piile
pe mere ti nda**

(1 Kuro 1.28-31)

¹²Sara wi kulojo Agari na wila yiri wa Ezhipiti tara, wila pinambyo nga se Abirahamu wi kan, Ishimayeli we, wi setirige piile poro wele mbele yeen. ¹³Ishimayeli wi pinambiile pe mere ti nda ma yala pe pe se ma pe tagala pe yee na yege nga na ki ni. Wi pinambyo kongbanja wo lawi nga Nebayoti, naa Kedari, naa Adibeyeli, naa Mibisamu, ¹⁴naa Mishima, naa Duma, naa Masa, ¹⁵naa Hadadi, naa Tema, naa Yeturi, naa Nafishi konaa Kedima. ¹⁶Poro mbele poro paa pye Ishimayeli wi pinambiile ke ma yiri shyen wele. Pe ni fuun nungba nungba pyew paa pye cengele teele. Paa pe mere ti tagataga pe cara naa pe kere kapire ti na. ¹⁷Ishimayeli wila ta yele cenme naa nafa ma yiri ke ma yiri kolshyen (137), a wi si ku ma taga wa wi teleye pe na. ¹⁸Ishimayeli wi setirige piile paa pye ma cen maga le wa Havila tara fo ma saa gbom wa Shuri ca. Shuri ca ki yen wa Ezhipiti tara ti tanla, ma wa wa Asiri tara ti yeri. Paa cen ma lali Abirahamu wi setirige piile sanmbala pe ni fuun pe ni.

†25.10: Zhene 23.3-16.

Ezawu naa Zhaköbu pe seme senre

¹⁹Senre nda ti yen na para Abirahamu wi pinambyö Izaki wi wogo ki na ti nda: ²⁰Abirahamu wila Izaki wi se. Izaki wila ta yeŋe nafa shyen mee Erebeke pöri. Aramu tara fenne naŋa Betuweli ŋa wila yiri wa Padamu Aramu tara wo sumborombyö lawi. Aramu tara fenne naŋa Laban wo nösepyö sumboro lawi. ²¹Erebeke wi sila pye na siin.

Ki kaa pye ma, a Izaki wi si Yawe Yenŋele li yenri wi jö wi kan. A we Fö* wi suu yenrewe pi logo, a wi jö Erebeke wi si kugbö le (nee waanla singi mbe se). ²²Piile paa pye na pe yeŋe teere wa pe nö wi lara. A nöfö wi sho fö: «Na kaa pye anme ki yen, yingyi na, a mi si kugbö le?» A wi si kari ma saa Yawe Yenŋele li yewe ki wogo ki ni. ²³A Yawe Yenŋele li suu pye fö:

Cengele shyen ke yen wa ma
lara;

Ma yaa ka cengele shyen se,
ke yaa ka laga ke yeŋe na.

Cenle nunŋba yaa ka fanŋga ta
sanna li na;

ndöfö wi yaa ka pye jönlöfö wi
kulo†.

²⁴Naa Erebeke wi sesanga wila kaa gbön, a pè sigi jen fö waanla

pe yen wa wi lara. ²⁵A koŋbanŋa wi si yiri, wila pye gbanmbele, ma pye sire ni wi wire ti lagapyew, paa tondara sire woo yen. A pè suu mege taga naa yinri Ezawu. ²⁶Ko punŋo na, a wi jönlö wi si yiri. Wi kee kila pye ma Ezawu wi yeŋgebele li yigi†. A pè suu mege taga naa yinri Zhaköbu. Izaki wila ta yeŋe nafa taanri pe sesanga wi ni.

Ezawu wila wi lelewe tönli wi pere wi jönlö Zhaköbu wi yeri

²⁷A pinambigile kè si yiri ma le. Ezawu wila pye koniyeen gbö, a yan yanraga küu ndanla. Een fö, Zhaköbu wo la pye lere ŋa wi yen pöw. Wila pye na korogi wa paraga go* ki ni paa yege ŋga na kila wi ndanla we. ²⁸Ezawu wila pye ma Izaki wi ndanla, katugu wila pye na kara kuun, a wila kaa. Ma si yala Zhaköbu wila pye ma Erebeke ndanla.

²⁹Pilige ka Zhaköbu wila pye na yara nda pe yinri lantiyi ta sori. A Ezawu wi si yiri wa kere ma ye. Wila pye ma te fö jenge. ³⁰A wi si Zhaköbu wi yenri maa pye fö: «Ki yaga mbege yara yenre nda ta ka, ki yara yenre nda re, katugu mi yen ma te, fuŋgo ki yen na na.»

Ko kala na pège mege ŋga ki taga Ezawu wi na naa yinri Edömu†.

†25.23: Öromu 9.12.

†25.26: Wa Izirayeli tara, waanla pe ni, paga keli mbe ŋa se, wo wi ma pye ndöfö we. *Mbe yeŋgebele li yigi*: Ko köw wo yen mbaa ma yenjö wi lagajaa mboo yigi, mboo jan, mbe keli wi yege.

†25.30: Eburuye senre ti ni Edömu mege ki köw wowi ŋa yenge.

³¹ A Zhakɔbu wì suu pye fɔ: «Ma lelewe tɔnli wi kan na yeri gben nala.»

³² A Ezawu wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Wele, mi yen na jaa mbe ku fungo ki kɛɛ. Yɔngi ki lelewe tɔnli wì yaa yɔn na kan?»

³³ Kona, a Zhakɔbu wì suu pye fɔ: «Wugu mala kan ki wogo ki na gben.»

A Ezawu wì si wugu maa kan, mɛɛ wi lelewe tɔnli wi kan wi yeri†.

³⁴ Kona, a Zhakɔbu wì si buru naa yara yenre kan Ezawu wi yeri. A wì si ka ma wɔ mɛɛ yiri ma kari. Kì pye ma, Ezawu wi sila wi lelewe tɔnli wi jate yaraga.

Izaki naa Abimeleki pe senre

26¹ Fungo kà la to wa Kana tara ti ni. Ko fungo ko la pye ki ye Abirahamu wagati wogo ko ni. A Izaki wì si kari Filisiti tara fenne wunlunaŋa Abimeleki wi kɔrɔgɔ wa Gerari ca. ² A Yawe Yenjele lì sili yeɛ naga Izaki wi na maa pye fɔ: «Maga ka kari wa Ezhipiti tara, ɛɛn fɔ, ma sa cɛn wa tara nda mi yaa ti senre yo ma kan ti ni. ³ Ma cɛn laga ki tara nda ti ni, mi yaa lɔɔn go singi mbe duwaw ma na, katugu mi yaa ki tara nda ti ni fuun ti kan mboro naa ma setirige piile ye yeri. Wuguro nda mila wugu ma to Abirahamu wi kan, pa mi yaa ki kala li yɔn fili yeɛn. ⁴ Mi yaa kɔɔn setirige piile pe

pye pe lege, paa naayeri wɔnŋɔlɔ ke yen. Mi yaa kaga tara nda ti ni fuun ti kan pe yeri. Cengele ngele fuun ke yen laga tara na, mi yaa ka duwaw ke na pe kala na†, ⁵ katugu Abirahamu wila tanga ma yala na senyoro ti ni, naa na kondɛgɛngele, naa na kakɔnndɛgɛngele, koro naa na nɔgasegele ke ni.»

⁶ Kì kaa pye ma, a Izaki wì si koro ma cɛn wa Gerari ca. ⁷ Naa ki laga ki nambala pàa kaa wi yewe wi jɔ wi wogo ki ni, a wì si pe pye fɔ: «Na jɔnlɔ sumboro wi.» Wi sila soro mbege yo mbe yo Erebeke wi yen wi jɔ, katugu wila pye na fye maga yan ndɛɛ ki laga ki nambala pe yaa wi gbo mbe Erebeke wi le wi tiyɔnwɔ pi kala na†.

⁸ Naa Izaki wila kaa na mɔni wa Gerari ca, pilige ka, a Filisiti tara fenne wunlunaŋa Abimeleki wì si wele wa wi go fenetiri wi ni, mɛɛ Izaki wi yan wila wi jɔ Erebeke wi gbara, naa talitali. ⁹ A Abimeleki wì suu yeri mɛɛ wi pye fɔ: «Jaga ma jɔ wi piiri. Kì pye mɛle, a mà sho fɔ ma jɔnlɔ sumboro wi?» A Izaki wì suu pye fɔ: «Mila fye maga yo ma, jango paga kanla gbo na jɔ wi kala na.»

¹⁰ Kona, a Abimeleki wì suu pye fɔ: «Yɔngi mà pye we na yeɛn? Kì koro jɛnri anme we woo wa sinle ma jɔ wi ni. Pa ma jɛn na we kan we kapege pye.» ¹¹ Kì kaa pye ma, a Abimeleki wì sigi yo maga nɔgban

†25.33: Ebu 12.16.

†26.3-4: Zhene 22.16-18.

†26.7: Zhene 12.13; 20.2.

wi tara woolo pe ni ma yo fɔ: «Lere ŋa fuun ka kapege pye ki naŋa ŋa wo naa wi jɔ pe na, wo daga mbe ku.»

Izaki wila yɔn finliwe le Abimeleki wi ni

¹²Ki yeɛ li ni, a Izaki wì si yariluguro lugu wa ki tara ti ni; a tì si yɔn fɔ jɛŋge, katugu Yawe Yenŋele làa duwaw wi na. ¹³Izaki wi yarijende tila pye na lege na kee yege, fɔ a wì saa pye penjagbɔɔ fɔ. ¹⁴Simbaŋbelege la pye wi yeri, naa sikaala ŋgbelege ni, naa nere ŋgbelege ni, konaa kulolo legerɛ ni.

Filisiti tara fenne pàa pye na yenjara piin Izaki wi ni. ¹⁵Wi to Abirahamu wi sanga wi na, wi kulonambala pàa kɔɔye mbele wɔ, a Filisiti tara fenne pè si tara ko ma le wa pe ni ma pe tɔnndɔ. ¹⁶A Abimeleki wì si Izaki wi pye fɔ: «Ta kee ma wɔ laga we sɔgɔwɔ, katugu ma fanŋga kì we we wogo ki na.»

¹⁷A Izaki wì si yiri le mɛɛ saa paara yinre cɛnsaga* kan wa Gerari ca gbunlundege ki ni, ma cen wa. ¹⁸Kɔɔye mbele pàa wɔ Izaki wi to Abirahamu sanga wi na, a Filisiti tara fenne pè pe tɔn Abirahamu wi kungɔɔ, Izaki wila pe wɔ naa fɔnŋgɔ; mɛɛ nda wi to wila taga pe na, a wì siri taga pe na naa.

¹⁹Pilige ka, a Izaki wi kulolo pè si kɔɔ wa wɔ wa Gerari ca

gbunlundege ki ni, mɛɛ saa yiri tɔnmɔ kologo na ŋga kila pulo. ²⁰A Gerari ca yaayoro kɔnrifenne pe nɛɛ wiin Izaki yaayoro kɔnrifenne pe ni, ma yo tɔnmɔ pi yen poro woo.

A Izaki wì si kɔɔ wi mɛge taga naa yinri Ezeki†, katugu pàa win wi ni wi go na. ²¹A wi kulolo pè si kɔɔ wa wɔ naa. A pè win wi ni fun ki woo wi go na; a wì suu mege taga naa yinri Sitina†. ²²A Izaki wì si yiri le ko laga ko na, mɛɛ saa kɔɔ wa yege wɔ naa. Lere sila win wi ni wo kala na; a wì suu mege taga naa yinri Erehobɔti†, katugu wila ki yo fɔ: «Koni Yawe Yenŋele lè we kotogo ki sogo we na, we yaa se mbe lege mbe yarijende ta laga tara ti ni.»

²³A Izaki wì si yiri lema mɛɛ kari wa Berisheba. ²⁴Ki yembine li ni, a Yawe Yenŋele lè si li yeɛ naga Izaki wi na maa pye fɔ: «Mi yen ma to Abirahamu wi Yenŋele. Maga ka fye, mi yen nɔɔ go singi. Mi yaa duwaw ma na, mbɔɔn setirige piile pe pye pe lege, na tunmbyee Abirahamu wi kala na.»

²⁵A Izaki wì si saraga wɔsaga* kan wa ki laga ki na, ma Yawe Yenŋele li mɛge ki yeri mali gbɔgɔ. A wì suu paara yinre* ti kan wa; a wi kulolo pè kɔɔ wa wɔ wa.

²⁶A Abimeleki naa wi wɔnlɔnaŋa Ahuzati, konaa wi malingbɔɔnlɔ to Pikɔli wi ni, pè si yiri wa Gerari ca,

†26.20: Eburuye sɛnre ti ni Ezeki mege ki kɔɔ wowi ŋa malaga.

†26.21: Eburuye sɛnre ti ni Sitina mege ki kɔɔ wowi ŋa kendige wɔmɔ.

†26.22: Eburuye sɛnre ti ni Erehobɔti mege ki kɔɔ wowi ŋa laga ŋga kì pyeɛle.

mɛɛ kari Izaki wi kɔrɔɔɔ†. 27 A Izaki wì si pe yewe ma yo fɔ: «Yĩngi na, a yè si pan laga na kɔrɔɔɔ, ma si yala yànlà panra mala purɔ mala wɔ wa ye sɔɔwɔ?»

28 A pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Wège wele maga yan fɔ Yawe Yɛnɛle li yen ma ni. Ko kala na wè yo: «Ki daga we wugu we yɛɛ kan, we yɔn finliwɛ* le we yɛɛ sɔɔwɔ, woro naa mboro. 29 Po pi yaa ti ma se ka kapege ka kpe pye we na, paa yɛɛ ɲga na woro fun we sɔɔn jɔlɔ we. Ɛɛn fɔ, kajɛnɛ wè pye mɔɔ kan bɔkɔ, mɛɛ ma yaga, a mà kari yeyinɲge na. Koni Yawe Yɛnɛle li duwaw ma na.» »

30 A Izaki wì si sɔɔɔlɔ gbɔlɔ sɔɔɔ pe kan, a pè li, ma wɔ, ma tin. 31 Ki goto pinliwɛ pi ni, a pè si yiri ma wugu ma pe yɛɛ kan (ma yɔn finliwɛ le pe yɛɛ ni). A Izaki wì si konɔ li kan pe yeri. A pè si kari yeyinɲge na.

32 Ki pilige nuɲgba ki ni, Izaki wi kulolo pèle la pye na kɔlɔ wa woo, mɛɛ pan maa senre yo maa kan ma yo fɔ: «We tɔnmɔ ta kɔlɔ wa ni.»

33 A Izaki wì sigi kɔlɔ wi mege taga naa yinri Shiba. Ko ki ti ali ma pan ma gbɔn nala, pe maa ki ca ki yinri Berisheba†.

Ezawu naa wi jɛɛle pe kala

34 Ezawu wìla ta yele nafa shyen mɛɛ jɛɛle shyen pɔri: Heti cɛnlɛ woolo naɲa Beerì wi

sumborombyɔ Zhuditi wo naa Heti cɛnlɛ woolo naɲa Elɔn wi sumborombyɔ Basimati wi ni. 35 Ki jɛɛle pàa Izaki naa Erebeke pe nawa pi tanga pe na fɔ jɛnɲɛ.

Izaki wìla duwaw pye Zhakɔbu wi kan

27 1 Izaki wìla le jɛnɲɛ, a wi yɛnɛle kè te, wii ya mbaa yaan naa. Kì kaa pye ma, a wì suu pinambyɔ konɲbanɲa Ezawu wi yeri maa pye fɔ: «Na pinambyɔ.» A wì si sho ma yo fɔ: «Naw.» 2 A Izaki wì sho fɔ: «Wele, m̀ le makɔ, mi silan kupilige ki jen. 3 Koni ma koniyɛenre yaara ti le, ko kɔrɔ wo yen ma sanɲgbɔ wo naa ma sandiga ki ni, ma kari wa yan ma sa yanri ma kara ta gbo na kan. 4 Kara nda ti yen mala ndanla, mari sɔɔɔ na kan, ma pan ti ni mberi ka, jango mi jate mbe duwaw pye ma kan, si jen mbe ku.»

5 Ma si yala Izaki wìla pye na para wi pinambyɔ Ezawu wi ni sanga ɲa ni, Erebeke wìla pye naga senre ti nuru. A Ezawu wì si kari wa yan mbe sa kara ta gbo mbe pan ti ni. 6 Kona, a Erebeke wì suu pinambyɔ Zhakɔbu wi pye fɔ: «Mìgi logo ma to wi yeri wìla ma ndɔ Ezawu wi piin fɔ: 7 «Kari ma sa kara ta gbo, ma kara nda ti yen mala ndanla ti sɔɔɔ na kan mberi ka. Mi yaa duwaw pye ma kan Yawe Yɛnɛle li yeɛ na, si jen mbe ku.» 8 Koni

†26.26: Zhene 21.22.

†26.33: Eburuye senre ti ni Shiba mege ki kɔrɔ wowi ɲa mbe wugu. Berisheba mege ki kɔrɔ wo wi ɲa kɔlɔ ɲa pè wugu wi kala na (Zhene 21.31).

na pinambyɔ, ta nuru na yeri, mi ka ŋga yo ma kan, ma ko pye. ⁹Kari wa sikaala ŋgbelege ki ni, ma sa sikaala yirifɔnmbɔɔ tiyɔngɔɔ shyen yigi na kan. Mi yaa kara nda tɔɔn to wi ndanla ti sɔɔɔ wi kan, ¹⁰mɛɛ ti lɛ ma sari kan ma to wi yeri, wi ta ka jaŋgo wi duwaw pye ma kan, si jen mbe ku.»

¹¹A Zhakɔbu wì suu nɔ Erebeka wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Kaselege mà yo. Eɛn fɔ, na ndɔ Ezawu wi yen sire ni, sire si woro mi na. ¹²Kana na to wi yaa na talitali mbe wele (si jen mbe duwaw pye na kan), pa kona mi yaa pye wi yege na leele fanlafɔ. Kiga pye ma, mi yaa ti wilan danɔa, wi se duwaw pye na kan.»

¹³A wi nɔ wì suu pye fɔ: «Na pinambyɔ, ki danɔa ki mi yigi! Ta nuru na yeri san, ma sa ki sikaala yirifɔnmbɔɔ pe yigi ma pan pe ni na kan.»

¹⁴A Zhakɔbu wì si kari ma saa pe yigi ma pan pe ni, mɛɛ pe gbelege wi nɔ wi kan. A nɔfɔ wì si kara nda tì Zhakɔbu wi to wi ndanla ti sɔɔɔ wi kan. ¹⁵Ko puŋgo na, a Erebeka wì suu pinambyɔ lɛrefɔ Ezawu wi yaripɔɔ, ti ti ni fuun tiyɔnrɔ nda wila tege wa go, ti lɛ mari le wi pinambyɔ shyenwoo Zhakɔbu wi kan. ¹⁶A wì si sikaala yirifɔnmbɔɔ pe sɛɛɛ ti le, ma Zhakɔbu wi keyen yi fo ti ni, konaa wi yɔɔɔɔ lara nda tìla pye sire fu ti ni. ¹⁷A wì si kara tanra to naa yaakara nda wila sɔɔɔ ti le wi pinambyɔ Zhakɔbu wi keɛ. ¹⁸A Zhakɔbu wì si kari ti ni wi to wi kɔɔɔɔ, mɛɛ wi yeri maa pye

fɔ: «Na to.» A Izaki wì si shɔ ma yo fɔ: «Naw! Ambɔ wi mboro, na pinambyɔ?»

¹⁹A Zhakɔbu wì suu pye fɔ: «Muwi, Ezawu, ma pinambyɔ koŋɔbanɔa we. Ŋga mà yo mbe pye, migi pye. Mila ma yenri, yiri ma cen mala kara ta ka, jaŋgo mboro jate ma duwaw pye na kan.» ²⁰A Izaki wì suu pinambyɔ wi yewe maa pye fɔ: «Mà pye mɛɛ mɛɛ kara ta ta fyaw na pinambyɔ?»

A Zhakɔbu wì sho fɔ: «Yawe Yenɔɔɔ, ma Yenɔɔɔ le, lo lɛ kara ti pye a tì pan na kɔɔɔɔ.»

²¹A Izaki wì si Zhakɔbu wi pye fɔ: «Fulo laga na tanla mbɔɔn talitali mbe wele na pinambyɔ, mbe ta mbege jen fɔ na pinambyɔ Ezawu wowi mboro kaselege.»

²²A Zhakɔbu wì si fulo wa wi to Izaki wi tanla, a Izaki wì suu talitali ma wele, mɛɛ yo fɔ: «Magala lo yen Zhakɔbu magala, keyen yo yen Ezawu keyen.»

²³Wi sila Zhakɔbu wi jen, katugu wi keyen yila pye pa wi ndɔ Ezawu wi woyo yi yen. A wì si duwaw pye maa kan. ²⁴(Sanni Izaki wi sa duwaw pye wi kan), a wì suu yewe naa ma yo fɔ: «Kaselege mboro ma yen na pinambyɔ Ezawu we le?» A wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ee, wowi mi we.»

²⁵A Izaki wì sho fɔ: «Yaakara ta ko na kan na pinambyɔ, mbe ta mbɔɔn kara ta ka, jaŋgo mi jate mbe duwaw pye ma kan.»

A Zhakɔbu wì si ta ko wi kan, a wì ka, mɛɛ duven kan wi yeri fun,

a wì wɔ. ²⁶ Kona, a wi to Izaki wì suu pye fɔ: «Fulo laga na tanla ma keyen wa na yɔlɔgɔ mala shari na pinambyɔ.»

²⁷ A Zhakɔbu wì si fulo wa wi tanla mɛɛ keyen wa wi yɔlɔgɔ maa shari. A Izaki wì suu yaripɔɔ ti nuwɔ ta, mɛɛ duwaw pye wi kan ma yo fɔ:

«Kaselege ko na, na pinambyɔ wi nuwɔ pi yen paa kerɛ nda Yawe Yenɲele lì duwaw ti na ti nuwɔ pi yen.

²⁸ Yenɲele sa fɔngɔ ŋga ki maa yinrigi wa naayeri na wuun ki kan ma yeri, li tara ti yarijende ti kan ma yeri! Li yarilire nda pe yinri bile*† to naa duven fɔnɲɔ kan ma yeri legere!

²⁹ Tara woolo paa tunɲo piin ma kan, konaa cengele kaa fɔli kaa ma kaan! Ma cen ma nɔsepiile pe go na, paa fɔli paa ma kaan. Lere ŋa kɔɔn danga, danga mbe wo yigi; lere ŋa ka duwaw pye ma kan, wo mbe duwaw ta†.»

³⁰ Naa Izaki wila kaa kɔ duwaw pyege ki na Zhakɔbu wi kan, a Zhakɔbu wì si yiri. Pa wila yinrigi le wi to wi tanla, a wi ndɔ Ezawu wì si yiri wa yanrisaga ma ye. ³¹ A wì si kara tanra ta sɔgɔ fun, mɛɛ pan mari kan wi to wi yeri, ma suu

pye fɔ: «Yiri ma cen na to, ma kara nda m̀ pan ma kan ta ka, jango ma ta ma duwaw pye na kan.» ³² A wi to Izaki wì suu yewe maa pye fɔ: «Ambɔ wi mboro?» A wì sho fɔ: «Muwi, Ezawu, ma pinambyɔ we.»

³³ A Izaki wi jatere wì si piri wi na, fɔ a wila seri ŋgbanga. A wì si yewe ma yo fɔ: «A Ambɔ si saa kara ta gbo ma pan ti ni na kan, a m̀ ti ni fuun ti ka, a mà si jen ma pan? Ko fɔ wo m̀ duwaw pye wi kan; ki duwaw wi yaa si yigi.»

³⁴ Naa Ezawu wila kaa wi to wi senyoro ti logo, a wi nawa p̀ si tanga wi na, a wì si gbele ŋgbanga, mɛɛ wi to wi yenri ma yo fɔ: «Duwaw wa pye na kan fun.»

³⁵ A Izaki wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ma jɔnɔ wì pan mala fanla, mɔɔ duwaw wi shɔ maa ta.»

³⁶ A Ezawu wì sho fɔ: «Jaga wi Zhakɔbu mege k̀ yala wi ni, ki kɔɔ wo yen: Lere ŋa wi maa leele fanla, katugu wilan fanla fanlasaga shyen. Wila keli mala lelewe tɔnli wi shɔ na yeri, kooŋga wì nuru ma duwaw ŋa wi jen na pye na woo wi shɔ na yeri.»

A Ezawu wì sho naa fɔ: «Duwaw wa si koro wa ma yeri naa ma pye na kan†?»

³⁷ A Izaki wì suu yɔn sogo maa pye fɔ: «Wele, mùu tege ma go na. M̀u nɔsepiile pe ni fuun pe le wi kee, pe pye wi kulolo. M̀ bile wo naa duven kan wi yeri. Mi se ya

†27.28: Bile: Yarilire tari nda ti yen paa mali yen. Pe maa ti muwe pi piin buru.

†27.27-29: Zhene 12.3; Ebu 11.20.

†27.36: Zhene 25.29-34.

yaraga ka kpe pye ma kan naa na pinambyɔ.»

³⁸A Ezawu wì suu to wi pye fɔ: «Baba, duwaw nungba ŋa wo wi yen wa mboro yeri. Baba, duwaw wa pye na kan fun.» A Ezawu wi nɛɛ gbele ŋgbanga†. ³⁹A wi to Izaki wì suu yɔn sogo ma yo fɔ:

Wele, tara ti yarijende to naa
fɔɔngɔ ŋga ki maa yinrigi
wa naayeri na tuun tara,
ti yaa pye mbe lali ma ni.

⁴⁰Ma yaa kaa ma yɔn suro ti taa
ma tokobi wo fanŋga na.

Ma yaa kaa kulowo piin ma jɔnlɔ
wi kan.

Ɛɛn fɔ, ma yaa ka koro ma yɛɛ
na, mbaa yanri la toro,
mbɔɔn yɛɛ shɔ wi kulowo mba
wi yaa taga ma na pi ni†.

⁴¹A Ezawu wì si Zhakɔbu wi panra duwaw ŋa wi to wila pye wi kan wi kala na. Ezawu wila pye naga yuun wa wi nawa fɔ: «Na to wi yaa ku pilige ŋga ni ki yen na yɔngɔ. Wi kunwɔ piliye yi puŋgo na, pa mi yaa na jɔnlɔ Zhakɔbu wi gbo.» ⁴²Erebeka wi pinambyɔ konŋbanŋa Ezawu wi senre nda wila yo, pàa ti yo Erebeke wi kan. A wì si ti, a pòo pinambyɔ shyenwoo Zhakɔbu wi yeri wi kan. A wì suu pye fɔ: «Wele, ma ndɔ Ezawu wila jaa mboo kayanŋa ki wɔ ma ni mbɔɔn gbo. ⁴³Koni, na pinambyɔ,

logo na yeri! Yiri ma fe, ma sa lara wa na ndɔ Laban wi yeri wa Haran ca. ⁴⁴Ma koro wa wi ni sa gbɔn wagati wa ni, fɔ ma ndɔ wi nanŋbanwa pi sa sogo wi na. ⁴⁵Na ma ndɔ wi nanŋbanwa piga ka sogo ma kanŋɔlɔ, a wì fɛge ŋga mà pye wi na ki na, pa kona mi yaa ti ma pan; katugu mi woro na jaa mbe ye shyen ye la pilige nungba ki ni†.»

⁴⁶A Erebeke wì si Izaki wi pye fɔ: «Na yinwege kì la kɔ na na, na pijaala, Hɛti cɛnle woolo pe kala na. Na Zhakɔbu wiga Hɛti cɛnle woolo sumborombyɔ wa pɔri, ki tara nda ti sumborombiile wo wa nungba, paa mbele pe yen, mbe ku pa ko mbe mbɔnrɔ na yeri.»

Zhakɔbu wila fe ma kari wa Mezopotami tara

28 ¹Kona, a Izaki wì si Zhakɔbu wi yeri mɛɛ duwaw pye wi kan, ma yo fɔ: «Maga ka Kana tara fenne sumboro wa pɔri ma jɔ. ²Yiri ma kari wa Padamu Aramu tara, wa ma nɔ wi to Betuweli wi yeri, ma sa ma nɔ wi ndɔ Laban wi sumborombiile wo wa pɔri ma jɔ. ³Yenŋele na yawa pi ni fuun fɔ, li duwaw ma na, lɔɔn pye sevɔ, ma pilɛgere se, ma pye cengele lɛgere to. ⁴Làa duwaw ŋa kan Abirahamu wi yeri, ligi duwaw cɛnle nungba wi kan mboro naa ma setirige piile

†27.38: Ebu 12.17.

†27.40: Zhene 36.8; 2 Wunlu 8.20; Ebu 11.20.

†27.45: Erebeke wi sila pye na jaa mboo pinambiile shyen pe la pilige nungba ki ni, ko ki naga ma yo ndɔfɔ wi mbaa jɔnlɔfɔ wi gbo si fe, nakoma lere wa mbaa ndɔfɔ fun wi gbo.

ye yeri, jaŋgo tara nda ma yen ma cen laga ti ni paa nambanŋa yen, ti pye ma woro. Ko tara nda to Yenŋele làa kan Abirahamu wi yeri†.»

⁵Ki kaa pye ma, a Izaki wì si Zhakòbu wi torogo wila kee. A wì si kari wa Aramu tara fenne naŋa Betuweli wi pinambyò Laban wi yeri. Zhakòbu naa Ezawu pe nò Erebeke wo ndò lawi.

⁶Ezawu wila ki logo ma yo Izaki wila duwaw pye Zhakòbu wi kan, maa torogo wa Padamu Aramu tara wi sa jele wa pòri wama; wila sigi logo fun ma yo sanga ŋa ni Izaki wila pye na duwaw wi piin wi kan, wila ki yo maga ŋban wi ni fò wiga ka Kana tara fenne sumboro wa pòri wi jò. ⁷A wìgi yan fò Zhakòbu wila tanga wi to naa wi nò pe senyoro ti na, ma kari wa Padamu Aramu tara. ⁸Kona, a Ezawu wì sigi jen ma yo Kana tara fenne sumbonò pe sila wi to Izaki wi ndanla. ⁹Ki kaa pye ma, a Ezawu wì si kari Abirahamu wi pinambyò Ishimayeli wi kòrògò, ma saa wi sumborombyò ŋa pàa pye na yinri Mahalati wi pòri ma taga wi jeele koŋbanmbala pe na. Mahalati wila pye Nebayòti† wo nòsepyò sumboro.

Zhakòbu wila wàònrò wàònlò

¹⁰Kona, a Zhakòbu wì si yiri wa Berisheba nee kee wa Haran ca. ¹¹A wì si saa gbòn laga ka na mee wàònlò le, katugu yònlò kila to. A wì sigi laga ki sinndelege nungba le ma go gbòn ki na, mee sinle le ki laga ki na. ¹²A wì si wàònrò wàònlò, mee yereyerena wa yan wi go kì kan laga tara ti na, a wi numaga kila jìinri wa yenŋele na. Yenŋele li meregeye* pàa pye na nuru na tinri wi na†. ¹³Yawe Yenŋele làa pye ma yere wa yereyerena wi naayeri, mee Zhakòbu wi pye fò: «Muwi mi yen Yawe Yenŋele, ma tele Abirahamu wo naa Izaki pe Yenŋele le. Tara nda ma yen ma sinle ti na, mi yaa ti kan mboro naa ma setirige piile ye yeri†. ¹⁴Ma setirige piile pe yaa ka lege paa taambugò yen. Ye yaa ka lege, mbe jaraga, mbe kari wa yònlò yirisaga naa yònlò tosaga yeri, naa yònlòparawa kameŋge kee naa yònlòparawa kalige kee yeri. Mboro naa ma setirige piile ye kala na, mi yaa ka duwaw cengele ke ni fuun ke na laga tara na†. ¹⁵Wele, mi jate mi yen ma ni, maga kari laga o laga, mi yaa lòn go singi. Mi yaa kòon pye ma sòngòrò laga ki tara nda ti ni. Mi sòon wa, ŋga fuun mì yo ma kan, mi yaa ki pye mbege yòn fili.»

†28.4: Zhene 17.4-8.

†28.9: Nebayòti wo wila pye Ishimayeli wi pinambyò koŋbanŋa we; Zhene 25.13.

†28.12: Zhan 1.51.

†28.13: Zhene 13.14-15.

†28.14: Zhene 12.3; 22.18.

¹⁶ A Zhakɔbu wì si yen mɛɛ yo fɔ: «Kaselege ko na, Yawe Yenjele li yen na ki laga nga ki ni, mii si jaga jen na.»

¹⁷ A wì si fye ma sho fɔ: «Ki laga nga ki yen fyere ni. Laga ka kpɛ ma Yenjele li go ko punɔgo na. Yeyɔngɔ nga ki maa yiin wa yenjele na, name ki yen.» ¹⁸ Ki goto yirifaga ki na, a Zhakɔbu wì si yiri, mɛɛ sinndelege nga wìla go gbɔn ki na ki le, mɛɛ titege kɔn maga yerege, ma sinme wo wa ki go na mbege naga fɔ wigi le Yenjele keɛ. ¹⁹ A wì sigi laga ki mege taga naga yinri Beteli†. Eɛn fɔ pàa pye naga ca ki yinri faa Luzi. ²⁰ A Zhakɔbu wì si yɔn fɔlɔ* le ma yo fɔ: «Na Yenjele liga koro na ni, mbaa na go singi na kondangala li na, mbaa yaakara kaan na yeri mbaa kaa, konaa yaripɔrɔ ni mbaa nii, ²¹ na mi ka sɔngɔrɔ yinɔge wa na to go, kona pa Yawe Yenjele li yaa pye na Yenjele. ²² Ki sinndelege nga m̀i yerege maga kan Yenjele yeri, ki laga ki yaa ka pye Yenjele li go. Liga yaraga nga fuun kan na yeri, mi yaa ki walisaga kewogo ki kan li yeri.»

Zhakɔbu wìla kari wa wi lɛɛ Laban wi yeri

29 ¹ Ko punɔgo na, a Zhakɔbu wì si yiri ma kɔnɔ li le naa, mɛɛ kari wa tara ti yɔnlɔ yirisaga yeri. ² Pilige ka, a wì si saa kɔlɔ wa yan wa wasege. Simbaala naa sikaala ngbeleye taanri la pye ma sinle le kɔlɔ wi tanla na wogo. Pa

pàa pye na kori wa ki kɔlɔ wi ni na pe kaan paa woo. Sinndelege nga pàa pye na kɔlɔ wi yɔn tɔnni, kila pye ma gbɔgɔ. ³ Na paga ka pan mbe yaayoro ngbeleye yi ni fuun yi gbogolo le, pe mɛɛ sinndelege ki kɔngɔ maga laga wa kɔlɔ wi yɔn na, mbe si ko mbe yaayoro ti kan ti ma wɔ. Ko punɔgo na, pe mɛɛ sinndelege ki sɔngɔrɔ maga taga wa ki yɔnlɔ. ⁴ A Zhakɔbu wì si yaayoro kɔnrifenne pe yewe ma yo fɔ: «Sefenne, ye yiri se yeri?» A pè suu pye fɔ: «Wè yiri wa Haran ca.» ⁵ A wì si pe yewe fɔ: «Nahɔri pinambyɔ Laban, yoo jen le?» A pè sho fɔ: «Ee, wòo jen.» ⁶ A wì si pe yewe ma yo fɔ: «Wi yen ngbaan le?» A pè sho fɔ: «Ee, wi yen wa ngbaan. Wele, wi sumborombyɔ Arasheli wi ɲa wila paan wa wi yaayoro ngbelege ki ni.» ⁷ A Zhakɔbu wì sho fɔ: «Ye wele, yɔnlɔ wa bere, yaayoro gbogolosanga wi fa gbɔn gben ti sinle. Ye yaayoro ti kan ti wɔ, ye kari ye saa yanri ti ni tila kaa.» ⁸ A pè suu pye fɔ: «We se ya mbege pye ma, fɔ ndɛɛ pe sa yaayoro ngbeleye yi ni fuun yi gbogolo na gben. Pa kona, sinndelege nga ki yen ma kɔlɔ wi yɔn tɔn, pe mɛɛ ki kɔngɔ mbege laga wa wi yɔn na, mbe si ko mbe yaayoro ti kan ti ma wɔ.»

⁹ Ma Zhakɔbu wi ta wìla pye na para pe ni bere, a Arasheli wì si pan ma gbɔn le wi to yaayoro ti ni, katugu Arasheli wìla pye yaayoro kɔnrifɔ. ¹⁰ Naa Zhakɔbu wìla wi nɔ ndɔ Laban wi sumborombyɔ

†28.19: Eburuye senre ti ni Beteli mege ki kɔrɔ wowi ɲa Yenjele go.

Arasheli wi yan wila paan wi læe Laban wi yaayoro ngbelege ki ni, a Zhakɔbu wì si fulo wa kɔlɔ wi tanla, ma sinndelege nga kila pye wa wi yɔn na ki kɔngo maga laga wa, mæe ko maa læe Laban wi yaayoro ngbelege ki kan, a kì wɔ. ¹¹ A Zhakɔbu wì si keyen wa Arasheli wi yɔlɔgɔ maa shari nœe gbele nayinmœ coli. ¹² A Zhakɔbu wì sigi yo Arasheli wi kan ma yo wi yen wi to go lere wo wa, fɔ wi yen Erebeke wo pinambyɔ. A Arasheli wì si fe ma saa ki yege yo wi to wi kan. ¹³ Naa Laban wila kaa wi jɔnlɔ sumboro wi pinambyɔ Zhakɔbu wi panga senre ti logo, a wì si fe ma saa wi fili, ma keyen wa wi yɔlɔgɔ maa shari maa mara wi yœe na. A wì suu lœ ma kari wi ni wa wi go. A Zhakɔbu wì si kagala ngele fuun kaa pye wi na ke yege yo Laban wi kan. ¹⁴ A Laban wì suu pye fɔ: «Kaselege ko na, ma yen na go lere wo wa, ma yen kasanwa nungba na ni.»

Zhakɔbu wila Leya naa Arasheli pe pœri wi jœele

Zhakɔbu wila yœnge nungba poni ko pye wa Laban wi yeri.

¹⁵ Pilige ka, a Laban wì si Zhakɔbu wi pye fɔ: «Ma yen na go lere, œen fɔ, kii daga maa tunngo piin na kan waga. Ma sara wi daga mbe pye yaraga nga, ki yo na kan.»

¹⁶ Ma si yala, sumborombiile shyen la pye Laban wi yeri. Sumboro lœrefɔ paa pye naa

yinri Leya, nœe jɔnlɔfɔ wi yinri Arasheli. ¹⁷ Leya wi yœngele ke sila pye lugulugu, œen fɔ, Arasheli wo la pye ma yɔn witige na fɔ jœnge. ¹⁸ Arasheli wo wila pye ma Zhakɔbu wi ndanla, a wì si Laban wi pye fɔ: «Mi yaa tunngo pye ma kan yele kɔlɔshyen, mœœ sumborombyɔ shyenwoo Arasheli wi kan na yeri na jɔ.»

¹⁹ A Laban wì si yenle ki na, ma sho fɔ: «Mboo kan mboro yeri, ko mbœnrɔ mboo kan naŋa wa yege yeri ko na. Koro laga na yeri.»

²⁰ Kì kaa pye ma, a Zhakɔbu wì si tunngo pye Laban wi kan ma saa gbœn yele kɔlɔshyen Arasheli wi kala na. Ki yele kɔlɔshyen lœa pye Zhakɔbu wi yege na paa piliye jœnri yen, katugu Arasheli wila pye maa ndanla fɔ jœnge. ²¹ Ko punngo na, a Zhakɔbu wì si Laban wi pye fɔ: «Na jɔ wi kan na yeri mboo jœn jœle, katugu wagati ŋa mila naga mbe tunngo pye ma kan, wùu yœe yɔn fili.»

²² A Laban wì sigi laga ki leele pe yeri, ma jayire sɔgɔlɔ li sɔgɔ pe kan. ²³ Ki yembine li ni, a Laban wì suu sumborombyɔ Leya wi lœ ma saa wi kan Zhakɔbu wi yeri. A wì si ye wi kœrɔgɔ maa jœn jœle. ²⁴ A Laban wì suu kulojɔ Zilipa wi kan wi sumborombyɔ Leya wi yeri, wi pye wi kulojɔ. ²⁵ Ki goto pinliwe pi ni, a Zhakɔbu wì sigi yan fɔ Leya lawi. A wì si Laban wi pye fɔ: «Yiŋgi yi nga mà pye na na yœen? Mì yo mì tunngo pye ma kan Arasheli

wo kala na? Yingi na, a mà silan fanla?»

²⁶A Laban wì suu pye fɔ: «We kalege ma laga mbe keli mbe jɔnlɔfɔ wi kan naŋa yeri njɔfɔ wi na. ²⁷Jayire yapelege ki pye njɔfɔ wi ni, pa we yaa jɔnlɔfɔ wi kan ma yeri fun, ma tunŋgo pye na kan naa yeke kɔlɔshyen.»

²⁸A Zhakɔbu wì si yenle ma jayire yapelege ki pye Leya wi ni. Ko puŋgo na, a Laban wì suu sumborombyɔ Arasheli wi kan Zhakɔbu wi yeri jele. ²⁹A Laban wì suu kulojɔ Biliha wi kan Arasheli wi yeri, wi pye wi kulojɔ. ³⁰A Zhakɔbu wì si ye Arasheli wi kɔrɔgɔ fun, maa jen jele. Arasheli wila Zhakɔbu wi ndanla ma we Leya wi na. A wì si tunŋgo pye naa Laban wi kan yeke kɔlɔshyen.

Zhakɔbu wi piile wele

³¹Naa Yawe Yenŋele làa kaa ki yan Leya wi sila Zhakɔbu wi ndanla, a lì suu pye sevɔ, ma si yala Arasheli wo la pye jambasee. ³²A Leya wì si kugbɔ le mɛɛ pinambyɔ se, maa mege taga naa yinri Uruben†; katugu wila yo fɔ: «Ŋga kila fere wa na na, Yawe Yenŋele ligi yan. Koni mi yaa na pɔlɔ wi ndanla.»

³³A Leya wì si kugbɔ ka le naa, ma pinambyɔ se, ma sho fɔ: «Yawe Yenŋele ligi jen mi silan pɔlɔ wi ndanla, mɛɛ na kan pinambyɔ ŋa wi ni naa.»

A wì suu mege taga naa yinri Simeyɔn†. ³⁴A wì si kugbɔ ka le naa, ma pinambyɔ se, mɛɛ yo fɔ: «Koni, na pɔlɔ wi mbe mara na na, katugu mì pinambiile taanri se wi kan.»

Kì kaa pye ma, a pè suu mege taga naa yinri Levi†.

³⁵A wì si kugbɔ ka le naa, ma pinambyɔ se, mɛɛ yo fɔ: «Yingɔ wo ni, mi yaa Yawe Yenŋele li sɔn.» Kì kaa pye ma, a wì suu mege taga naa yinri Zhuda†.

Kona, a wi sege kì si yere.

30 ¹Naa Arasheli wila kaa ki yan wi woro na piile siin Zhakɔbu wi kan, a wi nɛɛ yenjaga piin wi njɔ Leya wi ni. A wì si Zhakɔbu wi pye fɔ: «Pinambiile pele se na na fun, nakoma mi yaa ku.»

²A Zhakɔbu wi nawa pì si ŋgban Arasheli wi ni fɔ jɛŋge. A wì sho fɔ: «Maa ki jate muwi mi yen Yenŋele le le? Lo lì ti ma woro na siin.»

³A Arasheli wì sho fɔ: «Na kulojɔ Biliha wi ŋa, ye wi kɔrɔgɔ maa jen

†29.32: Laga ki verise ŋa wi ni Uruben mege ki yerewe pi kɔrɔ wi mbe ya logo fɔ Yenŋele lilan fere kala li yan, ki mbe si ya logo fun fɔ: Ye pinambyɔ wele.

†29.33: Laga ki verise ŋa wi ni Simeyɔn mege ki yerewe pi kɔrɔ wi mbe ya logo fɔ Yenŋele ligi jen.

†29.34: Eburuye senre ti ni Levi mege ki kɔrɔ wowi ŋa mbe mara wi na.

†29.35: Eburuye senre ti ni Zhuda mege ki kɔrɔ wowi ŋa mi yaa we Fɔ wi sɔn.

jɛlɛ†, wi ta wi piile pele se na kan; kona pa mi yaa piile pele ta fun wi fannga na.»

⁴A wì suu kulojɔ Biliha wi kan Zhakɔbu wi yeri, a wì ye wi kɔrɔgɔ maa jɛn jɛlɛ. ⁵A Biliha wì si kugbɔ lɛ, ma pinambyɔ se Zhakɔbu wi kan. ⁶A Arasheli wì sho fɔ: «Yɛnɛlɛ lɛ kiti wi kɔn ma tanga ki kan na yeri, ŋga mɪla pye na sɔnri na jaa, ligi pye mala kan, ma pinambyɔ kan na yeri fun.»

Ki kaa pye ma, a wì suu mɛgɛ ki taga naa yinri Dan†. ⁷A Arasheli wi kulojɔ Biliha wì si kugbɔ ka lɛ naa, ma pinambyɔ shyenwoo se Zhakɔbu wi kan. ⁸A Arasheli wì sho fɔ: «Mì ŋgbeli ŋgbanga na nɔjɔ wi ni Yɛnɛlɛ yɛnrɛwɛ ni, ma ya wi ni.»

A wì si pyɔ wi mɛgɛ taga naa yinri Nɛfitali†.

⁹Naa Leya wɪla kaa ki yan wi sege ki yere, a wì suu kulojɔ Zilipa wi lɛ maa kan Zhakɔbu wi yeri jɛlɛ. ¹⁰A Leya wi kulojɔ Zilipa wì si pinambyɔ se Zhakɔbu wi kan. ¹¹A Leya wì sho fɔ: «Yɛfige ki pan.»

A wì si pyɔ wi mɛgɛ taga naa yinri Gadi†.

¹²A Leya wi kulojɔ Zilipa wì si pinambyɔ shyenwoo se Zhakɔbu wi

kan. ¹³A Leya wì sho fɔ: «Mì ferɪ. Koni jɛlɛlɛ pe yaa lanla yinri ferɪfɔ.»

A wì suu mɛgɛ taga naa yinri Aseri†.

¹⁴Pilige ka, yarilire bile* kɔnsanga wi ni, a Uruben wì si yiri ma kari wa kere, mɛɛ saa werɛ nda pe yinri madiragɔri ti pire† ta yan. A wì siri lɛ ma pan mari kan wi nɔ Leya wi yeri. Kona, a Arasheli wì si Leya wi pye fɔ: «Mila ma yɛnri, ma pinambyɔ wi madiragɔri pire ta kan na yeri.»

¹⁵A Leya wì sho fɔ: «Màla pɔlɔ wi sho na yeri ko sɔɔn bɔ bere, maa jaa mbanla pinambyɔ wi madiragɔri pire ti sho na yeri naa!»

A Arasheli wì sho fɔ: «Na kɪ kaa pye yɛɛn, Zhakɔbu wi yaa sa sinlɛ wa ma ni nala yɛmbine na li ni, ma pinambyɔ wi madiragɔri pire ti yɔnlɔ.»

¹⁶Ki yɔnlɔkɔgɔ ki ni, naa Zhakɔbu wɪla kaa yiri wa kere na paan, a Leya wì si yiri ma saa wi fili, mɛɛ wi pye fɔ: «Pa ma yaa sinlɛ wa na ni nala, katugu mbe ta mbɔɔn ta, mìgi kologo ki sara na pinambyɔ wi madiragɔri pire to ni.»

†30.3: Mbe yala Izirayeli woolo pe kalege ki ni, jɛlɛ ŋa fuun wɪla pɔri naŋa yeri wi si woro na siin, ki kologo la kan wi yeri wi jɛlɛ wa yɛgɛ kan wi pɔlɔ wi yeri jango wi piile se wi kan wɪla pe jate paa wi yɛɛra piile yɛn.

†30.6: Eburuye sɛnrɛ ti ni Dan mɛgɛ ki kɔrɔ wowi ŋa Yɛnɛlɛ lɛ kiti wi kɔn.

†30.8: Eburuye sɛnrɛ ti ni Nɛfitali mɛgɛ ki kɔrɔ wowi ŋa ŋgbɛnlɛwɛ.

†30.11: Eburuye sɛnrɛ ti ni Gadi mɛgɛ ki kɔrɔ wowi ŋa yɛfige ki pan.

†30.13: Eburuye sɛnrɛ ti ni Aseri mɛgɛ ki kɔrɔ wowi ŋa ferɛwɛ.

†30.14: Leele pàa pye naga jate ma yo werɛ nda pe yinri madiragɔri ti pire ti ma ti jɛlɛ wi ma pye sevɔ.

A Zhakɔbu wì si saa sinle wa Leya wi ni ki yembine li ni. ¹⁷ A Yenŋele lì si Leya wi yenrewe pi logo. A Leya wì si kugbɔ le, mɛɛ pinambyɔ kanŋurugo woo se Zhakɔbu wi kan. ¹⁸ A Leya wì sho fɔ: «Yenŋele lilan sara wi kan na yeri, katugu milan kulojɔ wi kan na pɔlɔ wi yeri jele.»

A wì si pyɔ wi mege taga naa yinri Isakari†. ¹⁹ A Leya wì si kugbɔ ka le naa, ma pinambyɔ kɔgɔlɔni woo se Zhakɔbu wi kan. ²⁰ A Leya wì sho fɔ: «Yenŋele lì yarikanga tiyɔngɔ kan na yeri. Koni na pɔlɔ wi yaa cɛn na ni, katugu mì pinambiile kɔgɔlɔni se wi kan.»

A wì si pyɔ wi mege taga naa yinri Zabulɔn†.

²¹ Ko punŋo na, a wì si sumborombyɔ se, mɛɛ wi mege taga naa yinri Dina.

²² Kona, a, Yenŋele lì si jatere pye Arasheli wi na, maa yenrewe pi logo mɛɛ wi sege ki yenge. ²³ A wì si kugbɔ le, mɛɛ pinambyɔ se, ma sho fɔ: «Yenŋele lilan fere kala li laga na go na.»

²⁴ A wì suu mege taga naa yinri Zhouzefu†, wila pye naga sɔnri na yuun fɔ: «Yawe Yenŋele li pinambyɔ wa kan na yeri naa!»

Zhakɔbu wila pye yarijende tafɔ yege ŋga na ki ŋga

²⁵ Naa Arasheli wila kaa Zhouzefu wi se, a Zhakɔbu wì si Laban wi pye fɔ: «Na yaga mbe sɔngɔrɔ wa

we yeri, wa na tara. ²⁶ Ki yaga mala jele poro naa na piile pe kan na yeri, mbaa kee na tara; katugu poro kala lì ti mì tunŋo pye ma kan. Mì tunŋo pye ma kan yege ŋga na mɔga jen ma ye.»

²⁷ A Laban wì suu pye fɔ: «Na kaa pye na kala lɔɔn ndanla, koro laga na yeri. Katugu na yarisunndo tigi naga na na ma yo Yawe Yenŋele lì duwaw na na mboro kala na. ²⁸ Ma sara wi yo na kan, mi yaa wi kan ma yeri.»

²⁹ A Zhakɔbu wì suu pye fɔ: «Mì tunŋo pye ma kan yege ŋga na, mboro jate mɔga jen, konaa ma yaayoro tì gbɔn yege ŋga na mari ta na kee na, mɔga jen; ³⁰ katugu yaayoro jenri nda tila pye ma yeri sanni mbe sa pan, tì se ma lege fɔ jɛŋge. Maga le mì ye laga ma go, Yawe Yenŋele lì duwaw ma na. Koni, mi wo yaa ka tunŋo pye na go woolo pe kan wagati wiwiin?»

³¹ A Laban wì suu yewe ma yo fɔ: «Yinŋi maa jaa mbe kan ma yeri?»

A Zhakɔbu wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ma se ka yaraga ka kan na yeri, na maga yenle mbe ŋga mi yaa yo ma kan ki pye we. Mi yaa lɔɔn yaayoro ŋgbelege ki kɔnri bere, laga go singi. ³² Nala mi yaa sa torotoro wa ma yaayoro ŋgbelege ki sɔgɔwɔ. Simbaala pe ni, simbapire nda fuun ti yen yɔɔnrɔ tumɔɔrɔ naa tugbɔɔrɔ ni, naa nda fuun ti yen ma wɔwɔ, konaa sikaala

†30.18: Eburuye senre ti ni Isakari mege ki kɔrɔ wowi ŋa sara.

†30.20: Eburuye senre ti ni Zabulɔn mege ki kɔrɔ wowi ŋa mbe pinle mbe cɛn go nunŋba.

†30.24: Eburuye senre ti ni Zhouzefu mege ki kɔrɔ wowi ŋa mbe ka taga ki na.

pe ni, sikapire nda fuun ti yen yɔɔnrɔ tumɔɔrɔ naa tugbɔɔrɔ ni, mari tege ti ye; to ti yaa pye na sara we†. ³³Punɔgo na, na maga ka pan mbanla sara wi wele, ma yaa ki jen na kaa pye mi yen ma sin. Sikaala mbele fuun pe se ka pye yɔɔnrɔ tumɔɔrɔ naa tugbɔɔrɔ ni, konaa simbaala mbele pe se ka pye wɔɔɔɔ wɔɔɔɔ, ko yaa ki naga fɔ m̀i poro yu.» ³⁴A Laban ẁi sho fɔ: «Ŋga mà yo m̀igi logo.»

³⁵Ki pilige nungba ki ni, a Laban ẁi si saa sikapene mbele pe yen yɔɔnrɔ tumɔɔrɔ naa tugbɔɔrɔ ni pe tege pe ye, naa sikaneele mbele fuun pe yen yɔɔnrɔ tumɔɔrɔ naa tugbɔɔrɔ ni, naa mbele fuun lafire la pye pe na, konaa simbawɔɔɔɔ pe ni fuun pe ni. A ẁi si poro kan wi pinambiile pe yeri, ³⁶mee pe torogo, a pè pilige taanri tangala tanga ma ko fogo ko le poro naa Zhakɔbu pe sɔɔwɔ.

A Zhakɔbu wi nee Laban wi yaayoro sannda ti kɔnri. ³⁷A Zhakɔbu ẁi si saa pepiliye tire, naa amandi tire, konaa pilatani tire njere ta kɔɔɔɔ, mee ti kɔɔɔɔ ta lagala feere feere, mari kenlegi, ma yiri tire ti lafire ti na. ³⁸A ẁi si tire njere nda ẁila ti kɔɔɔɔ ti lagala feere feere, mari kenlegi, ti le wa yaayoro ti maa kaa na woo yaara nda ni ti ni, mari tege wa yaayoro nda ti ma pan wɔsaga ti yege sɔɔwɔ; janɔgo tiga pan la woo, tila nuru ti yege na. ³⁹Yaayoro

tila pye na nuru le ki tire njere ti yege na. Ki kala na sikaneele pàa pye na pire nda siin, tila pye yɔɔnrɔ tugbɔɔrɔ naa tumɔɔrɔ ni, ma kenlegi kenlegi. ⁴⁰Yaayoro nda tila pye yɔɔnrɔ ni ma wɔwɔ wa Laban yaayoro ti sɔɔwɔ, Zhakɔbu ẁila simbapire ti cɔnri mari tege a tila ti wele.

Pa Zhakɔbu ẁila ki pye yeen, ma yaayoro ngbeleye ta wi yege kan, nda wi sila pinle Laban woro ti ni. ⁴¹Wagati ŋa fuun yaayoro nda ti yen fanɔga ni ti kaa nuru, Zhakɔbu wi ma saa tire njere ti tegetege wa yaayoro wɔyaara ti ni wa yaayoro ti yege sɔɔwɔ, ti ta tila nuru le tire njere ti yege na. ⁴²Yaayoro nda tila pye ma cɔɔɔ cɔɔɔ, na to kaa nuru, ẁila tire njere ti tege wa ti yege sɔɔwɔ. Ki kaa pye ma, nda tila pye ma cɔɔɔ cɔɔɔ, a to pye Laban woro, a tugbɔɔrɔ to pye Zhakɔbu wo woro.

⁴³A Zhakɔbu wi nee wi yege yɔngɔ na kee yege suyi. Ẁila simbaala naa sikaala legere ta, naa kulojaala naa kulonambala ni, naa yɔngɔmeyer naa sofilele ni.

Zhakɔbu ẁila fe ma yiri wa Laban wi yeri

31 ¹Kona, a Zhakɔbu ẁi si Laban wi pinambiile pe senyoro ti logo. Pàa pye na yuun fɔ: «Yaara nda fuun tila pye we to wi yeri, Zhakɔbu ẁiri sho. Ko yaara to wi tege maa yege yɔn.» ²A

†30.32: Wa Izirayeli tara simbaala pe gbɔɔ yen fiile fiile, sikaala poro gbɔɔ yen wɔɔɔ wɔɔɔ.

Zhakɔbu wì sigi wele maga yan fɔ Laban wi yege cenwe pìla pye wi ni yege nga na faa, pi woro wi ni ma naa. ³Kona, a Yawe Yenjele li si Zhakɔbu wi pye fɔ: «Sɔngɔɔ wa ma teele pe tara, wa ma woolo pe yeri. Mi yaa lɔn go singi.»

⁴A Zhakɔbu wì si piile tun, a pè saa Arasheli naa Leya pe yeri, a pè pan wa kere, wa laga nga wi yaayoro tìla pye. ⁵A wì si pe pye fɔ: «Mìgi wele maga yan fɔ ye to wi yege cenwe pi woro na ni paa yege nga na pìla pye na ni faa we. Eɛn fɔ, na to wi Yenjele li yen nala go singi. ⁶Yoro jate yège jen ma yo m̀ tunngo pye ye to wi kan na fannga ki ni fuun ni. ⁷Ma si yala ye to wilan fanla mala li, mala sara wi kannga kanngasaga ke. Eɛn fɔ, Yenjele lii yenle ki na wi kapege pye na na. ⁸Na ye to wiga yo fɔ yaayoro nda ti yen yɔnɔɔ ni to ti yaa pye ma sara we, yaayoro ti ni fuun ti maa pire nda siin, ti ma pye yɔnɔɔ ni. Na wiga sho fɔ nda ti yen ma kenlegi kenlegi to ti yaa pye ma sara we, yaayoro ti ni fuun ti maa pire nda siin, ti ma pye ma kenlegi kenlegi. ⁹Yenjele lo li ye to wi yaayoro ti sho mari kan na yeri. ¹⁰Sanga nga ni yaayoro tìla pye na nuru, a m̀ si wɔnɔɔ wɔnɔɔ maga yan fɔ nambala mbele pàa pye na nuru simbaneele nakoma sikaneele pe na, pàa pye yɔnɔɔ

ni, ma kenlegi kenlegi, nakoma ma wɔwɔ. ¹¹A Yenjele li merege* wì silan yeri wa ki wɔnɔɔ ti na ma yo fɔ: «Zhakɔbu.» A m̀ si sho ma yo fɔ: «Naw!» ¹²A merege wì silan pye fɔ: «Ma yege ki yirige ma wele. Yaayoro ti nambala mbele paa nuru jeele pe na, pe ni fuun pe yen yɔnɔɔ ni, ma kenlegi kenlegi nakoma ma wɔwɔ. Ko pye ma, katugu nga Laban wì pye ma na, m̀ ki ni fuun ki yan.» ¹³A Yenjele li sho fɔ: «Mi yen Yenjele na làa li yee naga ma na wa Beteli, wa laga nga màa sinndelege ki yerege ma sinme wo ki go na mbege naga fɔ màga le mi nga Yenjele na kee, ma yɔn fɔlɔ* kɔn na yeri. Koni, yiri, ma wɔ laga ki tara nda ti ni, ma sɔngɔɔ wa tara nda p̀ɔn se ti ni†.» ¹⁴A Arasheli naa Leya pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Tasaga naa kɔɔɔ si koro we yeri naa wa we to wi go. ¹⁵We to wì we jate paa nambanmbala yen, katugu wì we pere, ma penjara nda ti jen na kan we yeri ti li†. ¹⁶Yarijende nda fuun Yenjele li sho we to wi yeri, tì pye woro naa we piile we woro. Koni, nga fuun Yenjele li yo ma kan ki pye.»

¹⁷Kona, a Zhakɔbu wì si yiri mbaa kee, mæ wi piile naa wi jeele pe lurugo yɔngɔmeye pe na. ¹⁸Wila kari wi yaayoro naa wi yarijende nda fuun wila ta wa Padamu Aramu tara ti ni, mbe ta

†31.13: Zhene 28.18-22.

†31.15: Wa Mezopotami tara, kila pye penjagbɔɔ ka pye sege nga yeri, na ki leele paga pe sumborombyɔ wa le pɔɔɔɔ, sumborombyɔ wi sevenne pe ma japɔɔɔɔ yariwɔndɔ nda pè ta ti kan pe sumborombyɔ wi yeri jayire ti pyengɔɔ.

mbe sɔngɔɔ wa wi to Izaki wi yeri wa Kana tara. ¹⁹ Ko sanga wo ni, kila yala Laban wila kari saa yaayoro ti sire ti kɔɔnlɔ. A Arasheli wì suu to wi yarisunndo ti yu. ²⁰ Zhakɔbu wo na, wila Aramu tara fenne naŋa Laban wi fanla, ma lara ma fe, wii sara wi na. ²¹ A wì si fe ma kari wi kee yaara ti ni fuun ti ni, mee fyeele ma Efirati gbaan wi kɔn ma yiri, mee yege kan wa Galaadi tara yanwira ti yeri.

Laban wila pye na Zhakɔbu wi tuuro tɔnri

²² Ki pilige taanri wogo ki na, a pè sigi yo Laban wi kan fɔ Zhakɔbu wì fe. ²³ A Laban wì suu go woolo pele le ma taga Zhakɔbu wi na, maa purɔ pe piliye kɔlɔshyen, mee saa wi yigi konɔ wa Galaadi tara yanwira ti na. ²⁴ Eɛn fɔ, ki yembine li ni, a Yenŋele li si pan Aramu tara fenne naŋa Laban wi kɔɔngɔ wɔɔnrɔ na, mee wi pye fɔ: «Ma yee yigi, maga ka senjende nakoma senpere yo Zhakɔbu wi na.»

²⁵ Naa Laban wila ka saa gbɔn wa Zhakɔbu wi na sanga ŋa ni, kila yala Zhakɔbu wila wi paraga go* ki kan wa Galaadi tara yanwira ti na. A Laban wo naa wi woolo pe ni, pè si pe woro ti kan wa fun. ²⁶ Kona, a Laban wì si Zhakɔbu wi yewe ŋgbanga ma yo fɔ: «Yingi mà pye yeen? Màla fanla mala sumborombiile pe le ma pan pe ni, paa malaga kasopiile yen. ²⁷ Yingi na, a mà si lara na na ma fe, màla fanla mee sara na na. Ndeɛ ki pye

màga yo na kan, mi jen na sɔɔn torogo, mbaa nayinme yuuro koo, mbaa piŋge naa juru gbɔɔn. ²⁸ Mee ti mbe keyen wa na pishyenwoolo naa na sumborombiile pe yɔlɔgɔ, mbe sara pe na. Yingɔ wogo ko na, lembigewe kala mà pye. ²⁹ Fanŋa yen na yeri mbe kapege pye ye na. Eɛn fɔ, ye to wi Yenŋele le, lilan pye yunmbaan ma yo fɔ: «Ma yee yigi, maga ka senjende nakoma senpere yo Zhakɔbu wi na.» ³⁰ Koni, na ma kaa na kee pew, katugu ma to ca ki la yen ma na, yingi na, a mà silan yarisunndo to yu?»

³¹ A Zhakɔbu wì si Laban wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Mila fye maga jate ma yo kana ma yaa ma sumborombiile pe sho na yeri. ³² Eɛn fɔ, na maga ma yarisunndo ti yan na woolo ŋa yeri, ko fɔ wo si daga mbe koro yinwege na. Na yaara ti san na we woolo pe yege na, ma ŋga ki yen ma wogo ki wɔ.»

Zhakɔbu wi sila ki jen mbe yo Arasheli wo wila wi to yarisunndo ti yu.

³³ A Laban wì si ye wa Zhakɔbu wi paraga go ki ni maga san, ma Leya wogo ki san, ma kulojaala shyen pe woro ti san, wii yaraga yan. A wì si yiri wa Leya paraga go ki ni mee ye wa Arasheli wogo ki ni. ³⁴ Ma si yala, Arasheli wo wila yarisunndo ti yu mari le wa yɔngɔme jɔngɔ ki nɔgɔ, mee cen ti na. A Laban wì si paraga go ki ni fuun ki san, wii yaraga yan. ³⁵ A Arasheli wì suu to wi pye fɔ: «Na tafɔ, maga ka nawa ŋgban na ni, mi

se ya yiri ma yege na win, katugu mi yen na jogo.»

A Laban wì si yarisunndo ti lagaja, wi siri yan. ³⁶ A Zhaköbu wì si nawa ngban fò jenge, nêe wiin Laban wi ni na yuun fò: «Kapegbögo kikiin mi pye, fò a mà yiri ma taga na na nala tuuro tñri yeen? ³⁷ Na mà we yaara ti ni fuun ti san, yingì mà yan wa ma go wogo? Ki naga laga na na, na woolo poro naa ma woolo pe yege na, pe pye we shyen we kala li yege wofenne. ³⁸ Wele, na yele nafa wolo loli na laga ma yeri. Ma simbaneele naa ma sikaneele wa kugbo si jögo. Mi söon yaayoro ngbelege ki simbapene pe ka. ³⁹ Mii pan yaayogo ka ni ma kan nga cenge gbo. Na wa ka ku, muwi mi maga yongö ki le wa. Yaayoro nda paa pye na yuun na yeri, yonlo na nakoma yembine, màa pye nari yongö jaa na yeri. ⁴⁰ Yonlo na, mila pye na jölo kafugo ki kee, yembine, na jölo were ti kee. Wönlöwö pila pye na gbaanri na na. ⁴¹ Yele nafa lo mi pye wa ma yeri. Mi tunngo pye ma kan yele ke ma yiri tijere, möo sumborombiile shyen pe pöri, ma tunngo pye ma kan yele kögöloni, nöo simbaala naa ma sikaala pe köñri. Een fò, màla sara wi kannga ma ta kanngasaga ke. ⁴² Ndee ki pye na tele Abirahamu Yenjele le, lo na Izaki wi maa fye li yege, li

sila na saga, anme mala yaga mi söngöwö kewara. Yenjele lilan jölogö konaa tunngbanga nga mi pye ki yan; yunmbaan yembine li ni, làa tanga ki kan na yeri.»

⁴³ A Laban wì si Zhaköbu wi yon sogo ma yo fò: «Ki sumborombiile mbele, mi na woolo wele, pe piile pe yen na woolo, ki yaayoro ngbeleye yan, mi na woyo yi. Yaara nda fuun maa yaan, mi na woro ri. Een fò, mbege le nala wo ni, mi se ya kala la pye na sumborombiile poro naa pe piile mbele pè se pe kan. ⁴⁴ Koni, pan we yon finliwe* le, mi naa mboro, we leele shyen, po mbe pye paa serefo yen we sögöwö.»

⁴⁵ Kona, a Zhaköbu wì si sinndelege le ma titege kön maga yerege, (a kì pye pe yon finliwe pi tegeré). ⁴⁶ A wì suu woolo pe pye ma yo pe sinndeere wulo. A pè si ta wulo mari gbogolo ti yee na. A pè si cen, ma ka wa ki sinndeere nda paa gbogolo ti go na. ⁴⁷ A Laban wì sigi laga ki mege taga naga yinri Yegari Sahaduta†. A Zhaköbu wo ki mege taga naga yinri Galedi. ⁴⁸ A Laban wì sho fò: «Ki sinndeere nda tì gbogolo yeen, ti yen paa serefo yen mi naa mboro we sögöwö nala.»

Ko ki ti pège mege taga naga yinri Galedi. ⁴⁹ Paa ki mege taga naga

†31.47: Laga nga senre ti yo wa verise wi ni, Laban wila ki mege taga naga yinri Yegari Sahaduta, Aramu tara fenne senre ni; a Zhaköbu wo ki mege taga naga yinri Galedi, Eburuye senre ni. Ki mere shyen ti köwö wi yen nungba, wowi nga sinndeere nda pè gbogolo paa serefo yen.

yinri naa Mizipa†, katugu Laban wila yo fɔ: «Yawe Yenŋele laa wele mi naa mboro we na, na waga ka laga we yee na we. ⁵⁰Na ma kaa na sumborombiile pe jɔɔ, na maga si jeele pele yege pɔri, mɔɔ yee yingiwɛ jɛn, maga jɛn lere ma wi yaa pye we serefɔ, ɛɛn fɔ, Yenŋele lo jate li yaa pye serefɔ mi naa mboro we sɔgɔwɔ.»

⁵¹Ko punɔgo na, a Laban wì si Zhakɔbu wi pye fɔ: «Ki sinndɛere nda mì gbogolo mi naa mboro we sɔgɔwɔ, ti wele! Ki sinndelege ŋga kì yerege ki wele! ⁵²Ki sinndɛere nda gbogolosaga konaa ki sinndelege ŋga yeresaga, ti yen paa we serefenne yen. Mii daga mberi toro la kee wa ma kee yeri kapege ni, mboro fun mee daga mberi toro la paan laga na kee yeri kapege ni. ⁵³Abirahamu naa Nahɔri† pe Yenŋele le, lo na li yen pe to wi Yenŋele le, li mi naa mboro we kala li yege wɔ.»

A Zhakɔbu wì si wugu Yenŋele na wi to Izaki wi maa fye li yege li na.

⁵⁴A Zhakɔbu wì si yaayogo saraga* wɔ Yenŋele li yeri wa yanwiga ki na, mee wi woolo pe yeri, a pè pan ma li. Naa pàa kaa li ma kɔ, a pè si wɔnɔ wa yanwiga ki na.

32 ¹Ki goto yirifaga ki na, a Laban wì si yiri ma keyen wa wi pishyenwoolo naa wi sumborombiile pe yɔɔɔ, ma

duwaw pye pe kan, mee sɔngɔɔ na kee wi ca.

Zhakɔbu wila wi yee gbegele mbe sa yɔn finliwe ja wi ndɔ Ezawu wi yeri

²Kona, a Zhakɔbu wì si konɔ li le nɛɛ kee, a Yenŋele li meregeye* pèle si pan maa fili. ³Naa Zhakɔbu wila kaa pe yan, a wì sho fɔ: «Yenŋele li malingbɔɔnɔ pe censaga koyi ŋga.»

A wì sigi laga ki mege taga naga yinri Mahanayimu†.

⁴A Zhakɔbu wì si piile tun wa wi ndɔ Ezawu wi yeri, wa Seyiri tara, wa Edɔmu wasege ki ni. ⁵A wì sigi senre nda ti yo pe kan fɔ: «Ye saga senre nda ti yo na tafɔ Ezawu wi kan fɔ: «Ma kulonaja Zhakɔbu wì yo wì cɛn ma mɔ wa Laban wi yeri ma saa gbɔn yingɔ. ⁶Nere, naa sofilele, naa simbaala, naa sikaala, naa kulonambala, konaa kulojaala yen wi yeri. Ko wì piile tun pe saga yo mboro ŋa wi tafɔ ma kan, janɔgo wi kala lɔɔn ndanla.» »

⁷A pitunmbolo pè si kari ma saa ki yo, mee sɔngɔɔ ma pan ma Zhakɔbu wi pye fɔ: «We saa ma ndɔ Ezawu wi yan. Wi yen na paan mbɔɔn fili lere cenme tijere (400) ni.»

⁸A Zhakɔbu wì si fye fɔ jɛnɔge, a wi jatere wì piri wi na. A wì si leele mbele pàa pye wi ni pe kɔn, a pè yiri tegeŋaga shyen, ma simbaala, naa sikaala, naa nere,

†31.49: Eburuye senre ti ni Mizipa mege ki kɔɔ wowi ŋa kɔɔsiri pyesaga.

†31.53: Nahɔri mege yege wele fun wa Zhene 11.26; 24.24,29.

†32.3: Eburuye senre ti ni Mahanayimu mege ki kɔɔ wowi ŋa censara shyen.

naa yɔngɔmɛye pe kɔn ŋgbeleye shyenzhyen. ⁹Wila pye naa yɛɛ piin fɔ: «Na Ezawu wiga pan mbe to tegesaga nunɔgba na mbe ya ki ni, pa tegesaga sanɔnga ko mbe ya fe mbe shɔ.» ¹⁰A Zhakɔbu wì si Yenɔjele li yenri ma yo fɔ: «E, na tele Abirahamu naa na to Izaki Yenɔjele, Yawe Yenɔjele, mboro màla pye fɔ: «Sɔngɔɔ wa ma tara, wa ma woolo pe yeri, mi yaa kajɛnɔge pye ma kan!» ¹¹Kajɛnɔge kagala ŋgele fuun mà pye mala kan, konna a mà koro sinɔge na ni, mi ŋa ma kulonɔɔa, mì kologo mbege kagala ke ta. Katugu mìla Zhuriden gbaan wi kɔn sanga ŋa ni, na gbɔtangala lo nunɔgba làa pye na yeri; koni na sɔngɔɔsaga we yen tegesaga shyen. ¹²Mi yen nɔɔ yenri, mala shɔ na ndɔ Ezawu wi kɛɛ; katugu mi yen na fye wiga ka pan mbanla gbo mbe pinle jɛɛle poro naa piile pe ni[†]. ¹³Mboro jate màga yo na kan ma yo ma yaa kajɛnɔge pye na kan, mbanla setirige piile pe pye pe lɛgɛ, paa kɔgɔje yɔn taambugɔ ŋga ki se ya jiri ki yen.»

¹⁴Ki yembine li ni, a Zhakɔbu wì si wɔnɔ le ki laga ki ni. Yaara nda fuun wila ta, a wì si ta wɔ wa ti ni, mberi kan wi ndɔ Ezawu wi yeri yarikanra. ¹⁵Yaara nda wila kan ti nda: Sikaneɛle cenme shyen (200), naa sikapene nafa, naa simbaneɛle cenme shyen (200), naa simbapene nafa, ¹⁶naa yɔngɔmɛ nɛɛle nafa ma yiri kɛ, ma pinle pe pire ti ni tila wɔnri pe na, naa naneɛle nafa shyen, naa napene kɛ, naa sofile

nɛɛle nafa konna sofile penɛ kɛ. ¹⁷A wì siri le wi kulonambala pe kɛɛ ŋgbeleye ŋgbeleye, pe yɛ pe yɛ, mɛɛ pe pye fɔ: «Ye toro wa na yege, ye fogo wa ŋgbeleye yi ni fuun nunɔgba nunɔgba yi sɔgɔwɔ pi ni.»

¹⁸A wì si kulonɔɔa ŋa wila keli yege wi pye fɔ: «Na na ndɔ Ezawu wiga fili ma ni mbɔɔn yewe mbe yo fɔ: «Ambɔ woo wi mboro? Maa kee se? Yaayoro ŋgbelege ŋga ma yege, ambɔ wogo yi ko?» ¹⁹Kona maa yɔn sogo ma yo fɔ: Mi yen ma kulonɔɔa Zhakɔbu wo woo. Ki yaayoro nda ti yen yarikanga mbe kan ma yeri, mboro ŋa ma yen wi tafɔ. Wo jate wi yen na paan wa we punɔgo na.»

²⁰A wì sigi senre nunɔgba ti yo shyen woo wi kan, mari yo taanri woo wi kan, konna mbele fuun pàa taga yaayoro ŋgbeleye yi na pe kan. Anmɛ ye daga mbege yo na tafɔ Ezawu wi kan, na yaga fili wi ni we. ²¹Yaa ki senre nda ti yuun yaa ti tari wa fɔ: «Ma kulonɔɔa Zhakɔbu wo jate wi yen na paan wa we punɔgo na.»

Katugu wila pye naa yɛɛ piin fɔ: «Mi yaa wi nanɔbanwa pi sogo wi na ki yarikanra nda tì keli wa na yege ti ni, ko punɔgo na, mbee wi yan gbɔgɔyi. Kona pa wi yaa na yigi jɛnɔge.» ²²A pè si keli ki yarikanra ti ni wa wi yege. A wo jate wì si koro wa paara yinre censaga* ki ni ki yembine li ni.

²³A wì si yiri ki yembine nunɔgba li ni, maa jɛɛle shyen, naa wi kulojaala shyen, konna wi

[†]32.12: Zhene 22.17.

pinambiile ke ma yiri nuᅅgba pe le, mee ti a pe Yaboki gbaan wi kon ma yiri, wa wi konsaga. ²⁴ Wila pe le, ma ti a pe gbaan njege ki kon ma yiri, ma pinle wi kee yaara ti ni fuun ti ni.

Zhakɔbu wila ᅅgbeli Yenᅅele li ni

²⁵ A Zhakɔbu wì si koro wi ye. Kona, a naᅅa wà si pan ma ᅅgbeli wi ni fɔ ma saa laga ki laga. ²⁶ Naa ki naᅅa wila kaa ki yan wi se ya Zhakɔbu wi ni, ma yala wila ᅅgbeli wi ni, a wì suu gbɔn wa wi jeyugo ki na, a kì si fugu. ²⁷ A naᅅa wì suu pye fɔ: «Na yaga mbaa kee, katugu lalaaga kila paan.» A Zhakɔbu wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Mi sɔɔn yaga maa kee, na mee duwaw pye na kan.»

²⁸ A naᅅa wì si Zhakɔbu wi yewe ma yo fɔ: «Pe maa ma yinri meᅅ?» A wì sho fɔ: «Zhakɔbu†.»

²⁹ A naᅅa wì suu pye naa fɔ: «Pe saa ma yinri naa Zhakɔbu, eɛn fɔ, pe yaa lɔɔn yinri Izirayeli*, katugu mà ᅅgbeli Yenᅅele li ni, ma ᅅgbeli leele pe ni, a mà fanᅅa ta.»

³⁰ A Zhakɔbu wì si naᅅa wi yewe ma yo fɔ: «Mila ma yenri, ma meᅅ ki naga na na.» A naᅅa wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yinᅅi na, a ma nee na yewe na meᅅ ko ni?»

A wì si duwaw Zhakɔbu wi na le ki laga ki na.

³¹ A Zhakɔbu wì sigi laga ki meᅅ taga naga yinri Peniyeli†, katugu wila pye naa ye piin fɔ: «Mì

Yenᅅele li yan gbɔᅅyi, mii si ku.» ³² Yɔnɔ kila yiri ma yala Zhakɔbu wila pye na Penuweli laga ki lɔᅅ ki kɔɔn wa laga ᅅga pe maa ki kɔɔn tɔɔɔ na. Wila pye na sege wi jeyugo ki kala na. ³³ Ko kala kì ti Izirayeli tara woolo paa la jeyugo kapanᅅa ki kaa, ali ma pan ma gbɔn nala; katugu pa Yenᅅele làa Zhakɔbu wi weᅅᅅe wa jeyugo kapanᅅa ki na.

Zhakɔbu naa Ezawu pe ye sɔᅅwɔ gbeᅅe kala

33 ¹ Kona, a Zhakɔbu wì suu yeᅅe ki yirige ma wele, mee Ezawu wi yan wila paan wi lenambala cenme tijere (400) pe ni. A wì si piile pe yew ma pele kan Leya yeri, ma pele kan Arasheli yeri, mee pele kan kulojaala shyen pe yeri. ² A wì si kulojaala shyen pe kelegi wa yeᅅe poro naa pe piile pe ni, ma Leya naa wi piile pe taga pe na, ko puᅅgo na, mee Arasheli naa Zhoᅅefu poro taga. ³ A wo jate wì si keli wa pe yeᅅe, nee sogo naa yeᅅe ki kanni wa tara ma saa ta sogosaga kɔɔshyen, fɔ ma saa gbɔn wa wi ndɔ wi na. ⁴ Kì kaa pye ma, a Ezawu wì si fe ma saa wi fili, mee keyen wa wi yɔlɔᅅ maa shari. A pe shyen pe nee gbele. ⁵ A Ezawu wì suu yeᅅe ki yirige ma wele, mee jeele naa piile pe yan. A wì si yewe ma yo fɔ: «Ambene wele mbele poro?» A Zhakɔbu wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Wa Yenᅅele li yinme pi ni, lì piile

†32.28: Zhene 35.10.

†32.31: Eburuye senre ti ni Peniyeli meᅅ ki kɔɔ wowi ᅅa Yenᅅele li yeᅅe.

mbele kan mi ŋa ma kulonana na yeri, poro wɛɛ.»

⁶ A kulojaala poro naa pe piile pe ni, pɛ si fulo, mɛɛ sogo ma pe yere ti jiile wa tara ma Ezawu wi gbɔɔ.

⁷ A Leya naa wi piile pɛ si fulo ma sogo ma pe yere ti jiile wa tara maa gbɔɔ; ko puŋgo na, a Zhozufu naa Arasheli pɛ si fulo fun ma sogo ma pe yere ti jiile wa tara maa gbɔɔ.

⁸ A Ezawu wì suu yewe ma yo fɔ: «Yaayoro ŋgbeleye yan m̀ fili yi ni, ko kɔɔ wo yen mɛɛ?» A Zhakɔbu wì sho fɔ: «Mila jaa na kala lɔɔɔ ndanla, na tafɔ.»

⁹ A Ezawu wì sho fɔ: «Na jɔɔɔ, yaara nda ti yen na yeri tilan bɔ, ma woro ti yaga wa ma yɛɛ yeri.»

¹⁰ Kona, a Zhakɔbu wì suu yɔɔ sogo ma yo fɔ: «Ayoo, mila ma yenri, na kaa pye na kala lɔɔɔ ndanla, yaara nda m̀ kan ma yeri, yenle ti na; katugu ko kala na, na finliwe mba m̀ fili ma ni, p̀ cen ndɛɛ Yenŋele lo m̀ fili li ni, paa màla yigi jɛɛge ki kala na. ¹¹ Ki kala na, yaara nda m̀ kan ma yeri ti sho, katugu Yenŋele li kajɛɛge pye mala kan. Yaraga ŋga fuun kala li mbe ya pye na na, ka yen na yeri.»

A wì suu yenri ŋgbanga fɔ a Ezawu wì saa yenle ti na mari sho.

¹² A Ezawu wì sho fɔ: «Ye konɔ li le we kari, mi yaa sɔɔɔ torogo.»

¹³ A Zhakɔbu wì suu yɔɔ sogo ma yo fɔ: «Na tafɔ, màga jen ma yo piile pe woro fanŋga ni. Simbanɛɛle naa nanɛɛle yen na yeri, piile yen na

wɔɔri pe na. Na waga tanga pe ni ŋgbanga pilige nungba, pa yaayoro ti ni fuun ti yaa ku. ¹⁴ Ki kala na, na tafɔ, keli na yɛɛ maa kee. Mi yaa taga ma na mbaa tanri yɔɔɔ, mbaa yala yaayoro to naa piile pe tangala li ni, fɔ sa gbɔɔ ma na wa Seyiri tara ti ni.»

¹⁵ A Ezawu wì sho fɔ: «Mi yaa na woolo pe walaga nungba yaga ma ni.» A Zhakɔbu wì suu pye fɔ: «Paa yinŋi piin? Na tafɔ, ŋga mila jaa, na kala lo mbɔɔɔ ndanla ko ɛɛ.» ¹⁶ Ki pilige nungba ki ni, a Ezawu wì si konɔ li le ma sɔɔɔɔ wa Seyiri tara.

Zhakɔbu wila sɔɔɔɔ ma pan wa Kana tara

¹⁷ A Zhakɔbu wo si kari wa laga ŋga pe yinri Sukɔti†. A wì si go kan wi yɛɛ kan, mɛɛ segbara kan yaayoro to kan. Ko kala na pe maa ki laga ki yinri Sukɔti. ¹⁸ Zhakɔbu wila yiri wa Padamu Aramu ma pan yinŋge le Sishemu ca, wa Kana tara. A wì si saa wi paara yinre censaga* ki kan wa ca ki yesinme na†. ¹⁹ A wì si laga ŋga wila wi paraga go* ki kan ki lo Amɔri cenle woolo pe yeri warifuwe pyɔ cenme na. Amɔri wo wila pye Sishemu ca ki kanfɔ we. ²⁰ A wì si saraga wɔsaga* kan wa, maga mege taga naga yinri Eli Elohe Izirayeli, (ko kɔɔ wo yen Yenŋele li yen Izirayeli Yenŋele).

†33.17: Eburuye sɛɛre ti ni Sukɔti mege ki kɔɔ wowi ŋa segbara.

†33.18: Zhou 24.32; Zhan 4.5.

**Dina naa Sishemu ca fenne
pe kala**

34¹Pilige ka, Leya naa Zhakɔbu pe sumborombyɔ Dina† wì si yiri ma kari sa ki tara ti sumborombiile pele shari. ²A Hevi cɛnle woolo naŋa Amɔri wi pinambyɔ Sishemu wì si Dina wi yan. Sishemu wo wìla pye ki tara ti go na. A wì si ti a pè saa Dina wi le wi kan, a wì pan ma sinle wi ni fanŋga na, maa jɔgɔ. ³A wì si mara Zhakɔbu sumborombyɔ Dina wi na wi nawa pi ni fuun ni. Sumboro wìla pye maa ndanla fɔ jɛŋge, a wìla sentanra yuun wi ni. ⁴A Sishemu wì suu to Amɔri wi pye fɔ: «Ki sumboro ŋa wi yenri na kan mboo pɔri na jɔ.»

⁵Zhakɔbu wìla ki logo fɔ Sishemu wìla wi sumborombyɔ Dina wi jɔgɔ. Eɛn fɔ, naa wi pinambiile pàa pye wa kere naa yaayoro ti kɔnri, kì pye ma, a wì si pyeri fɔ a pè saa yiri wa ma pan.

⁶A Sishemu wi to Amɔri wì si kari Zhakɔbu wi kɔrɔgɔ mbe sa para wi ni (mbe pyɔ wi yenri). ⁷Naa Zhakɔbu wi pinambiile pàa kaa yiri wa kere ma pan, a pè si ŋga kila pye ki logo. A pè sigi yan pè pe tɛgɛle. A pè si nawa ŋban fɔ jɛŋge, katugu Sishemu wìla fɛre kala pye wa Izirayeli, ma sinle Zhakɔbu wi sumborombyɔ wi ni. Ko sila daga pyewe ni. ⁸A Amɔri wì si pe pye fɔ: «Ye sumborombyɔ wìlan pinambyɔ Sishemu wi ndanla fɔ jɛŋge. Mi yen

na ye yenri yoo kan wi yeri wi jɔ. ⁹Ye mbe ya pye we ni yɔn finliwɛ* na, waa jɛle kaan we yɛɛ yeri. We yaa la ye sumborombiile pe pori, yaa we woolo pe pori. ¹⁰Ye yaa cɛn laga we ni, tara ti yaa pye ye yanrisaga. Ye cɛn yaa loo yaa pɛrɛ, ye yarijendɛ ta.»

¹¹A Sishemu wo jate wì si pan ma Dina wi to naa wi ndɛele pe pye fɔ: «Ye ti na kala li ye ndanla. Yaga yaraga ŋga fuun naga mbe yo mbe kan, mi yaa ki kan ye yeri. ¹²Japɔrɔgɔ yariwɔndɔ to naa yarikanra tiga lege yɛgɛ o yɛgɛ, yɛgɛ yo na kan, pa mi yaa ti kan ye yeri, jɛŋgo ye sumboro wo kan na yeri mboo pɔri na jɔ.»

¹³A Zhakɔbu wi pinambiile pè si Sishemu naa wi to Amɔri pe yɔn sogo tijinliwɛ pee ni, katugu Sishemu wìla pe jɔnɔ sumboro Dina wi jɔgɔ.

¹⁴A pè si pe pye fɔ: «We se ya mbe we jɔnɔ sumboro wi kan naŋa ŋa wii kenrekenre* wa yeri jɛle. Pa ki yaa pye fɛre kala we yeri. ¹⁵We yaa yere ki na kala nuŋgba na: «Nambala mbele fuun pe yen laga ye yeri, pe daga mbe kenrekenre paa we yen.» ¹⁶Pa kona we yaa la we sumbonɔ pe kaan ye yeri yaa pe pori, woro fun we yaa la ye woolo pe pori. We yaa cɛn laga ye ni, mbe pye cɛnle nuŋgba ye ni. ¹⁷Eɛn fɔ, na yee yenle ki na mbe logo we yeri, mbe ye yɛɛ kan pe ye kenrekenre, pa we yaa we jɔnɔ sumboro wi shɔ ye yeri mbaa kee.» ¹⁸A pe senre tì

†34.1: Ye Dina senre ti wele fun wa Zhene 30.21 laga ki ni.

si Amōri naa wi pinambyo Sishemu pe ndanla. ¹⁹Lefōnjo wi sila mō ki kala li pyewe ni, a wì si ti, a pòo kenrekenre, katugu Zhakōbu wi sumborombyo wila wi ndanla fō jēngē. Ma si yala, wa lefōnjo wi to go, pàa pye naa jate ma wē leele sanmbala pe ni fuun pe na.

²⁰A Amōri wo naa wi pinambyo Sishemu wi ni, pè si kari wa ca ki mbogo yeyōngō ki na, wa laga ŋga leele pe maa pile, mē para pe ca woolo pe ni ma yo fō: ²¹«Ki leele mbele pe yen yeyinŋe na we ni. Ye ti pe cēn laga we tara ti ni, paa loo paa perē. Tara ti yen ma gbōgō pe kan. We yaa la pe sumbonō pe pori, mbaa we woolo pe kaan pe yeri paa pe pori. ²²Ɛen fō, ki nambala mbele, pe yaa yenle mbe cēn laga we ni, mbe pye cenle nuŋgba we ni, ki kala nuŋgba na lo na: «Nambala mbele fuun pe yen laga we ni, pe daga mbe kenrekenre mbe pye paa pe yen.» ²³Na waga yere ki na, pa pe yaa pan mbe cēn laga we ni. Pa kona pe yaayoro ti ni fuun naa pe yarijendē ti yaa ka pye we woro.» ²⁴Leele mbele fuun pàa pan le ca ki mbogo yeyōngō ki na, a pè si yenle Amōri naa wi pinambyo Sishemu pe senyoro ti na. Nambala mbele fuun pàa pan wa ca ki mbogo yeyōngō ki na, pè si pe yē kan a pè pe kenrekenre. ²⁵Ki pilige taanri wogo ki na, ma pe ta sagbanra ti yen na pe yaa, a Zhakōbu wi pinambiile shyen, Simeyōn naa Levi, Dina wi ndēele wele, pè si yiri ma pe tokobiye pe

le ma ye wa ca ki ni, ma nambala pe ni fuun pe gbo. Poro la pye naga yaan ndēe kanḡbanga se ya gbōn pe na. ²⁶A pè si Amōri naa Sishemu pe gbo tokobiye pe ni fun, mē pe jōnlō sumboro Dina wi le wa Sishemu wi go ma yiri wi ni.

²⁷A Zhakōbu wi pinambiile sanmbala pè si gboolo pe san, ma ca ki san maga yarijendē ti le, katugu pàa pe jōnlō sumboro wi jōgō. ²⁸A pè sigi leele pe simbaala, naa sikaala, naa pe nere to naa pe sofilele pe koli, nda fuun tila pye wa ca, konaa nda fuun tila pye wa yan. ²⁹Pàa yarijendē ti ni fuun ti koli, ma piile naa jēele pe ni fuun pe yigi ma kari pe ni, ma yinre ti san pew mari yarijendē ti le.

³⁰Kona, a Zhakōbu wì si Simeyōn naa Levi pe pye fō: «Yānla jatere wì piri na na mala mēgē ki pen tara woolo pe yeri, Kana tara woolo naa Perezī cenle woolo pe yeri. Nambala mbele pe yen na yeri, pe woro ma lēgē. Ki leele mbele pe yaa gbogolo mbe yiri we kōrōgō, mbe malaga gbōn we ni, mbe mi naa na woolo pe ni we tōngō.»

³¹A Simeyōn naa Levi pè sho fō: «Wii ja daga mbe we jōnlō wi pye paa nanjaa yen.»

Zhakōbu wila yiri wa Sishemu ca ma kari wa Beteli laga ki na

35 ¹Pilige ka, a Yenŋele lī si Zhakōbu wi pye fō: «Yiri ma kari ma sa cen wa Beteli. Ma saraga wōsaga* kan wa na kan. Pa mīla na yē naga ma na wa ki laga ki na,

maga ta ma yen na fee mbe sho ma ndo Ezawu wi yeri†.»

²A Zhaköbu wì sigi yo wi go woolo poro naa mbele fuun pàa pye wi ni pe kan fò: «Yarisunndo nda ti yen ye yeri ma yiri cengele kele yege yeri, yeri wa. Ye yee pye kpoyi*, ye ye yariporo ti wo, ye ta yege le. ³We yaa yiri mbe kari wa Beteli. Mi yaa sa saraga wosaga kan wa Yenjele li kan, lo na làa na yenrewe pi logo sanga ña ni kila ngban na na we, mala saga wa na kondangala li ni fuun li ni.»

⁴Ki kaa pye ma, yarisunndo nda fuun tila pye pe yeri ma yiri cengele kele yege yeri, a pè siri wo mari kan Zhaköbu wi yeri, naa pe nunjogologo† ke ni. A Zhaköbu wì si titege kon terebenti* tige ka ngo, mari le wa mari ton, wa Sishemu ca ki tanla. ⁵Ko punjo na, a pè si kari. A Yenjele li si fyere gboro wa ki laga ki kanngara na cara ti woolo pe na. Ki kala na lere kpe sila taga Zhaköbu pinambiile pe na mbaa pe puro.

⁶Zhaköbu wo naa mbele fuun pàa pye wi ni, pè si saa gbön wa Luzi ca ki ni, ko ki yen Beteli we, wa Kana tara. ⁷A wì si saraga wosaga kan le, nœ ki laga ki yinri Eli Beteli†; katugu pa Yenjele làa li yee naga

wi na wa, sanga ña ni wila pye na fee mbe sho wi ndo Ezawu wi yeri.

⁸A Erebeke wi gbegelefò Debora† wi si ku, a pòo le wa Beteli ca ki tanla, tigbogo ka ngo, ali ma pan ma gbön nala pe maa ki yinri tigbogo ñga pe maa gbele wa ki ngo.

⁹Zhaköbu wi yiringolo wa Padamu Aramu ma pan, a Yenjele li sili yee naga wi na naa, mee duwaw wi na. ¹⁰A Yenjele li suu pye fò: «Pe maa ma yinri Zhaköbu, een fò, pe saa ma yinri naa Zhaköbu. Ma mege ki yaa pye Izirayeli*†.»

Yenjele li nœ wi yinri Izirayeli. ¹¹A li suu pye fò: «Muwi mi yen Yenjele na yawa pi ni fuun fò. Mi yaa ma pye sevò, mbe piile legere kan ma yeri. Ma yaa ka pye cengele legere to. Wunlumbolo yaa ka yiri wa ma setirige piile pe ni. ¹²Tara nda mila kan Abirahamu wi yeri, ko punjo na, mari kan Izaki wi yeri, mi yaa ti kan ma yeri, punjo na, mberi kan ma setirige piile pe yeri†.»

¹³A Yenjele li si kari ma Zhaköbu wi yaga le laga ñga làa para wi ni we. ¹⁴Yenjele làa para Zhaköbu wi ni laga ñga na, a wì si titege kon ma sinndelege ka yerege wa, mee duven wo wa ki go na maa

†35.1: Zhene 28.11-17.

†35.4: Nunjogologo senre nda ti yo ki yen ndœ kaa pye paa pe yarisunndo yen.

†35.7: Eburuye senre ti ni Eli Beteli mege ki koro wowi ña Beteli Yenjele.

†35.8: Debora mege ki yen fun wa Zhene 24.59 laga ki ni.

†35.10: Zhene 32.29.

†35.11-12: Zhene 17.4-8.

pye yarikanga konna ma sinme wo wa ki go na mbege naga fɔ wigi le Yenjele kee. ¹⁵Yenjele laa para Zhakɔbu wi ni laga ŋga na, a wi sigi mege taga naga yinri Beteli†.

Benzhame sege naa Arasheli kunwɔ senre

¹⁶Kona, a Zhakɔbu wo naa wi go woolo pe ni, pɛ si yiri wa Beteli ma kari. Paa pye ma lali jenri Efirata ca ki ni, a Arasheli wɛ si se. Wi sege kila ŋgan fɔ jenge. ¹⁷Maa ta wila siin wi sege ki ŋgan wi na, jele ŋa wila pye naa sari wi se, wɛ suu pye fɔ: «Maga ka fyɛ, pinambyɔ wo wa ma yen na siin naa.»

¹⁸Arasheli wila pye na kuun, wi yaa yinŋgi sanga ŋa ni, a wɛ si pyɔ wi mege taga maa yeri Beni Oni. Eɛn fɔ, a tofɔ wɛ suu mege taga naa yinri Benzhamɛ†. ¹⁹A Arasheli wɛ si ku, a pɛ suu le wa Efirata ca konɔ li yɔn na, pe maa ki ca ki yinri fun Betilemu. ²⁰A Zhakɔbu wɛ si sinndelege ka yerege wa Arasheli fanga ki go na. Pe maa ki sinndelege ki yinri Arasheli fanga sinndelege ali ma pan ma gbɔn nala.

²¹A Izirayeli† wɛ si kari ma saa wi paraga go* ki kan wa Migidali

Ederi laga ki tanla. ²²Ma Izirayeli wi ta wila pye ma cɛn wa ki tara ti ni, a Uruben wɛ si saa sinle Biliha wi ni, wo ŋa wila pye wi to wi jɔ shyenwoo. A Izirayeli wɛ sigi logo.

Zhakɔbu pinambiile paa pye ke ma yiri shyen. ²³Leya pinambiile pe mere ti nda: Uruben wila pye Zhakɔbu wi pinambyɔ konɔbanja, mee Simeyɔn taga, naa Levi, naa Zhuda, naa Isakari, naa Zabuɔn. ²⁴Arasheli pinambiile pe mere ti nda: Zhouzefu naa Benzhamɛ. ²⁵Arasheli wi kulojɔ Biliha wi pinambiile pe mere ti nda: Dan naa Nefitali. ²⁶Leya wi kulojɔ Zilipa wi pinambiile pe mere ti nda: Gadi naa Aseri. Ki pinambiile mbele poro wele Zhakɔbu wila se maa ta wa Padamu Aramu tara.

²⁷A Zhakɔbu wɛ si songɔɔ ma kari wa wi to Izaki wi yeri, wa Mamire laga ki ni, wa Kiriyaɔi Ariba ca ki tanla, ko ŋga pe maa yinri Eburɔn we. Abirahamu naa Izaki paa cɛn wa faa†. ²⁸Izaki wila ta yele cenme naa nafa tijere (180). ²⁹Wila le ma tin yinwege ki na, mee jen ma ku ma taga wa wi teleye pe na. A wi pinambiile Ezawu naa Zhakɔbu pɛ suu le.

†35.14-15: Zhene 28.18-19.

†35.18: Eburuye senre ti ni Beni Oni mege ki kɔɔ wowi ŋa pyɔ ŋa wɛ ta wa jɔɔgɔ ki ni. Benzhamɛ mege ki kɔɔ wowi ŋa na kalige pyɔ, nakoma pyɔ ŋa wi kala li gbɔgɔ na yeri.

†35.21: Zhakɔbu wo nunɔba wo paa pye na yinri fun Izirayeli; Zhene 32.28.

†35.27: Zhene 13.18.

EZAWU SETIRIGE PIILE WELE

36.1-43

Ezawu wila saa cen wa Edomu tara

36¹ Ezawu setirige piile poro wele mbele yeen. Ezawu wo pe yinri fun Edomu. ² Kana tara fenne jeele† la wele Ezawu wila pori. Pe mere ti nda: Heti cenle woolo naŋa Elon wi sumborombyo Ada wo naa Ana sumborombyo Oholibama. Oholibama wila pye Hevi cenle woolo naŋa Zibewon wo pishyenwoo†. ³ Ezawu wila Ishimayeli wi sumborombyo Basimati wi pori fun, Nebayoti wi jonlo sumboro we. ⁴ Ada wila Elifazi se Ezawu wi kan. A Basimati wo Erewuweli se. ⁵ A Oholibama wo si Yehushi, naa Yalamu, konaa Kora poro se. Poro wele paa pye Ezawu wi pinambiile mbele paa se wi kan wa Kana tara.

⁶ A Ezawu wi suu jeele, naa wi pinambiile, naa wi sumborombiile, naa wi kulolo pe ni fuun, naa wi yaayoro ngbeleye, naa wi yaayoro sannda to naa yarijende nda fuun wila ta wa Kana tara ti le, mee kari ma saa cen tara ta yege ni, ma lali wi jonlo Zhakobu wi ni. ⁷ Katugu pe kee yaara tila pye ma lege jenge, fo pe saa ya cen laga nungba. Paa pye ma cen tara nda ni, tila pye ma

kologo pe yaayoro ti na. ⁸ Ko kala na Ezawu wila saa cen wa Seyiri yanwiga ki na. Ezawu wo pe yinri fun Edomu.

Ezawu setirige piile pe mere

⁹ Ezawu wi setirige piile poro wele mbele yeen. Wo wila pye Edomu cenle woolo mbele paa pye ma cen wa Seyiri yanwiga ki na pe tele we. ¹⁰ Ezawu wi pinambiile pe mere ti nda: Elifazi wo la pye wi jo Ada wo pinambyo. Erewuweli wo la pye wi jo Basimati wo pinambyo. ¹¹ Elifazi wi pinambiile pe mere ti nda: Tema, naa Omari, naa Zefo, naa Gatamu konaa Kenazi. ¹² Jele ŋa paa pye na yinri Timina wila pye Ezawu pinambyo Elifazi wi cenfo. Wila pinambyo wa se wi kan fun, paa pye naa yinri Amaleki. Poro paa pye Ada naa Ezawu pe pishyenwoolo wele.

¹³ Erewuweli wi pinambiile pe mere ti nda: Nahati, naa Zera, naa Shama konaa Miza. Poro paa pye Ezawu naa wi jo Basimati pe pishyenwoolo wele. ¹⁴ Ezawu wi jo Oholibama ŋa wila pye Ana wi sumborombyo, konaa ma pye Zibewon pishyenwoo, wi pinambiile mbele wila se Ezawu wi kan, pe mere ti nda: Yehushi, naa Yalamu konaa Kora. ¹⁵ Mbele paa pye teele Ezawu wi setirige piile pe sogowa poro wele mbele yeen. Ezawu pinambyo kongbanŋa Elifazi wi pinambiile pe mere

†36.2: Kana tara fenne jeele pe mere ti yen fun wa Zhene 24.3 laga ki ni.

†36.2: Zhene 26.34.

ti nda: Tema wila pye sege to, naa sege to Omari, naa sege to Zefo, naa sege to Kenazi, ¹⁶naa sege to Kora, naa sege to Gatamu konaa sege to Amaleki. Poro mbele poro paa pye sege teelee wa Elifazi piile pe ni ma cen wa Edomu tara. Poro paa pye Ezawu wi jo Ada wi pishyenwoolo wele. ¹⁷Ezawu pinambyo Erewuweli wi pinambiile pe mere ti nda: Nahati wila pye sege to, naa sege to Zera, naa sege to Shama konaa sege to Miza. Poro mbele poro paa pye sege teelee wa Erewuweli wi piile pe ni ma cen wa Edomu tara. Poro paa pye Ezawu wi jo Basimati wi pishyenwoolo wele. ¹⁸Ezawu jo Oholibama wi pinambiile pe mere ti nda: Yehushi wila pye sege to, naa sege to Yalamu, konaa sege to Kora. Poro mbele poro paa pye Ezawu jo Oholibama wi pinambiile mbele paa pye sege teelee. Oholibama wo la pye Ana wi sumborombyo. ¹⁹Poro mbele poro paa pye Ezawu wi setirige piile wele. Poro paa pye teelee setirige piile sanmbala pe sogwo. Ezawu wo pe yinri fun Edomu.

²⁰Hori cenle woolo naja Seyiri wi pinambiile pe mere ti nda. Poro paa keli ma cen wa Edomu tara. Lotan, naa Shobali, naa Zibewon, naa Ana, ²¹naa Dishon, naa Ezeri konaa Dishan. Poro mbele poro paa pye Hori cenle woolo pe teelee wele, ma pye Seyiri setirige piile, wa Edomu tara. ²²Lotan wi pinambiile pe mere ti nda: Hori konaa Emamu.

Lotan wi nasepyo sumboro la pye wa, paa pye naa yinri Timina. ²³Shobali wi pinambiile pe mere ti nda: Alivan, naa Manahati, naa Ebali, naa Shefo konaa Onamu. ²⁴Zibewon pinambiile pe mere ti nda: Aya naa Ana. Ko Ana wo wila saa puluyo yan wa gbinri* wi ni yi tonmo pila pye ma weri, ma yala wila pye naa to Zibewon wi sofilele pe konri. ²⁵Ana wi piile pe mere ti nda: Wi pinambyo Dishon konaa wi sumborombyo Oholibama. ²⁶Dishon pinambiile pe mere ti nda: Emidan, naa Eshiban, naa Yitiran konaa Keran. ²⁷Ezeri pinambiile pe mere ti nda: Bilihan, naa Zaavan, konaa Akan. ²⁸Dishan pinambiile pe mere ti nda: Uzi naa Aran.

²⁹Hori cenle woolo mbele paa pye sege teelee pe mere ti nda: Lotan wila pye sege to, naa sege to Shobali, naa sege to Zibewon, naa sege to Ana, ³⁰naa sege to Dishon, naa sege to Ezeri konaa sege to Dishan. Poro mbele poro paa pye teelee Hori cenle woolo pe sogwo, wa Seyiri tara.

³¹Wunlumbolo mbele paa cen wunluwo pi na Edomu tara ti go na, maga ta wunluwo fa cen Izirayeli* tara woolo pe go na gben, pe mere ti nda: ³²Bewori wi pinambyo Bela wila pye wunluwo wa Edomu tara ti go na. Wi ca paa pye naga yinri Dinaba. ³³Bela kunjolo, a Bozira ca fenne naja Zera wi pinambyo Yobabu wi si cen wa wi yonlo. ³⁴Yobabu kunjolo,

a Hushamu ṅa wila yiri wa Tema setirige piile pe tara, wì si cèn wa wi yɔnlɔ. ³⁵Hushamu kuṅgɔlɔ, a Bedadi pinambyɔ Hadadi wì si cèn wa wi yɔnlɔ. Wo wila malaga gbɔn Madiyan cènle woolo pe ni ma ya pe ni wa Mowabu tara wasege ki ni. Wi ca pàa pye naga yinri Aviti. ³⁶Hadadi kuṅgɔlɔ, a Masireka ca fenne naṅa Samila wo si cèn wa wi yɔnlɔ. ³⁷Samila kuṅgɔlɔ, Sawuli ṅa wila yiri wa Erehobɔti gbaan yɔn tara ti ni, wì si cèn wa wi yɔnlɔ. ³⁸Sawuli kuṅgɔlɔ, a Akibɔri pinambyɔ Baali Hana wì si cèn wa wi yɔnlɔ. ³⁹Akibɔri pinambyɔ Baali Hana wi kuṅgɔlɔ, a Adari wì si cèn wa wi yɔnlɔ. Wi ca pàa pye naga yinri Pawu. Pàa pye naa jɔ wi yinri Metabeyeli. Mezahabu sumborombyɔ Matiredi wo sumborombyɔ lawi.

⁴⁰Teele mbele pàa yiri wa Ezawu setirige piile pe ni ma yala pe seye naa pe tara ti ni, pe mɛre ti nda: Timina wila pye sege to, naa sege to Aliva, naa sege to Yeteti, ⁴¹naa sege to Oholibama, naa sege to Ela, naa sege to Pino, ⁴²naa sege to Kenazi, naa sege to Tema, naa sege to Mibizari, ⁴³naa sege to Magidiyeli, konaa sege to Iramu. Poro mbele poro pàa pye teele Edɔmu cènle woolo pe sɔgɔwɔ, ma yala pe cɛnsara ti ni, wa pe tara.

Ezawu wo wila pye Edɔmu cènle woolo pe tele we.

ZHOZEFU NAA WI SEFENNE NAMBALA

37--50

Zhozefu ndeele pàa wi panra wi wɔɔnrɔ ti kala na

37 ¹Kona, a Zhakɔbu wì si saa cèn wa Kana tara, wa laga ṅa wi to wila pye ma cèn we. ²Zhakɔbu wi setirige piile pe kapyegele ke ṅgele. Zhozefu wila ta yele ke ma yiri kɔlɔshyen, a wi nɛɛ pinlele wi ndeele pe ni, a paa simbaala naa sikaala kɔnri. Maga ta wila pye lefɔnmbile, wi ma pinle wi to jeele Biliha naa Zilipa pe pinambiile pe ni. Zhozefu wila pye na senpere pere nda leele pàa pye na yuun wi ndeele pe kanṅgɔlɔ ti yuun wi to wi kan. ³Zhozefu wila pye ma Izirayeli* wi ndanla ma we wi pinambiile sanmbala pe na, katugu wila wi se wa wi lelewe pi ni. A wì si derigbɔgɔ tiyɔngɔ ka ti wi kan yɔɔnrɔ ni. ⁴Naa wi ndeele pàa kaa ki yan wi pe to wi ndanla ma we pe ni fuun pe na, a pè suu panra. Pe sila pye na sentanra yuun wi ni naa.

⁵Pilige ka, a Zhozefu wì si wɔɔnrɔ wɔnlɔ mɛɛ saa ti yege yo wi ndeele pe kan. A pè suu panra naa ma we. ⁶Wila pe pye fɔ: «Wɔɔnrɔ nda m̀ wɔnlɔ, ye pan yeri logo na yeri. ⁷Wàa pye wa kere na yarilire ti kɔɔn nari poo pɔgɔlɔ pɔgɔlɔ. Le ki yɔnlɔ nungba li ni, a na pɔlɔ li si yiri ma yere ma sin. A ye pɔgɔlɔ

kè si wa mali maga, nɛɛ fɔli li yege sɔɔwɔ nali gbogo.»⁸ A wi ndɛɛle pè suu pye fɔ: «Maa ki jate mbe cɛn we go na mbaa we yege sinni ke?» A pè suu panra naa ma we konɔɔbanɔɔga ki na wi wɔɔnɔɔ naa wi senyoro ti kala na.

⁹A wì si wɔɔnɔɔ ta wɔnɔ naa, mɛɛ ti yo wi ndɛɛle pe kan ma yo fɔ: «Mì wɔɔnɔɔ ta wɔnɔ naa, maga yan yɔnɔ ko naa yɛnɔ ki ni, naa wɔnɔɔɔɔ ke ma yiri nunɔɔba pan na fɔli na yege sɔɔwɔ.»

¹⁰A wì si saa ti yege yo wi to naa wi ndɛɛle pe kan. A wi to wì si gbanla wi na, mɛɛ wi pye fɔ: «Wɔɔnɔɔ nda mà wɔnɔ yɛɛn, to kɔɔ wo yen meɛ? Kì cɛn maa ki jate mi naa ma nɔ, naa ma ndɛɛle pe ni, we yaa ka saa sogo mbaa we yere ti jiile wa tara ma yege sɔɔwɔ ke?»¹¹ A wi ndɛɛle pe nɛɛ yenjara piin wi ni, ɛɛn fɔ, a wi to wi nɛɛ jatere piin ki wɔɔnɔɔ ti na[†].

Zhozefu wi ndɛɛle pàa wi pere

¹²Zhozefu wi ndɛɛle pàa kari sa pe to simbaala naa sikaala pe kɔnri wa Sishemu ca wasege ki ni. ¹³Pilige ka, a Izirayeli wì si Zhozefu wi pye fɔ: «Ma ndɛɛle pe yen na yaayoro nɔɔbelege ki kɔnri wa Sishemu. Pan, mbɔɔn tun wa pe yeri.» A Zhozefu wì sho fɔ: «Migi logo na to.»¹⁴ A Izirayeli wì suu pye fɔ: «Kari ma sɔɔn ndɛɛle pe wele na kaa pye pe yen wa nɔɔbaanla, konaa yaayoro ti ni fun. Mɛɛ pan ma pe senre yo na kan.»

A Izirayeli wì suu torogo ma yiri wa Eburɔn gbunlundege ki ni. A Zhozefu wì si kari wa Sishemu. ¹⁵A naɔa wà suu yan wila yanri wa wasege ki ni, mɛɛ wi yewe fɔ: «Yinɔi maa lagajaa?»¹⁶ A Zhozefu wì sho fɔ: «Na ndɛɛle poro mi yen na lagajaa. Mi yen nɔɔ yenri, pe yen na pe yaayoro ti kɔnri laga nɔa na, ki naga na na.»¹⁷ A naɔa wì si Zhozefu wi pye fɔ: «Pè yiri na laga nɔa ko ni ma kari, katugu migi logo na pe yeri, paa yuun fɔ: «Yoo kari wa Dotan ca.» »

A Zhozefu wì si taga wi ndɛɛle pe na na pe tuuro tɔnri, mɛɛ saa pe yan wa Dotan. ¹⁸A wi ndɛɛle pè suu yan wa lege wila paan. Sanni wi sa yɔnɔɔ pe ni, a pè si yɔn le wi na mboo gbo. ¹⁹Pàa ki yo pe yeɛ kan fɔ: «Wɔɔnɔɔ wɔnɔɔɔ gbɔɔ wi nɔa wa wila paan. ²⁰Ye pan yinɔɔ woo gbo woo wa titege ka nunɔɔba ni, wee saga yo fɔ cenge pege to wi na maa ka. Pa kona wi wɔɔnɔɔ ti yaa ka pye yaraga nɔa, we yaa kaga yan.»

²¹A Uruben wì sigi logo pe yeri, mɛɛ yere ki yerewe mbe Zhozefu wi sho pe yeri, ma yo fɔ: «Yaga kaa gbo.»²² A wì sho naa fɔ: «Titege nɔa ki yen laga wasege ki ni, yoo wa wa ki ni. ɛɛn fɔ, yaga ka lere gbo.»

Uruben wila pye na ko yuun ma mbe ta mboo sho pe yeri, mbe sɔnɔɔɔ saa kan wi to wi yeri.

²³Naa Zhozefu wila kaa gbɔn le pe tanla, a pè suu yigi, maa derigbɔɔɔ tiyɔnɔɔ nɔa yɔɔnɔɔ ni ki tile maga wɔ wi na,²⁴ ma suu

[†]37.11: Kapye 7.9.

yigi maa wa wa titege ki ni; ki titege kila pye waga, tɔnmɔ sila pye wa ki ni. ²⁵Ko pungo na, a pè si saa cɛn mbe ka. Naa pàa kaa pe yere ti yirige ma wele, a pè si Ishimayeli setirige piile pele yan paa paan pe yɔngɔmɛye ni pè tanli pe yee na, ma yiri wa Galaadi tara. Tige tɔnmɔ nuwɔ taan, naa timuwe nuwɔ taan, naa nuwɔ taanyaara nda pe yinri miiri* to tuguro† tɪla pye pe yɔngɔmɛye pe na. Pàa pye na kee ti ni wa Ezhipiti tara.

²⁶Kona, a Zhuda wì suu to seyɛnle pe pye fɔ: «Yiŋgi tɔnli we ya ta, na waga we jɔnlɔ wi gbo mboo kunwɔ pi lara we? ²⁷Ye pan woo pere Ishimayeli setirige piile pe yeri. Eɛn fɔ, yaga ka ti woo gbo; katugu wi yen we jɔnlɔ ma pye we go woo.»

A wi to seyɛnle pè si yere ki na. ²⁸Ko pungo na, Madiyan tara perefenne pèle la pye na toro le. A pè si Zhozefu wi tile maa wɔ maa pere Ishimayeli setirige piile† pe yeri warifuwe pyɔ nafa na. A poro si kari wi ni wa Ezhipiti tara†. ²⁹Ko pungo na, a Uruben wì si sɔngɔɔ wa titege ki tanla ma saa wele wa. Wi sila Zhozefu wi yan wa. A wì suu yeera yaripɔɔ ti yigi mari walagi lawɔɔ ti kala na, ³⁰mɛɛ sɔngɔɔ wa wi jɛnle pe yeri, ma yo fɔ: «Pyɔ wi

woro wa titege ki ni. Mi yaa yege le se?»

³¹A pè si Zhozefu wi derigbɔɔ tiyɔngɔ ŋga yɔɔnrɔ ni ki le, ma sikaɔlɔ wa kɔnli, mɛɛ ki piligi wa wi kasanwa pi ni. ³²Ko pungo na, a pè si kari derigbɔɔ tiyɔngɔ ŋga yɔɔnrɔ ni ki ni pe to wi kan, mɛɛ wi pye fɔ: «Wè saa ki derege ŋga yeɛn ki yan. Ki wele jɛŋge na kaa pye ma pinambyɔ wi derigbɔɔ tiyɔngɔ ŋga yɔɔnrɔ ni koyi.» ³³A Zhakɔbu wì sigi yan maga jɛn, mɛɛ yo fɔ: «Na pinambyɔ wi derigbɔɔ tiyɔngɔ ŋga yɔɔnrɔ ni koyi. Cenge pege kà wi ka. Pè Zhozefu wi kɔɔnlɔ yuroyuroyuro.»

³⁴A Zhakɔbu wì suu yeera yaripɔɔ ti walagi kayɔŋga ki na, mɛɛ kunwɔ yaripɔɔ le ma le, mɛɛ wi pinambyɔ wi kunwɔ pi gbele ma mɔ pi na. ³⁵A wi pinambiile naa wi sumborombiile pe ni fuun pè si pan mboo kotogo ki sogo wi na. Eɛn fɔ, wila je poo kotogo ki sogo wi na. Wila pye na yuun fɔ: «Mi yaa koro la kunwɔ pi gbele fɔ sa kari na pinambyɔ wi kɔɔngɔ wa kuulo tara*.» A wì si koro naa pinambyɔ wi kunwɔ pi gbele.

³⁶Ko sanga wo ni, a Madiyan tara fenne pè si saa Zhozefu wi pere wa Ezhipiti tara, Farawɔn* wi legbɔɔ Potifari wi yeri. Potifari wila pye Farawɔn wi laga welefenne to.

†37.25: Nuwɔ taanyaara nda ti naga laga ki verise ŋa wi ni, faa pàa pye na ta piin were, na ta piin latikɔɔ konaa sinme nuwɔ taan.

†37.28: Pele maa ki jate ma yo Ishimayeli setirige piile naa Madiyan tara perefenne, ki mere shyen nda ti yen na para leele nunɔba poro senre na.

†37.28: Kapye 7.9.

Zhuda naa Tamari kala

38¹ Ki sanga wi ni, a Zhuda wì si laga wi to seyæenle pe na, mæe kari Adulamu ca fenne naŋa wa kɔɔŋɔ, pàa pye naa yinri Ira. ² Wa ki laga ki na, a Zhuda wì si Kana tara fenne sumboro wa yan, pàa pye naa to wi yinri Shuwa. A wì suu pɔri maa jen jele. ³ A jele wì si kugbɔ le mæe pinambyɔ se, a Zhuda wì suu mege taga naa yinri Eri. ⁴ A jele wì si kugbɔ le naa mæe pinambyɔ se, maa mege taga naa yinri Ona. ⁵ A wì si pinambyɔ wa se naa, maa mege taga naa yinri Shela. Wìla se maga ta Zhuda wìla pye wa ca ŋga pàa pye na yinri Kezibu.

⁶ A Zhuda wì si jele pɔri maa kan wì pinambyɔ koŋgbanŋa Eri wi yeri, pàa pye naa yinri Tamari. ⁷ Zhuda wì pinambyɔ koŋgbanŋa Eri wìla pe Yawe Yenŋele li yege na; a Yawe Yenŋele li si ti a wì ku. ⁸ Kona, a Zhuda wì si Ona wì pye fɔ: «Ma ndɔ jɔ wi le maa tege ma jɔ, ŋga ma daga mbe pye kufɔ wi yɔnlɔ maga pye, ma setirige piile se ma ndɔ wi kan.»

⁹ Ona wìla ki jen ma yo ki setirige ki se ka pye wo wogo. Na wiga fili jele wi ni sanga ŋa ni, wi mæe wi nama pi wo tara, jango wiga ka ta mbe setirige piile se wi ndɔ wi kan. ¹⁰ Ŋga wìla pye na piin, ki sila Yawe Yenŋele li ndanla; a li si ti a wì ku fun. ¹¹ Kì kaa pye ma, a Zhuda wì suu pijɔ Tamari wì pye

fɔ: «Mà kaa pye nangunjo, kari ma sa cen wa ma to go† fɔ na pinambyɔ Shela wi sa yiri wi le wɔɔn tege.»

Wìla ko yo ma, katugu wìla pye naa ye piin fɔ: «Kii daga Shela wi ku fun paa yege ŋga na wi ndæele pè ku we.» Kì kaa pye ma, a Tamari wì si kari ma saa cen wa wi to go.

¹² Naa wagati wà la kaa toro, a Shuwa wì sumborombyɔ ŋa wìla pye Zhuda jɔ wì si ku. Naa Zhuda wì kotogo kila kaa sogo wi na, a wì si kari wa ca ŋga pàa pye na yinri Timina sa mbele pàa pye naa simbaala naa wì sikaala pe sire ti kɔɔnlɔ pe wele, wo naa wì wɔnlɔnaŋa Ira ŋa wìla yiri wa Adulamu ca wi ni. ¹³ A Leele pèle sigi yo Tamari wì kan fɔ: «Ma pɔlɔ wì to wi yen na toro na kee wa Timina ca saa yaayoro ti sire ti kɔɔnlɔ.» ¹⁴ Kì kaa pye ma, a Tamari wì suu nangunjagara yaripɔɔ ti wɔ mari tege, mæe wì ye tɔn paraga ni maa ye fo, mæe saa cen wa Enayimu ca mbogo yeyɔngɔ ki na, wa Timina ca konɔ li yɔn na. Katugu wìla ki jen ma yo Shela wìla yiri ma le, pe sila si wo Tamari wì kan wì yeri wuu tege wi jɔ. ¹⁵ Naa Zhuda wìla kaa wi yan, a wì sigi yan ndæe nanjaa lawi, katugu wìla wi yege ki fo paraga ni. ¹⁶ Wi sila ki jen mbe yo wi pijɔ wowi. A wì si fulo wa wi tanla, wa konɔ li yɔn na, mæe wì pye fɔ: «Shokari mbe sa sinle ma ni.» A Tamari wì sho fɔ: «Yinŋi ma yaa kan na yeri mbe si

†38.11: Mbe yala Izirayeli tara kalegele ke ni, nangunjo wi ma ya ma saa cen wa wi to go.

jen mbe sinle na ni?»¹⁷ A Zhuda wì sho fɔ: «Mi yaa sugbɔ yirifɔnɔɔ wa yigi wa na sikaala ngbelege ki ni mbe pan mboo kan ma yeri.»

A jele wì suu pye fɔ: «Yingi ma yaa keli mbe kan na yeri ki pye paa tegere yen fɔ ma sa pan wi ni?»¹⁸ A Zhuda wì suu yewe ma yo fɔ: «Yingi maa jaa mbe keli mbe kan ma yeri ki pye pa tegere yen?»

A jele wì sho fɔ: «Ma mege ki tegere yaraga konaa ki manja ki ni, naa gbɔtangala na li yen ma kee, ti wɔ mari kan na yeri.»

A wì siri wɔ mari kan wi yeri, mee saa sinle wi ni. A jele wì si kugbɔ le wi na.¹⁹ A jele wì si yiri ma sɔngɔɔ wa wi to go, mee paraga nga wila tege maa yee fo ki laga maga tege, mee wi nangunjagara yaripɔɔ ti le mari le.²⁰ Ko pɔngo na, a Zhuda wì si sugbɔ yirifɔnɔɔ wi kan wi wɔnlɔnaɔa ɔa wila yiri wa Adulamu ca wi yeri ma yo wi saa kan, wuu yaara nda wila keli ma kan paa tegere yen ti sho jele wi yeri. Een fɔ, wì wɔnlɔnaɔa wi sila sa jele wi yan.²¹ A wì si Enayimu ca fenne pe yewe ma yo fɔ: «Nanjaa ɔa wila pye ma cen na konɔ li yɔn na wi yen se yeri?» A pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Male wa, we fa nanjaa yan na ki laga nga ki na.»

²² A naɔa wì si sɔngɔɔ wa Zhuda wi yeri ma suu pye fɔ: «Mi suu yan. Ki laga ki woolo jate pànlà pye ma yo maga le wa pe fa nanjaa yan le ki laga ki na.»

²³ A Zhuda wì sho fɔ: «Na yaara nda ti wa wi yeri, wiri yaga wa wi

yee yeri. Waga ka fere wa we yee na. Mì wo pan sugbɔ yirifɔnɔɔ wo ni, a mboro saa jele wi wele ma suu yan.»

²⁴ Sanni sa gbɔn yenje taanri, a pè si pan maga yo Zhuda wi kan fɔ: «Ma pijɔ Tamari wùu yee pye nanjaa, wì yere kugbɔ ta wa wi nanjara ti ni.» A Zhuda wì sho fɔ: «Yoo yirige ye pan wi ni, wi daga poo sogo wee.»

²⁵ Naa pàa kaa na paan wi ni, a wì si tun wa wi pɔlɔ to wi yeri, ma yo fɔ: «Lere ɔa wì kugbɔ ki taga na na, ki yaara nda wo woro ri: Wi mege ki tegere yaraga konaa ki manja ki ni, naa wi gbɔtangala li ni. Wi bala wigi fɔ wi lagaja wuu jen.»

²⁶ A Zhuda wì si yaara ti yan mari jen, ma sho fɔ: «Jele wì yen ma sin ma we na na. Kaselege ko na, mila daga mboo kan na pinambyɔ Shela wi yeri wi jɔ, mii sigi pye.» Ko pɔngo na, Zhuda wi sila sinle jele wi ni naa.

²⁷ Naa jele wi sesanga wila kaa gbɔn, a pè sigi jen ma yo waanla pàa pye wa wi lara.²⁸ Naa wila kaa na siin, a pyɔ nuɔgba suu kee ki yirige laga funwa na. Jele ɔa wila pye naa sari sege ki na, wì si jese yeen pɔ kee ki na mee yo fɔ: «Ŋa wo wì keli ma se.»

²⁹ Een fɔ, a wì suu kee ki sɔngɔɔ maga lenje, a wi waan yenle wì si yiri. Ŋa wila pye na jasee wi sari wi se, wì sho fɔ: «Wele, mà fogo yenge ma yee kan.»

A pè suu mege taga naa yinri Perezif†. ³⁰ Ko puŋgo na, a pè si pyo sanja wi se jese yeen wi ni wa wi kee ki na. A pè suu mege taga naa yinri Zera.

**Pàa kari Zhozufu wi ni
wa Ezhipiti tara**

39¹ Koni, a Ishimayeli setirige piile pè si kari Zhozufu wi ni wa Ezhipiti tara. A Ezhipiti tara fenne naŋa wà suu lo pe yeri, pàa pye naa yinri Potifari. Potifari wila pye Farawon* wi legboɔ konaa ma pye wi laga welefenne to. ² Yawe Yenjele làa pye Zhozufu wi ni, ki kala na, wi kagala ke ni fuun kàa pye na yongɔ wi kan. Zhozufu wila pye ma cen wa wi tafɔ Ezhipiti tara fenne naŋa wi go†. ³ A wi tafɔ wì sigi yan Yawe Yenjele làa pye Zhozufu wi ni, na wiga kee le kala na fuun ni, Yawe Yenjele li mali yon wi kan. ⁴ Zhozufu wi kala làa wi tafɔ Potifari wi ndanla, a wila tunngo piin wi kan. A Potifari wì suu tege wi go ki go na, maa kee yaara ti ni fuun ti le wi kee. ⁵ Naa Ezhipiti tara fenne naŋa Potifari wila kaa Zhozufu wi tege wi go konaa wi kee yaara ti go na, a Yawe Yenjele li si duwaw wi go yaara ti ni fuun ti na Zhozufu wi kala na. Yawe Yenjele làa duwaw wi kee yaara ti ni fuun ti na, nda tila pye wa ca to naa nda tila pye wa keere ti ni. ⁶ Ki kala na, Potifari wila wi kee yaara ti le Zhozufu wi kee, wi sila

pye na yaraga ka piin naa, kaawɔ wi yon suro liwen po.

**Zhozufu naa wi tafɔ jɔ wi ni
pe kala**

Zhozufu wila pye sara ni, ma yon witige na fɔ jenge.

⁷ Naa wagati wà la kaa toro, a Zhozufu wi tafɔ wi jɔ wì si Zhozufu wi wele maa yan wi yen ma yon fɔ jenge. A jele wì suu pye fɔ: «Pan ma sinle na ni.» ⁸ A Zhozufu wì si je mee wi tafɔ wi jɔ wi pye fɔ: «Wele, na tafɔ wuu kee yaara ti ni fuun ti le na kee, wi woro na kala la piin laga go ki ni naa. ⁹ Lere wo wa woro laga go nga ki ni ma gbogɔ ma we na na. Wii na yege kon yaraga ka kpe na, kaawɔ mboro nunɔba, katugu ma yen wi jɔ. Mele mbee ki kapege gbogɔ nga ki pye mbe kapege pye Yenjele na?»

¹⁰ Konaa ki ni fuun, wila koro naga yuun Zhozufu wi ni pilige pyew. Eɛn fɔ, Zhozufu wi sila logo wi yeri mbe yenle mbe sinle wi ni.

¹¹ Pilige ka, a Zhozufu wì si ye wa go mboo tunngo ki pye. Kila yala go woolo wa sila pye wa go. ¹² Kì kaa pye ma, a jele wì si Zhozufu wi yigi wi derigboɔ ki na, ma suu pye fɔ: «Pan ma sinle na ni.»

A Zhozufu wì suu derigboɔ ki wo maga yaga wi kee, mee fe ma yiri wa funwa na. ¹³ Naa jele wila kaa ki yan Zhozufu wila wi derigboɔ ki yaga wi kee, ma fe ma yiri wa funwa na, ¹⁴ a wì si gbele maa go

†38.29: Eburuye senre ti ni Perezif mege ki korɔ wo wi ŋa fogo.

†39.2: Kapye 7.9.

tunmbyeele pe yeri, mɛɛ pe pye fɔ: «Ye wele, na pɔɔ wì pan ki Eburuye naja ɲa wi ni laga, wi ta wila jɛɛle kala piin we ni. Wì pan mbe sinle na ni, ɛɛn fɔ, a mi nɛɛ gbele ɲgbanga na sagafɔ jaa. ¹⁵Naa wì kaa ki yan mila gbele ɲgbanga na yinri, a wì suu derigbɔgɔ ki yaga na na tanla, mɛɛ fe ma yiri wa funwa na.»

¹⁶A jɛɛle wì si Zhozefu wi derigbɔgɔ ki tɛgɛ le wi yɛɛ tanla, fɔ a wi pɔɔ wì saa sɔngɔɔ ma pan. ¹⁷A wì sigi senre nuɲgba ti yo wi pɔɔ wì kan ma yo fɔ: «Ki Eburuye kulonaɲa ɲa mà pan wi ni we kan, wì pan na kɔɔgɔ mbe jɛɛle kala pye na ni. ¹⁸Naa mì kaa gbele ɲgbanga ma yeri, a wì suu derigbɔgɔ ki yaga na na tanla, mɛɛ fe ma yiri wa funwa na.»

¹⁹Naa Zhozefu wi tafɔ wila kaa wi jɔ wi senyoro ti logo ma yo fɔ: «Iɲga ko mà kulonaɲa wì pye na na», ²⁰a wi nawa pì si ɲgban fɔ jɛɲgɛ. A wì si ti a pè Zhozefu wi yigi maa tɔn wa kaso go ɲga wunlunaɲa wila pye naa kasopiile pe tɔnni ki ni.

Zhozefu wi tɔngɔ wa kaso

Ki kaa pye ma, a Zhozefu wì si koro wa kaso. ²¹Yawe Yenɲɛle làa pye Zhozefu wi ni ma kajɛɲgɛ pye maa kan, ma ti a wi kala lì kaso go ki to wi ndanla†. ²²A kaso go ki to wì si kasopiile sanmbala pe le Zhozefu wi kɛɛ. Kala na fuun làa pye na piin wa, Zhozefu wo wila pye nali yege sinni. ²³Kala na fuun

làa pye Zhozefu wi kɛɛ na, kaso go ki to wi sila pye na lo la wele naa, katugu Yawe Yenɲɛle làa pye Zhozefu wi ni, naa kagala ke ni fuun ke yɔngɔ wi kan.

40 ¹Ki kagala ke puɲgo na, pilige ka, mbele pe maa Ezhipiti tara wunlunaɲa wi kaan wi maa woo pe to wo naa wi buru wafenne to wi ni, pè si kapege pye pe tafɔ Farawɔn* wi na, Ezhipiti tara wunlunaɲa we. ²A Farawɔn wi nawa pì si ɲgban wi legbɔɔɔ shyen pe ni, mbele pe maa wi kaan wi maa woo pe to wo naa wi buru wafenne to we. ³A wì si ti a pè pe yigi ma pe le kaso, wa wunlunaɲa wi laga welefenne to wi go ki ni, wa laga ɲga pàa Zhozefu wi tɔn we. ⁴A laga welefenne to wì si pe le Zhozefu wi kɛɛ wila wele pe na, wo ɲa wila pye na pe kala li yɔngɔ pe kan we. Pàa wagati wa pye wa kaso.

⁵Pilige ka, yembinɛ la ni, mbele pe maa Ezhipiti tara wunlunaɲa wi kaan wi maa woo pe to wo naa wi buru wafenne to wi ni, pe shyen pè si wɔɔnrɔ wɔnɔ ma pe ta wa kaso, pe ni fuun naa pe wɔɔnrɔ, a tì kɔɔ wì pye wi ye wi ye. ⁶Ki goto pinliwe pi ni, naa Zhozefu wila kaa pan mbe pe yan, a wì si pe yan pè yere san. ⁷Ki kaa pye ma, Farawɔn wi legbɔɔɔ mbele pàa pye wi ni wa kaso, wa wi tafɔ wi go, a wì si pe yewe ma yo fɔ: «Yingɛ na, a yè si ye yere ti san nala?» ⁸A pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Wè wɔɔnrɔ wɔnɔ,

†39.21: Kapye 7.9.

lere kpe woro laga mberi kɔɔ wi yo we kan.» A Zhozufu wì si pe pye fɔ: «Yenɲele lo li maa wɔɔnrɔ ti kɔɔ wi yuun. Ye ye wɔɔnrɔ ti yege yo na kan mbe wele.»

⁹Mbele pe maa wunlunaŋa wi kaan wi maa woo pe to wì suu wɔɔnrɔ ti yege yo Zhozufu wi kan, ma yo fɔ: «Wa na wɔɔnrɔ ti ni, mì ɛɛzen* tirige ka yan na yee yege sɔgɔwɔ. ¹⁰Njere taanri la pye ki tirige ki na. Naa kila kaa fun, a kì si fyenwe mee se, a ki ɛɛzen shashara pire tì pe. ¹¹Farawɔn wi wɔjenne làa pye na kee, a mì si ɛɛzen pire ta cɔ mari tɔnmɔ pi yinwi wa wɔjenne li ni, mali kan wi yeri.» ¹²A Zhozufu wì suu pye fɔ: «Ma wɔɔnrɔ ti kɔɔ wi ŋa! Njere taanri nda mà yan to yen ma taanla piliye taanri ni. ¹³Mbe wɔ nala wo ni, kì koro piliye taanri naa, pa Farawɔn wi yaa ma yirige mbɔɔn tege censagbɔgɔ na, wa ma tunŋgo lege ki ni. Kona ma mbe ya mbaa Farawɔn wi wɔtɔnmɔ pi kaan wi yeri naa, paa yege ŋga na màa pye naga piin faa we. ¹⁴Ɛn fɔ, na maga yeyinŋe ta sanga ŋa ni, maga ka fege na na, mila ma yenri, ma kajenŋe pye na kan, mala senre yo Farawɔn wi tanla, ma ti mbe yiri laga ki kaso ŋa wi ni. ¹⁵Katugu pàa na yigi fanŋga na ma yiri wa Eburuye tara ma pan na ni. Lagame mii si yaraga ka pye ŋga ki daga kaso yewe ni.»

¹⁶Naa buru wafenne to wila kaa ki yan wɔɔnrɔ ti kɔɔ wi yen ma yon, a wì si Zhozufu wi pye fɔ: «Mi fun, wa na wɔɔnrɔ ti ni, kanjara

taanri la pye wa na go na buru fuwe ni. ¹⁷Wa kanja gona wogo ki ni, buru cenle pyew ŋa pe ma wa wi yen ma Farawɔn wi ndanla, wà la pye wa ki ni. Ɛn fɔ, a sannjere tì si pan naa yoli wa kanja ki ni na go na.» ¹⁸A Zhozufu wì suu pye fɔ: «Ma wɔɔnrɔ ti kɔɔ wi ŋa! Kanjara taanri to yen ma taanla piliye taanri ni. ¹⁹Mbe wɔ nala wo ni, kì koro piliye taanri naa, pa Farawɔn wi yaa ma yirige mbɔɔn go ki kɔw, mbɔɔn gboo wi to tige na. Sannjere ti yaa pan mbɔɔn wire kara ti yoli.»

²⁰Wɔɔnrɔ ti wɔnlɔŋɔlɔ, ki piliye taanri wogo ki na, a kì si yala Farawɔn wi sege yefiile feti wà gbɔn. A wì si sɔgɔlɔ gbɔlɔ sɔgɔ wi legbɔɔlɔ pe ni fuun pe kan, mee mbele pe maa wi kaan wi maa woo pe to wo naa wi buru wafenne to wi ni pe yirige ma pe wɔ wa kaso wi ni wi legbɔɔlɔ pe yege na. ²¹A Farawɔn wì si mbele pe maa wi kaan wi maa woo pe to wi tege naa wa wi tunŋgo lege ki na, wi ta wila wi wɔtɔnmɔ pi kaan wi yeri. ²²Ɛn fɔ, a wì si ti a pè buru wafenne to wi to tige na, paa yege ŋga na Zhozufu wila wɔɔnrɔ ti kɔɔ wi yo we. ²³Konaa ki ni fuun, mbele pe maa Farawɔn wi kaan wi maa woo pe to wi sila nawa to Zhozufu wi na, wila fege wi na.

Farawɔn wila wɔɔnrɔ wɔnlɔ

41 ¹Naa ye shyen là kaa toro, a Farawɔn* wì si wɔɔnrɔ wɔnlɔ maa yee yan wì yere le Nili gbaan wi tanla. ²A wì si naneele

kòlshyen pele yan pè yiri wa gbaan wi ni ma tugbòl ma yònyò, nɛɛ nii wa gbaan yòn langòrògò ki ni. ³Ko pùngò na, a nanɛɛle kòlshyen pèle si yiri naa wa gbaan wi ni mbele pe pùngò na; pàa pye ma cògò cògò ma tijanga. A pè si saa yere le kòngbanmbala pe tanla le gbaan wi kòngò na. ⁴Nanɛɛle mbele pàa pye ma cògò cògò ma tijanga, pè si nanɛɛle mbele pàa tugbòl ma yònyò pe ka. A Farawòn wì si yen.

⁵A wì si nuru naa ma wònlò mɛɛ wàwà shyen woro wònlò, ma yarilire sheshegele kòlshyen yan kè yiri tinne nungba na, kàa pire le jɛngɛ ma yònyò. ⁶Ko pùngò na, a sheshegele kòlshyen kèle si yiri wa kòngbanngala ke pùngò na. Ke sila pye pire ni, a yònlò yirisaga tifeleɛgè kì ke waga. ⁷Sheshegele ngele ke sila pye pire ni, a kè si ngele kàa sɛ ma pire le jɛngɛ ke yòlì. A Farawòn wì si yen mɛɛ ki yan wàwà wì wònlò.

⁸Naa laga kila kaa laga, a Farawòn wì jatere wì si piri wi na. A wì si Ezhipiti tara jɛlefenne poro naa kajenmbele pe ni fuun pe yeri, mɛɛ wi wàwà ti yege yo pe kan. Èn fò, lere kpɛ sila ya mberi kòrò wi yo wi kan. ⁹Kì kaa pye ma, mbele pe maa Farawòn wì kaan wi maa woo pe to wì si senrɛ ti le, ma sho fò: «Wunlunaɲa, mi yen na nawa tuun na kapere ti na nala. ¹⁰Pilige ka, wunlunaɲa yàa nawa

ngban woro mbele ye tunmbyeele we ni. A yè si ti a pè mi naa buru wafenne to wi ni we le kaso, wa laga welefenne to wi go. ¹¹A we ni fuun shyen wè si wàwà wònlò yembinɛ la ni. Kòrò la pye we ni fuun shyen we wàwà ti na. ¹²Eburuye lefònhò wà la pye wa we ni, wila pye laga welefenne to wo kulonaɲa. Wàa we wàwà ti yege yo maa kan, a wì siri kòrò wi yo ma we kan, we ni fuun nungba nungba naa we wàwà ti kòrò. ¹³Kì kagala kàa pye ma cɛ paa yege nɲa na wila ki yege yo we kan we. Farawòn, a màla tɛge wa na tunngò lege ki na, mɛɛ ti a pè buru wafenne to wo to tige na.»

¹⁴Kì pye ma, a Farawòn wì si lere tun, a pè saa Zhozefu wì yeri. A pè si fyɛɛle, maa yirige, maa wò wa kaso, mɛɛ wi go ki kulu†. A wì si yaripòrò ta yege le, mɛɛ kari wa Farawòn wì yeri. ¹⁵A Farawòn wì suu pye fò: «Mì wàwà wònlò, lere kpɛ si ya mberi kòrò wi yo na kan. Èn fò, mìgi logo ma yo na paga wàwà yege yo ma kan, ma ma ya mari kòrò wi yo.» ¹⁶A Zhozefu wì suu yòn sogo ma yo fò: «Wunlunaɲa, mi ma mi yaa wàwà ti kòrò wì yo, èn fò, Yenɲele lo li yaa wàwà ti kòrò jɛnɲɛ wi yo Farawòn ma kan.»

¹⁷A Farawòn wì si Zhozefu wì pye fò: «Wa na wàwà ti ni, mìla ki yan mi yen ma yere le Nili gbaan wi yòn na. ¹⁸A mì si nanɛɛle kòlshyen

†41.14: Kila pye Ezhipiti tara fenne pe ma go konaa siyò wi kulu jango pe yege ki ta ki laga.

pele yan pè yiri wa gbaan wi ni, ma tugbóló ma yónyón, nɛɛ nii wa gbaan yón lanɔ́ɔ́ɔ́ ki ni. ¹⁹ Ko punɔ́go na, a nanɛɛle kólshyen pèle si yiri naa wa gbaan wi ni mbele pe punɔ́go na. Pàa pye ma cɔ́ɔ́ jɛ́ɛ ma tijanga. Mi fa nɛɛ ta yan ti tijanga laga Ezhipiti tara paa ki woro nda ti yen. ²⁰ Nanɛɛle mbele pè cɔ́ɔ́ cɔ́ɔ́ ma tijanga, a pè si nanɛɛle kónɔ́banmbala kólshyen mbele pè tugbóló pe ka. ²¹ Naa pàa kaa pe yóli, lere sila ki jen mbe yo pàa pe yóli, katugu pàa pye ma cɔ́ɔ́ cɔ́ɔ́ paa yɛ́ɛ ɲa na pàa pye faa we. A mì si yen. ²² Ko punɔ́go na, a mì si wáɔ́ɔ́ ta wónlɔ́ naa ma yarilire sheshegele kólshyen yan kè yiri tinne núnɔ́ba na, kàa pire le jɛ́ɛ ma yónyón. ²³ A mì si nuru naa ma sheshegele kólshyen kele yan kè yiri koro punɔ́go na, ke sila pire le, a yónlɔ́ yirisaga tifeleɛ kì ke waga. ²⁴ Sheshegele ɲeɛle ke sila pye pire ni, kè si sheshegele kólshyen ɲeɛle kè pire le ma yónyón ke yóli. Migi wáɔ́ɔ́ ti yɛ́ɛ yo jefenne pe kan, wa kpe si ya mberi kɔ́ɔ́ wi yo na kan pe ni.»

²⁵ A Zhozefu wì si Farawón wi pye fɔ: «Wunlunaɲa, ma wáɔ́ɔ́ ti shyen ti kɔ́ɔ́ wi yen núnɔ́ba. Yenɲeɛle li yen na jaa mbe kala na pye, loli na lì naga wunlunaɲa ma na. ²⁶ Nanɛɛle kólshyen mbele mà yan pè tugbóló ma yónyón, poro yen paa yɛ́ɛle kólshyen yen. Sheshegele kólshyen ɲeɛle kè pire le ma yónyón ke yen paa yɛ́ɛle

kólshyen yen. Ki kala na, wáɔ́ɔ́ núnɔ́ba ri. ²⁷ Nanɛɛle kólshyen mbele pè yiri wa kónɔ́banmbala pe punɔ́go na, ma cɔ́ɔ́ cɔ́ɔ́ ma tijanga, poro yen paa yɛ́ɛle kólshyen yen. Sheshegele ɲeɛle ke woro pire ni, a yónlɔ́ yirisaga tifeleɛ kì ke waga, koro yen naga nari fɔ funɔ́go yaa to yɛ́ɛle kólshyen ni. ²⁸ Ki yen ma, paa yɛ́ɛ ɲa na mìgi yo Farawón ma kan. Yenɲeɛle laa jaa mbe kala na pye loli na lì naga ma na Farawón. ²⁹ Wele, yɛ́ɛle kólshyen ɲeɛle kaa paan, yarilire ti yaa yón ke ni jɛ́ɛle laga Ezhipiti tara ti lagapyew. ³⁰ Ko punɔ́go na, funɔ́go gbɔ́ɔ́ yaa to yɛ́ɛle kólshyen ni mbe taga yaakara yón yɛ́ɛle ɲeɛle kè toro ke na. Lere se ka nawa to yarilire yón yɛ́ɛle ke na laga Ezhipiti tara ti ni. Funɔ́go gbɔ́ɔ́ ki yaa ka jɔ́ɔ́ wa tara woolo pe na. ³¹ Ki funɔ́go ki yaa ka ɲɔ́ban jɛ́ɛle, fɔ leele pe se kaga jen yarilire tila yón laga tara ti ni. ³² Wunlunaɲa, maga ki yan mà wáɔ́ɔ́ ti wónlɔ́ wónlɔ́saga shyen, a tì yiri ti yɛ́ɛ kɔ́ɔ́, ko ki naga ma yo Yenɲeɛle ligi kala li kón mali tege, li se mɔ́ li yaa ki kala li pye mbeli yón fili. ³³ Ki kala na, yinɔ́, wunlunaɲa, naɲa wa lagaja, ɲa wi yen tijinliwe fɔ naa kajenɲe, maa tege Ezhipiti tara ti go na. ³⁴ Wunlunaɲa, maga kala li pye; mbe taga wa ko na, ma fanɲa fenne tegeteɛ tara ti go na. Paa keere ti yarilire ti walisaga kanɔ́rugo wogo ki shoo yaakara yón yɛ́ɛle kólshyen ke ni laga Ezhipiti tara. ³⁵ Yaakara yón

yegele ngele ke yen na paan, paa ki yarilire ti ni fuun ti gbogolo ti yee na. Paa bile* wi gbogolo, paa wi teri bondoolo pe ni cara ti ni wunlunaŋa wi mege na, paa ti kɔɔsi. ³⁶ Ko yarilire to ti yaa pye yegele kolshyen fungo ŋga ki yaa to laga Ezhipiti tara ki yetegewe we, jaŋgo tara woolo paga ka ku fungo ki kee.»

Pàa Zhozufu wi tege Ezhipiti tara ti go na

³⁷ Kona, a ki senre ti si tanla Farawon wo naa wi legboolo pe ni fuun pe ni. ³⁸ A Farawon wi si pe pye fo: «Ki naŋa ŋa, Yenŋele li yinne li yen wi ni. Woro mbe ya mbe lere wa ta paa ki naŋa ŋa wi yen?»

³⁹ A Farawon wi si Zhozufu wi pye fo: «Ki kaa pye Yenŋele ligi kagala ke ni fuun ke naga mboro na, lere wo wa woro wa, ŋa wi yen tijinliwe fo naa kajenŋe mbe we mboro na. ⁴⁰ Mboro mi yaa tege na wunluwo pi go na, na tara woolo pe yaa la nuru ma yeri. Na wunluwo mege ko nunŋba ki yaa ti mbe we ma na†.»

⁴¹ A Farawon wi suu pye fo: «Wele, mi fanŋga kan ma yeri Ezhipiti tara ti ni fuun ti go na.»

⁴² A Farawon wi suu wunluwo vegeŋe wi wo wa wi yombele li na, maa le wa Zhozufu wi yombele li

na, mee ti a pe len* jese† yariporo tiyoro le wi kan, ma te yongowo le wa wi yoloŋo. ⁴³ A Farawon wi si ti a wi ye wa wi wotoro† ŋa wi ma taga wunluwo woo wi na wi ni. A leele pe nee jorogi wa wi yege na yuun fo: «Ye kanŋguuro kan, ye kanŋguuro kan.» Pa Farawon wila Zhozufu wi tege Ezhipiti tara ti ni fuun ti go na yeen.

⁴⁴ A Farawon wi si Zhozufu wi pye naa fo: «Muwi mi yen wunlunaŋa we, een fo, lere se ya mbe kala la pye laga Ezhipiti tara ti ni na mboro sigi konɔ kan wi yeri.»

⁴⁵ A Farawon wi si Zhozufu wi mege taga naa yinri Sabinati Paneya, mee jele kan wi yeri, paa pye naa yinri Asenati. Oni ca saraga waf* Potifera wo sumborombyo lawi. Ki kaa pye ma, a Zhozufu wi si cen Ezhipiti tara ti ni fuun ti go na. ⁴⁶ Zhozufu wila ta yele nafa ma yiri ke, a pe si kari wi ni wa Farawon, Ezhipiti tara wunlunaŋa wi yege soŋowo.

A wi si yiri le Farawon wi yege soŋowo mee saa na Ezhipiti tara lagapyew ki yanri. ⁴⁷ Yaakara yon yegele kolshyen ke ni, tara ti yarilire tila yon fo jenge. ⁴⁸ Zhozufu wila ki yegele kolshyen ke yarilire nda fuun pe mbaa tege ti gbogolo wa Ezhipiti tara ti ni. A wi siri

†41.40: Kapye 7.10.

†41.42: Len we, yantiire tari nda pe maa jese taa wa ti ni. Ki jese wi ma pye tunmoloŋo ma yon fo jenge. Pe maa tege na yariporo gbegele wi ni. Saraga wafenne paa pye na yariporo nda nii paa pye nari gbegele len jese ni; Levi 16.4.

†41.43: Wotoro ŋa senre ti yo wi sila pye tuguro lewoo. Wila pye paa mabiri yen, pe maa po shon na wi maa wi tile. Wo cenle wo wila pye na wunlumbolo pe lee.

gbogolo gbogolo cara ti ni ma toro. Kεere nda ka pye mbe ca n̄ga fuun maga, pa wi ma ko yarilire to gbogolo wa ko ca ko ni. ⁴⁹Zhozefu wila yarilire ti gbogolo a t̄i lεge jεngε paa k̄oḡje ȳn taambuḡo ki yen. Tila lεge ma toro, f̄o a p̄eri jinriwe pi yaga, katugu pe saa ya mbaa ti jinri naa.

⁵⁰Sanni fun̄go to yegele ke sa gb̄n, Ɖni ca saraga w̄of̄o Potifera wi sumborombȳo Asenati wila pinambiile shyen se wi p̄ol̄o Zhozefu wi kan. ⁵¹A Zhozefu w̄i suu pinambȳo kon̄gbann̄a wi mege taga naa yinri Manase[†], katugu wila yo f̄o: «Yen̄gele l̄i ti a m̄i fεge na tere ti ni fuun naa na lagawa na go woolo pe na ki na.» ⁵²A w̄i suu pinambȳo shyen woo wi mege taga naa yinri Efirayimu[†], ma yo f̄o: «Yen̄gele lilan pye sev̄o laga tara nda mila pye na j̄ol̄o ti ni.»

⁵³Wa Ezhipiti tara, yarilire t̄ila ȳn yegele k̄ol̄shyen n̄gele ni k̄e si toro. ⁵⁴Kona, a fun̄go to yegele k̄ol̄shyen k̄e si gb̄n paa yege n̄ga na Zhozefu wila ki yo we. Fun̄go kila to tara sannda pyew ti ni, εen f̄o, wa Ezhipiti tara ti lagapyew, yaakara la pye wa[†]. ⁵⁵Naa fun̄go kila kaa to Ezhipiti tara woolo pe ni fuun pe na fun, a p̄e si saa na gbele wa Faraw̄n wi yeri na

yaakara jaa. A Faraw̄n w̄i si pe pye f̄o: «Yaa kee Zhozefu wi k̄or̄ḡo, wiga n̄ga yo ye kan, ye ko pye[†].» ⁵⁶Fun̄go kila n̄gb̄n wa Ezhipiti tara ti lagapyew. A Zhozefu w̄i si bondo tugb̄omb̄ol̄o pe yengele n̄e yarilire ti p̄ere Ezhipiti tara woolo pe yeri. A fun̄go ki n̄e n̄gb̄n̄ni na seregi wa Ezhipiti tara ti ni. ⁵⁷Tara pyew ti woolo p̄aa pye na paan wa Ezhipiti tara na bile loo Zhozefu wi yeri; katugu fun̄go kila n̄gb̄n tara pyew ti ni.

**Zhak̄obu pinambiile
pe karaga kon̄gbann̄a
wa Ezhipiti tara sa yaakara l̄o**

42 ¹Kona, a Zhak̄obu w̄i sigi logo ma yo bile* la pye wa Ezhipiti tara ti ni. K̄i kaa pye ma, a w̄i suu pinambiile pe pye f̄o: «Yin̄gi na, a ȳe si cen na ye ye wele?» ²A w̄i sho f̄o: «Migi logo ma yo bile wa yen wa Ezhipiti tara. Ye kari ye sa wa l̄o wa we kan, jan̄go we koro yinwege na, waga ka ku fun̄go ki kee[†].»

³A Zhozefu wi ndeεe ke si kari wa Ezhipiti tara sa bile wa l̄o. ⁴Zhak̄obu wi sila Zhozefu wi j̄on̄l̄o Benzham̄e wo pinle pe ni, katugu wila pye na yuun f̄o: «Mila fyε kana kan̄gbanga mbe kaa ta kon̄.» ⁵A Izirayeli* wi pinambiile p̄e si kari

[†]41.51: Eburuye sen̄re ti ni Manase mege ki k̄or̄o wowi n̄a mbe fεge.

[†]41.52: Eburuye sen̄re ti ni Efirayimu mege ki yerewe pi k̄or̄o wi mbe ya logo f̄o mbe piile kan na yeri.

[†]41.54: Kapye 7.11.

[†]41.55: Zhan 2.5.

[†]42.2: Kapye 7.12.

sa bile wa lo wa Ezhipiti tara, paa pinle bile lofenne pele ni ma kari; katugu fungo kila pye wa Kana tara fun.

⁶Zhozufu wo wila pye Ezhipiti tara ti go na. Wo wila pye na bile wi pere tara woolo pe ni fuun pe yeri. A Zhozufu wi ndeele pe si pan ma sogo ma pe yere ti jiile wa tara wi yeye songwo, maa gbogo. ⁷Zhozufu wila wi ndeele pe yan ma pe jen, een fo, wi sila wi yee naga pe na. Wila senngbanra yo pe ni, ma pe pye fo: «Ye yiri se yeri?» A pe suu yon sogo ma yo fo: «We yiri wa Kana tara, we pan mbe yaakara lo.»

⁸Zhozufu wila wi ndeele pe jen, een fo, poro sila wi jen. ⁹A Zhozufu wi si nawa to wawonro nda wila wonlo pe kanngolo ti na, mee pe pye fo: «Ye yen tara ti kagala koro yewefenne. Tara ti fannga ki kologo lara nda ni to ye pan mbe wele mbe jen†.» ¹⁰A pe suu yon sogo ma yo fo: «Ayoo, we tafu, ma kulonambala pe pan mbe yaakara lo win. ¹¹We ni fuun we yen naja nungba pinambiile. We yen lesinmbele. Woro mbele ma kulonambala, we woro tara ti kagala koro yewefenne.» ¹²A Zhozufu wi si pe pye fo: «Kaselege ma, tara ti fannga ki kologo lara nda na to ye pan mbe wele.» ¹³A pe suu yon sogo ma yo fo: «Woro mbele ma kulonambala, waa pye to seyenne ke ma yiri shyen, naja nungba pinambiile, ma yiri wa Kana tara. Een fo, we ni fuun jonlo

wi yen wa we to wi ni nala, nungba sanja wo woro go na.» ¹⁴A Zhozufu wi si pe pye fo: «Ko mi pye na yuun ye kan fo ye yen tara ti kagala koro yewefenne. ¹⁵Mi yaa ye wa mbe wele yeye nga na ki nga: «Mbe Farawon* wi ta go na, ye se yiri laga ki tara nda ti ni fo ye ni fuun jonlo wi sa pan ghen. ¹⁶Ye lere nungba wo ye yee ni, yoo tun wi sa ye jonlo wi lagaja wi pan wi ni. Yoro sanmbala ye yaa koro laga kaso. Mi yaa ye senre ti cancan mbe wele, na kaa pye ti yen kaselege. Nakosima mbe Farawon wi ta go na, ye yen tara ti kagala koro yewefenne.» »

¹⁷A Zhozufu wi si ti pe pe ni fuun pe le kaso piliye taanri. ¹⁸Pilige taanri wogo ki na, a Zhozufu wi si pe pye fo: «Ye nga ko pye pa kona ye yaa koro yinwege na, katugu mi Yenjele li jen. ¹⁹Na kaa pye ye yen sinmbele, ye to seyenne nungba mbe koro laga kaso, yoro sanmbala ye kari ye sa yarilire ti kan ye go woolo mbele fungo ki yen pe na pe yeri. ²⁰Ko pungo na, ye songoro ye pan ye ni fuun jonlo wi ni laga, jango mbe ta mbe ye senre ti cancan mbe wele, na kaa pye ti yen kaselege, pa kona ye se ku.»

A pe si yenle ki senre ti na, ²¹nee ki yuun pe yee kan fo: «Ee, we yen kapege pyefenne we jonlo wi kanngolo; katugu waa wi yan wi jatere wi piri wi na fo ma saa toro. A wi we yenri ma yo woo yinriwe ta, een fo, we sila yenle mbe logo

†42.9: Zhené 35.5-10.

wi yeri. Yĩngɔ jatere pirindorogo nungba ŋga kila wi ta, ko cɛnɛ li yɛn na we taa.»

²²A Uruben wì si senrɛ ti le, mɛɛ pe pye fɔ: «Mila pye naga yuun ye kan ma yo yaga ka ti we kapegbɔgɔ pye Zhozefu wi na. Eɛn fɔ, ye sila yenɛ mbe logo na yeri; yĩngɔ wi kunwɔ pi jɔlɔgɔ ki yɔngɔ yɛn na woo we ni†.»

²³Pe sila ki jɛn mbe yo Zhozefu wila pye na pe senrɛ ti nuru, katugu lere la pye poro naa Zhozefu pe sɔgɔwɔ na senrɛ ti kanngi. ²⁴A Zhozefu wì si yiri le pe tanla ma saa gbele.

Ko punɔgo na, a wì si sɔngɔrɔ ma pan ma para pe ni, mɛɛ ti a pè Simeyɔn wi yigi le pe sɔgɔwɔ maa le kaso pe yege na. ²⁵A Zhozefu wì si konɔ kan wi tunmbyeele pe yeri ma yo pe pe kashara ti yinyin bile ni, pe pe ni fuun nungba nungba pe penjara ti lele wa pe kashara ti ni, pe yaakara kan pe yeri pe kondangala li na. A tunmbyeele pè sigi pye ma. ²⁶A pè si pe bile kashara ti tagataga pe sofilele pe na, mɛɛ yiri le ma kari.

²⁷Naa pàa ka saa yere wa pe wɔnlɔsaga mbe wɔnlɔ le, a nungba suu kasha ki yenge mboo sofile wi kan yaakara ni, mɛɛ wi penjara ti yan wa wi kasha ki yɔn na. ²⁸A wì suu to seyɛnɛ pe pye fɔ: «Pànla penjara ti sɔngɔrɔ na na. Ti nda laga na kasha ki ni bere.»

Kona, a pe sunndo wì si kɔn pe na. A pe nɛɛ pe sunndo kɔngɔ senrɛ

ti yuun pe yeɛ kan na yuun fɔ: «Yĩngi Yenɛle lè pye we na yeɛn?»

²⁹Naa pàa ka saa gbɔn wa pe to Zhakɔbu wi na wa Kana tara, a pè si kala na fuun làa pe ta li yege yo maa kan. ³⁰A pè sho fɔ: «Naŋa ŋa wi yɛn tara ti go na, wì senngbanra yo we ni ma yo we yɛn tara ti kagala koro yewefenne.

³¹Wòo yɔn sogo ma yo fɔ: «We yɛn lesinmbele, we woro tara ti kagala koro yewefenne. ³²Wàa pye to seyɛnɛ ke ma yiri shyen, naŋa nungba pinambiile. Eɛn fɔ, nungba wo woro go na, we ni fuun jɔnlɔ wi yɛn wa we to wi ni nala, wa Kana tara.» ³³Kona, a naŋa ŋa wi yɛn tara ti go na, wì si we pye fɔ: «Ye wele, mi yaa ki jɛn yege ŋga na fɔ ye yɛn lesinmbele ki ŋga. Ye ye to seyɛnɛ wa yaga laga na tanla, ye kari ye sa bile wa kan ye go woolo mbele funɔgo ki yɛn pe na pe yeri. ³⁴Ye kari ye sa ye ni fuun jɔnlɔ wi le ye pan wi ni na kan, pa mi yaa ki jɛn kona fɔ ye woro tara ti kagala koro yewefenne, eɛn fɔ, ye yɛn lesinmbele. Kona mi yaa ye to seyɛnɛ Simeyɔn wi kan ye yeri, mbe ye yaga yaa loo yaa pɛrɛ laga tara ti ni.» »

³⁵Naa pàa kaa pe kashara ti nawa yaara ti kanngi, a pe ni fuun nungba nungba pè si pe penjara ti yan wa pe kashara ti ni. Poro naa pe to wi ni, pàa penjara bɔtɛɛle pe yan, mɛɛ fyɛ fɔ jɛngɛ. ³⁶A pe to Zhakɔbu wì si pe pye fɔ: «Yànla kan a milan pinambiile shyen pe

†42.22: Zhene 37.21-22.

la. Mi woro Zhozufu ni, mi si woro Simeyon ni. Ko yaa jaa mbe Benzhamε wo le mbe kari wi ni fun! Ko kagala koro ke ni fuun yen na piin mi na.»

³⁷ A Uruben wì suu to wi pye fɔ: «Na mii sɔngɔɔ mbe pan Benzhamε wi ni ma kan, pa mala pinambiile shyen pe gbo. Wi le na keε, mi yaa sɔngɔɔ mbe pan wi ni ma kan.»

³⁸ A Zhakɔbu wì si pe pye fɔ: «Na pinambyɔ wi se kari ye ni fyew; katugu wi ndɔ wì ku, wo nunɔba wì koro. Na kangbanga kaa ta wa ye kondangala li ni, pa ye yaa ti mbe kari kayanɔa ni na lelewe pi ni wa kuulo tara*.»

**Zhakɔbu pinambiile
pe karisaga shyen wogo
wa Ezhipiti tara sa yaakara lɔ**

43 ¹ Funɔ kila pye na nɔgbanni na seregi wa Kana tara. ² Naa Zhakɔbu wi go woolo pàa kaa bile* nɔ pàa yiri wa Ezhipiti tara wì ka wì kɔ, a Zhakɔbu wì suu pinambiile pe pye fɔ: «Ye sɔngɔɔ wa Ezhipiti tara ye sa yaakara ta lɔ wa we kan.»

³ A Zhuda wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ki nanɔa wìgi yo maga nɔgban we ni, ma yo waga ka sɔngɔɔ sa yere wi yege sɔgɔwɔ, na we jɔnlɔ wi woro we ni. ⁴ Na kiga pye ma yaa Benzhamε wi yaga wi pinle we ni, pa we yaa kari sa yaakara ta lɔ wa ma kan. ⁵ Eεn fɔ, na kiga pye ma se yenle ki na Benzhamε wi pinle we ni, we se kari wa, katugu ki nanɔa

wì we pye ma yo waga ka sɔngɔɔ sa yere wi yege sɔgɔwɔ, na we jɔnlɔ wi woro we ni.» ⁶ Kona, a Izirayeli* wì si pe pye fɔ: «Yingi na, a yè si kapege pye na na maga yo ki nanɔa wi kan ma yo jɔnlɔ yen laga ye yeri naa?» ⁷ A pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ki nanɔa wì we yewe jɔnge woro naa we go woolo we wogo ki na, ma yo fɔ: «Ye to wi yen yinwege na le? Jɔnlɔ wa yen wa ye yeri naa le?» A wè suu yɔn sogo ma yala yewige nɔga wila we yewe ki ni. We mbaa ki jen mele fɔ wi yaa we pye mbe yo we kari we jɔnlɔ wi ni wa Ezhipiti tara?»

⁸ A Zhuda wì suu to Izirayeli wi pye fɔ: «Lefɔnmbile li yaga li pinle na ni, we ta we yiri we kari, kiga pye ma we yaa koro yinwege na, we se ku, woro naa mboro ni, konaa we piile pe ni. ⁹ Mi yaa yere wi go kala li ni, maa wi wele na yeri. Na mii sɔngɔɔ mbe pan wi ni ma kan, na mii si pan mboo tege na ma yege sɔgɔwɔ, mi yaa pye kapege pyefɔ ma na sanga pyew. ¹⁰ Ndeε ki pye wee ja mɔlɔ, anme we karisaga shyen ko pye makɔ ma sɔngɔɔ ma pan.» ¹¹ A pe to Izirayeli wì si pe pye fɔ: «Kì kaa pye yeεn, ye nɔga ko pye: «Ye tara ti yarijende ta le yeri le wa ye tuguro ti ni, ye sari kan ki nanɔa wi yeri paa yarikanga yen. Ye tige tɔnmɔ nuwɔ taan pa le jenri, naa timuwe nuwɔ taan ni, naa nuwɔ taanyaara nda pe yinri miiri*† ta ni, naa senrege jenri ni, naa pisitashi

†43.11: Miiri, nuwɔ taanyaraga kayi, nɔga ki maa taa tipige ka ni.

tige pire ni, kонаa amandi tige pire ta ni. ¹²Ye songwɔɔsaga, yàa ye kashara ti yengele ma penjara nda yan wa, yeri le. Kana ki mbe ya pye lere wa wila wa ma la mari le wa. Ye penjara shyen woro le fun. ¹³Koni ye ye jɔnlɔ wi le ye songwɔɔ wa ki naɲa wi yeri. ¹⁴Yengele na yawa pi ni fuun fɔ li ti ki naɲa wi ye yinriwe ta, wi ye to seyenle Simeyɔn wo naa Benzhamɛ pe yaga pe songwɔɔ pe pan ye ni laga. Mi wo na, na mbanla pinambiile pe la, mbe pe la.»

¹⁵A pè si yarikanra ti le, kонаa penjara tegesaga shyen ni, mee kari pe jɔnlɔ Benzhamɛ wi ni wa Ezhipiti tara, ma saa yere Zhozefu wi yege sɔgɔwɔ. ¹⁶Naa Zhozefu wila kaa Benzhamɛ wi yan pe ni, a wì si ɲa wila pye wi go ki go na wi pye fɔ: «Ki nambala mbele pe le ma kari pe ni wa na go. Ma yaayogo ka yigi maga gbo, maga kan pege sɔgɔ; katugu ki nambala mbele pe yaa li na ni yɔnlɔfugo na.» ¹⁷A ki naɲa wì si tanga Zhozefu wi senyoro ti na, mee pe le ma kari pe ni wa Zhozefu wi go. ¹⁸Naa pàa kaa ye pe ni wa Zhozefu wi go, a pè si fyɛ ma sho fɔ: «Penjara nda wàa yan pè le wa we kashara ti ni we tangala koɲgbanna li na, to kala na pè ye we ni lagame. Pè ti wè ye laga, mbe ta mbe to we na, mbe we yigi, mbe we pye kulolo, mbe we sofilele pe sho we yeri.» ¹⁹Pe yesanga wi ni wa go, a pè si fulo ɲa wila pye Zhozefu wi go ki go na wi tanla wa yeyɔngɔ ki na,

mee para wi ni, ²⁰maa pye fɔ: «Ma yee yaga we tafɔ, wàa keli ma pan laga pansaga nuɲgba ma yaakara lo. ²¹We songwɔɔsaga, naa wàa ka saa yere wa wɔnlɔsaga mbe wɔnlɔ le, a wè si we kashara ti yengele, we ni fuun nuɲgba nuɲgba wè si we penjara ti yan wa ti ni, ma yala wàa lo nda ni ti yɔn ki ni. Wè songwɔɔ ma pan ti ni. ²²Wè pan penjara ta yege ni naa mbe yaakara ta lo. Wee jen ambɔ wila we penjara ti songwɔɔ mari le wa we kashara ti ni.» ²³A naɲa wì si pe pye fɔ: «Ye cɛn yew, yaga ka fyɛ. Ye Yengele le, lo na li yen ye to wi Yengele le, lo li penjagbɔɔ le ye kan wa ye kashara ti ni. Ye penjara tila kan na yeri.»

A wì si ti a pè Simeyɔn wi wo ma pan wi ni pe kan. ²⁴A ki naɲa wì si pe pye a pè ye wa Zhozefu wi go, mee pan tɔnmɔ ni pe kan, a pè pe tɔɔɔ ti jogo[†], mee yaakara kan pe sofilele pe yeri. ²⁵A pè si pe yarikanra ti gbegɛle na Zhozefu wi singi wi pan yɔnlɔfugo na; katugu pàa ki yo pe kan ma yo pe yaa pinle mbe li Zhozefu wi ni wa wi go. ²⁶Naa Zhozefu wila kaa pan ma ye wa go, a pè si yarikanra nda pàa pan ti kan wi yeri, mee sogo ma pe yeere ti jiile wa tara wi yege sɔgɔwɔ maa gbɔgɔ. ²⁷A Zhozefu wì si pe yewe na kaa pye pe yen ngbaanla, mee pe pye fɔ: «Ye to lelee ɲa yàa wi senre yo na kan wi wa ngbaan le? Wi yen wa go na bere?» ²⁸A pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ma kulonaɲa,

[†]43.24: Mbe tɔɔɔ ti jogo, yege kɔɔ wi wele wa Zhene 18.4 laga ki sewe pyɔ wi nɔgɔna.

we to we, wi wa ngbaan, wi si yen go na bere.»

A pè si fòli ma pe yere ti sogo jenge maa gbəgo. ²⁹ A Zhozefu wì suu yege ki yirige ma wele, mæ wi jɔnlɔ Benzhamɛ wi yan, wo ɲa wila pye wi ni nɔ nunɠba we. A wì si pe yewe ma yo fɔ: «Ye punɠo jɔnlɔ ɲa yàa wi senre yo na kan wowi ɲa le?»

A wì sho naa fɔ: «Yenɠele sa yinme tirige ma na, na pinambyɔ!»

³⁰ Naa Zhozefu wila kaa wi jɔnlɔ wi yan, wi la ɲga kila wi yigi ki kala na, a wi wire ti si tanga shɔɔn wi na, a wi nɛe jaa mbe gbele, mæ fyæle ma ye yumbyɔ wa ni ma saa yanli.

³¹ Naa wila kaa wi yege ki jogo, a wì si sɔngɔɔ ma pan maga kun wi ye ni, mæ wi tunmbyeele pe pye ma yo pe yaakara ti yeæle. ³² A pè si Zhozefu wi yaakara ti kan wi yeri wi ye, maa to seyɛenle pe woro kan pe yeri pe ye, ma Ezhipiti tara fenne mbele pàa pye na nii wa wi go pe woro kan pe yeri fun pe ye, katugu Ezhipiti tara fenne pe sila pye na pinlele mbaa nii Eburuye pe ni. Ezhipiti tara fenne pe yarifugo layi.

³³ A Zhozefu wi to seyɛenle pè si cɛn wi yege sɔɠwɔ, maga le lerefɔ wi na, fɔ ma saa gbɔn jɔnlɔfɔ wi na ma yala pe lelewe pi ni. Kila pe pari, a pe nɛe pe ye wele. ³⁴ A Zhozefu wì si ti a pè yaakara nda tila pye le wi yege sɔɠwɔ ta wɔ pe kan. Benzhamɛ wo la tasaga kanɠurugo ta ma we wi to seyɛenle pe ni fuun nunɠba nunɠba pe woro ti na. A pè si wɔ ma tin nɛe yɔɠɔri wi ni ja.

Zhozefu wila wi to seyɛenle pe wa ma wele

44 ¹ Ko punɠo na, a Zhozefu wì sigi yo ɲa wila pye wi go ki go na wi kan fɔ: «Ki nambala mbele pe kashara ti lele mari yinyin jenge yarilire ta ni, mbe yala pe mbe ya nda le ti ni. Ma si pe ni fuun nunɠba nunɠba pe penjara ti sɔngɔɔ mari le wa pe kashara ti nawa le yɔn na. ² Mala wɔjenne na li yen warifuwe wolo li le fun wa pe punɠo jɔnlɔ wi kasha ki ni, naa penjara nda wì pan mbe bile* wi lɔ ti ni.»

Zhozefu wila senre nda yo ɲa wila pye wi go ki go na wi kan, a wì sigi kagala ke pye. ³ Ki goto, naa laga kila kaa laga, a pè sigi nambala poro naa pe sofilele pe yaga a pè kari. ⁴ Naa pàa kaa yiri wa ca ki ni na kee, pe sila ta mbe lali jenge, a Zhozefu wì sigi yo naɲa ɲa wila pye wi go ki go na wi kan fɔ: «Yiri ma taga ki nambala mbele pe na ma pe purɔ, na maga sa pe yigi ma pe yewe ma pe pye fɔ: «Yinɠi na, a yè si kapege tɛge ma kajenge ki fɔɠ tɔn? ⁵ Yinɠi na, a yè silan tafɔ wi wɔjenne li yu, lo na wi maa wele wa li ni na jɛere yaan? ɲga yè pye yeen ki woro ma yɔn.» »

⁶ ɲa wi yen Zhozefu wi go ki go na, wì si taga pe na ma saa pe yigi konɔ mæ ki senre ti yo pe kan. ⁷ A pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yinɠi na, a we tafɔ wi nɛe para yeen? Yenɠele sa woro mbele ma kulolo we shɔ ki kapege ɲga ki pyewe ni. ⁸ Wele, penjara nda wàa yan wa we

kashara ti ni, wè sɔngɔɔ ma yiri wa Kana tara ma pan ti ni ma kan. Yĩngi na, wee penjara nakoma te yu wa ma tafɔ wi go? ⁹Na ki wɔjenne liga yan ɲa tuguro we ni, ki daga pe wo gbo; pa woro sanmbala we yaa pye ma kulolo.» ¹⁰A naɲa wì sho fɔ: «Kò yɔn. Senre nda yè yo, ki pye ki yala ti ni. Eɛn fɔ, na mi ka wɔjenne li yan lere ɲa yeri, wo wi yaa pye na kulo we, yoro sanmbala ye kala se pye wa.»

¹¹Kì kaa pye ma, a pe ni fuun nuɲgba nuɲgba pè si fyɛɛle ma pe kashara ti tirige tara mɛɛ ti yengele. ¹²A naɲa wì si kashara ti san ma wele, maga le wa ndɔfɔ wi wogo ki na, ma saa ki wa wa jɔnlɔfɔ wi wogo ki na. A pè si wɔjenne li yan wa jɔnlɔfɔ Benzhamɛ kasha ki ni. ¹³A pe jatere wì si piri pe na fɔ jɛngɛ, a pè si pe yaripɔɔ ti walagi lawɔɔ ti na, mɛɛ pe tuguro ti tagala wa pe sofilele pe na, mɛɛ sɔngɔɔ wa ca.

¹⁴A Zhuda wo naa wi to seyɛnle pe ni, pè si saa gbɔn wa Zhozefu wi go maa ta wa bere. A pè si to tara wi yege sɔgɔwɔ. ¹⁵A Zhozefu wì si pe pye fɔ: «Yĩngi kala yè pye yɛɛn? Ye sigi jen mbe yo lere ɲa wi yɛn paa mi si yɛn, yawa yɛn wi yeri mbaa jɛere yaan?» ¹⁶A Zhuda wì suu pye fɔ: «We yaa yo mele na tafɔ ma kan? Yĩngi senre we yaa yo mbege naga fɔ we kapyege ma? Yɛnɲele lo li woro mbele ma kulolo we kapege ki yirige funwa na. Wele, we yaa pye na tafɔ ma kulolo woro naa wɔjenne li yan ɲa kasha wi ni.» ¹⁷A

Zhozefu wì sho fɔ: «Yɛnɲele liga ka ti mbe ko pye! Wɔjenne li yan ɲa yeri wo mi yaa le na kulo. Eɛn fɔ, yoro sanmbala ye sɔngɔɔ yaa kee yeyingɛ na ye to wi kɔɔgɔ.»

¹⁸Kì kaa pye ma, a Zhuda wì si fulo wa Zhozefu wi tanla, ma sho fɔ: «Na tafɔ, mila ma yɛnri, ma yɛɛ yaga, mi ɲa ma kulonɲa mila jaa mbe para ma ni, maga ka nawa ɲgban na tafɔ, katugu mboro naa Farawɔn wi ni yè yala. ¹⁹Na tafɔ màa keli ma we yewe fɔ na kaa pye we to wi yɛn wa go na bere, nakosima we nɔsepɔɔ wa yɛn wa naa le? ²⁰We tafɔ wàa ma yɔn sogo ma yo fɔ we to leleɛ wi yɛn wa, konaa we puɲgo jɔnlɔ wi ni. Wì wo se wa wi lelewe pi ni. Wi yɛn ma we to wi ndanla jɛngɛ, katugu wo nuɲgba wì koro pe nɔ yinne li ni. Pinambyɔ sanɲa wo la ku. ²¹Na tafɔ, a mà sigi yo woro mbele ma kulolo we kan ma yo we pan wi ni laga ma yeri, fɔ maa jaa mboo yan yenle ni. ²²Na tafɔ, a wè sigi yo ma kan ma yo pyɔ wi se ya laga wi to wi na, fɔ na wiga laga wi na, pa tofɔ wi yaa ku. ²³Eɛn fɔ, màa ki yo woro mbele ma kulolo we kan fɔ na we puɲgo jɔnlɔ wii pinle mbe pan we ni, waga ka pan mbe yere ma yege sɔgɔwɔ naa. ²⁴Na wàa kaa sɔngɔɔ ma kari we to wi kɔɔgɔ, ma kulonɲa we, a wè si senre nda fuun màa yo we kan ti yege yo wi kan. ²⁵A we to wì si kaa ki yo we kan naa, ma yo we sɔngɔɔ laga, we pan we yarilire jenri lɔ. ²⁶A wè suu yɔn sogo ma yo fɔ we se ya

kari wa kaawɔ we punjo jɔnlɔ wi pinle we ni, pa kona we yaa kari; katugu we se ya yere ki naŋa wi yege sɔɔwɔ, na we jɔnlɔ wi woro we ni. ²⁷Ma kulonaŋa, we to we, a wì si we pye fɔ: Yege jen ma yo na jɔ Arasheli pinambiile shyen wì se na kan, ²⁸pe ni, nunɔba kɔ wa wara wara. Mi yen naga jate ma yo yanyaraga kùu gbo maa kɔɔnlɔ yuroyuroyuro, katugu m̀i suu yan naa, fɔ ma pan ma gbɔn nala. ²⁹A ye nɛɛ jaa mbe sanŋa wo le naa. Na kanɔbanga kaa ta, pa ye yaa ti mbe kari kayanŋa ni wa kuulo tara*, wa na lelewe pi ni.

³⁰«Koni na mi ka sɔngɔrɔ wa na to ŋa wi yen ma kulonaŋa wi yeri, na pyɔ wi woro we ni, wì mara wi to wi na ma gbɔn yege ŋa na, ³¹na wii pyɔ wi yan wi sɔngɔrɔ ma kari we ni, pa wi yaa ku. Pa kona we yaa ti wi ku kayanŋa ni wa wi lelewe pi ni. ³²Katugu mi ŋa ma kulonaŋa, m̀i yere pyɔ wi go kala li ni, mala to wi pye fɔ: «Na mii sɔngɔrɔ mbe pan pyɔ wi ni ma kan, pa mi yaa pye kapege pyefɔ ma yege sɔɔwɔ wagati wi ni fuun ni.» ³³Ki kala na, mi yen nɔɔ yenri, mi ŋa ma kulonaŋa, maga yaga mbe koro laga pyɔ wi yɔnlɔ mbe pye na tafɔ ma kulonaŋa, janjo pyɔ wi ta wi sɔngɔrɔ wi ndeɛle sanmbala pe ni. ³⁴Mi se ya sɔngɔrɔ wa na to wi yeri, na pyɔ wi woro na ni. Jɔlɔɔ ŋga ki yaa na to wi ta, mi se ya mbege yan mbege kun na yeɛ ni.»

Zhozefu wila wi yeɛ naga wi ndeɛle naa wi jɔnlɔ pe na

45 ¹Ki kaa pye ma, Zhozefu wi sila ya mbege kun wi yeɛ ni leele mbele pàa pye le wi tanla pe yege na. A wì si ti a pè leele pe ni fuun pe yirige wa funwa na.

Kona, a Zhozefu wì si koro wi ye wo naa wi to seyɛenle pe ni, a wì suu yeɛ naga pe na†. ²A wi nɛɛ gbele ŋgbanga fɔ a Ezhipiti tara fenne pège logo. A Farawɔn* go woolo pège logo fun. ³A Zhozefu wì suu to seyɛenle pe pye fɔ: «Muwi mi yen Zhozefu we. Na to wi yen go na bere le?»

Ɛen fɔ, kila to pe yɔn na le wi yege sɔɔwɔ, pe sila ya mboo yɔn sogo. ⁴A Zhozefu wì suu to seyɛenle pe pye fɔ: «Ye fulo laga na tanla.»

A pè si fulo wa wi tanla. A Zhozefu wì si pe pye naa fɔ: «Muwi mi yen Zhozefu, ye jɔnlɔ ŋa yàa pɛɛ, a pè pan wi ni laga Ezhipiti tara. ⁵Koni yaga ka ye jatere wi piri ye yeɛ na, mbe nawa ŋgban ye yeɛ ni mbe yo yàa na pɛɛ, a pè pan na ni lagame. Yenŋele lo lilan torogo laga ye yege janjo mbe ye go sho. ⁶Funjo ki to ma ta yegele shyen makɔ. Yegele kanjurugo ngele kaa paan naa, pe se ka ya mbe yariluguro lugu, pe se si ka ya mbe yarilire kɔn fun. ⁷Yenŋele lo lilan torogo laga ki tara nda ti ni ye yege, janjo ye setirige piile ta laga tara ti ni, ye koro go na. Ko yen fɔ ye legerɛ mbe sho.

†45.1: Kapye 7.13.

⁸Yoro ma yànlà torogo lagame, een fɔ, Yenjele loli. Lo lilan tege mala pye Farawɔn wi legbɔɔ ɲa wi yen fannga fɔ, mala tege wunlunaɲa wi go ki go na, konaa mala tege Ezhipiti tara ti ni fuun ti go na. ⁹Ye fyeele ye sɔngɔɔ wa na to wi yeri, yoo pye fɔ: «Ma pinambyɔ Zhozefu wì yo wège yo ma kan fɔ: Yenjele lùu tege Ezhipiti tara ti ni fuun ti go na. Fɔ ma yiri ma kari wi kɔrɔgɔ, maga ka mɔ. ¹⁰Fɔ ma yaa sa cɛn wa Gosheni tara ti ni, mboro naa ma piile, naa ma pishyenwoolo, naa ma sikaala naa simbaala, naa nere konaa ma yarijende ti ni fuun ti ni. Kiga pye ma, pa ma yaa pye laga na tanla. ¹¹Fɔ mi yaa la yaakara kaan ma yeri lagame, mboro, naa ma go woolo pe ni, naa ma yaayoro ti ni, jaŋgo yaraga ka kpe ka ka ye la, katugu fungo ki yaa yegele kanjurugo pye laga tara ti ni naa†.»

¹²A Zhozefu wì si pe pye naa fɔ: «Ye yen naga yaan yenle ni, a na jɔnlɔ Benzhamɛ fun wi yen naga yaan yenle ni, fɔ mi jate mi yen na para ye ni. ¹³Gbɔgɔwɔ mba fuun m̀ ta laga Ezhipiti tara, ye kari ye saa senre yo na to wi kan, konaa ɲga fuun yè yan laga ki ni. Ye si fyeele ye pan na to wi ni laga.»

¹⁴A Zhozefu wì si keyen wa wi jɔnlɔ Benzhamɛ wi yɔlɔgɔ maa shari. A Benzhamɛ fun wì keyen wa wi yɔlɔgɔ maa shari, a pe ni fuun shyen pe nɛɛ gbele nayinme pi kala na. ¹⁵Zhozefu wìla keyen

wa wi to seyɛenle pe yɔlɔgɔ fun, na gbele nayinme pi kala na. Kona, a wi ndɛɛle pè si kotogo ta na para wi ni.

Wunlunaɲa wìla Zhakɔbu wi yeri

ma yo wi sa cɛn wa Ezhipiti tara

¹⁶Farawɔn wo naa wi go woolo pe ni pàa ki logo ma yo Zhozefu wi to seyɛenle pàa pan wa Ezhipiti tara. A k̀ si nayinme kan Farawɔn wo naa wi legbɔɔ pe yeri. ¹⁷A Farawɔn wì si Zhozefu wi pye fɔ: «Ki yo ma to seyɛenle pe kan fɔ pe pe tuguro ti taga pe yaayoro ti na, pe sɔngɔɔ wa Kana tara ¹⁸pe sa pe to wi le, naa pe go woolo pe ni, pe pan pe ni laga na tanla. Mi yaa cɛnsaga kan pe yeri laga Ezhipiti tara ti laga ɲga k̀ yɔn ma wɛ ki ni fuun na ki ni. Tara ti yarijende ti yaa pye pe woro. ¹⁹Ki yo maga ɲgban fun ma to seyɛenle pe ni fɔ pe wotoroye pele le laga Ezhipiti tara, pe kari pe ni pe sa pe jɛɛle, naa pe piile konaa pe to wi le pe pan pe ni. ²⁰Yaara nda pe yaa pan mbe toro wa, ti wogo kiga ka pe ya, katugu pe yaa pan mbe cɛn laga Ezhipiti tara ti laga ɲga k̀ yɔn ma wɛ ki ni fuun na ko ni.»

²¹A Izirayeli* wi pinambiile pè si ɲga Farawɔn wìla yo ki pye ma. A Zhozefu wì si wotoroye kan pe yeri naa yaakara ni pe kondangala li na, ma yala Farawɔn wi senyoro ti ni. ²²Wìla yaripɔɔ fɔnndɔ nungba nungba kankan pe ni fuun nungba

†45.9-11: Kapye 7.14.

nunġba pe yeri. Eɛn fɔ, wila yariƨɔɔ teġesaga kaŋġurugo kan Benzhamɛ wo yeri, naa warifuwe pyɔ cɛnme taanri (300) ni. ²³A wì suu to wi torogo yaara ni. Wila Ezhipiti tara yarijende tuguro taga sofile nambala kɛ na, ma bile*, naa buru, naa yarilire tuguro taga sofile nɛɛle kɛ na wi to wi kondangala li na. ²⁴A Zhozefu wì sigi yo wi to seyɛenle pe kan fɔ: «Yaga ka sa win konɔ.» A wì si pe yaga, a pè kari.

²⁵A pè si yiri wa Ezhipiti tara ma saa gbɔn wa Kana tara, wa pe to Zhakɔbu wi na. ²⁶A pè sigi yo pe to wi kan fɔ: «Zhozefu wi yen go na bere. Wo yere wi yen Ezhipiti tara ti go na.»

Eɛn fɔ, a Zhakɔbu wì si pyeri dinw, katugu wi sila taga pe senyoro ti na. ²⁷Senre nda fuun Zhozefu wila yo, a pè si ti ni fuun ti yege yo Zhakɔbu wi kan. A pè si wotoroye mbele Zhozefu wila torogo ma yo pe saa le pe naga wi na. Kona, a Zhakɔbu wi jatere wì si cɛn wi na laga nunġba. ²⁸A Izirayeli wì sho fɔ: «Yeri yaga ma. Na pinambyɔ Zhozefu wi yen go na bere! Mi yaa kari saa yan, si jen mbe ku.»

Zhakɔbu naa wi go woolo pàa kari wa Ezhipiti tara

46 ¹Kona, a Izirayeli wì si le ma kari wi kɛɛ yaara ti ni fuun ti ni. Naa wila ka saa gbɔn wa Berisheba, a wì si saara* wɔ wi to Izaki wi Yenġele li yeri. ²Ki

yembinɛ li ni, a Yenġele li si para Izirayeli wi ni yariyanra ta ni maa yeri fɔ: «Zhakɔbu! Zhakɔbu!» A Izirayeli wì si sho ma yo: «Naw.»

³A Yenġele li sho fɔ: «Muwi mi yen Yenġele, ma to Izaki wi Yenġele le. Maga ka fyɛ mbe kari wa Ezhipiti tara, katugu mi yaa ka ma setirige piile pe pye pe leġɛ, mbe pe pye cɛnle gbene wa ki tara ti ni. ⁴Mi jate mi yaa pinle mbe kari ma ni wa Ezhipiti tara, mi jate mi yaa kɔɔn pye ma sɔŋɔɔɔ laga naa fun. Ma kusanga ni, Zhozefu wo wi yaa kɔɔn yengele ke tɔn.»

⁵A Zhakɔbu wì si yiri wa Berisheba ma kari. Wotoroye mbele Farawɔn* wila torogo kondangala li na, a Zhakɔbu wi pinambiile pè si pe to Zhakɔbu, wo naa pe piile, naa pe jɛɛle pe le wa pe ni. ⁶Pàa kari fun pe yaayoro ŋgbeleye yo naa pe yarijende nda fuun pàa ta wa Kana tara ti ni. A Zhakɔbu wì si kari wa Ezhipiti tara wo naa wi go woolo pe ni fuun pe ni†. ⁷Zhakɔbu wila kari wa Ezhipiti tara wo naa wi pinambiile, naa wi sumborombiile, naa wi pishyenwoolo nambala naa jɛɛle, konaa wi go woolo pe ni fuun pe ni.

Zhakɔbu setirige piile pe mɛɛɛ ti nda

⁸Izirayeli setirige piile mbele pàa pan wa Ezhipiti tara pe mɛɛɛ ti nda: Zhakɔbu naa wi pinambiile konaa wi pishyenwoolo. Zhakɔbu

†46.6: Kapyɛ 7.15.

pinambyo kongbanna wo lawi ŋa Uruben. ⁹Uruben pinambiile pe mere ti nda: Hanɔki, naa Palu, naa Hezirɔn konaa Karimi. ¹⁰Simeyɔn pinambiile pe mere ti nda: Yemuweli, naa Yamini, naa Owadi, naa Yakini, naa Sokari konaa Kana tara fenne jɔ wi pinambyo Sawuli wi ni. ¹¹Levi pinambiile pe mere ti nda: Gerishɔn naa Kehati konaa Merari. ¹²Zhuda pinambiile pe mere ti nda: Eri, naa Ona, naa Shela, naa Perezi konaa Zera; ɛɛn fɔ, Eri naa Ona poro la ku wa Kana tara. Perezi pinambiile poro la pye Hezirɔn konaa Hamuli. ¹³Isakari pinambiile pe mere ti nda: Tola, naa Puva, naa Yɔbu konaa Shimirɔn. ¹⁴Zabulɔn pinambiile pe mere ti nda: Seredi, naa Elɔn konaa Yaleyeli.

¹⁵Ki pinambiile mbele poro wele Leya wila se Zhakɔbu wi na wa Padamu Aramu tara, ma pinle wi sumborombyo Dina wi ni. Wi pinambiile naa wi sumborombiile, mbe pinle wi pishyenwoolo pe ni, pe ni fuun paa pye lere nafa ma yiri ke ma yiri taanri. ¹⁶Gadi pinambiile pe mere ti nda: Sifiyɔn, naa Hagi naa Shuni, naa Ezibɔn, naa Eri, naa Arɔdi konaa Arɛli. ¹⁷Aseri pinambiile pe mere ti nda: Yimina, naa Yishiva, naa Yishivi konaa Beriya, naa pe nɔsepyo sumboro Sera. Beriya pinambiile pe mere ti nda: Heberi naa Malikiyeli.

¹⁸Zhakɔbu naa Zilipa pe setirige piile poro la wele mbele yɛɛn. Paa pye lere ke ma yiri kɔgɔlɔni. Zilipa wo Laban wila kan wi sumborombyo Leya wi yeri wi kulojo.

¹⁹Zhakɔbu wi jɔ Arasheli wi pinambiile pe mere ti nda: Zhouzefu naa Benzhamɛ. ²⁰Pinambiile shyen Zhouzefu wila se wi jɔ Asenati wi na wa Ezhipiti tara. Pe mere ti nda: Manase naa Efirayimu. Oni ca saraga wɔfɔ* Potifera wo sumborombyo lawi Asenati†.

²¹Benzhamɛ pinambiile pe mere ti nda: Bela, naa Bekeri, naa Ashibeli, naa Gera, naa Naama, naa Ehi, naa Dɔrɔshi, naa Mupimu, naa Hupimu konaa Aridi. ²²Arasheli wila setirige piile mbele se Zhakɔbu wi na poro wele yɛɛn. Pe ni fuun paa pye lere ke ma yiri tijere. ²³Dan wi pinambyo wi mege ki ŋga: Hushimu. ²⁴Nefitali pinambiile pe mere ti nda: Yazeyeli, naa Guni, naa Yezeri konaa Shilemu.

²⁵Zhakɔbu naa Biliha pe setirige piile poro la wele yɛɛn. Pe ni fuun paa pye lere kɔlɔshyen. Biliha wo Laban wila kan wi sumborombyo Arasheli wi yeri wi kulojo.

²⁶Leele mbele paa pinle Zhakɔbu wi ni ma kari wa Ezhipiti tara, ma pye wo jate go woolo, paa pye lere nafa taanri ma yiri kɔgɔlɔni. Wi pinambiile pe jɛɛle pe sila poro jiri. ²⁷Zhouzefu wi pinambiile shyen mbele wila se wa Ezhipiti tara poro ka taga Zhakɔbu wi go woolo

†46.20: Zhene 41.50-52.

mbele pàa saa cen wa Ezhipiti tara, pe yaa pye lere nafa taanri ma yiri ke†.

Zhakɔbu wila ye wa Ezhipiti tara

²⁸ Kona, a Zhakɔbu wì si Zhuda wì torogo wa wi yee yege ma yo wi saga yo Zhozefu wi kan wi keli wi pan wi na wa Gosheni tara. A pè si saa gbɔn wa Gosheni tara. ²⁹ A Zhozefu wì si ti a pòo wotoro wi gbegele wi kan. A wì si ye wa wi ni mɛɛ kari saa to Izirayeli wi fili wa Gosheni tara. Naa wila ka saa wi yan sanga ŋa ni, a wì si fe ma keyen wa wi yɔɔɔɔ, mɛɛ gbele ma mɔ wa wi yɔɔɔɔ. ³⁰ A Izirayeli wì si Zhozefu wi pye fɔ: «Koni mbe ya mbe ku, katugu ma yen go na bere, a mɔɔ yan.» ³¹ A Zhozefu wì suu to seyɛɛnɛ poro naa wì to go woolo pe pye fɔ: «Mi yaa kari sa ye panga wogo ki yo Farawɔn wi kan, fɔ na to seyɛɛnɛ naa na to go woolo mbele pàa pye wa Kana tara, pè pan laga na kɔɔɔɔ. ³² Mi yaa ki yege yo wi kan fɔ ye yen yaayoro korofenne, yaayoro tunŋgo ye maa piin; fɔ yè pan ye simbaala, naa ye sikaala, naa ye nɛɛ konaa ye kɛɛ yaara ti ni fuun ti ni. ³³ Na Farawɔn wiga ka ye yeri mbe ye yewe fɔ: «Yiŋgi tunŋgo ye maa piin?» ³⁴ Yoo yɔn sogo ye yo

fɔ: «Woro mbele ma kulonambala we yen yaayoro korofenne, mɛɛ we yen piile fɔ ma pan ma gbɔn nala, paa yege ŋga na we teleye pàa pye naga piin.» Kiga pye ma, pa ye yaa cen laga Gosheni tara, katugu yaayoro korofenne pe yen Ezhipiti tara fenne pe yarifugo.»

47 ¹ A Zhozefu wì si saa ki yo Farawɔn* wi kan ma yo fɔ: «Na to naa na to seyɛɛnɛ pè yiri wa Kana tara ma pan pe simbaala, naa pe sikaala, naa pe nɛɛ, konaa pe kɛɛ yaara ti ni fuun ti ni. Pe yen wa Gosheni tara.»

² A wì suu to seyɛɛnɛ kanŋurugo le ma kari ma saa pe naga Farawɔn wi na. ³ A Farawɔn wì si pe yewe ma yo fɔ: «Yiŋgi tunŋgo ye maa piin?» A pè si Farawɔn wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Woro mbele ma kulonambala, we yen yaayoro korofenne paa yege ŋga na we teleye pàa pye.» ⁴ A pè suu pye naa fɔ: «Wè pan mbe cen laga ki tara nda ti ni, katugu funŋgo kila seregi wa Kana tara ti ni. Woro mbele ma kulonambala, yan si koro naa wa we yaayoro kɔnrisara we yaayoro tila kaa. We yen nɔɔ yenri, woro mbele ma kulonambala, maga yaga we sa cen wa Gosheni tara.» ⁵ A Farawɔn wì si Zhozefu wi pye fɔ:

†46.27: Yɔn ŋga kì naga ma yo nafa taanri mari ke, jirige ki ni ko yɔn ko ma kila yiri wa Kana tara ma pan wa Ezhipiti tara. Eɛn fɔ, naa senre ti yofɔ wila pye na jaa mbe leele pe yɔn ki kan, ki yaa pye wila nawa to Eri naa Ona pe na, poro mbele pàa ku wa Kana tara, Zhene 46.12; konaa ma nawa to fun Manase naa Efirayimu pe na, poro mbele Zhozefu wila se wa Ezhipiti tara, Zhene 46.20. Wa Yenŋele senre sewe lee ŋa wi yen Gireki senre ni wi ni, yɔn ŋga kì kan ki yen nafa taanri ma yiri ke ma yiri kanŋurugo; ko pan ma, katugu ki yaa pye pàa kaa Manase naa Efirayimu pe setirige piile kanŋurugo pe jiri ma pe taga wa fun; Eki 1.5; Kapye 7.14.

«Koni ma to naa ma to seyɛenle pè pan ma kɔrɔgɔ, ⁶ Ezhipiti tara ti yen ma kɛɛ na. Pe pye pe sa cɛn wa tara ti laga nga kɪ yɔn ma we ki ni fuun na ko ni. Pe sa cɛn wa Gosheni tara. Na maga si pele yan pe yen pe ni tunmbyeele, ma pe tɛgɛ mi jate na yaayoro ti go na.»

⁷ A Zhozɛfu wì si ti a pè pan wi to wi ni, a wì saa wi naga Farawɔn wi na. A Zhakɔbu wì si duwaw pye Farawɔn wi kan. ⁸ A Farawɔn wì si Zhakɔbu wi yewe ma yo fɔ: «Mà ta yele jori?» ⁹ A Zhakɔbu wì si Farawɔn wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Yelee yen na yelee cɛnmɛ naa nafa ma yiri kɛ (130), mi ma yiri tara ta ni ma saa cɛn tara ta ni paa nambanɲa yen. Yelee yɔn nga m̀i pye kii lɛgɛ, mɛɛ tijanga na na. Kii na tɛleye pe yegele yɔn ki bɔ, poro fun pàa pye na cɛɛn na toro paa na yen.»

¹⁰ A Zhakɔbu wì si duwaw pye naa Farawɔn wi kan mɛɛ yiri le wi tanla ma kari.

¹¹ A Zhozɛfu wì si saa censaga kan wi to naa wi to seyɛenle pe yeri, wa Ezhipiti tara laga nga kɪ yɔn ma we ki ni fuun na ki ni, wa Aramisese ca wasege ki ni, ma yala Farawɔn wi senyoro ti ni. Wìla tara ta kan pe yeri. ¹² Zhozɛfu wìla pye na yaakara kaan wi to, naa wi to seyɛenle konaa wi to go woolo pe ni fuun pe yeri ma yala leele pe yɔn ki ni.

Zhozɛfu wìla pye na Ezhipiti tara woolo pe yege sinni yege nga na

¹³ Fungo kila ngban jɛngɛ, yaakara sila pye tara ti laga ka kpe ni. Ezhipiti tara fenne naa Kana tara fenne pàa pye na cogo fungo ki kɛɛ. ¹⁴ Ezhipiti tara penjara naa Kana tara penjara nda fuun pàa bile* wi lɔ ti ni Zhozɛfu wi yeri, wìla ti gbogolo ma saa ti tege wa Farawɔn wi go. ¹⁵ Naa Ezhipiti tara penjara to naa Kana tara penjara tila kaa kɔ, a Ezhipiti tara fenne pè si pan ma Zhozɛfu wi pye fɔ: «Yaakara ta kan we yeri! Penjara nda tì kɔ we yeri ko kala na, ye mbe we yaga we ku na ye yege sɔgɔwɔ le?» ¹⁶ A Zhozɛfu wì si pe pye fɔ: «Kì kaa pye penjara tì kɔ ye yeri, yaa paan ye yaayoro ngbeleye yi ni na kan, pa mi yaa layi sunru ye yeri yaakara na.»

¹⁷ A pè si pan pe yaayoro ngbeleye yi ni Zhozɛfu wi kan. A wi nɛɛ yaakara kaan pe yeri nari sunru pe shɔnye, naa simbaala, naa sikaala, naa nɛɛ konaa pe sofilele pe na. Ki yelee li ni, wìla yaakara kan pe yeri mari suru pe yaayoro ti na.

¹⁸ Ko yelee lo torongɔlɔ, ki yelapanna, a pè si pan naa Zhozɛfu wì kɔrɔgɔ maa pye fɔ: «We sege lara ma na we tafɔ, fɔ we penjara ti ni fuun tì kɔ we yeri, a wè pan we yaayoro ngbeleye yi ni mayi kan we tafɔ ma yeri. Yaraga ko ka si koro we yeri we kan ma yeri we tafɔ, kaawɔ woro jate konaa tara

nda ti yen we yeri to. ¹⁹ Maga ka ti we ku ma yege sɔgɔwɔ mbe tara nda ti yen we yeri ti yaga waga. Woro naa tara nda ti yen we yeri ti ni, we lɔ yaakara na, pa we yaa pye Farawɔn wi kulolo, woro naa tara nda ti yen we yeri ti ni. Yariluguro kan we yeri we lugu jaŋgo we koro go na, waga ka ta mbe ku, tara nda ti yen we yeri tiga ka koro waga.»

²⁰ A Zhozufu wì si Ezhipiti tara fenne pe tara ti ni fuun ti lɔ mari kan Farawɔn wi yeri. Ezhipiti tara fenne pe ni fuun nuŋgba nuŋgba pàa pe keere ti pere, katugu fuŋgo kila ngban pe na fɔ jenge. Kì kaa pye ma, a Ezhipiti tara ti ni fuun ti si pye Farawɔn wi woro. ²¹ A Zhozufu wì si ti a leele pè pan ma cen wa cagbɔrɔ gbɔrɔ ti ni†, maga le wa Ezhipiti tara ti go nga na, ma saa ki wa ti go nga na. ²² Een fɔ, Ezhipiti tara saraga wɔfenne* pe tara to tila koro Zhozufu wi sila lɔ, katugu Farawɔn wila ngasele la tege, na làa ti a paa kajenge piin saraga wɔfenne pe kan. Pe yɔn suro pàa pye nari taa ki ngasele na Farawɔn wila tege lo kala na. Ko kala na poro sila pe tara ti pere.

²³ A Zhozufu wì si tara woolo pe pye fɔ: «Mì ye lɔ nala, yoro naa ye tara Farawɔn wi kan. Mi yaa bile luguwoo kan ye yeri ye sa lugu wa

ye keere ti ni. ²⁴ Na yaga ka yarilire ti kɔn sanga ŋa ni, ye yaa walisaga kaŋgurugo wogo ki kan Farawɔn wi yeri. Walisara tijere sannda to yaa pye ye woro, ye ta pye luguworo, ye ta tege yaa kaa yoro naa ye piile naa ye go woolo pe ni.» ²⁵ A pè suu pye fɔ: «Mà we go shɔ we tafɔ! Mà kajenge pye we kan, wè yere ki na mbe pye Farawɔn wi kulolo.»

²⁶ A Zhozufu wì sigi ngasele na li tege wa Ezhipiti tara ali ma pan ma gbɔn nala, fɔ pe keere yarilire ti walisaga kaŋgurugo wogo ki yaa pye Farawɔn wi wogo. Kaawɔ tara nda tila pye saraga wɔfenne pe woro to ti sila pye Farawɔn wi woro.

Zhakɔbu wi senre puŋgo woro nda wila yo Zhozufu wi kan

²⁷ Izirayeli* wila saa cen wa Ezhipiti tara wa Gosheni wasege ki ni (wo naa wi go woolo pe ni). Pàa tara ta ta mari pye pe woro. Pàa se ma lege fɔ jenge. ²⁸ Zhakɔbu wila pye wa Ezhipiti tara ye le ke ma yiri kɔlɔshyen. Wi yinwege ki ni fuun kila pye ye le cenme naa nafa shyen ma yiri kɔlɔshyen (147).

²⁹ Naa Zhakɔbu wi kusanga wila kaa na yɔngɔ, a wì suu pinambyɔ Zhozufu wì yeri maa pye fɔ: «Na kiga pye na kala lɔɔn ndanla, mila ma yenri, ma kee ki le laga na

†47.21: Laga nga kì yo fɔ: A leele pè pan ma cen wa cagbɔrɔ gbɔrɔ ti ni, sewe leele pele ni kì yo wa fɔ: A Zhozufu wì si leele pe le kulowo pi ni maga le tara ti go nga na ma saa ki wa go nga na.

jegbɔɔ li nɔɔ† ma yɔn kan na yeri, fɔ ma yaa ka kajɛŋɛ pye na kan mbe koro sinŋɛ na ni, fɔ ma se kanla le laga Ezhipiti tara. ³⁰ Na mi ka ka ku mbe taga wa na teleye pe na, mala le ma yiri na ni laga Ezhipiti tara, ma sanla le wa pe fanga ki ni.» A Zhozefu wì sho fɔ: «Senre nda mà yo, mi yaa ki kala li pye†.» ³¹ A Zhakɔbu wì suu pye fɔ: «Wugu mala kan ki wogo ki na.» A Zhozefu wì si wugu maa kan ki wogo ki na. A Zhakɔbu wì si sogo maa yege ki jiile wa wi sinleyaraga ki go kee ki na†, maa gbɔɔ.

Zhakɔbu wìla duwaw pye Zhozefu pinambiile pe kan

48 ¹ Ki kagala ke punɔgo na, a pè si saa ki yo Zhozefu wì kan ma yo fɔ: «Wele, ma to wi woro ŋgbaan.» A wì si kari wi pinambiile shyen Manase naa Efirayimu pe ni wa wi to wi yeri. ² A pè sigi yo Zhakɔbu wì kan fɔ: «Ma pinambyɔ Zhozefu wì ŋa wila paan laga ma kɔrɔɔ.» A Izirayeli* wì si fanŋga le wi yee ni, ma yiri ma cɛn wi sinleyaraga ki na. ³ A Zhakɔbu wì si Zhozefu wì pye fɔ: «Yenŋele na yawa pi ni fuun fɔ, làa li yee naga na na wa Luzi ca ki ni, wa Kana

tara, ma duwaw na na. ⁴ Làa na pye fɔ: «Mi yaa ma pye sevɔ, mbɔɔn setirige piile pe pye pe lege, mbɔɔn pye cengele legerɛ to. Mi yaa kaga tara nda ti kan ma setirige piile pe yeri mboro punɔgo na, ti pye pe woro wagati wi ni fuun†.» ⁵ Koni, ma pinambiile shyen Efirayimu naa Manase, poro mbele mà se laga Ezhipiti tara sannu mbe sa pan ma kɔrɔɔ, pe yaa pye na woolo paa yege ŋga na Uruben naa Simeyɔn pe yen na woolo we. ⁶ Eɛn fɔ, piile mbele mà se poro punɔgo na, poro pe yaa pye ma woolo. Pe yaa ka pe tasaga ta wa pe ndeɛle pe kɔrɔɔ ki ni. ⁷ Na sɔngɔrɔsaga ma yiri wa Mezopotami tara na paan wa Kana tara, a ma nɔ Arasheli wì si ku na yeri wa konɔ, ki laga ki sila lali Efirata ca ki ni. A m̀ suu le wa Efirata ca kologo ki yɔn na. Efirata ca ko ki yen Betileemu ca ye†.»

⁸ A Izirayeli wì si Zhozefu wì pinambiile pe yan, mee yewe ma yo fɔ: «Ambene wele mbele poro?» ⁹ A Zhozefu wì suu to wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Yenŋele li pinambiile mbele kan na yeri laga Ezhipiti tara poro wele.»

A Izirayeli wì sho fɔ: «Mi yen nɔɔ yenri, pe pye pe fulo laga na

†47.29: *Ma kee ki le laga na jegbɔɔ li nɔɔ*, ko la pye kapyege ka, ŋga pe ma pye sanga wa ni, ma wugu mbe kagbɔɔ ka pye.

†47.29-30: Zhenɛ 49.29-31; 50.5.

†47.31 Wa Yenŋele senre sewe ŋa wi yen Gireki senre ni, ŋga ki yo laga ma yo: A Zhakɔbu wì si fɔli maa yege ki jiile wa wi sinleyaraga ki go kee ki na, ki yen ma yɔnɔɔ wa ma yo: A wì si jiige wì gbotangala li go ki na; Ebu 11.21.

†48.3-4: Zhenɛ 28.13-14.

†48.7: Zhenɛ 35.16-19.

tanla mbe ta mbe duwaw pye pe kan.»¹⁰ Izirayeli wi yengele kàa te wi lelewé pi kala na, wi sila pye na yaan ke ni naa. A Zhozefu wì suu pinambiile pe fulo wa wi tanla. A Izirayeli wì si pe yigi ma pe mara wi yee na, ma keyen wa pe yòlògò.

¹¹ A Izirayeli wì si Zhozefu wi pye fò: «Mi sila pye naga sònrì mi yaa kòòn yan naa, koonnga Yennele lìgi pye, a mì yeré ma piile yan.»

¹² Kona, a Zhozefu wì suu pinambiile pe laga wa wi to wi kannguuro ti na†, mée sogo maa yege ki jiiile wa tara maa gbògò.

¹³ Ko pungo na, a Zhozefu wì suu pinambiile pe shyen pe yigi ma pe fulo naa wa wi to wi tanla. Wìla Efirayimu wi yigi wi kalige kée ki ni maa yerege wa Izirayeli wi kameŋge kée ki na, ma Manase wi yigi wi kameŋge kée ki ni maa yerege wa Izirayeli wi kalige kée ki na. ¹⁴ Eén fò, a Izirayeli wì suu keyen yi suru maa kalige ki sanga maga taga Efirayimu go ki na, wo ña wìla pye jònlòfò we, mée wi kameŋge ki taga Manase wi go ki na; ali maga ta Manase wo wìla pye pinambyò koonngbanja we. ¹⁵ A wì si duwaw pye Zhozefu wi kan ma yo fò:

Yennele na na tele Abirahamu
wo naa na to Izaki wi ni

pàa pe yinwege ki pye
sinŋge li yege na,
lo na lìlan yege sin na yinwege
piliye yi ni fuun yi ni fò
ma pan ma gbòn nala,
¹⁶ Mereege* ña wìlan go shò
kapege ki ni fuun ki ni,
wi duwaw ki lefònmbigile ñgele
ke na!

Yennele sa ti mi naa na tele
Abirahamu, naa na to
Izaki pe we mée ti taga!
Pe jiti, pe setirige piile pe lege
laga tara ti na!

¹⁷ Naa Zhozefu wìla kaa ki yan wi to wìla pye naa kalige kée ki tari wa Efirayimu go ki na, a kì suu mben. A wì suu to wi kée ki yigi, mbege laga wa Efirayimu go ki na, mbe saga taga wa Manase go ki na, ¹⁸ ma suu to wi pye fò: «Kila pye ma, na to, katugu ña wo wi yen lerefò we. Ma kalige kée ki taga wa wo go ko na†.»

¹⁹ A wi to wì si je mée yo fò: «Mìgi jen, na pinambyò mìgi jen; Manase wo fun cénle yaa ka yiri wa wi ni, wo fun wi cénle li yaa ka gbògò; een fò, wi jònlò wi yaa ka gbògò mbe wé wi na. Cengele legere yaa ka yiri wa wi setirige ki ni.»

²⁰ A Zhakòbu wì si duwaw pye pe kan ki pilige ki ni, ma yo fò:
«Izirayeli woolo pe yaa kaa
ma mege ki yinri mbaa

†48.12: Naa Zhakòbu wìla piile pe taga wa wi kannguuro ti na, ko la pye pa kacén yen naga nari ma yo wo wìla pe koro.

†48.14-18: Naa Zhakòbu wìla wi keyen yi suru maa kalige ki taga jònlòfò wi na, maa kameŋge ki taga lerefò wi na, ko la pye naga nari ma yo duwaw ña jònlòfò wi mbaa ta, wo la gbògò ma we ndòfò wi woo wi na.

duwaw piin leele pe kan
mbaa yuun fɔ:

«Yenjele sa ti ma pye paa
Efirayimu naa Manase
yen†!» »

Pa Zhakɔbu wila Efirayimu wi
tege Manase wi go na yeen we. ²¹ Ko
punjo na, a Izirayeli wi si Zhouzefu
wi pye fɔ: «Wele, mi yaa ku. Een fɔ,
Yenjele li yaa la ye go singi, mbe
ye pye ye songɔɔ wa ye teleye pe
tara. ²² Mi yen na laga ka kaan ma
yeri mbe taga wa ma tasaga ki na,
mbe we ma to seyeenle pe wogo
ki na. Ko ki yen Sishemu wasege
ye, ko nga mila malaga gbɔn na
tokobi naa na sandiga ti ni, maga
shɔ Amori cenle woolo pe yeri†.»

Zhakɔbu wila duwaw pye wi pinambiile pe kan

49 ¹ Kona, a Zhakɔbu wi suu
pinambiile pe yeri ma yo fɔ:
«Ye pan ye gbogolo, kagala ngele
ke yaa ye ta wagati na wila paan
wa yegɛ wi ni, mi yaa ke yegɛ yo ye
kan.

² Ye gbogolo ye logo Zhakɔbu
pinambiile!
Yaa nuru ye to Izirayeli wi yeri!

³ «Uruben mboro na ma yen na
pinambyɔ konjbanja,
mila ma se sanga na ni na fannga
ki ni fuun ki yen na ni.

Gbɔgɔwɔ naa fannga ti yen
ma woro ma we ma to
seyeenle pe na.

⁴ Ma yen paa lɔgɔ yen nga ki
maa fuun ngbanga.

Een fɔ, ma se yekeere ti ta naa,
katugu mɔla fuuro ti tanga,
mà sinle na jeele wa ni wa
na sinlesaga maga tege
fyɔngɔ* ni†.

⁵ «Simeyɔn naa Levi pe yen
nɔsepiile†.

Pe tokobiye pe yen
malɔngbɔnyaara tipere.

⁶ Mi se gbogolo pe ni pe yɔn
leme pa na.

Mi se silan jatere wi wa nungba
pe ni wa pe gbogolosara
ti ni.

Katugu wa pe nangbanwa pi ni,
pàa leele gbo,
wa pe nandanwa kagala ke ni,
pàa napene pe pannda ti
kɔɔnɔ.

⁷ Mi pe nangbanwa kapyege ki
danja, katugu pila pye
ma pe.

Mi pe nangbanwa ndorogo ki
danja, katugu pe sila lere
yinriwe ta.

Mi yaa ka pe setirige piile
pe laga pe yee na wa
Zhakɔbu tara,
mbe pe jaraga pe ye pe ye wa
Izirayeli* tara.

†48.20: Ebu 11.21.

†48.22: Ye wele wa Zhenɛ 34.25-29 laga ki ni.

†49.4: Ye wele wa Zhenɛ 35.22 laga ki ni.

†49.5: Ye wele wa Zhenɛ 34.25 laga ki ni.

⁸ «Zhuda, ma to seyeenle pe yaa kaa ma sɔnni.

Ma yaa ka ma juguye pe ngbanga pe go sogo ma kan.

Ma to seyeenle pe yaa kaa fɔli ma yege sɔgɔwɔ mbaa ma gbogo.

⁹ Zhuda, ma yen paa jara yirifɔnɔɔ yen.

Na pinambyɔ, mà yiri wa ma kagboro ti go na na paan.

Mɔɔ kannguuro ti kuuro ma sinle paa jara yen, paa jara nɔ yen.

Ambɔ wi mbe ya mboo pye wi yiri†?

¹⁰ Wunluwɔ kanngala li se wɔ wa Zhuda sege ki ni.

Tegere gbotangala li se wɔ wi setirige piile pe kee fɔ li lefɔ jenne† wi sa pan; wo ɲa cengele ke yaa kaa nuru wi yeri we.

¹¹ Wi ɛezen* tiire ti yaa ka lege fɔ wi yaa kaa wi sofile wi poo ti na,

mbaa wi sofile pyɔ wi poo ɛezen tirige ɲa kɪ yɔn ma we ti ni fuun na ki na.

Wi yaa kaa wi yaripɔɔ ti jori wa duven wi ni,

mbaa wi derigbɔgɔ ki jori wa ɛezen tɔnmɔ pi ni.

¹² Wi yengele ke yaa la yanlagi duven wi kala na, wi ngangala ke yaa la finligi nɔnɔ wi kala na†.

¹³ «Zabulon wo yaa ka cen wa kɔgɔje yɔn ki na, wa laga ɲa tɔnmɔkɔɔɔ ti yaa kaa yeregi.

Wi tara ti yaa ka gbɔgɔ mbe gbɔn fɔ wa Sidɔn ca ki na.

¹⁴ «Isakari wo yen paa sofile ɲa wi yen fanɲa ni, wi yen ma sinle wa yaayoro jasa† wi ni.

¹⁵ Wigi yan fɔ wi yen ma sinle laga ɲa na na wogo, ki yen ma yɔn, fɔ tara tɪ tanla.

Wuu pɔgɔɔ ke gbegele tuguro leme pi kala na.

Wuu ye kan tunɲo ki yeri paa kulo yen.

¹⁶ «Dan wo yaa cen wi woolo pe go na mbaa pe kiti wi kɔɔn,

mbe pye paa Izirayeli cengele sanngala ke nungba yen.

¹⁷ Dan wo yaa ka pye paa wɔɔgɔ yen ɲa kɪ sinle wa konɔ,

†49.9: Nɔmbu 24.9; Naga 5.5.

†49.10: ɲga ki yo laga ma yo «lefɔ jenne», Eburuye senre ti ni pɛge yɔnɔgɔ ma yo Shilo. Ki senpyɔ wi kɔɔ wi woro ma filige.

†49.11-12: Duven naa nɔnɔ senre nda tila yuun, to yen naga nari ma yo Zhuda wi yaa ka ɛezen tiire legere naa yaayoro legere ta.

†49.14: ɲga ki yo laga ma yo «yaayoro jasa», Eburuye senre ti ni, ki senpyɔ wi kɔɔ wi woro ma filige.

paa merege* yen, nga kɪ sinle wa
konɔ li yɔn na, na singi.

Wi yaa ka shɔn wi nɔ wi yenjogo
ki na,

fɔ shɔn lugufɔ wi wɔ wi to wi
jali.

¹⁸ E, Yawe Yenɲele, na jigi wi
yen ki na fɔ ma yaa kanla
shɔ.

¹⁹ «Gadi, malingbɔɔnlɔ ngbelege
yaa ka yiri mbe to ma na;
ɛɛn fɔ, ma yaa ka yiri pe kɔrɔgɔ,
mbe to pe na, mbe pe
purɔ.

²⁰ «Aseri, yarilire legere yaa ka
yiri wa ma yeri,
wunlumbolo yarikatanra yaa
kaa taa wa ma yeri.

²¹ «Nɛfitali wo yen paa lufaa yen
ɲa wi yen yeyinɲe na.
Wi yaa kaa piile jembele siin.

²² «Zhozefu wo yen paa tige yen
ɲga ki maa seni,
ɲga ki yen pulugo yɔn na.
Ki njere tɪ yiri ma yagara ma we
mbogo na[†].

²³ Sandira wɔnfenne pɔɔ yɔn ja,
pɔɔ wɔn pe wangala ke ni maa
yege weri.

²⁴ ɛɛn fɔ, wila wi sandiga ki yigi
ɲgbanga,

Zhakɔbu Yenɲele na fanɲga
gbɔgɔfɔ li fanɲga na, wi
keyen yɪla fanɲga ta.

Lo li yen Izirayeli wi kɔnrifɔ ma
pye walaga ɲga ki yen wi
kɛɛ kansaga.

²⁵ Ma to wi Yenɲele lo li yen ma
sagafɔ,

lo na li yen yawa pi ni fuun fɔ,
lo li yaa duwaw ma na!

Mbe duwaw ma na mbe ti tisara
mbaa paan mbaa yinrigi
wa naayeri!

Mbe duwaw ma na mbe ti tɔnmɔ
mbaa yinrigi wa tara ti
nɔgɔ!

Mbe duwaw ma na mbe ti jeele
pe pye sevenne konaa
yaayoro ti lege!

²⁶ Mi ɲa ma to, duwaw ɲa mɪ
pye ma kan, wɪ we ɲa na
teele paa pye na kan wi
na

fɔ ma saa gbɔn wa yanwira nda
ti yen kɔsagafu ti go na[†].

Yenɲele sa ti ki duwaw wi tigi
Zhozefu wi na,

wo ɲa wi yen wi to seyɛenle pe
go na, ki duwaw wi tigi
wa wi go na!

²⁷ «Benzhame wo yen paa
kombokaga yen, ɲga ki
ma yanyaraga ka yigi
maga kɔɔnlɔ.

[†]49.22: ɲga kɪ yo fɔ *Zhozefu wo yen paa tige yen ɲga ki maa seni*, Eburuye senre ti ni, ki mbe ya logo fɔ wi yen paa yan sofile yen. Njere nda senre tɪ yo ko yen naga nari paa yege ɲga na Zhozefu setirige piile pe yaa ka lege mbe jaraga konaa mbe fanɲga ta.

[†]49.26: Laga ɲga kɪ yo fɔ *ma saa gbɔn wa yanwira nda ti yen kɔsagafu ti go na* ko yen naga nari fɔ duwaw ɲa Zhozefu wi yaa ta kɔsaga se pye wi na.

Pinliwe ni, ki ma ki kagboro ti
ka;

yɔnlɔkɔgɔ, kɪ yaara nda koli, ki
mari yeele.»

²⁸ Poro mbele poro pe yen
Izirayeli cengele ke ma yiri shyen
ngele. Pe to wila duwaw wi pye pe
kan ma senre nda yo, tori yeen.
Pe ni fuun nungba nungba wila
duwaw pye pe kan, a wì yiri wi ye
wi ye.

Zhakɔbu wi kunwɔ senre

²⁹ Ko pungo, a Zhakɔbu wì sigi
senre nda ti yo wi piile pe kan fɔ:
«Mi yaa ku mbe taga wa na teleye
mbele pè ku pe na. Na kungɔlɔ,
ye sanla le wa na teleye pe fanga
ki ni, wa waliwege nga ki yen wa
Heti cenle woolo naɲa Efirɔn wi
kere ki ni, ³⁰ wa kere ti waliwege ki
ni, wa Makipela, wa Mamire laga
ki tanla, wa Kana tara. Ko kere to
Abirahamu wila lɔ Heti cenle woolo
naɲa Efirɔn wi yeri mari pye gboolo
lesaga†. ³¹ Pa pàa Abirahamu naa
wi jɔ Sara pe le wa, pa pàa Izaki
naa wi jɔ Erebeka pe le wa, pa mila
Leya wi le wa fun†. ³² Kere to naa
waliwege nga ki yen wa ti ni, pàa ti
lɔ Heti cenle woolo poro yeri.»

³³ Naa Zhakɔbu wila kaa kɔ wi
senyoro ti na wi pinambiile pe kan,
a wì si nuru ma sinle, mee ku ma
taga wa wi teleye pe na†.

Zhakɔbu wi kunwɔ pyewe senre

50 ¹ Kona, a Zhozufu wì si fɔli
wa wi to wi yege ki na mee
keyen wa wi yɔlɔgɔ ma gbele. ² A
Zhozufu wì suu tunmbyeele mbele
pàa pye were pyefenne pe pye ma
yo poo to gboo wi gbegele nuwɔ
taanyaara ni (wi ya wi tege). A were
pyefenne pè si nuwɔ taanyaara
gbegele Izirayeli* gboo wi na. ³ Pàa
ko kala lo pye piliye nafa shyen
ni, katugu ko piliye yɔn ko ki ma
yala pe gboo wi gbegewe pi ni.
Ezhipiti tara fenne pàa Zhakɔbu
kunwɔ pi gbele ma saa gbɔn piliye
nafa taanri ma yiri ke.

⁴ Naa kunwɔ pi gbelepiliye yila
kaa toro, a Zhozufu wì sigi yo
Farawɔn* wi go woolo pe kan fɔ:
«Na kaa pye na kala li ye ndanla,
mila ye yenri, ye saga senre nda
ti yo Farawɔn wi kan yoo pye fɔ:
⁵ «Sanni na to wi sa ku, wila na pye
ma yo: Wugu mala kan, fɔ ma yaa
ka sanla gboo wi le wa fanga nga
mila kɔn wa Kana tara ki ni.» Ki kala
na, ye kɔnɔ kan na yeri, mbe sanla
to gboo wi le, mbe si sɔngɔrɔ mbe
pan†.»

⁶ A pè si saa ki yo Farawɔn wi
kan. A wì sho fɔ: «Kari ma sɔɔn
to gboo wi le ma yala wuguro nda
wila ti mà wugu ti ni.» ⁷ A Zhozufu
wì si le na kee saa to gboo wi
le. Farawɔn wi tunmbyeele, naa wi

†49.30: Zhene 23.3-20.

†49.31: Zhene 25.9-10; 35.29.

†49.33: Kapye 7.15.

†50.5: Zhene 47.29-31.

laga ki lelele konaa Ezhipiti tara lelele* pe ni fuun pàa pinle wi ni ma kari. ⁸Zhozefu wi go woolo pe ni fuun, naa wi to seyeenle poro naa wi to go woolo sanmbala pàa kari fun. Pe sila lere wo wa kpè yaga wa Gosheni tara, kaawò pe piile jeele jeele poro naa pe simbaala, naa sikaala konaa pe nere ti ni. ⁹Wotoroye mbele shonye maa tile naa pe fevenne la pinle Zhozefu wi ni fun, a janwa wi læge fò jenge.

¹⁰Naa pàa ka saa gbòn wa yarilire sunsaga nga pe yinri Atadi ki na, wa Zhuriden gbaan wi punjo na, a pè si kunwò pi pye wa maa gbògò, maa gbele fò jenge. Zhozefu wila wi to kunwò pi gbele fò pilige kòlshyen. ¹¹Ki tara woolo mbele pàa pye Kana tara fenne, a pè sigi kunwò pyewe pi wele maa yan wa Atadi yarilire sunsaga ki na, ma sho fò: «Ki kunwò mba pi yen ma gbògò Ezhipiti tara fenne pe yeri de!»

Ki kala na, ki laga nga ki yen wa Zhuriden gbaan wi punjo na, pàa ki mege taga naga yinri Abeli Mizirayimu†.

¹²Ko punjo na, a Zhakòbu wi pinambiile pè sigi pye paa yege nga na pe to wila ki yo ma pe kan we. ¹³Wi pinambiile pàa wi le ma kari wi ni wa Kana tara, ma saa wi le wa kere ti waliwege ki ni, wa Makipela. Abirahamu wo wila ki kere ti ló Heti cenle woolo naja

Efiròn wi yeri maga pye gboolo lesaga wa Mamire laga ki tanla†.

¹⁴Naa Zhozefu wila kaa wi to wi le makò, a wì si sòngwò wa Ezhipiti tara, wo naa wi to seyeenle pe ni, konaa mbele fuun pàa saa wi torogo a wì saa wi to wi le pe ni.

Kagala ngele kàa pye Zhakòbu kunwò pi punjo na

¹⁵Naa Zhozefu wi to seyeenle pàa kaa ki yan pe to wì ku, a pè si pe yee pye fò: «Koni, Zhozefu wi mbe ya yiri we kòrògò mbe kapege nga wàa pye wi na ki fògò tòn we na.»

¹⁶Kona, a, pè si ti a pè saa ki yo Zhozefu wi kan fò: «Sanni ma to wi sa ku, wila ki senre nda ti yo ma yo fò: ¹⁷«Pa ye yaa para Zhozefu wi ni yeen, mbe yo fò: Mi yen naa yenri fò kapege naa katijaanga nga wi to seyeenle pàa pye wi na, wigi kala yaga pe na; katugu pàa kapege pye wi na! Koni we yen nòò yenri, woro mbele we yen ma to wi Yenjele li tunmbyeele, ma we kapere ti kala yaga we na.» »

Naa pàa ka saa ki senre ti yo Zhozefu wi kan, a wì si gbele. ¹⁸Ko punjo na, a wi to seyeenle pè si kari pe ye ma saa fli wi yege sògòwò ma yo fò: «We mbele, we yen ma kulolo.» ¹⁹Een fò, a Zhozefu wì si pe pye fò: «Yaga ka fye, ko mbe pye muwi mi yen wa Yenjele li yònlò le? ²⁰Yoro laga sònrì mbe kapege pye na na, a Yenjele lì sigi

†50.11: Eburuye senre ti ni Abeli Mizirayimu mege ki kòrò wowi nga Ezhipiti tara fenne kunwò gbele.

†50.13: Kapye 7.16.

kapege ki kannga kajenge mbe ta mbe nga kila piin nala ki yon fili, mbe lelegere go sho. ²¹ Koni yaga ka fyε, mi yaa la ye kaan yaa kaa yoro naa ye piile.»

A wì si pe kotoro ti sogo pe na sentanra ni.

Zhozefu wi kunwɔ senre

²² Zhozefu wila cen wa Ezhipiti tara wo naa wi go woolo pe ni. Wila ta yeε cenme ma yiri ke (110). ²³ Zhozefu wila wi pinambyɔ Efirayimu wi pishyenwoolo pe piile pe yan yenle ni. Wila wi pinambyɔ Manase wi pishyenwoo Makiri wi piile pe le ma pe koro.

²⁴ Pilige ka, a Zhozefu wì suu to seyεenle pe pye fɔ: «Sanni jenri,

mi yaa ku! Eεn fɔ, Yenjele li yaa la wele ye na, ki woro nala kɔɔn shyen. Li yaa ka ti ye yiri laga ki tara nda ti ni, mbe songoro ye ni wa tara nda làa wugu ma yo li yaa kan Abirahamu, naa Izaki, konaa Zhakɔbu pe yeri ti ni.» ²⁵ Zhozefu wì si ti a Izirayeli pinambiile pe wugu maa kan mbe nga wi yaa yo ki pye. Wila pe pye fɔ: «Yenjele li yaa la wele ye na, ki woro nala kɔɔn shyen. Na yaga kaa kee sanga ŋa ni, yanla kajeere ti le ye kari ti ni, yeri wɔ laga†.»

²⁶ Zhozefu wila ta yeε cenme ma yiri ke mee ku (110). A pè suu gboo wi gbegele nuwɔ taanyaara ni, maa le gboolo kesu wa ni wa Ezhipiti tara.

†50.25: Eki 13.19; Zhouz 24.32; Ebu 11.22.